Tweede Kamer, Pakket Belastingplan 2027

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG
Concept

De vaste commissie voor Financiën heeft op 12 oktober 2026 overleg gevoerd met de heer Eerenberg, staatssecretaris van Financiën, over:

- **de brief van de minister van Financiën d.d. 15 september 2026 inzake pakket Belastingplan 2027 (37022, nr. 5);**
- **de brief van de staatssecretaris van Financiën d.d. 9 oktober 2026 inzake stand van zaken pakket Belastingplan 2027 (2026Z21870);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2027) (37022);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2027) (37023);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inkomstenbelasting 2001, de Wet op de loonbelasting 1964 en enige andere wetten inzake de belastingheffing met betrekking tot aandelenoptierechten van werknemers en de daaruit verkregen aandelen van start-ups en scale-ups en inzake de afschaffing van de stakingsaftrek en de meewerkaftrek (Wet fiscale stimulering start-ups en scale-ups) (37024);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet minimumbelasting 2024 in verband met de internationaal overeengekomen veiligehavenregels in het Side-by-Sidepakket en een aantal overige technische wijzigingen (Wet veiligehavenregels Wet minimumbelasting 2024) (37025).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Chris Jansen

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Weeber

Voorzitter: Chris Jansen
Griffier: Van der Steur

Aanwezig zijn veertien leden der Kamer, te weten: Beckerman, Van Brenk, Dassen, Inge van Dijk, Van Eijk, Grinwis, Hoogeveen, Chris Jansen, Oosterhuis, Schenk, Stoffer, Stultiens, Vermeer en Vlottes,

en de heer Eerenberg, staatssecretaris van Financiën.

Aanvang 11.01 uur.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De **voorzitter**:
Goedemorgen, dames en heren. Welkom op deze mooie maandag, mag ik wel zeggen, bij het eerste wetgevingsoverleg over het Belastingplan. We behandelen vandaag de eerste termijn van de Kamer. De tweede termijn gaan we op een ander moment doen; daar kom ik zo direct nog op terug. Natuurlijk ook welkom aan de staatssecretaris van Financiën, de heer Eerenberg, en de leden. Welkom allemaal. We zien nog een paar lege stoelen, maar die worden zo direct ongetwijfeld opgevuld; bijna alle partijen zijn aanwezig vandaag. De enige partij die niet aanwezig is, is DENK. De heer Ergin heeft zich vandaag afgemeld voor de bespreking.

Nu de schriftelijke voorbereiding is afgerond, starten we vandaag, met dit wetgevingsoverleg, met de mondelinge behandeling van het Belastingplan. Op maandag 26 oktober voeren we het tweede wetgevingsoverleg, met daarin de eerste termijn van de zijde van de regering en de gehele tweede termijn. Tussendoor worden de vragen uit de eerste termijn van de Kamer, uiterlijk maandag 19 oktober, alvast schriftelijk beantwoord door de regering. Ten slotte volgt de plenaire afronding op 4 en 10 november, met als doel om over het gehele pakket te kunnen stemmen op donderdag 12 november.

De regering heeft een novelle aangekondigd op de Wet werkelijk rendement box 3 en de Wet inkomstenbelasting 2001. Over de behandeling daarvan hebben we gesproken in de procedurevergadering van vorige week donderdag. Definitieve besluitvorming over de behandeling van deze novelle kan pas plaatsvinden na indiening ervan bij de Kamer.

Ik stel voor om als spreekvolgorde de begrotingsvolgorde aan te houden. Ik wijs de leden erop dat zij de door hun gewenste spreektijden in de eerste termijn hebben doorgegeven. Ik merk daarbij direct op dat de heer Grinwis 5 minuten extra heeft aangevraagd, dus 25 in plaats van 20.

Ik kom zo bij u, mevrouw Van Dijk; ik maak heel even mijn inleiding af. Ogenblik.

De opgegeven tijden vindt u ook terug op de convocatie. Ik ga u ook motiveren om u aan deze indicatieve spreektijden te houden, zodat we de eindtijd van 19.00 uur vanavond gaan halen. Voordat ik het woord ga geven aan de heer Stultiens van PRO, die overigens 30 minuten spreektijd heeft, zag ik eerst nog de hand van mevrouw Van Dijk. Gaat uw gang.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Uiteraard gaan we het proberen te halen binnen de tijd, maar we hebben natuurlijk alle beantwoordingen dit weekend pas gehad. Ik zal heel eerlijk zeggen dat mijn tekst daardoor wel iets langer is geworden. We gaan ons best doen, maar het is wel een wetgevingsoverleg. Ik hoop ook dat die ruimte gerespecteerd wordt.

De **voorzitter**:
Dat is ook precies waarom ik zei: ik ga u stimuleren, maar ik ga u er niet strak aan houden.

We gaan als eerste luisteren naar de heer Stultiens. Hij zal spreken namens PRO. U heeft 30 minuten indicatieve spreektijd.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Stultiens** (PRO):
Dank, voorzitter. Als ik mijn mail mag geloven, is de heer Grinwis vandaag jarig. Van harte gefeliciteerd, meneer Grinwis. Wat een feest om dit te mogen vieren met het Belastingplan! U heeft al vijf minuten extra spreektijd gehad voor uw verjaardag.

Voorzitter. De afgelopen weken is het al veel gegaan over het Belastingplan, en terecht. Het Belastingplan is namelijk een van de belangrijkste wetten die wij hier met elkaar elk jaar behandelen. We bepalen met elkaar hoeveel geld de overheid de komende jaren mag gaan ophalen en, misschien nog wel belangrijker, wie daarvoor de rekening moet gaan betalen. Het Belastingplan kan de ongelijkheid in Nederland vergroten of verkleinen. Het kan ervoor zorgen dat gewone mensen erop vooruitgaan, of juist verder in de knoop komen. Het kan ervoor zorgen dat werken echt gaat lonen of dat de lasten op arbeid verder worden verhoogd. Het Belastingplan kan ervoor zorgen dat de klimaatdoelen dichterbij komen, of juist verder weg raken. Het kan ervoor zorgen dat we eindelijk een eenvoudiger belastingstelsel krijgen, of dat we de Belastingdienst opnieuw opzadelen met meer ingewikkelde wet- en regelgeving. Kortom, er staat veel op het spel.

De komende weken zijn bepalend voor de koers van het kabinet, want dit Belastingplan heeft nog geen steun van een Kamermeerderheid. Dat betekent dat het kabinet het Belastingplan nog zal moeten wijzigen om die wel voor elkaar te krijgen. PRO is bereid om samen met Volt een akkoord te sluiten over het Belastingplan en de begrotingen. Wij willen het Belastingplan eerlijker maken. Wij willen dat werken eindelijk gaat lonen en dat ook de allerrijksten een eerlijk steentje gaan bijdragen. De grote vraag is dus: gaat dit minderheidskabinet in op deze handreiking? Durft het eindelijk een keuze te gaan maken? Gaat het kabinet het Belastingplan eerlijker maken, samen met PRO en Volt, of blijft het afrijden op een muur?

Voorzitter. De rode draad in het Belastingplan is: het kabinet zegt het een, maar doet het tegenovergestelde. Dat draagt niet bij aan vertrouwen in de politiek. Ik zal dit illustreren aan de hand van zes thema's. Eén. Het kabinet zegt dat werken moet lonen, maar verhoogt de belasting op werk met 7,8 miljard per jaar. Twee. Het kabinet zegt er te willen zijn voor gewone mensen, maar kiest steeds weer voor de belangen van de allerrijksten. Drie. Het kabinet zegt de klimaatdoelen te willen halen, maar zwakt in dit Belastingplan het klimaatbeleid nog verder af. Vier. Het kabinet zegt fiscale regelingen stevig aan te willen pakken, maar durft dit alleen te doen bij groepen zonder goedbetaalde lobbyisten en voegt zelfs nieuwe regelingen toe. Vijf. Het kabinet zegt het belastingstelsel te willen vereenvoudigen, maar ook nu liggen er opnieuw plannen voor met heel slecht uitvoerbare wetgeving en allemaal rode vlaggen. Zes; het laatste voorbeeld. Het kabinet zegt constructief te willen samenwerken met de oppositie, maar kiest er regelmatig voor om aangenomen moties van de oppositie niet uit te voeren.

Voorzitter. Ik zal deze zes thema's verder toelichten aan de hand van maatregelen in het Belastingplan.

De **voorzitter**:
Dat lijkt mij een goed plan, maar u krijgt eerst een interruptie van de heer Vermeer van BBB. Ik ben vergeten te vermelden aan de Kamer dat we interrupties in drieën doen. Voorlopig is er geen limiet. We kijken gewoon hoe de vergadering zich ontwikkelt, want ik denk dat het uiteindelijk de discussie alleen maar helpt op een later moment.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Vermeer** (BBB):
Om alles wat de heer Stultiens straks verder nog gaat vertellen, goed te kunnen begrijpen, zou ik even van hem willen horen welke definitie PRO hanteert bij de term "allerrijksten".

De heer **Stultiens** (PRO):
Dank voor deze vraag. Als je het hebt over de allerrijksten, heb je het uiteraard over de Quote 500, maar misschien wel breder over de hele rijkste 1%. Je ziet dat deze groep in het belastingstelsel eigenlijk effectief veel minder belasting betaalt dan de rest van Nederland. Dat vinden wij als PRO niet eerlijk. We zien in dit Belastingplan gebeuren dat er opnieuw kortingen aankomen in het toptarief bij dga's. Ook dat zijn kortingen die wij niet nodig vinden.

De heer **Vermeer** (BBB):
De rijkste 1% is een mooie afgebakende groep. Gaat het dan om inkomen of om vermogen?

De heer **Stultiens** (PRO):
Onze hoofdzorg is dat de lasten op werk, op inkomen, te veel worden verzwaard en die op vermogen te weinig. Als je mij vraagt waar ik het liefst een eerlijke bijdrage zou vragen van de rijkste 1%, is het antwoord: bij vermogen. Maar ook als je kijkt naar de grootste winsten of de grootste vervuilers, zijn er nog heel veel manieren om het belastingstelsel eerlijker te maken en beter voor de economie. Op al die punten ziet mijn partij dat grote verbeteringen mogelijk zijn.

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer, afsluitend.

De heer **Vermeer** (BBB):
Er wordt weer een nieuwe term geïntroduceerd: vervuilers. Een van mijn collega's mag vragen wie dat dan weer zijn. Maar is PRO zich er ook van bewust dat juist de rijkste 1%, dus die mensen met veel vermogen, alle middelen en ondersteuning kunnen inkopen om dat vermogen gewoon per direct naar welk land dan ook te verplaatsen? Het is wel interessant om te schermen met de aanpak van hen, maar eigenlijk houd je daarmee de burgers van Nederland voor het lapje, want dat geld zal nooit binnenkomen, omdat die mensen niet zo dom zijn om zich helemaal kaal te laten plukken.

De heer **Stultiens** (PRO):
Hier zegt de heer Vermeer wel een paar interessante dingen. Eigenlijk legt hij er zich al bij neer dat de mensen in deze rijkste 1% niet hun eerlijke steentje gaan bijdragen, want anders gaan ze weg. Het zou dus onmogelijk zijn om hen te belasten. Ik ga daar niet in mee. Ik vind dat de heer Vermeer een te pessimistisch beeld heeft van deze groep. Er zijn ook hele rijke mensen die zeggen: wij kunnen best wat meer betalen; wij zien dat het stelsel niet eerlijk is. Bovendien zie je dat het vaak wordt gebruikt als een soort lobby en frame met "o, als je ons belast, gaan we weg", maar dat valt vaak vies tegen. Deze week is nog een onderzoek verschenen in Noorwegen. Dit rapport gaat over de afgelopen vijf jaar. En wat blijkt? Het valt reuze mee. Deze allerrijksten gaan helemaal niet weg. Ik ben het dus niet eens met de heer Vermeer. Ik denk dat het heel goed zou zijn om deze groep wel eerlijk te belasten en vooral omdat je de rest van Nederland, al

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

die hardwerkende mensen, vervolgens lastenverlichting kan geven. Ik mag hopen dat de heer Vermeer het wel eens is met dat laatste doel.

De **voorzitter**:
Ik zie geen andere interrupties, dus u kunt doorgaan met uw betoog.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik begin bij het eerste thema: werken moet lonen. Het kabinet zegt dat werken moet lonen, maar hoe kan je tegelijk beweren dat werken moet lonen als je 7,8 miljard aan belastingverhogingen volledig laat neerslaan bij werkende mensen? Waarom wordt deze keuze elke keer gemaakt, zo vraag ik aan de staatssecretaris. Waarom niet een eerlijke verdeling tussen arbeid en kapitaal? De grote politieke vraag voor de komende weken is: welke oppositiepartij gaat die 7,8 miljard belasting op werk aan een meerderheid helpen?

De **voorzitter**:
De inbreng levert een vraag op van de heer Oosterhuis, namens D66.

De heer **Oosterhuis** (D66):
De heer Stultiens heeft het een aantal keren over 7,8 miljard. Dat is natuurlijk een lekker groot bedrag en een mooi frame. Erkent hij dat 5,1 miljard van die 7,8 miljard puur een kwestie van vestzak-broekzak is door een lagere zorgpremie?

De heer **Stultiens** (PRO):
Nee, dat erken ik niet. Ik erken dat het vorige kabinet van plan was het eigen risico te halveren. Als gevolg daarvan zou de zorgpremie omhooggaan. Dat plan is door dit kabinet niet doorgegaan. Alleen, dit kabinet heeft ervoor gekozen dat het schrappen van het plan van Schoof 5 miljard euro op moet leveren. Dat is een politieke keus van dit kabinet. Bovendien kiest het kabinet ervoor om het te laten neerslaan bij werkende mensen. Die 7,8 miljard is dus geen frame, maar een feit uit de wet. De vraag die voorligt, is welke partijen voor gaan stemmen.

De heer **Oosterhuis** (D66):
We gaan hier een paar weken het debat voeren over het Belastingplan. Ik denk dat het goed is om dat op basis van feiten te doen. Voor mij is het een feit dat de systematiek die hier al twintig jaar wordt gehanteerd wat betreft de samenhang tussen de zorgpremies en de inkomstenbelasting, puur een kwestie van vestzak-broekzak is. Dit is geen belastingverhoging. Er staat eenzelfde bedrag aan lastenverlaging volgens dezelfde inkomensverdeling tegenover. Ik ben van harte bereid om het debat over de vrijheidsbijdrage te voeren. Ik snap dat de heer Stultiens er misschien anders in zit dan een groot deel van de rest van de Kamer, maar laten we de verschillen niet onnodig groot maken. Dat zou mijn oproep zijn aan de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik ben het eens met de oproep om het bij de feiten te houden. Dat kan ik altijd toejuichen. Voor mensen thuis kan het nu lijken alsof de zorgpremie de komende jaren omlaaggaat. Dat is natuurlijk niet het geval. Volgend jaar gaan de zorgpremie, de belasting op werk en het eigen risico omhoog. Dat weet de heer Oosterhuis ook. Bedoelt hij dat de zorgpremie in het basispad nog verder gestegen zou zijn? Dat klopt. Dat geef ik hier ruiterlijk toe. Alleen, het is een vrij cruciaal verschil dat het kabinet-Schoof 5

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

miljard wilde weggeven en dat dit kabinet 5 miljard wil ophalen. Dat verschil maakt vrij veel uit. Het klopt dat de systematiek zo werkt, maar uiteindelijk gaat het er de komende weken om wie de 7,8 miljard lastenverzwaring in de inkomstenbelasting steunt. Dat vind ik een onverstandig plan.

De **voorzitter**:
Ik zie een interruptie van de heer Grinwis.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Mag ik het nog afronden, voorzitter?

De **voorzitter**:
Excuses. De heer Oosterhuis.

De heer **Oosterhuis** (D66):
We moeten hier niet de discussie over het eigen risico opnieuw gaan voeren. Het is een feit dat dat nu niet wordt verlaagd. Dat zorgt er inderdaad voor dat mensen meer eigen risico betalen. Het betekent ook dat de €440 aan zorgpremie, die bij het kabinet-Schoof door zou gaan, nu niet doorgaat. Volgens mij is het nog steeds heel legitiem om dezelfde systematiek te hanteren, de 5,1 miljard in de inkomstenbelasting terecht te laten komen en het in die volgorde te doen. Ik zou het debat graag beperken tot de vrijheidsbijdrage. Dan hebben we volgens mij genoeg om over te discussiëren.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik zou denken dat wij, D66 en PRO, aan hetzelfde eind trekken wat betreft lastenarbeid en lastenkapitaal. Nu ligt er een enorme lastenverzwaring op arbeid. Die vinden wij niet eerlijk. Met het punt dat de zorgpremies nog hoger waren geweest bij het kabinet-Schoof, zeg je eigenlijk: luister, beste mensen, we gaan jullie inkomstenbelasting fors verhogen, maar het goede nieuws is dat de halvering van het eigen risico ook niet doorgaat. Dat wordt eigenlijk gezegd. Dat lijkt me niet een heel lekker verhaal. Volgens mij moet de vraag zijn waar de rekening komt te liggen. Komt die weer bij werkende mensen of bij de grootste vermogens en de grootste winsten? Ik neem aan dat D66 het daarmee eens is, als ik hun programma lees.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Het verhaal is helder. Het verweer van het kabinet en de coalitie zou interessant zijn geweest als ze zich aan de spelregels zouden hebben gehouden, maar bij de laatste capriolen over het eigen risico, namelijk het niet door laten gaan van de verhoging van €60, hebben ze ook geen compenserende lastenverlichting toegepast. Ze breken dus zelf ook de spelregels. Mijn vraag aan de heer Stultiens is: waar zet hij precies op in? Hij kan namelijk het eigen risico halveren. Dan heb je structureel 5 miljard lastenverlichting via arbeid mogelijk gemaakt. Tegelijkertijd heb je dan de zorgkosten verhoogd. Hij kan zeggen: we willen geld ophalen met de erf- en schenkbelasting en het eigenwoningforfait. Alleen, daarmee zul je niet zomaar 7,8 miljard ophalen. Wat is precies zijn inzet in het debat?

De heer **Stultiens** (PRO):
Dank voor deze vraag. Onze inzet is een forse koerswijziging. De heer Grinwis wil dan misschien een precies bedrag horen. Het zou qua onderhandelingsstrategie heel dom zijn als ik dat hier zou noemen. Wij hebben namelijk nog steeds de hoop dat we gaan

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

onderhandelen. Dat aanbod staat nog steeds. Laat ik vooropstellen dat het programma van PRO de lasten op arbeid verlicht met 13 miljard. Ik ben op zich een realist: dat gaan we niet binnenhalen met het komende Belastingplan. Wat ik wel zeg, is: deze 7,8 miljard zoals die nu blijft liggen, gaan wij niet steunen. Met een beetje gedraai aan knopjes van een paar miljoen is het probleem niet weg. Er moet dus een forse schuif komen van arbeid naar kapitaal. Ik blijf zeggen: als het kabinet bereid is om met PRO en Volt een deal te sluiten, dan heb ik er alle vertrouwen in dat we eruit komen. Want wij zijn in die zin constructief. We hebben de laatste maand ook laten zien bij OS, bij stikstof en bij het energiepakket: we zijn bereid te helpen en we krijgen niet ons hele programma binnen. Maar er moet wel echt iets gebeuren. Dat is hoe ik er nu in sta. Ik zie nog weinig beweging, maar ik hoop dat die er de komende weken wel gaat komen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik begrijp het antwoord. Natuurlijk ga je je eigen onderhandelingspositie niet helemaal vrijgeven. Het is heel erg technisch en altijd lastig uit te leggen waarom een hoger eigen risico leidt tot een compenserende lastenstijging in de ib, omdat inkomsten en uitgaven nou eenmaal gescheiden zijn en zorgpremies en het eigen risico in het inkomstenkader zijn gekoppeld aan de belastingtarieven en de Aof-premie. Dat weten de meeste mensen niet. Meneer Stultiens maakt een beetje gebruik van die systematiek om de lastenverzwaring extra groot te maken. Die is een feit. Tegelijkertijd is mijn vraag nogmaals: richt het zich primair op een verschuiving van kapitaal naar arbeid? Dan kun je zeggen: "een miljard erbij voor de erf- en schenkbelasting is al een significante uitbreiding van 4,5 naar 5,5 miljard aan opbrengsten", of "een miljard erbij vanuit eigen woningen is ook significant". Maar dan heb je nog maar een kwart van de totale lastenstijging op arbeid. Of zegt de heer Stultiens: nee, wij willen ook via het eigen risico het grootste deel van die lastenstijging weer tenietdoen? Dan heb je onder de streep een negatieve som.

De heer **Stultiens** (PRO):
De heer Grinwis noemt allemaal manieren die wij steunen. Die kent hij ook, inderdaad. Hij kent ons programma. Ook in zijn eigen doorrekeningen staan allemaal hele verstandige dingen. Dan kun je daadwerkelijk miljarden ophalen om de lasten op arbeid te verlichten. Dat vinden wij belangrijk. We hebben ook opvattingen over het eigen risico. Daar gaat het vandaag niet over bij het Belastingplan. Ja, wij vinden nog steeds dat het gehalveerd moet worden. Ik zie daar nu weinig politieke ruimte voor, moet ik bekennen. Maar dat vinden wij nog steeds. Wat nu voorligt, is het Belastingplan. Af en toe wordt er nu gezegd dat het een frame is, maar het zijn gewoon letterlijk de feiten uit de factsheetbundel. Daar staat gewoon: een lastenverzwaring van 7,8 miljard. Dat heb ik niet zelf bedacht. Dat staat gewoon in de wet en in de staatssecretaris zijn eigen factsheetbundel. Dat moet fors gewijzigd worden om het eerlijker te maken. Ik neem aan dat de ChristenUnie eigenlijk alles wat ik tot nu toe gezegd heb, ook vindt. Nu is de vraag: hoeveel ruimte zien wij bij het kabinet? Ik denk dat er heel veel ruimte is, want het heeft geen meerderheid. Ik hoop dus dat de ChristenUnie aan dezelfde kant van het touw gaat trekken en ook hoopt op deze forse verschuiving van arbeid naar kapitaal.

De **voorzitter**:
Meneer Grinwis, afrondend.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik denk dat we het op een aantal punten echt wel eens kunnen worden. Alleen, ik zal die

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

totale lastenstijging van 7,8 miljard iets minder benadrukken, omdat we allemaal weten wat de spelregels zijn. Als het vorige kabinet een enorme verlaging van het eigen risico aankondigt en dat alvast, logischerwijs, verwerkt in de belastingtarieven, dan is een volgend kabinet de pineut, zou je kunnen zeggen, van een optisch vervelende presentatie. Ik hoef het kabinet niet te verdedigen, maar laat ik het toch een beetje voor ze opnemen: dit is gewoon hoe het systematisch werkt. De echte lastenverzwaring op arbeid zit natuurlijk in de vrijheidsbijdrage, wat echt een besluit is van dit kabinet. Ik zou zeggen: laten we dat inderdaad anders doen. We zijn inderdaad bondgenoten. Ik denk dat de heer Stultiens gelijk heeft over die 7,8 miljard, maar dat ik ook gelijk heb over hoe dat nou komt en dat dat niet allemaal toe te rekenen is aan beleidsbeslissingen van deze coalitie. De halvering van het eigen risico was namelijk eigenlijk al in aanloop naar deze coalitie gesneuveld.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik denk dat PRO en de ChristenUnie inderdaad aan dezelfde kant van het touw trekken; dat is positief. Het is geen optische presentatie. Er ligt gewoon een wetsvoorstel voor met een binaire vraag: stem je voor of tegen? Als je voorstemt, dan accordeer je 7,8 miljard euro aan lastenverzwaring in box 1 voor de komende jaren. Dat is geen frame; dat is gewoon een wettelijk feit. Dan zegt de heer Grinwis: ja, maar dat kwam voor een deel doordat het kabinet-Schoof dingen van plan was, maar niet doorging. Deze coalitie besloot zelf die te schrappen en er 5 miljard mee op te halen. Ze hadden ook kunnen zeggen: we schrappen het halveren van het eigen risico, maar het hoeft geen geld op te leveren. Dan heb je namelijk communicerende vaten met de zorgpremie. Zij hebben er in de formatie voor gekozen om 5 miljard op te halen. Dat ligt nu voor in de inkomstenbelasting, boven op de vrijheidsbijdrage. Dat is geen frame; dat is gewoon een vrij harde wetswijziging. Die vind ik onevenwichtig. Die vindt de heer Grinwis ook onevenwichtig. Ik hoop inderdaad dat wij er de komende weken samen voor kunnen zorgen dat daar een forse wijziging in komt.

De heer **Vermeer** (BBB):
De heer Stultiens legde in een tussenzinnetje uit hoe constructief hij is en hoe constructief PRO is, ook op het gebied van stikstof. Dat vind ik wel nieuws, want tot nog toe was de houding van PRO: er mag niets aan veranderd worden. Nu is er toch sprake van een constructieve houding. Betekent dit dan ook dat wij ook eens met PRO kunnen gaan praten over hoe we een alternatief stikstofplan kunnen neerleggen?

De heer **Stultiens** (PRO):
Dank voor de vraag, want dan kan ik dit ophelderen. Daar is niks aan gewijzigd. Wat constructief van ons is, is dat wij niet hebben gezegd: wij willen ons hele programma binnenhalen, dat nog een stuk verder gaat qua ambities met stikstof. We hebben gezegd: er ligt een pakket van het kabinet en daar hoeft niks bij te komen. Dat is al vrij coulant. Er mag alleen niks af; het mag niet slechter worden. Dat is onze houding, en die is niet veranderd.

De heer **Vermeer** (BBB):
Het woord "constructief" krijgt hier een totaal nieuwe dimensie. Op deze manier is zelfs het kabinet constructief. Maar in de praktijk zie ik gewoon geen duidelijke beweging de goede kant op. Hoe kan PRO dit nou constructief noemen, terwijl ze het kabinet er eigenlijk gewoon mee gijzelen door te zeggen: hier mag niets aan gewijzigd worden, want anders trekken wij onze steun in? Dat geldt natuurlijk voor elk plan, want voor elk

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

plan is een alternatieve coalitie te verzinnen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dat BBB en PRO het oneens zijn over stikstof, is geen verrassing. De heer Vermeer gebruikt het woord "gijzelen", maar dit land wordt al zeven jaar gegijzeld door de stikstofcrisis, sinds de Raad van State-uitspraak in 2019. Dat er nu eindelijk beweging komt, vind ik dus heel positief. Had het verder moeten gaan? Ja, wat mijn fractie betreft wel. Toch hebben we gezegd: we gaan dit steunen en we hoeven geen aanscherpingen, maar dit is wel het minimale, want we willen geen afzwakkingen. Dat hebben we al maandenlang gezegd en dat blijft zo staan. Ik vind het verstandig dat het kabinet daarin samenwerkt. We hopen op eenzelfde manier te kunnen samenwerken bij het Belastingplan. Dat vind ik inderdaad constructief.

De **voorzitter**:
De heer Vermeer, afrondend.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dus als ik het goed begrijp, is voor PRO de hele koppeling met de begroting en het Belastingplan — daarmee begon de heer Stultiens zijn inleiding — finito als het kabinet van plan is om de stikstofplannen die er nu liggen aan te passen op een manier die ook voor ons acceptabel is?

De heer **Stultiens** (PRO):
Er worden nu een paar grote dingen op één hoop gegooid. Volgens mij hebben wij gezegd: het stikstofbeleid dat er ligt, steunen wij en moet niet worden afgezwakt. Dat zeggen we nog steeds. De partij van de heer Vermeer zegt: de hele brief moet in de shredder. Dat staat haaks op elkaar. Dat wij het niet eens worden over stikstof, lijkt mij in die zin correct.

De **voorzitter**:
Ik zie geen andere interrupties. U kunt verdergaan met uw betoog.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik was gebleven bij het blokje werken moet lonen. Kan de staatssecretaris bevestigen dat het voorliggende wetsvoorstel inderdaad de hele structurele 7,8 miljard euro lastenverzwaring bevat, niet alleen voor volgend jaar, maar ook voor alle jaren erna? Dan is de vraag: waarom blijft het kabinet vasthouden aan alle heilige huisjes van de VVD? Als je deze taboes loslaat, is er meer dan genoeg belastinggeld over om de belasting op werk wél te verlagen en om werken wél te laten lonen.

Voorzitter. Het tweede thema gaat over de vraag: voor wie is dit kabinet er nou vooral? Het kabinet zegt er te zijn voor gewone mensen, maar kiest steeds voor de belangen van de allerrijksten. Elke campagne beginnen partijen over de middenklasse, maar zodra de stemmen zijn geteld, komt de rekening daar terecht en wordt er juist van de Quote 500 niks extra's gevraagd. Sterker nog, dit kabinet wil nu een korting uitdelen van 1,7 miljard euro door het toptarief in box 2 te verlagen. Eerst probeerden ze dit weg te moffelen met een halve tabel, maar gelukkig hebben we nu de volledige informatie. Dan is het wel verrassend om te zien dat partijen aan de rechterkant vervolgens toch een motie indienen om extra belastingkorting te geven aan deze grootste vermogens in box 2. Dan is de vraag aan de staatssecretaris: waarom moeten docenten, agenten en

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

buschauffeurs deze rekening betalen, terwijl directeuren-grootaandeelhouders nu juist een belastingkorting krijgen? Waarom kiest het kabinet er niet voor om gewoon een echte bijdrage te vragen in box 2? Maak een echt einde aan het belastingvrij lenen uit de eigen bv, ook voor woningen.

Waarom maakt het kabinet ook niet veel meer werk van de aanpak van belastingontwijking door multinationals en multimiljonairs? Waarom niet eindelijk een echte eerlijke bijdrage van de grootste techbedrijven? Vanochtend las ik in de krant dat de voorganger van de staatssecretaris, de heer Van Rij, eenzelfde oproep deed: het geld is op te halen bij de grootste vermogens. Zijn pleidooi was ook heel duidelijk om niet te gaan rommelen aan box 3.

Ondertussen zien we wel een wetsvoorstel naar de Kamer komen over het Side-by-Sidepakket, waarin het kabinet voorstelt om buitenlandse multinationals een extra korting van 100 miljoen euro per jaar te geven. Waarom is hiervoor gekozen? Het antwoord kan niet zijn dat we geen keuze hadden. Zelfs als je vanwege het internationale speelveld en de macht van Amerika een compromis moet sluiten, dan blijft de politieke keuze hier in Nederland namelijk wie je deze rekening laat betalen. We zien een korting van 100 miljoen euro zonder dekking in hetzelfde domein. Waarom, vraag ik de staatssecretaris.

Voorzitter. Het derde thema is het klimaat. Het kabinet zegt de klimaatdoelen te willen halen, maar stuurt een belastingplan naar de Kamer waarin het klimaatbeleid verder wordt afgezwakt. PRO wil juist dat de aarde leefbaar en veilig wordt doorgegeven aan volgende generaties. Om dit te bereiken is het nodig dat de grote vervuilers zelf gaan betalen voor hun uitstoot en dat niet de rest van de samenleving dit gaat betalen. Dat gebeurt helaas veel te weinig bij dit Belastingplan. Waarom heeft het kabinet hiervoor gekozen, vraag ik de staatssecretaris.

Waar zijn de urgentie en de goede oude tijd gebleven, toen er bij D66 nog werd "geklimaatdramd"? Waar blijven de plannen om te zorgen voor een eerlijke en betaalbare energierekening? Waar blijven de plannen om het wagenpark te gaan verduurzamen? Waarom verlaagt het kabinet de vliegbelasting, waardoor de rest van de samenleving voor de kosten van verre vluchten naar het buitenland op moet draaien? Vorige week presenteerde Natuur & Milieu het rapport Groene miljoene(n). Hierin staan vele fiscale maatregelen die een positief effect op de CO_2-uitstoot hebben. Ik zou graag een reactie van de staatssecretaris willen horen op deze concrete voorstellen.

Voorzitter. Het vierde thema is fiscale regelingen. Het kabinet wil ze stevig gaan aanpakken, maar kiest ervoor om dit alleen te doen bij groepen met minder sterke of dure lobbyisten. Er worden zelfs nieuwe regelingen toegevoegd. PRO vindt al jarenlang dat ondoelmatige fiscale regelingen moeten worden afgebouwd. Ze hebben economisch gezien geen nut, ze maken het belastingstelsel onnodig complex en ze zorgen voor grote budgettaire derving.

De heer **Vermeer** (BBB):
We hebben het hier in het debat weleens eerder gehad over de suggestie die PRO hier wekt, namelijk dat de politici hier aan tafel koersen op wat lobbyisten zeggen. De suggestie dat dit zou bepalen hoe hier gedebatteerd wordt en hoe hier beslissingen genomen worden, wordt hier meerdere malen gewekt. Ik vind dat gewoon … Als de heer

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Stultiens in eerdere regels die hij uitsprak, sprak over vertrouwen in de overheid en de politiek, dan moet hij daar nu echt een keer mee kappen. Wij worden hier ook platgelobbyd door Greenpeace et cetera, door alles en iedereen. Wij moeten gewoon onze eigen beslissingen nemen en ons gezond verstand gebruiken. Ik wil er dus echt een punt van maken dat hij daarmee kapt.

De heer **Stultiens** (PRO):
De Raad van State schreef in zijn advies dat deze bij het kabinet willekeur ziet bij de vraag welke regelingen wel en niet worden aanpakt en dat dit samenhangt met de kracht van de lobby. Dat schreef de Raad van State zelf. Dat is precies wat we hier zien. Als het namelijk gaat om kleine groepen, de kleine bierbrouwers of de luchtballonvaart — ik kom zo meteen bij mensen met een beperking of met een chronische ziekte — zie ik een hele stevige houding van het kabinet om wel te gaan snoeien, maar als het gaat om groepen met veel meer vermogen en veel meer duurbetaalde lobbyisten, dan zie ik een grote aarzeling. Daar heb ik kritiek op. Ik heb verder niks gezegd over hoe iedereen hier zijn werk doet. Ik zie gewoon dat er op belastinggebied een disbalans bestaat tussen bepaalde belangen, afhankelijk van wie wel of geen duurbetaalde lobbyisten heeft. Dat heeft helaas gevolgen voor de keuzes die gemaakt worden. Dat constateer ik en dat constateert de Raad van State ook.

De heer **Vermeer** (BBB):
Maar dan zou PRO toch aan de Raad van State moeten vragen: hoe komt u aan de informatie dat er gelobbyd wordt en dat dat de oorzaak is? Er kan én een dure lobby zijn én een besluit worden genomen, maar die zaken hoeven geen oorzakelijk verband met elkaar te hebben.

De heer **Stultiens** (PRO):
Maar we zien het toch gewoon gebeuren? Neem een casus die we allemaal kennen: box 3. Er lag een wet die was aangenomen in de Tweede Kamer. Die hebben we jarenlang zorgvuldig behandeld. Omdat de rijkste man ter wereld een boze tweet stuurt en het online ontploft op LinkedIn, wordt de wet opeens aangepast. Dan zie je toch direct de gevolgen van een lobby? Ik vind het heel raar dat de heer Vermeer verbaasd is. Ik constateer het gewoon. Je mag lobbyen; ik ben helemaal niet tegen lobbyisten. Ik vind alleen dat we zijn doorgeslagen wat betreft de belangen waarvoor het hardst wordt gelobbyd en de manier waarop de Kamer en het kabinet daarmee omgaan. Ik constateer dat er heel hard en stevig is opgetreden tegen groepen met weinig lobbykracht, terwijl naar de allerrijksten en degenen met een groot vermogen elke keer heel goed wordt geluisterd. Daar heb ik een probleem mee.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dan zegt PRO dus eigenlijk: ik wil constructief zijn richting het kabinet, dat gewoon totaal niet weet wat er in de maatschappij leeft, maar koerst op datgene wat lobbyisten inbrengen. Ik was ook gigantisch pissig dat er bij de regeringsverklaring opeens werd bekendgemaakt dat box 3 eruit ging, alsof we hier twee jaar in het luchtledige hadden zitten praten. Alle bezwaren die door de minister van Financiën werden genoemd, kwamen toen in één keer naar boven, maar die waren hier in de afgelopen twee jaar al behandeld. Dan zou de conclusie toch eerder moeten zijn dat mensen in een ivoren toren zitten, op zo'n afstand van de maatschappij dat ze niet meer weten wat er speelt, en dat dat het probleem is, in plaats van dat lobbyisten hun zin krijgen? Misschien is het wel zo erg dat al die lobbyisten nodig zijn om ergens te laten doordringen wat er in de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

maatschappij gebeurt.

De heer **Stultiens** (PRO):
Nu schiet de heer Vermeer een beetje door, want nu wordt de suggestie gewekt dat het ligt aan de ambtenaren die niet bij de maatschappij betrokken zijn. "De mensen in ivoren torens"; ik weet niet wie hij dan bedoelt. Daar ga ik niet in mee. Dit zijn politieke keuzes van dit kabinet en deze coalitie. Ja, er is heel veel lobby. Ik heb zelf net Natuur & Milieu genoemd, ook een lobbyclub. Ik zie alleen dat naar de ene groep in mijn ogen veel te weinig wordt geluisterd en naar de andere groep te veel. Dat is een politieke opvatting. Ik denk dat de heer Vermeer een andere opvatting heeft, want hij vindt andere groepen misschien belangrijker. Dat is de politiek. Het is ook een belangenstrijd, een ideeënstrijd. Dat is helemaal niet raar. Ik vind alleen dat er nu te eenzijdig naar een bepaalde groep wordt geluisterd. Dat constateer ik aan de hand van de keuzes die worden gemaakt bij fiscale regelingen.

De **voorzitter**:
Ik had overigens niet het idee dat de heer Vermeer ambtenaren bedoelde, maar u kan het wel zo interpreteren. De heer Stultiens kan verdergaan met zijn betoog.

De heer **Stultiens** (PRO):
Er liggen vele rapporten met tientallen voorbeelden van regelingen die afgebouwd zouden moeten worden. De politieke vraag is vervolgens bij welke groep je begint en waar je dit wel of niet durft te doen. Wat PRO betreft begin je bij de sterkste schouders, bij de allerrijksten, maar dit kabinet doet het tegenovergestelde: er gebeurt niks met de bedrijfsopvolgingsregeling en de erfbelasting, er gebeurt niks met de hypotheekrenteaftrek — die wordt trouwens zelfs verhoogd — en er gebeurt niks met de inkoopfaciliteit, de dividendbelasting en de landbouwvrijstelling. Wat gebeurt er wel? Ballonvaarten, bospaden en klein bier, namelijk kleine bierbrouwers. Sommige regelingen worden zelfs verruimd, zoals de innovatiebox. Dit zegt veel over de prioriteit van dit kabinet.

Er is één fiscale regeling waar ik me grote zorgen over maak, omdat deze ook wordt gebruikt door mensen met een chronische ziekte of een handicap. Dat is de aftrek specifieke zorgkosten. Het zomaar afschaffen hiervan zorgt ervoor dat ook kwetsbare mensen er plotseling fors op achteruit kunnen gaan. Dat kan alleen als er een goed alternatief tegenover staat, een alternatief dat uitvoerbaar is, met voldoende financiering, en dat daadwerkelijk terechtkomt bij de juiste doelgroep. Maar ik constateer nu dat dat nog niet het geval is, dat dit alternatief nog niet gereed is. Klopt dat, vraag ik de staatssecretaris. Zou het kabinet niet moeten wachten met het afschaffen van deze regeling totdat het juiste alternatief goed opgetuigd is? Kan de staatssecretaris uitvoerig ingaan op de vele zorgen van de organisaties van chronisch zieken en mensen met een beperking? Heeft hij zelf al met deze groepen gesproken? Ik zeg alvast dat ik verwijzen naar een envelop die vervolgens op vijf manieren wordt gebruikt, geen goed alternatief vind. Ik hoor nu inderdaad over de envelop bij VWS, maar die is bedoeld voor compensatie van zowel het eigen risico als alle bezuinigingen op VWS als deze zorgkosten. Dat rekent niet rond, dus ik hoor graag hoe deze staatssecretaris deze zorg gaat wegnemen van mensen met een chronische ziekte of een beperking.

Voorzitter. Het kabinet wil ook een nieuwe fiscale regeling toevoegen. Dit brengt mij bij het vijfde thema. Het kabinet zegt het belastingstelsel te willen vereenvoudigen, maar

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

voegt ook weer nieuwe, slecht uitvoerbare wetgeving toe. Het hele jaar door zeggen Kamerleden en kabinet dat we meer oog moeten hebben voor de uitvoering en dat de kwaliteit van wetgeving heel belangrijk is, maar toch liggen er nu weer zaken voor die niet voldoen aan deze criteria.

Laat ik beginnen met het Wetsvoorstel fiscale stimulering start-ups en scale-ups. Het kabinet wil de grondslag versmallen en het belastbare moment opnieuw opschuiven. Natuurlijk is het innovatievermogen van de Nederlandse economie een belangrijk doel, maar we moeten als wetgever ook kritisch blijven kijken naar de uitvoerbaarheid, naar de doelmatigheid, naar de juridische houdbaarheid van wetsvoorstellen. Dan zie je bij dit wetsvoorstel vernietigende analyses. De Raad van State zegt dat een probleemanalyse ontbreekt, dat het voorstel mogelijk ingaat tegen het gelijkheidsbeginsel en dat er risico is op illegale staatssteun. Ook de Belastingdienst zelf zit vol met rode vlaggen bij deze uitvoeringstoets: handhaving is zeer beperkt mogelijk, de regeling is niet fraudebestendig en de complexiteit is hoog.

Daarom heb ik de volgende vragen voor de staatssecretaris. Hoe gaat hij voorkomen dat er nu een nieuwe ondoelmatige fiscale regeling wordt opgetuigd? Waar baseert hij op dat deze maatregel daadwerkelijk gaat bijdragen aan innovatie? Waarom is het eigenlijk eerlijk dat goedbetaalde werknemers bij een start-up minder belasting hoeven te betalen dan mensen bij een ander bedrijf? Waarom dient hij een wetsvoorstel in met zo veel rode vlaggen van zijn eigen Belastingdienst en zo'n negatief advies van de Raad van State? Dit staat toch haaks op al zijn uitgangspunten om juist met goede wetten te komen en om slecht werkende fiscale regelingen af te bouwen?

Voorzitter. Als je het hebt over slechte wetgeving, dan zeg je: box 3. Wat heeft het kabinet toch een enorme bende gemaakt van dit box 3-dossier. Er ligt gewoon een panklaar wetsvoorstel in de Eerste Kamer. Een halfjaar geleden werd dat nog gewoon gesteund door de coalitie en door ons. Nog steeds heb je hier gewoon een meerderheid voor in beide Kamers. Maar er is nu al een halfjaar zo lopen drammen, dat het kabinet het verstandig vindt om met grote spoed een enorme wijziging door te voeren via een novelle. Dit wordt een drama. De beslisnotities van Financiën waren al vernietigend. De uitvoeringstoets bij de wet zelf zat al vol met rode vlaggen. Nu wil het kabinet met stoom en kokend water een novelle door de Kamer jagen vanwege de hyperfocus van minister Heinen. Hier gaan grote fouten worden gemaakt. Ik waarschuw ook de staatssecretaris. Laat je niet voor het karretje spannen. Bewaak de zorgvuldige wetgeving. Bewaak de uitvoering door de Belastingdienst, voor het te laat is. Ook tegen collega-Kamerleden zeg ik: denk aan al die harde lessen die we hebben getrokken uit het toeslagenschandaal. We moeten ons als Kamer nooit onder druk laten zetten door het kabinet om onzorgvuldige wetgeving erdoorheen te jagen. We moeten alarmsignalen uit de uitvoering bloedserieus nemen en voorkomen dat we over tien jaar bij de volgende enquête moeten zeggen: we hebben toch weer dezelfde fout gemaakt. Ook hier wijs ik graag op het artikel in De Telegraaf waarin Marnix van Rij exact hetzelfde zegt en de Kamer ook waarschuwt: pas op.

Voorzitter. Dan kom ik bij het zesde en laatste thema. Het kabinet zegt constructief te willen samenwerken met de oppositie, maar kiest er regelmatig voor om aangenomen Kamermoties niet uit te voeren. Het lijkt soms wel alsof het kabinet denkt dat een motie pas hoeft te worden uitgevoerd als ook de VVD heeft voorgestemd. Maar zo werkt democratie niet. Laat ik een paar voorbeelden geven. Eén: de hypotheekrenteaftrek. Het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

kabinet verhoogt de hypotheekrenteaftrek volgend jaar met een paar honderd miljoen. Een meerderheid van de Kamer, inclusief D66 en CDA, zei: dit willen wij niet. We hebben meerdere opties genoemd om het te voorkomen. Waarom voert de staatssecretaris deze motie niet uit? Twee: papieren schenkingen. Collega Grinwis heeft vorige week een motie ingediend om die aan te pakken. Kan de staatssecretaris gewoon klip-en-klaar zeggen dat hij deze motie gaat uitvoeren? Drie: de motie over een koerswijziging van het Belastingplan. De hele oppositie steunde vorige week onze motie voor een forse wijziging om werken wel te laten lonen. Nu ben ik best bereid om een oogje dicht te knijpen over de timing, want we vroegen eigenlijk om een wijziging vóór vandaag. Dat is krap, maar ik mag toch aannemen dat deze motie de komende weken wel gewoon uitgevoerd gaat worden. Anders dreigt het Belastingplan te worden weggestemd. Vier: de motie over de plastic-heffing en de afvalstoffen. Ja, het kabinet heeft de motie opgepakt, maar tegelijkertijd vroeg de motie heel duidelijk om te zorgen voor een betere spreiding in de hele keten van de belastingen en om juist te werken aan een circulaire economie waarin we ook minder plastic gebruiken. Met dat laatste is niks gebeurd. Nog steeds zie je geen spreiding over de keten. Waarom is dit niet gebeurd? Wat gaat het kabinet zelf nog doen om de productie en consumptie van plastic tegen te gaan?

De **voorzitter**:
Voordat u verdergaat met het volgende punt is er een interruptie van de heer Hoogeveen namens JA21.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik heb toch een vraag naar aanleiding van de eigen motie van de heer Stultiens waaraan hij refereerde. Dat is een forse wijziging van het pakket dat er nu ligt. We hebben het nu over het Belastingplan 2027. Ik neem aan dat de heer Stultiens dan ook refereert aan bijvoorbeeld de tabelcorrectiefactor, die dan moet worden gedekt. Hoe gaat de heer Stultiens dat dekken?

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik krijg nu een vraag over een correctiefactor. Het lastige is — dit is trouwens voor ons allemaal lastig — dat er een Belastingplan lag, dat is gewijzigd. Vrijdag kregen we een nota van wijziging en over een week komt er weer een wijziging. Het is af en toe dus even lastig om te bedenken waartoe je je moet verhouden. Onze dekkingen zijn helder. Wij hebben een tabel vol met vele miljarden aan opties. Ik kan er inderdaad een paar noemen: de miljonairsbelasting, het lenen uit eigen bv bij box 2, grote techbedrijven, de aanpak van de renteaftrek en de aanpak van de winst-en-verliesrekening. Al die voorbeelden zijn voor mij bespreekbaar, om er maar voor te zorgen dat werken gaat lonen.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik vraag nu specifiek naar '27. Heel veel van de maatregelen die de heer Stultiens nu aanhaalt leveren geen geld op in '27. Sterker nog, voor een aantal moet zelfs nieuwe wetgeving in gang worden gezet. We hebben het natuurlijk over het Belastingplan. Dat maakt het in dit geval lastig, omdat je bij het Belastingplan alleen naar de inkomsten kijkt. Maar we kijken naar het feit dat dit een minderheidskabinet is. We kijken dus naar de inkomsten, maar zouden ook kunnen kijken naar de uitgaven; daarmee help ik de heer Stultiens dan een beetje. Waar zouden we dan kunnen kijken om in ieder geval voor '27 de stijging van de lasten, per saldo 1,8 miljard, te dekken?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Stultiens** (PRO):
Laat ik bij het laatste beginnen. Dat is een groot verschil tussen JA21 en PRO. JA21 wil verder bezuinigen. Wij willen dat niet. Dat is volgens mij inderdaad een helder contrast. Als u mij vraagt wat je volgend jaar kunt wijzigen, dan zeg ik: lees de hele fiscale sleuteltabel; die zit vol met knoppen die je ook kunt wijzigen. Desnoods doe je voor een jaar een toptarief in de vpb. Dat is prima, als je daarna met betere plannen komt. Alles is met ons te bespreken, als het maar de knop voor vermogen en winst is en het niet bij de werkende mensen komt te liggen, want dat zie ik steeds gebeuren. Ik mag hopen dat ook JA21 niet gaat steunen dat elke keer weer die belasting bij werkende mensen wordt gelegd, waardoor werken niet loont in het land.

De **voorzitter**:
Meneer Hoogeveen, afrondend.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dan begrijp ik het als volgt. We hebben het over de saldolastenstijging voor 2027, die vreselijke tabelcorrectiefactor, waar wij — laat dat vooropstaan — ook absoluut geen fan van zijn. PRO wil het niet halen uit de uitgavenkant en wil niet verder bezuinigen, en zegt dan: gooi de vpb maar voor een jaar omhoog. PRO zou dus prefereren om dat bij de bedrijven te halen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Deze samenvatting klopt voor een deel. Ik wil even een karikatuur uit de lucht halen. Er lag vorige week een dekking van Heinen, die zei: ik haal de dekking uit 2060 voor plannen in box 3, over 30 jaar. Je kunt natuurlijk best belastingmaatregelen wijzigen in 2028-2029 en het geld een jaar opschuiven. Laten we niet doen alsof dat niet mag. Maar als de heer Hoogeveen heel erg hecht aan geld in 2027, is de knop vpb-toptarief prima. Daarover is met ons te praten. En inderdaad, wij zijn tegen extra bezuinigen, want er wordt al te veel bezuinigd. Wij willen juist een eerlijke bijdrage van de allerrijksten. Dat is inderdaad gewoon een contrast tussen ons en JA21. Dat bewijst volgens mij wat wij allebei al langer zeggen: het kabinet moet een keus maken. Je kunt toch niet allebei blij maken? Dat blijkt ook uit deze interruptie.

De **voorzitter**:
Er zijn geen andere interrupties. U was, dacht ik, bij punt vijf.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ja, ik was bij het lijstje van moties die niet worden uitgevoerd, waarbij ik bij de vijfde motie ben aanbeland: overwinstbelasting. Er ligt een aangenomen motie-Klaver/Paternotte die duidelijk zegt: ga in Europa pleiten voor een aanpak van overwinsten bij de grote oliebedrijven. We zijn nu maanden verder. Inmiddels zien we allemaal dat er overwinsten zijn. Er is een kopgroep van landen die hier actief voor pleit: Duitsland, Italië, Spanje, Portugal, Oostenrijk. En toch is Nederland nog steeds niet in dat rijtje beland. Hoe kan dit? Waarom wordt deze motie niet gewoon uitgevoerd?

Voorzitter. De zesde motie is pas recent aangenomen, dus daar heeft de staatssecretaris nog wat meer tijd voor. Die gaat over het aantal miljonairs in Nederland dat geen inkomstenbelasting betaalt. Ik ben benieuwd hoe hij deze gaat uitvoeren en wanneer wij als Kamer de resultaten kunnen verwachten.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Voorzitter. Dit was onze analyse van het Belastingplan, maar we gaan nog heel even uitzoomen, want wij vinden het Belastingplan nog niet eerlijk genoeg. Wat misschien wel het pijnlijkst is, is dat deze problemen het afgelopen jaar eigenlijk steeds een stukje erger zijn geworden. Het begon natuurlijk met de verkiezingsprogramma's. Daarin beloven partijen van links tot rechts dat werken moet lonen. Toen begon de formatie en schreven D66 en CDA een gezamenlijke agenda waarin verstandige punten stonden: werken moet lonen, er moet een schuif komen van arbeid naar kapitaal, een aanpak van fiscale regelingen, de afbouw van de hypotheekrenteaftrek. Toen kwam de VVD aan tafel en werden al deze economisch verstandige punten geschrapt. Er kwam een coalitieakkoord waarbij de rekening volledig werd neergelegd bij werkend Nederland en er niks werd gevraagd van de allerrijksten. Het was bovendien een coalitieakkoord dat overduidelijk onvoldoende deed om de klimaatdoelen te halen. En wat zeiden D66 en CDA toen? "Ja, we zijn het met jullie eens, maar we gaan de komende maanden proberen het eerlijker en groener te maken door met PRO samen te werken."

Wat is nu het bizarre? Het Belastingplan is eigenlijk nog oneerlijker geworden dan het coalitieakkoord al was. Eerst besloot Eelco Heinen namelijk op eigen houtje box 3 te verbouwen. Dat leek voor de zomer te gaan om een paar miljard. Dat lijkt nu 16 miljard te worden. Eerst zou er een zorgvuldige wet komen. Nu komt er een spoednovelle. Inmiddels krijgen ook nog eens de directeur-grootaandeelhouders in box 2 een korting van 1,7 miljard. Dat stond allemaal niet in het coalitieakkoord. Het klimaatbeleid is verder afgezwakt sinds het coalitieakkoord. Het enige wat wel is blijven staan, is een gigantische lastenverhoging op werk van 7,8 miljard euro. Daarom was mijn vraag aan de staatssecretaris en aan mijn collega's hier: wat is er overgebleven van al die wensen en voornemens uit het coalitieakkoord en hoe kan het dat het pakket sindsdien nog verder is opgeschoven naar het programma van de VVD?

Voorzitter. Ik ga afronden. PRO blijft bereid om het Belastingplan eerlijker te maken, maar dan is er echt een forse koerswijziging nodig. Wij willen dat werk gaat lonen en dat de allerrijksten hun steentje gaan bijdragen. Het aanbod staat nog steeds, maar de tijd begint wel te dringen. Ik hoop dat het kabinet op tijd een verstandige keus gaat maken.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U bent achttien minuten qua inbreng aan het woord geweest. Met de interrupties zijn we ook redelijk op schema. Er is, voordat we overgaan naar de volgende spreker, overigens nog een interruptie van de heer Schenk namens Forum voor Democratie.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik hoorde de heer Stultiens ergens halverwege zijn betoog praten over lenen uit de eigen bv in box 2. Als ik het goed hoorde, presenteerde hij dat als een soort heel raar of onrechtvaardig belastingvoordeel. Het was natuurlijk €700.000. Het werd €500.000. Nu wordt het stapsgewijs afgebouwd naar €100.000. Maar schulden boven die grens worden natuurlijk gewoon fiscaal behandeld als dividend; zo wordt daar ook gewoon belasting op geheven. Wat denkt PRO nou dat er gebeurt als je dat gaat afschaffen, dus naar nul brengt, of zelfs als je dat naar €100.000 brengt? Dat zou namelijk ook al een drastische maatregel zijn voor ondernemers die uit hun eigen bv lenen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Stultiens** (PRO):
Wij hopen en denken te bereiken dat dit geld gewoon gebruikt wordt om te ondernemen in plaats van een huis te kopen voor eigen gebruik. Waarom zou je een huis kunnen kopen met geld uit je bv? Dat slaat helemaal nergens op. Wij vinden inderdaad dat je dit zo veel mogelijk moet beperken. Uit mijn hoofd is het minimale bedrag €17.500. Ik zou zeggen: beperk het tot dat bedrag en zorg ook dat je niet kan lenen uit je eigen bv voor een woning. Dat heeft niks met ondernemen te maken; dat is gewoon het spekken van rijke mensen.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik zit bijna met mijn oren te klapperen. Het is namelijk niet zo dat dit over allemaal multimiljonairs gaat. Dit gaat in heel veel gevallen gewoon om mkb'ers, mensen met een familiebedrijf, mensen met een winkel. Als PRO zegt dat werken moet lonen, dan geldt dat blijkbaar niet voor deze mensen. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die hun pensioen regelen door uit hun eigen bv te lenen, daar vastgoed van te kopen en dat bijvoorbeeld te verhuren. Zo regelen ze bijvoorbeeld hun oudedagsvoorziening. Ik zou mijn vraag eigenlijk nog een keer willen stellen: wat denkt PRO nou dat er gebeurt als je dat lenen uit eigen bv naar nul brengt?

De heer **Stultiens** (PRO):
Het antwoord is niet heel anders dan net. Het is namelijk beter voor je economie en voor je belastingstelsel. Je houdt zo ook geld over voor lastenverlichting voor werkende mensen. Dat lijkt mij een heel wenselijk uitgangspunt. Niet voor niets zien we al jaren rapporten van ambtenaren die zeggen: dat lenen uit eigen bv slaat helemaal nergens meer op. Dat moet je afbouwen. Laat ik benoemen dat ik het positief vind dat het kabinet nu stapsgewijs hierop gaat bewegen, weliswaar met als doel om uiteindelijk in box 3 geld op te halen; dat had ik anders willen zien. Maar goed, ik ben blij met deze dekking. Maar wat mij betreft draai je die knop helemaal aan en zeg je: dat lenen uit eigen bv gaan we fiscaal gewoon niet meer mogelijk maken.

De **voorzitter**:
Meneer Schenk, afrondend.

De heer **Schenk** (FVD):
Tot slot. Als het kabinet deze maatregel doorzet, en zeker als het kabinet PRO daarin ook nog tegemoet gaan komen en het bedrag dus nog lager maakt, worden ondernemers gedwongen om hun vastgoed te verkopen. Er wordt namelijk belasting geheven op geld dat ze helemaal niet hebben; het zit in stenen. Vaak zitten daar huurders in. Zelfs als zij het dan al zouden willen verkopen, zal de waarde ook nog eens verlaagd zijn, want wie gaat er nou een pand kopen waar huurders in zitten? Die ondernemers worden dus gewoon kei- en keihard gepakt op deze manier. Als PRO zegt dat werken moet lonen, waarom geldt dat dan niet voor ondernemers met een eigen bv? Het is overigens ook niet zo heel bijzonder: het gaat om ondernemers met minimaal 5% van de aandelen in hun eigen bv. Nogmaals, dat zijn geen miljonairs; dat kunnen doodnormale mkb-ondernemers zijn. Ik zou de vraag dus eigenlijk nog een keer willen stellen: is dit niet bijzonder onrechtvaardig voor mensen die gewoon hard werken en hun oudedagsvoorziening zelf regelen?

De heer **Stultiens** (PRO):

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Weet u wat onrechtvaardig is? Dat buschauffeurs, mensen in de zorg of mensen in het onderwijs betalen voor een belastingkorting voor directeuren-grootaandeelhouders. Dát is onrechtvaardig. Deze mensen werken allemaal keihard voor hun geld en gaan de komende jaren veel meer belasting betalen. Deze mensen moeten ook gewoon van hun eigen geld een huis kopen, als dat ze überhaupt al lukt in dit land. Nu wil het kabinet een korting uitdelen. Dat vind ik inderdaad zeer onrechtvaardig en onverstandig. Nog even één nuance: er wordt hier gedaan alsof elke ondernemer een dga is die onder het toptarief valt. Dat is natuurlijk helemaal niet waar. Er zijn in Nederland miljoenen ondernemers en maar een paar honderdduizend dga's. Zeker in het toptarief praat je echt over een kleine groep met heel veel geld.

De heer **Vermeer** (BBB):
Hier wordt wel een interessant thema aangesproken. Ik wil wel even goed van PRO weten wat de volgende stappen zijn als er weer geld nodig is. Volgens deze redenering is de volgende groep die aangepakt wordt, de groep met alle mensen die hun geld in een pensioenfonds hebben zitten, die jarenlang netjes pensioenpremie afgedragen hebben en niet via een eigen bv kunnen sparen of op een andere manier pensioen kunnen opbouwen, maar dit via hun werkgever hebben moeten doen. Daar staat ook nog voor zo'n 1.500 miljard aan vermogen gestald. Is dat de volgende stap die PRO wil zetten?

De heer **Stultiens** (PRO):
Nee. In ons programma doen we daar niks aan. Als je even uitzoomt, gaat het gewoon over de vraag of je de vermogensongelijkheid in Nederland rechtvaardig vindt of niet. Wij vinden van niet. Wij zien nu in dit land dat de rijkste 1% een kwart van al het vermogen heeft. De rijkste 10% heeft ongeveer de helft van al het vermogen. Dat vinden wij niet rechtvaardig. Daar verschillen we misschien van mening over. Daarom zeggen wij: zorg voor een eerlijke verdeling van het vermogen in Nederland en een eerlijke spreiding van inkomen, kennis en macht; dat is beter voor je economie en een stuk eerlijker. En ja, daar gaan wij het met de rest misschien niet over eens worden, maar dat is niet heel verrassend.

De heer **Vermeer** (BBB):
Wil de heer Stultiens dan ook erkennen dat in de vergelijkingen tussen vermogens de pensioenvermogens heel bewust buiten schot gehouden worden en dat er dus geen écht goed vergelijk is, omdat er bij één groep mensen een deel van het vermogen buiten het vergelijk gehouden wordt?

De heer **Stultiens** (PRO):
Nou, die cijfers zijn gewoon bekend. Als je pensioen niet meeneemt, heeft de rijkste 10% ongeveer iets meer dan 50% van het vermogen en als je het wel meeneemt, is het iets minder dan 50%. Daar praat je over. Dus ja, het klopt dat het dan minder schokkend is, maar nog steeds zie je hetzelfde beeld, namelijk dat de rijkste 10% en zeker de rijkste 1% een heel groot deel van dat vermogen hebben. Ik heb er vooral moeite mee — dat blijkt ook uit al die rapporten — dat gewone werkende mensen in dit land al snel 40% belasting over hun werk betalen, als het niet meer is. Hoe rijker je wordt binnen die 1% of zelfs de 0,01% zie je juist dat je op een effectief tarief van 30%, 25% uitkomt. Ik vind het niet rechtvaardig dat in dit land geldt dat hoe rijker je bent, hoe lager je belastingtarief is. Dat vindt denk ik niemand rechtvaardig in Nederland, maar toch gebeurt het wel. Daarom zeggen wij: vraag een eerlijke bijdrage van de allerrijksten,

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

want dan houd je geld over en kun je werken laten lonen voor die andere 99% van Nederland.

De heer **Vermeer** (BBB):
Toch zou ik PRO willen oproepen om gewoon te stoppen met de richting die zij ingaan van polarisatie en een bepaalde groep eruit pakken, die eigenlijk een beetje demoniseren en daarover zeggen "daar moet je van plukken". Wij krijgen in allerlei andere debatten allemaal waarschuwingen voor partijen die een bepaalde groep eruit pikken en proberen te zeggen: nou, die zijn de oorzaak van alles en daar moeten we echt wat aan gaan doen. Ik zou echt de heer Stultiens willen vragen om zich er ook eens in te verdiepen dat de groep die hij noemt, wél heel mobiel is en dat een deel van hen wél gaat vertrekken of al vertrokken is. Kijk hoeveel mensen uit de detailhandel in Brabant en zo allang naar België verhuisd zijn. Dan heeft dat allemaal een oorzaak. Dat geld missen wij hier wel aan inkomsten. Het is niet zonder gevolgen om steeds zo over deze groep te blijven praten. Ik hoop dat de heer Stultiens zich dat ook realiseert.

De **voorzitter**:
Uw punt is duidelijk.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dan overigens nog iets heel anders, want anders komt er zo meteen in het antwoord weer een tussenzinnetje voorbij dat de heer Vermeer het allemaal prima vindt. Daar gaat het hier niet om. Het gaat erom dat wij gewoon een eerlijk systeem hebben met de juiste gevolgen van gedrag.

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer, ik wil u wel verzoeken om iets compacter te zijn met uw interrupties. Ik vind het prima en laat het ook toe, maar u bent ook wel ruim, ruim, ruim koploper, zeg ik maar even.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik vind het gek dat je zou polariseren en demoniseren als je zegt dat je de lasten wilt verschuiven van gewone werkende mensen naar de allerrijksten, want ik zeg ook niet dat u met die redenatie werkende mensen demoniseert. De vraag waar je belastingen neerlegt, is gewoon een hele valide politieke vraag. Daarover verschillen de meningen hier. Dat mag. Maar ik heb niemand gedemoniseerd. Ik zeg gewoon dat ik een kloof zie tussen de eerlijke belastingafdracht en ik constateer op basis van alle rapporten dat er heel veel gaten in ons stelsel zitten met betrekking tot belastingontwijking. Die wil ik aanpakken. Dan wat betreft het laatste punt, dat de heer Vermeer bang is dat ze allemaal vertrekken. Ik heb eigenlijk een veel positiever beeld van de allerrijksten. Zij willen gewoon een fijn land met goede voorzieningen, goede scholen, goede wegen en een betrouwbare overheid. Dat zijn niet allemaal graaiers die met één tariefsverhoging opeens vertrekken. In die zin vind ik het eigenlijk heel cynisch dat u denkt dat ze gelijk allemaal weggaan. Heel veel mensen houden van dit land en willen graag ondernemen hier. Zij willen wel een goede en betrouwbare overheid. Nou, daar valt nog veel te verbeteren. Maar volgens mij is het prima om daar wat geld op te halen, zodat je werken laat lonen en genoeg geld overhoudt voor al die andere mensen in het land.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik ben nu een beetje in verwarring. Aan de ene kant presenteert PRO de zogenaamde

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

allerrijksten als een soort boze eindbazen met hele diepe zakken die miljoenen achterover drukken, maar nu ik hoor ik: ja, dat zijn mensen die van Nederland houden en graag in dit land willen ondernemen. Wat is het nu precies en over wie spreekt PRO precies als het over de zogenaamde allerrijksten gaat?

De heer **Stultiens** (PRO):
Dank voor deze interruptie. Ik ga het nog concreter maken. Als wij kijken wie er de laatste jaren in Nederland op vooruitgegaan zijn, zien wij bij gewone mensen in de laatste tien jaar zo'n 4% tot 8% vooruitgang, bij de rijkste 1% zo'n 20%, bij de rijkste 0,1% 60% en bij de rijkste 0,01% meer dan 70%. Dus de rijkste 0,01% is er meer dan 70% op vooruitgegaan in Nederland, terwijl de rest er een paar procent op vooruit is gegaan. Dat vind ik niet eerlijk. Ik zou denken dat de meeste collega's dat ook niet eerlijk vinden. Daarom pleiten wij hiervoor. De heer Schenk zegt: ik vind het belangrijkste dat de rijkste 0,01% nog rijker kan worden. Dat mag. We hebben gewoon een ander politiek doel. Dit is waar ik het over heb als ik over "de allerrijksten" praat.

De heer **Schenk** (FVD):
Laat ik vooropstellen dat ik vind dat iedereen in Nederland rijker moet kunnen worden, zowel de onder- als de bovenklasse van de samenleving, om het maar even zo te noemen. Het is natuurlijk een illusie om te denken dat je de lastenverzwaring op arbeid van bijna 8 miljard volledig bij de allerrijksten zou kunnen halen. Die moeten dan zo'n beetje al hun vermogen inleveren. Dat gaat natuurlijk niet gebeuren. Die kunnen gewoon de grens over. Die kunnen juridisch advies inwinnen over hoe ze het op zo'n effectief mogelijke manier in kunnen richten. Constateer ik het goed dat je de lasten op arbeid, die nu omhooggaan, niet in z'n geheel kunt dekken van de bijdrage van de rijksten die PRO wil en dat ook in het plan van PRO de lasten op arbeid nog steeds zullen stijgen? Misschien zullen ze wat minder stijgen dan in het kabinetsvoorstel, maar het is een illusie om te denken dat je 8 miljard bij de zogenaamd allerrijksten kunt halen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik wijs Forum voor Democratie graag op de doorrekening van ons programma. Wij laten exact zien dat het wél kan. Wij laten werken lonen. We hebben een forse lastenverlichting op werk. Wij vragen inderdaad een bijdrage van de allerrijksten. Zelfs met een miljonairsbelasting kun je in dit land miljarden ophalen. Je ziet dan de beste economische groei, de laagste werkloosheid, de meeste banen en de meeste koopkracht. PRO laat zien dat het kan. Ik zie de heer Schenk lachen, maar hij heeft blijkbaar ons programma nooit gelezen. Dit is dus een leestip, met name de doorrekening. Het kan dus wél, om mijn collega hier te citeren. Je moet dan bereid zijn om de heilige huisjes van rechts los te laten. Je moet bereid zijn om wat te vragen en ontwijking aan te durven pakken. Ik zie dat nu te weinig gebeuren. Ons programma laat gelukkig zien dat het zeker wél kan. Het is niet alleen een stuk eerlijker, maar ook beter voor je economie.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik heb delen van het PRO-programma zeker gelezen. Ik ben als vanzelfsprekend geïnteresseerd in wat iedereen om mij heen vindt en hoe zij naar de wereld kijken. Echter, PRO gaat aan één ding voorbij in zijn programma, namelijk de Laffercurve.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Wanneer je 0% belasting heft, komt er 0% binnen, maar wanneer je 100% belasting heft, komt er ook 0% binnen, want dan werkt natuurlijk helemaal niemand meer. Ergens daartussenin zit het ideale punt. Als je de tarieven gaat wijzigen, gaan mensen hun gedrag aanpassen. Oftewel, als jij de zogenaamd allerrijksten zwaarder gaat belasten, zullen zij hun gedrag aanpassen, waardoor zij bijvoorbeeld naar het buitenland vertrekken, hun vermogen anders gaan inrichten en in andere dingen gaan investeren. Daardoor hoeven zij de belastingen niet meer te betalen en komt de rekening alsnog bij de normale, hardwerkende Nederlander en de mkb'er te liggen. Dit is zo in de plannen van PRO. Vertel dan het eerlijke verhaal. Dit is wat er gebeurt. Mensen passen hun gedrag aan na het wijzigen van belastingtarieven. Het weghalen van miljarden bij de allerrijksten is een illusie. In de plannen van PRO komt de rekening gewoon bij de hardwerkende Nederlander terecht.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dit bewijst opnieuw dat de heer Schenk goed moet gaan lezen wat er in ons programma en de doorrekening staat. Dan lees je dat dit dus niet klopt. We halen wel miljarden op en het is beter voor de economie. Ik zie hier vooral een paar bevlogen interrupties voor de allerrijksten. Ik hoop dezelfde bevlogenheid straks ook te zien als het gaat om werkende mensen, zoals mensen voor de klas, kleine ondernemers, mkb'ers, politieagenten en buschauffeurs. Dan is iedereen muisstil. De belasting op werk wordt met 7,8 miljard euro verhoogd en de interrupties gaan over de vraag hoe we de allerrijksten verder gaan spekken. Ik mag hopen dat ik dezelfde passie straks zie bij het onderwerp "gewone, werkende mensen". Die zijn namelijk de klos bij het Belastingplan. Dat moeten we als oppositie met elkaar voorkomen.

De **voorzitter**:
U krijgt toch nog een interruptie van de heer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Het punt is dat het belasten van de allerrijksten als een dekking wordt ingezet. Mensen die daarover nadenken, vragen zich af wat voor gedrag iemand kan vertonen als die meer moet gaan betalen. Ik zeg dan dat het een schijndekking is. Die leidt straks gewoon weer tot lastenverhoging voor diezelfde mensen waar de heer Stultiens voor zegt op te komen. Dat is gewoon uitgestelde teleurstelling. Dat is het punt. Het punt is niet of er een eerlijk belastingsysteem moet zijn waarbij vermogenden ook gewoon belasting moeten betalen en een bijdrage moeten leveren aan de maatschappij.

De **voorzitter**:
Voordat de heer Stultiens antwoordt, wil ik zeggen dat deze discussie nu al een minuut of twintig rondgaat. Misschien is het goed als we de heer Stultiens laten antwoorden en daarna kijken of we naar de volgende spreker kunnen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ergens proef ik dat de heer Vermeer zegt: ik vind het ook oneerlijk, maar ik denk gewoon niet dat het kan, een eerlijke bijdrage vragen van de allerrijksten. Ik zou het heel jammer vinden als dat zo is. Dan hebben we hier met elkaar een probleem als politiek. Dat kan natuurlijk wel, maar dan moet je met goede belastingen komen, dan moet je de huidige gaten afdekken en ja, ook het liefst met andere landen samenwerken. Daar ben ik het allemaal mee eens. Ik denk dat ze niet allemaal gaan vertrekken, maar als u daar heel bang voor bent, moeten we samen een initiatiefwet schrijven voor een exitheffing.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dat vind ik ook prima. Maar laten we wel wezen: het kan niet zo zijn dat we de lasten nu zwaar gaan verhogen voor werkende mensen omdat we dat niet aandurven bij de allerrijksten, "want anders gaan ze weg". Dat is chantage van de allerrijksten. Dat is lobby en een frame. Ik mag hopen dat we daar niet intrappen als Kamer.

De **voorzitter**:
Ik zie geen volgende vraag, dus dan gaan we naar de tweede spreker van de zijde van de Kamer. Dat is de heer Oosterhuis, die gaat spreken namens D66. De indicatieve spreektijd is twintig minuten. We kijken daarna even hoelang wij met de heer Oosterhuis bezig zijn voordat wij een mogelijke lunchpauze gaan inlassen. De heer Oosterhuis.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Dank, voorzitter. Voor ik begin, wil ik natuurlijk ook graag van de gelegenheid gebruikmaken om collega Grinwis van harte te feliciteren. Want was is er nou mooier dan om je verjaardag te vieren en het uitgebreid te hebben over het Belastingplan? We gaan het uitgebreid vieren.

Voorzitter. Laten we ook eerlijk zijn: ik denk dat niemand per se heel blij is met dit Belastingplan. Zonder te weten dat de heer Grinwis vandaag jarig was, kreeg ik dit weekend opeens de gedachte dat het me wel een beetje doet denken aan een kringverjaardag. Ik zal maar niet zeggen van wie het was; dat was niet de heer Grinwis. U snapt dat gevoel vast wel een beetje. Daar heb je niet echt zin in. Iedereen zit dan bij elkaar en heeft een mening. De ene oom vindt de belastingen veel te hoog en een broer vertelt trots hoe hij dankzij slimme constructies nauwelijks belasting betaalt over zijn rendementen. Er is ook altijd wel een neef die vindt dat die rijke broer juist veel meer belasting moet betalen. Voordat de eerste schaal met kaas en worst rondgaat, natuurlijk met een Nederlands vlaggetje erop, is de discussie al losgebarsten. Toch is zo'n kringverjaardag ergens ook wel weer mooi. Want hoe verschillend je er ook in staat: je moet het ook met elkaar doen. Hier vandaag moet dat niet omdat we het over alles eens zijn, maar omdat Nederland voor grote investeringen staat en we samen verantwoordelijkheid moeten nemen voor die rekening. Uiteindelijk is mijn ervaring ook: als je in die kring zit, wordt het vaak ook nog best wel gezellig.

Voorzitter. Zelf zou ik, zeg ik heel eerlijk, liever een wat groter feest vieren over dit Belastingplan, maar ik realiseer me ook wel dat dat grote feest er nu nog niet in zit. Voor ik concreet inga op dit Belastingplan, wil ik toch wel aanstippen waar wat mij betreft de komende jaren echt aan gewerkt moet worden. Ons belastingstelsel is echt toe aan een grondige hervorming. De inkomstenbelasting moet, samen met de toeslagen, veel eenvoudiger, zodat mensen weer makkelijker weten waar ze recht op hebben. Het is nu ondoorgrondelijk hoeveel een uur extra werken loont, en terugvorderingen brengen mensen in de betalingsproblemen. Ook wordt er nog steeds aan heffingskortingen gedraaid als koopkrachtknop. Ik hoop dat dat anders kan in de toekomst.

Er zijn ook nog veel belastingvoordelen waarvan bekend is dat ze hun doel niet dienen.

De **voorzitter**:
Excuses, meneer Oosterhuis, de voorzitter zag de hand van meneer Grinwis niet.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik ben natuurlijk blij met deze geloofsbelijdenis van collega Oosterhuis dat het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

belastingstelsel veel eenvoudiger moet en dat we niet iedere keer aan knoppen moeten draaien vanwege de koopkracht. De heer Oosterhuis is onderdeel van de coalitie, naar het schijnt. Het kabinet heeft een technische invulling van een koopkrachtpakket gepresenteerd. Bij "technisch" denk ik altijd: o, dat is dan een beetje neutraal. Dat is dus gewoon netjes indexeren, netjes tabelcorrectie toepassen en verder geen grappen en grollen uithalen. Maar wat schetst mijn verbazing? Er wordt aan de arbeidskorting getweakt. Er wordt ook aan de ouderenkorting gedraaid, zodat optisch volgend jaar een deel van de gepensioneerden erop vooruit zou gaan. Dat heeft toch niks te maken met een technische invulling en is toch juist het tegendeel van wat de heer Oosterhuis hier bepleit? Kan hij daar verantwoordelijkheid voor dragen?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ja. Het kabinet heeft in de schriftelijke beantwoording natuurlijk ook iets gezegd over de technische invulling. Dat is juist wat we hier met elkaar gaan bespreken. Ik denk dat het ook belangrijk is dat het kabinet goed naar de inbreng van de oppositie gaat luisteren. Er is volgens mij ook ruimte om daar dan met elkaar over te praten.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Dat is een wat zuinig antwoord, maar daar kan ik uit opmaken dat collega Oosterhuis welwillend naar aanpassingsvoorstellen zal kijken, om deze niet geheel technische invulling op z'n minst technisch te verbeteren.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik kijk inderdaad welwillend naar alle constructieve voorstellen die er vanuit de Kamer worden gedaan. Ik denk ook dat we hier een cultuur moeten willen hebben waarin we welwillend kijken naar elkaars voorstellen, en zeker in de constructie waarin we nu werken met elkaar.

De **voorzitter**:
Meneer Grinwis, afrondend.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
In derde instantie, afrondend, toch nog even op een wat hoger schaalniveau. De heer Oosterhuis kijkt in dit antwoord ook weer enorm naar het kabinet, maar wat is zijn taakopvatting over de coalitie, in tijden van een minderheidskabinet, waarbij de Kamer uiteindelijk in meerderheid tot een fatsoenlijk gedragen Belastingplan moet gaan komen? Welke taak- en rolopvatting ziet de heer Oosterhuis de komende weken voor zichzelf, zijn eigen fractie en de coalitie hier in de Kamer? Dat is eigenlijk best wel een fundamenteel punt. Nu wordt alles over de schutting gekieperd naar het kabinet. Het kabinet heeft al een paar keer zijn neus gestoten. Wanneer is de coalitie aan zet?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik vind dit wel een terechte vraag van de heer Grinwis, want het kabinet werkt natuurlijk op basis van een coalitieakkoord dat we met drie fracties hebben gesloten. Inmiddels is dat coalitieakkoord alweer een aantal keren aanzienlijk aangepast, overigens ook weer met steun van de coalitiefracties. Wat dat betreft is er ook vanuit de coalitiefracties, misschien niet altijd in de openbaarheid, wel degelijk de wil om te luisteren en aanpassingen te doen. De komende weken zullen we daar enerzijds op die manier en anderzijds ook via amendementen die in de Kamer worden ingediend het gesprek met elkaar over voeren. Ik zal daar ook vanuit de Kamer mijn oordeel over vellen, overigens

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

wel altijd in samenhang met wat dat voor de samenwerking in de coalitie betekent.

De **voorzitter**:
U kunt verdergaan met uw betoog, meneer Oosterhuis.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Dank, voorzitter. Er zijn ook veel belastingvoordelen waarvan bekend is dat ze hun doel niet dienen. Wat mij betreft zijn dat misgelopen belastinginkomsten, die beter besteed kunnen worden in onze economie of ergens anders tot lagere lasten kunnen leiden. Gelukkig maakt dit Belastingplan al wel een einde aan een aantal ondoelmatige fiscale regelingen, maar nog steeds blijven er veel over, van hypotheekrenteaftrek tot landbouwvrijstelling, of van de doorschuifregeling tot de willekeurige afschrijving voor zeeschepen. Er zijn ook nog veel mogelijkheden om een belastingstelsel te bouwen dat bijdraagt aan de economie van morgen, door vergroening te stimuleren en fossiele subsidies af te bouwen, vooral in internationaal verband, en door innovatie en investeringen aan te moedigen.

Voorzitter. Het is geen geheim dat de relatief hoge lasten op arbeid tegen relatief lage lasten op kapitaal economische dynamiek tegenwerken, want als bezit aantrekkelijker is dan werk groeit het verschil tussen mensen die vermogen hebben en mensen die ervan afhankelijk zijn. Wie een koopwoning bezit, bouwt vaak vanzelf vermogen op en wie huurt heeft die kansen veel minder. Steeds belangrijker is ook de vraag of je ouders een koophuis of een huurhuis hebben. De komende tien jaar wordt 240 miljard euro aan erfenissen nagelaten, waarvan de helft terechtkomt bij de rijkste 10%. Dit geheel zet de kansengelijkheid onder druk en belemmert het benutten van talent en brede welvaart. Op al deze vraagstukken zullen we de komende jaren een antwoord moeten vinden.

Daarmee kom ik op dit Belastingplan.

De **voorzitter**:
Voordat u daar komt, gaan we luisteren naar de heer Dassen namens Volt.

De heer **Dassen** (Volt):
Het is een heel terecht punt dat de heer Oosterhuis maakt. Alleen, dan is de vraag: wat gebeurt er de komende jaren? De komende jaren is die omwenteling er precies. Dan wordt het geld juist overgebracht van de ene op de andere generatie. Ik denk dat we er dit jaar wat aan zouden moeten doen willen we daar ook daadwerkelijk de gelijke kansen in meenemen. Hoe kijkt de heer Oosterhuis daarnaar?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Hoe eerder, hoe beter. We zien het natuurlijk al wel een tijdje aankomen. Ik weet niet of er dit jaar al ruimte is om dat ook daadwerkelijk te doen, maar ik vind het wel echt een gesprek dat we nadrukkelijker met elkaar moeten voeren. We zien natuurlijk wel dat de verschillen groter worden. Ook de erfenissen worden steeds groter. Als we dat niet tijdig adresseren, gaat dat ons de komende decennia wel in de problemen brengen, denk ik.

De heer **Dassen** (Volt):
Ook dat ben ik volledig met de heer Oosterhuis eens. Ik ben alleen zoekende naar de reden waarom we daar dit jaar nog niks aan zouden kunnen doen. Is dat vanwege het feit dat de coalitie daar niet uit kan komen? Of zijn er andere technische redenen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

waarvan ik geen weet heb?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik weet inderdaad niet of we alle technische oplossingen al hebben, maar ik zie ook nog geen breed draagvlak. Ik kan het hierover met de heer Dassen en de heer Stultiens eens zijn, maar dan houdt het volgens mij wel een klein beetje op hier aan tafel. Misschien dat Grinwis en Beckerman het ook nog steunen, maar heel veel breder is de steun nog niet, geloof ik. Het telt nog niet op tot 76, laat staan meer.

De **voorzitter**:
Meneer Dassen, afrondend.

De heer **Dassen** (Volt):
Het CDA is hier volgens mij ook nog wel voor te porren, dus dan komen we toch al een heel eind. Ik hoop dus dat we de collega's er vandaag toch deels van weten te overtuigen dat we ook naar dit soort zaken moeten kijken. We hebben het namelijk over hoe we het systeem rechtvaardig maken, hoe we ervoor zorgen dat er gelijke kansen zijn en hoe we ervoor zorgen dat de verschillen op de huizenmarkt niet groter worden. Dit gaat wel steeds meer gebeuren, omdat het hebben van ouders met een koophuis en een erfenis, meteen doorwerkt. Ik hoop dus dat de heer Oosterhuis en mevrouw Van Dijk, en uiteindelijk ook mevrouw Van Eijk, daar toch met elkaar uit kunnen komen. Zo kunnen we hier ook echt een stap zetten om Nederland in de toekomst een stukje rechtvaardiger te maken en zo blijft het hebben van gelijke kansen in Nederland mogelijk.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik deel dit met de heer Dassen. Het is natuurlijk ook niet voor niets dat ik het onder de aandacht breng. Ik vind het namelijk belangrijk om dit gesprek met elkaar te voeren. Ook al is de steun er nu nog niet, ik hoop wel dat de steun de komende jaren zal groeien en dat we breder gaan inzien dat dit een probleem wordt.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Dat is nogal wat, wat D66 hier allemaal benoemt: alles wat ze niet hebben binnengehaald, maar wat wel heel noodzakelijk is voor het aanpakken van de wooncrisis en voor onze economie. Mag ik daar nog even op doorgaan? D66 hekelt hier eigenlijk die ongelijkheid op het gebied van wonen. In dit Belastingplan zitten maar heel weinig maatregelen om de wooncrisis op te lossen. Het kabinet heeft vrijdag ineens een klein bommetje gelegd onder een van die maatregelen die ervoor zorgen dat wooncorporaties meer kunnen bouwen, door te zeggen dat het daar eerst nog eens goed naar gaat kijken. Ondertussen zijn corporaties al wel aan het rekenen met die nieuwe belofte. Mag ik daarop een reactie van D66?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik weet niet wat het bommetje is waar mevrouw Beckerman op doelt. Volgens mij heeft het kabinet het namelijk juist nog per nota van wijziging toegevoegd om die duidelijkheid zo snel mogelijk te geven. Het komt nu ook in de wet, dus het moet nu volgens mij zo snel mogelijk in werking treden.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Dit is natuurlijk iets dramatisch. D66 heeft vorig jaar campagne gevoerd met: kies ons,

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

dan gaan wij die wooncrisis oplossen. Nu zien we het eerste belastingplan. Waar D66 beloofde iets te gaan doen aan de doorgeschoten hypotheekrenteaftrek, zeker voor mensen die deze niet nodig hebben, zien we nu het omgekeerde: een extra cadeau. Als het gaat over de bouw van betaalbare woningen, zien we dat het investeren van miljarden jaren vooruitgeschoven wordt. Hetgeen nu wel gebeurt, niet komend jaar, maar over een jaar, is dat de afschaffing van ATAD, de belasting voor belastingontwijkende multinationals, wordt neergelegd bij sociale huurders, en dat is niet uit te leggen. Daarover heeft het kabinet vrijdag gezegd: we gaan eerst nog even een staatssteuntoets uitvoeren. Is dat nou echt noodzakelijk? Heel veel mensen zeggen namelijk dat dat gewoon pure onzin is en dat je daarmee de wooncrisis verder vergroot door extra onzekerheid in te bouwen.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Die ATAD-maatregel is een heel concrete maatregel waarmee woningcorporaties de ruimte krijgen om 22.000 extra betaalbare woningen te bouwen. Mevrouw Beckerman doet alsof het niets is, maar dat is natuurlijk wel echt majeur. Het is echt een grote maatregel. Ik vind het verstandig dat het kabinet daar nog wel even voor zorgt en de juridische zekerheid borgt. Ik ga er ook van uit dat de staatssecretaris, als hij over twee weken antwoordt, aangeeft wat daarvan de status is. Wat mij betreft treedt dit zo snel mogelijk in werking, maar we moeten er ook voor zorgen dat het juridisch sound is. Ik ga ervan uit dat het per 1 januari 2028 in werking treedt.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Mevrouw Beckerman doet niet alsof het niets is. Wij hebben altijd gezegd: je moet een belasting die bedoeld is voor belastingontwijkende multinationals niet neerleggen bij huurders en hun corporaties. Wat ik niets vind, is dat dit kabinet, D66, vooraf zei dat veel meer te gaan doen, en nu miljarden voor zich uitschuift. Mijn pijnpunt zit bij het volgende. Door de Autoriteit woningcorporaties is de afgelopen tijd tegen corporaties gezegd: ga rekenen alsof ATAD is afgeschaft. Dat was de mooie belofte van dit kabinet. Er werd gezegd: ga op die manier rekenen. Sinds vrijdag krijgen ze te horen: wacht nog even, want het kabinet zegt dat het eerst nog een toets gaat doen. Dat betekent dat corporaties die nu hun plannen moeten indienen, zeggen: wacht eens even, wij hebben geen zekerheid, dus wij gaan die beloofde 22.000 extra woningen misschien wel helemaal niet in dat tempo in de boeken zetten. Daar zit mijn pijnpunt. Daar vraag ik een reactie op van D66, want je hoeft dit niet op deze manier te doen.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik ben het mevrouw Beckerman eens dat woningcorporaties zo snel mogelijk die zekerheid moeten hebben, dus vraag ik ook aan de staatssecretaris om die zekerheid te geven. Volgens mij vinden we het allemaal belangrijk dat dat kan.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik hoor eigenlijk hele goede dingen van D66, goede wensen: aanpak landbouwvrijstelling, fossiele subsidies, hypotheekrenteaftrek, arbeid en kapitaal, kansengelijkheid, erfbelasting … Dat zijn allemaal dingen waarvan ik denk: we hebben onze spreektekst verwisseld; dit klinkt top. Dan is wel de vraag wat de status is van deze wensen. Gaat D66 met plannen komen? Gaat D66 voorstellen steunen van andere partijen? Gaat D66 zich er achter de schermen hard voor maken? Wat is de betekenis van deze bijdrage van D66, die ik inhoudelijk dus goed vind?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik denk dat het, los van wat er nu in dit Belastingplan staat of van hoe op dit moment de verhoudingen in de Kamer zijn, belangrijk is om ook te zeggen hoe het er eigenlijk uit zou moeten zien, zeker eens in het jaar als we het Belastingplan bespreken. Ik vind ook dat ik dat vanuit mijn eigen visie hier kan doen. Daar heb ik de tijd voor genomen. In hoeverre dat nu gaat leiden tot aanpassingen, is de komende weken ook onderdeel van het politieke gesprek dat nog rond het Belastingplan wordt gevoerd.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dan blijft de vraag: wat wordt dan precies de inzet van D66? Is dit voorwaardelijk? Wil zijn partij hier een paar dingen op zien? Is dit slechts een vooruitblik op de komende jaren, het wensenlijstje van volgend jaar? Dat zou ik wat slap vinden, want we hebben nu de komende weken de kans. Ik probeer nog even te zien wat ervoor nodig is om dit te laten lukken. We delen deze wensen, maar het is nog niet gebeurd in het Belastingplan.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nee, helaas heb ik ook geen 76 zetels. We hebben afspraken gemaakt in het coalitieakkoord. Daar hou ik me ook aan vast. In beginsel heeft dit Belastingplan mijn steun en vind ik het wel belangrijk om tegelijkertijd de discussie richting de toekomst te blijven voeren.

De **voorzitter**:
De heer Stultiens, afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ja, tot slot. Het Belastingplan zelf heeft ook nog geen steun van een meerderheid, dus daar moet iets aan verbouwd worden. Ik hoor hier allemaal goede richtingen. Hij gaf net aan dat het nog geen meerderheid heeft, maar met de linkse oppositie, PRO, Volt, ChristenUnie en steun van het CDA heb je natuurlijk wel een meerderheid. Ik lees uitspraken van de CDA-leider dat we vermogensongelijkheid moeten aanpakken. Ik zal straks mevrouw Van Dijk daar zelf naar vragen. Ik zie CDA-prominenten die vandaag in de krant oproepen met een miljonairsbelasting te komen. Dat biedt kansen, zou ik zeggen. Moeten we niet samen optrekken met D66 en CDA, de heilige huisjes van de VVD eindelijk eens negeren en wél zorgen voor een beter belastingstelsel?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nou, ik denk dat dat net een beetje te gemakkelijk is van de heer Stultiens. Ik vind het echt belangrijk dat we hier werken aan een brede meerderheid. Het gaat echt om grote dingen. Ook zo'n Belastingplan is niet niks, dus laten we toch echt kijken of we dat in een brede samenwerking kunnen doen, ook met de hele coalitie.

De **voorzitter**:
De volgende interruptie is van de heer Vermeer. Daarna gaan we naar mevrouw Beckerman.

De heer **Vermeer** (BBB):
We zijn hier ook toeschouwer van een soort parallelle formatie terwijl het huidige kabinet er nog zit — heel interessant allemaal. Maar ik wil het volgende weten. Ik snap dat heer Oosterhuis weergeeft waar D66 voor staat en wat D66 graag zou willen. Toch moeten

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

ergens nog een keer onderhandelingen gaan starten — tenminste, dat hoop ik wel voordat we gaan stemmen — waar dan ook over, want die hebben we nog nergens over gehouden. Maar als ik dat aan de fractievoorzitters van de coalitiepartijen vraag, zeggen ze steeds: nee, dan moet je bij het kabinet zijn. Wat is dan de waarde van deze etalage van D66 van hoe ze er zelf over denken? We komen nergens aan tafel om het er echt over te hebben. Hoe ziet de heer Oosterhuis dit proces de komende weken voor zich?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik denk dat het proces begint met dat wij hier vandaag in eerste termijn het debat met de Kamer voeren en horen hoe iedereen erin zit. Het proces is natuurlijk eigenlijk ook al veel eerder begonnen, want het kabinet heeft in de augustusbesluitvorming al op 25 punten het coalitieakkoord aangepast en heeft een Miljoenennota ingediend die op heel veel punten al aan bezwaren vanuit de Kamer tegemoet is gekomen. Vorige week is daar nog een brief bij gekomen, waarin de bezuinigingen van de SZW-begroting zijn afgehaald, waarin een richting voor box 3 is gekozen. Dus op die manier past het kabinet steeds de plannen aan om stap voor stap in de buurt van een meerderheid te komen. Ik denk dat dat ook het proces is dat we de komende weken met elkaar doorlopen.

De heer **Vermeer** (BBB):
Oké, dus de heer Oosterhuis van D66 vindt dat het proces precies loopt zoals het zou moeten lopen? Er worden miljarden even geparkeerd, tegen alle begrotingsregels tot nog toe in. Dat laatste juich ik overigens toe, want dit geeft ongekende mogelijkheden voor de dekking van de amendementen, maar dat terzijde. Vindt de heer Oosterhuis dus dat dit gewoon de manier is waarop het gaat? Wij moeten straks maar weer op een brief van het kabinet wachten en dan kijken: mwah, leuk gedaan, leuk puntje; nu kunnen we wel voorstemmen. Is dit ongeveer hoe de heer Oosterhuis het voor zich ziet?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Het liefst had ik natuurlijk gehad dat er al brede steun was en dat we hier nu gezellig Kumbaya zingend rond het kampvuur blij zaten te zijn over hoe we het met elkaar eens waren. Zover is het nog niet, dus ik verwacht dat het kabinet vandaag ook heel goed gaat luisteren. Ik denk ook echt dat het kabinet al grote stappen heeft gezet. Ik zal daar zo meteen zelf nog wat dingen over zeggen, want ik zie echt al forse stappen, ook in de richting van de oppositie. Dan moeten we werkende weg met elkaar kijken hoe we dit doen. Deze werkwijze is uiteindelijk nieuw voor ons allemaal.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dat beeld van Kumbaya zingen rond een kampvuur zie ik totaal niet voor me. Ik ga dan liever voor dat kringgesprek waartegen de heer Oosterhuis zich afzette, maar waar in ieder geval kaas en worst is en waar je hoort wat de mensen daadwerkelijk bezighoudt, gewoon aan de keukentafel. Dat horen we hier lang niet altijd genoeg, maar juist bij die kringverjaardag wel. Ik zou de heer Oosterhuis dus toch willen uitdagen om er een keer bij te komen zitten.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Zoals ik al zei: juist als er hapjes en drankjes op tafel komen, wordt het vaak toch nog best gezellig. Dat doe ik dus met plezier.

De **voorzitter**:

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Overigens zijn marshmallows wel een mogelijkheid bij een kampvuur.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik denk dat de twijfel hier in de zaal een beetje bij het volgende zit. De spreker van D66, de heer Oosterhuis, begint met "ik wil wel wat doen aan de hypotheekrenteaftrek, ik wil de fossiele subsidies afbouwen en ik vind dat de economische dynamiek in dit land wordt tegengewerkt omdat we zo veel belasting heffen op arbeid en zo weinig op kapitaal" en heeft het over de erf- en schenkbelasting. Daar begint de heer Oosterhuis mee. Als hem vervolgens wordt gevraagd "hé, zullen we daar dan wat aan gaan doen?", zegt hij: nee, dat is levensgevaarlijk; laat ik toch maar instemmen met een Belastingplan dat precies het tegenovergestelde doet. Snapt de heer Oosterhuis dat deze kringverjaardag daar wat kribbig op begint te reageren? We hebben nu dus geen idee welke kant we eigenlijk op gaan.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nou, ik denk dat dat wel meevalt. Zoals ik al zei: het Belastingplan dat er nu ligt, heeft in principe mijn steun. U zult begrijpen dat ik aanpassingen die aan het Belastingplan gebeuren, natuurlijk het liefste in de richting van mijn programma zie gaan. Tegelijkertijd constateer ik dat daar nog weinig meerderheden voor zijn en dat we het ook in samenwerking met elkaar moeten doen. Het liefst doe ik dat in een brede samenwerking, want ik vind echt dat de opgaven die we hebben zo groot zijn dat we dat in brede samenwerking moeten doen. Ik zal daar zo meteen nog iets meer over zeggen, want ik wil dit Belastingplan niet alleen geïsoleerd bekijken. Het Belastingplan is onderdeel van een Miljoenennota waarin waanzinnig wordt geïnvesteerd, waarin er geld is voor de stikstofcrisis, voor betaalbare energie, voor defensie, en voor onderwijs en innovatie. Ik bekijk het dus graag vanuit het geheel van die afspraken. Dan is het voor mij absoluut in balans.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Oké, laten we dan inderdaad naar een breder plaatje kijken en kijken waar grote meerderheden zitten. Een heel grote meerderheid heeft gezegd het Belastingplan niet te gaan steunen als dat zo scheef is dat je zo veel geld ophaalt bij de werkenden en zo weinig bij kapitaal. Dat moet D66 aanspreken. Een meerderheid heeft dat voorstel gesteund. Als we naar het grotere plaatje kijken, is wat de heer Oosterhuis zegt ook een waarheid. Als je hiermee doorgaat, is het slecht voor de hele economie om zo veel te vragen van de werkende klasse en zo weinig te vragen van het kapitaal. Dat is het bredere plaatje. Welke richting wil de heer Oosterhuis dan op om te voldoen aan dat al aangenomen en ook breed gedragen — zoals de heer Oosterhuis wil — voorstel?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Volgens mij doelt mevrouw Beckerman hier op de motie-Stultiens die vorige week is aangenomen. Die ging niet over het zwaarder belasten van kapitaal. Ik heb de indruk dat de motie dan weleens geen meerderheid zou hebben gehaald, als ik net een aantal voorstemmers van die motie hoorde. Ik heb niet de indruk dat zij graag kapitaal meer zouden belasten. Waar die motie wel om vroeg, was het niet laten stijgen van de belasting op arbeid met 7,8 miljard. Ik heb net ook al betoogd in een interruptiedebatje met de heer Stultiens: 5,1 miljard van die 7,8 is vestzak-broekzak met de zorgpremie. Dan houden we de vrijheidsbijdrage nog over. Die was 3,4 miljard structureel. Die is al door dit kabinet in de augustusbesluitvorming met ruim 700 miljoen verlaagd. Daar is nog 2,7 miljard van over. Voor komend jaar gaat het zelfs om nog minder. Dat was 1,5

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

miljard. Dat is nu al met 1,1 miljard verlaagd. Daar is nog 349 miljoen van over. Dat is het voor komend jaar: 349 miljoen lasten op arbeid. Om het even in perspectief te zetten moeten we volgens mij dus wel allemaal even de juiste bedragen gebruiken.

De **voorzitter**:
Mevrouw Beckerman, afrondend.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Sorry, maar dit kan toch niet? Het betoog van de heer Oosterhuis was als volgt, en ik geloof dat ik de woorden letterlijk heb opgeschreven: "De economische dynamiek wordt tegengewerkt door hoge lasten op arbeid." Dat is een vrij redelijk citaat, geloof ik. Vervolgens is er een voorstel aangenomen om te zeggen: laten we schuiven, zodat het minder wordt; laten we zorgen dat werken moet lonen. En dan gaat de heer Oosterhuis betogen: nee, maar het is eigenlijk allemaal prima; het zijn gewoon wat schuifjes her en der. Die twee zijn toch niet met elkaar te rijmen? Je kunt toch niet eerst in je bijdrage zeggen "de hele economie wordt hierdoor tegengewerkt en de economische dynamiek staat onder druk", om vervolgens te zeggen: maar ik vind het eigenlijk wel prima, want als je het een beetje afbreekt, valt 7,8 miljard extra lasten op werk allemaal wel mee.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik denk dat mevrouw Beckerman het allemaal iets te makkelijk maakt. Ik denk dat niemand hier aan tafel graag de belastingen op werk gaat laten stijgen. Althans, dat hoop ik. In ieder geval wil ik ook geen rekening doorschuiven naar de toekomst. Dat betekent dus wel dat we het ook met elkaar eens zullen moeten worden over hoe we dat betalen als we die belasting op arbeid niet willen laten stijgen. Komt dat uit vermogen of uit lagere uitgaven? Daar zijn we het met elkaar veel minder hard over eens. Het is hartstikke leuk dat er dus moties worden aangenomen waarin staat: goh, de belasting op arbeid mag niet omhoog. Alleen, zolang we collectief nog geen goed antwoord hebben op hoe het dan wel betaald wordt, is dat ook een beetje gratuit.

De **voorzitter**:
Ik denk dat het goed is als u verdergaat met uw betoog.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Voorzitter. Daarmee kom ik op dit Belastingplan. We moeten niet vergeten dat dit Belastingplan vandaag niet op zichzelf staat. Het hangt samen met de Miljoenennota, waarin enorm geïnvesteerd wordt in onderwijs en innovatie, in defensie en veiligheid, betaalbare woningen, infrastructuur, duurzame energie en een stikstofcrisis die wordt opgelost. De rekening van die investeringen schuiven we niet door. We vragen de overheid de broekriem stevig aan te halen, we remmen de groei van de zorguitgaven en we vragen van alle Nederlanders een vrijheidsbijdrage. Niemand vindt hogere belastingen leuk, maar we kunnen die rekening dus niet doorschuiven.

Met het koopkrachtpakket van het kabinet blijft de koopkracht grosso modo op peil. Daar ben ik blij mee. Dat de koopkracht op peil blijft, is ook niet gek, want de belasting stijgt per saldo dus helemaal niet met die bijna 8 miljard die we veel horen. Voor komend jaar is dat een bedrag van 349 miljoen. Daar hebben we het over: 349 miljoen stijging van de inkomstenbelasting op een totaal van 166 miljard. Laten we de verschillen dus ook niet groter maken dan ze zijn.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Ik heb nog wel wat vragen over de gekozen vorm. Kan de staatssecretaris toelichten waarom is gekozen voor een verhoging van de arbeidskorting? Past die keuze bij de ambitie om het belastingstelsel eenvoudiger te maken en bij de afspraak om inkomensafhankelijke heffingskortingen af te bouwen? Heeft het kabinet ook alternatieven overwogen, bijvoorbeeld met een aanpassing van tarieven of door de tweede schijf van de inkomstenbelasting wat minder te laten stijgen dan de eerste schijf? Dan zou de verruiming van de aftrekposten, een erfenis van het vorige kabinet, namelijk ook niet doorgaan. Welke variant levert volgens het kabinet de grootste bijdrage aan arbeidsparticipatie, gegeven de marginale druk? Steeds meer mensen hebben namelijk te maken met een marginale druk van boven de 60%, las ik in de schriftelijke antwoorden. Dat baart mij wel zorgen.

Voorzitter. Ik zou ook de staatssecretaris willen vragen om nog eens uit te leggen wat de relatie is tussen de stijgende tarieven in box 1, het eigen risico en de zorgpremie. Tegenover die kleine 8 miljard hogere inkomstenbelasting staat dus ook ruim 5 miljard lagere zorgpremies. Mensen kijken natuurlijk niet naar één belastingmaatregel, maar die kijken uiteindelijk naar wat er onder aan de streep overblijft aan het einde van de maand. Kan de staatssecretaris inzichtelijk maken hoe de koopkrachtmaatregelen zich verhouden tot de zorgpremies en het eigen risico, en kan hij bevestigen dat huishoudens hierdoor gemiddeld uiteindelijk minder kwijt zijn?

Voorzitter. D66 is blij met de keuze van het kabinet om de ... Ik kijk even naar de voorzitter.

De **voorzitter**:
Ik zie toevallig bij de heer Stultiens een vinger omhooggaan. Ik denk dat het goed is om die interruptie nu te doen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ja, ik dacht: ik laat 'm een paar keer lopen, maar het wordt nu zo vaak herhaald. Erkent D66 dat de zorgpremie volgend jaar stijgt?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ja, dat klopt, de zorgpremie stijgt, alleen wel veel minder dan het geval zou zijn als het eigen risico zou zijn verlaagd. Dan zou de zorgpremie namelijk met €440 extra gestegen zijn.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dat klopt, dus kunt u dan zeggen tegen mensen wat u zegt? Er staat: volgend jaar 3,9 — inmiddels 3,5 — miljard lastenverzwaring in de inkomstenbelasting. En dan zegt u als grapje met uw eigen som: 3 miljard, vanwege het feit dat "de zorgpremies anders hoger waren geweest". Het is dan toch gewoon feitelijk waar dat volgend jaar de inkomstenbelasting omhooggaat met 3,5 miljard, én het eigen risico stijgt, én de zorgpremie omhooggaat?

De heer **Oosterhuis** (D66):
De zorgpremie stijgt dus veel minder dan anders het geval zou zijn. En ja, hier doet zich het vervelende geval voor dat het vorige kabinet al wel het zoet van de belastingverlaging had uitgedeeld, terwijl het zuur van de hogere zorgpremie er nog moest komen. Het is een beetje het lot van ons als financieel woordvoerders dat wij hier

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

altijd met een basispad zitten te werken en daarmee altijd dingen die nog niet gebeurd zijn, maar wel zouden gebeuren, zitten terug te draaien. Dat is hier helaas ook het geval.

De heer **Stultiens** (PRO):
Die kritiek over het kabinet-Schoof kan ik voor een deel volgen, maar ik vind het niet fair om hier te suggereren dat er volgend jaar maar een paar honderd miljoen lastenverzwaring is. Nee, er komt gewoon 3,5 miljard lastenverzwaring bij, én een hogere zorgpremie, omdat het kabinet het geld wil ophalen dat het kabinet-Schoof wilde uitdelen. Laten we het wel eerlijk benoemen. Er staat volgend jaar een enorme lastenverzwaring op arbeid in de boeken én de zorgpremie gaat omhoog, al gaat die minder omhoog dan was gebeurd met de verlaging van het eigen risico. Dat zijn de feiten.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Dat klopt inderdaad. Daarmee is het voor mij nog wel steeds een vestzak-broekzakoperatie, omdat dus die hogere zorgpremie niet doorgaat. Daar zit uiteindelijk wel de winst.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U kunt verdergaan met uw betoog. Als de heer Vermeer aan het woord is geweest.

De heer **Vermeer** (BBB):
Er wordt nog even gezegd: die hogere zorgpremie hebben we daarmee voorkomen. Maar die hogere zorgpremie werd voor mensen die een zorgtoeslag krijgen, weer gecompenseerd. Het geldt dus niet voor alle groepen dat het duurder geworden zou zijn. Om nog maar niet te spreken over al die mensen die vervolgens veel minder eigen risico hadden hoeven te betalen en die gewoon op tijd naar de dokter gaan, zodat we straks niet nog hogere zorgkosten krijgen. Is de heer Oosterhuis dat met mij eens?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nee, dat ben ik niet met de heer Vermeer eens, want juist een verlaging van het eigen risico zorgt in totaal voor hogere zorgkosten. Daardoor zijn we in totaal als samenleving duurder uit als het eigen risico wordt verlaagd.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dit is nou precies die Haagse tekentafelinstelling! Er wordt al gezegd: de zorg kan niet meer mensen aan; we zitten vol. Maar vervolgens wordt er in de boeken wel gezegd: maar als we het eigen risico verlagen, dan gaan de zorgkosten omhoog. Die zorgkosten kunnen helemaal niet omhoog als de boel al vol zit. Dit is dus puur theorie en op deze manier wordt hier alles lamgeslagen, en dát is volgens mij het grootste probleem dat wij moeten aanpakken, dat wij hier in een werkelijkheid zitten van spreadsheets die heel gewillig zijn, en vervolgens moeten mensen ook nog blij zijn als een verhoging niet doorgaat of minder erg wordt. Ja, echt ... Ik vind het je reinste volksverlakkerij. De heer Oosterhuis weet toch hoe de mechanismes werken rond de zorgpremies en het eigen risico, en hij ziet toch ook hoe dat hier boekhoudkundig tot hoge kosten leidt?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik weet maar al te goed hoe dit werkt. Ik weet ook heel goed dat dit niet boekhoudkundig is. Mijn vrouw is huisarts en ik zie hoe het ze daar over de schoenen loopt, hoe de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

wachtlijsten toenemen en hoe dat alleen maar erger zou worden, ook als je het eigen risico zou verlagen. Ik vind dat dus echt een onverstandige maatregel en ik vind het dan ook verstandig dat die is teruggedraaid. We zien nu nog wel even het effect hier in het Belastingplan. Dat is vandaag jammer voor deze discussie, maar ik vind het nog steeds wel heel verstandig beleid.

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer afrondend, maar kunt u ook iets minder woorden gebruiken?

De heer **Vermeer** (BBB):
Ja, ik probeer het, maar ik ben gewoon zo ... Eigenlijk ben ik gewoon zo pissig over wat hier gebeurt! Want de heer Oosterhuis geeft met zijn voorbeeld uit de praktijk van z'n vrouw weer dat het helemaal niet tot extra kosten gaat leiden, alleen tot langere wachtlijsten wellicht, maar dan moeten we het daarover hebben. Een langere wachtlijst betekent namelijk niet dat je meer kosten hebt. Nee, helemaal niet. Ik ben heel blij dat D66 het bewijs voor mijn theorie direct erbij levert vanuit de praktijk. Het zou fijn zijn als D66 die praktijk ook eens mee laat wegen.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Volgens mij is het heel praktisch: een lager eigen risico leidt tot langere wachtlijsten en hogere zorgkosten. Dat blijkt uit elk onderzoek dat hiernaar is gedaan. Dat kan helaas ook leiden tot een hogere zorgpremie, waardoor we met z'n allen duurder uit zouden zijn als we dat zouden doen. Dat gaat nu niet door. Dan is er de vestzak-broekzakoperatie die we nu in het Belastingplan zien. Maar onderaan de streep richt ik mij op de 349 miljoen aan vrijheidsbijdrage. Dat bedrag vind ik overzichtelijk.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U kunt verdergaan met uw betoog.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Voorzitter. Dan kom ik op de woningcorporaties, waar ik net met mevrouw Beckerman al even een interruptiedebatje over heb gehad. Dat onderwerp is nu bij nota van wijziging toegevoegd aan het Belastingplan. De inwerkingtreding is beoogd per 2028, afhankelijk van staatssteungoedkeuring. Maar woningcorporaties hebben nu al wel die duidelijkheid nodig om over enkele jaren de woningen te kunnen bouwen. Kan de staatssecretaris aangeven hoe en wanneer corporaties definitief duidelijkheid krijgen over de aangekondigde ATAD-vrijstelling? Welke zekerheid kan hij in de tussentijd bieden zodat bouwprojecten niet vertragen?

Voorzitter …

De **voorzitter**:
Ik zie inmiddels twee interrupties voor u, allereerst van mevrouw Beckerman van de SP.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Daar zat wel een bommetje in. Terwijl corporaties al de oproep hebben gekregen om erop te rekenen dat ATAD wordt afgeschaft, krijgen zij ineens te horen: wacht eens even; we gaan eerst nog even onderzoek doen. Dat leidt tot onzekerheid en potentieel tot de bouw van minder woningen. Ik ben trouwens van mening dat je het zonder dat onderzoek alsnog kunt doen. Maar stel nou dat D66 daar niet van overtuigd is. Is D66

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

dan bereid om dat bedrag via een andere route beschikbaar te stellen, zodat we voorkomen dat we de wooncrisis nog groter maken?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ook als je het op een andere manier zou doen, zou dat risico van staatssteun er volgens mij zijn. Ik ben bereid om overal naar te kijken, want ik vind het belangrijk dat er veel meer gebouwd wordt. Ik hoop in de antwoorden van de staatssecretaris ook te horen of dit nou een formaliteit voor de juridische borging is, of een echt risico dat we nog moeten uitsluiten. Hoe meer zekerheid er kan worden gegeven, en hoe eerder die kan worden gegeven, hoe liever we dat volgens mij collectief zouden willen zien.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ja, maar dit blijft natuurlijk een beetje het wrange. D66 heeft vorig jaar een enorm punt gemaakt van hoe snel ze de wooncrisis zouden oplossen, wat ze allemaal wel niet zouden doen. Denk aan die tien nieuwe steden; daar wordt vaak aan gerefereerd. Het enige wat we dan in het Belastingplan zien, is een verhoging van de hypotheekrenteaftrek voor mensen die het niet nodig hebben; dat is iets heel pijnlijks voor D66 om te slikken. Ik neem aan dat dit voor D66 toch ook iets pijnlijks is: het ene beetje geld dat er nu, in plaats van over een paar jaar, voor woningbouwcorporaties zou zijn, wordt nu misschien weer uitgesteld. Ik zoek echt met D66 naar een oplossing, want dit lijkt me voor D66 toch ook niet heel erg makkelijk om uit te leggen.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Mevrouw Beckerman zoekt volgens mij naar een verschil dat er niet is, want we doen volgens mij allebei de oproep aan de staatssecretaris om te zorgen voor zo veel mogelijk zekerheid, zo vroeg mogelijk. Die oproep doe ik hierbij nog een keer, maar volgens mij stellen we hier dezelfde vraag.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ja, behalve dat wij het niet enkel als vraag zien, maar ook als budgetrecht van de Kamer. Wij hebben het budgetrecht. Dat betekent dat als we willen dat er zekerheid is dat die woningen gebouwd gaan worden … Misschien zit daar wel een verschil tussen onze partijen; wij vinden dat er veel meer sociale huur gebouwd moet worden, terwijl dat voor D66 misschien wat minder geldt. Maar het budgetrecht ligt hier. We kunnen dus ook in de Kamer zoeken naar die zekerheid. Dan hoeven we niet te vragen: zou je er nog een keer naar willen kijken? We kunnen als Kamer ook een garantie betrachten wat betreft dit deel van de woningen, dat in heel veel toonaarden beloofd is, ook door u tijdens de campagne. Daar kunnen we een garantie op geven.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Maar wat betreft het budgetrecht: die 450 miljoen staat er gewoon; die staat gewoon in de boeken voor 2028. Dat geld is er dus. Het geld is niet het probleem. Maar ik neem aan dat mevrouw Beckerman ook niet wil dat we straks het geld beschikbaar hebben gesteld, de korting hebben gegeven, maar dat er vervolgens juridische procedures komen en dan blijkt dat het niet mag. Dan heb ik wel liever de zekerheid aan de voorkant. Ik vraag de staatssecretaris om die zekerheid te geven.

De **voorzitter**:
We gaan naar de heer Grinwis.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Volgens mij willen we inderdaad hetzelfde. We hebben deze zomer in de gesprekken die we mochten voeren herhaaldelijk benadrukt: voer nou die uitzondering in op ATAD voor woningcorporaties, dus op die renteaftrekbeperkingsmaatregel, die inderdaad nooit voor woningcorporaties bedoeld was. De Europese Commissie biedt daar ruimte voor. Is collega Oosterhuis het niet met mevrouw Beckerman en mij eens dat de nota van wijziging, en vooral de toelichting daarop, te terughoudend is over de mogelijkheden die de Europese Commissie nota bene zelf biedt? Zowel collega Beckerman als ik zijn ook volkshuisvestingwoordvoerder.

De **voorzitter**:
Volgens mij heeft u uw vraag gesteld, meneer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Wij hebben de indruk dat bij VRO dit risico toch anders wordt gewogen dan bij Financiën.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik denk dat de staatssecretaris er meer duidelijkheid over kan geven, ook op basis van de vraag welke gesprekken er nu al gevoerd zijn, in hoeverre dit risico er daadwerkelijk is, of dat het meer een formele toets is. Volgens mij is op dit moment het enige gebrek aan zekerheid dat de inwerkingtreding per koninklijk besluit gaat. Hebben wij dus over een maand zo veel zekerheid dat we kunnen zeggen dat dit met zekerheid per 1 januari 2028 kan en dat we dit ook in de wet kunnen zetten? Dat vind ik een interessant gesprek met de staatssecretaris.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Dat was inderdaad mijn volgende vraag: zullen we niet gewoon dat koninklijk besluit uit de wet halen? Dat roept namelijk allerlei vragen en onzekerheden op. Het is ook de belofte van het kabinet aan de woningcorporaties geweest. Waarom zetten we het nu in het Belastingplan? Zodat de 14 miljard extra investeringsruimte die deze maatregel biedt nu ook benut kan gaan worden. Als je dan een onzekerheid inbouwt met zo'n koninklijk besluit, terwijl dat echt veel te voorzichtig is, dan kun je dat toch beter gewoon weghalen uit de wet? Wat mij betreft amenderen we dat eruit of haalt de staatssecretaris dat eruit, want dit is echt niet nodig. Mijn checkvraag: zit collega Oosterhuis er ook zo in?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nou, ik vind dat een hele legitieme vraag. Ik sluit dat niet uit, maar ik heb er wel de antwoorden van de staatssecretaris voor nodig om daar voldoende zekerheid over te hebben.

De **voorzitter**:
Wilt u geen afrondende vraag stellen, meneer Grinwis?

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Afrondend. Ik denk dat ik met collega Beckerman hier maar een voorstel voor ga indienen. Ten tweede: is het onderscheid dat tussen DAEB en niet-DAEB wordt gemaakt wel een juiste interpretatie van de vrijstelling die de Europese Commissie biedt? De Europese Commissie zegt namelijk: het gaat niet alleen over sociale woningen, maar het gaat ook over betaalbare woningen. De middenhuur hoort gewoon

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

in het betaalbare segment. Is dat dus niet ook weer te voorzichtig geïnterpreteerd door het kabinet?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik durf niet te zeggen of dat te voorzichtig is geïnterpreteerd. Ik denk wel dat het zaak is dat het zich voornamelijk op het laagste segment richt, omdat er voor het middenhuursegment natuurlijk ook breder dan bij corporaties aanbod is. Dan komen er natuurlijk ook weer andere budgettaire gevolgen bij kijken.

De **voorzitter**:
U kunt verdergaan met uw betoog, meneer Oosterhuis.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Voorzitter. Ik heb ook een vraag over de aftrek specifieke zorgkosten. Die regeling is negatief geëvalueerd. Die is erg complex, is moeilijk uitvoerbaar, komt niet terecht bij de juiste mensen en is vatbaar voor niet-gebruik en oneigenlijk gebruik. Tegelijkertijd is er voor deze doelgroep ook nog niet echt een goed alternatief uitgewerkt en blijkt het ook ingewikkeld om dat te doen, want de regering is nog aan het studeren. Dus wanneer volgt er nou duidelijkheid over de invulling van de envelop van 350 miljoen voor chronisch zieken?

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer. Ik doe nogmaals de oproep: doe de interrupties alstublieft korter. Anders ga ik daar strenger op sturen na de lunchpauze.

De heer **Vermeer** (BBB):
Verwacht de heer Oosterhuis dat het werken met zo'n envelop complexer of eenvoudiger is dan de maatregel die nu in de wet staat?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Dat kan ik op dit moment nog niet beoordelen, omdat ik de uitwerking van die envelop nog niet heb gezien. Dat vind ik dus ook ongemakkelijk, zeg ik heel eerlijk tegen de heer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Oké, dus ook D66 staat er wel voor open om de huidige regeling maar gewoon zo te houden en dan later, als het kabinet zover is, maar eens te kijken hoe ze het dan wel willen doen?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nou, daar interpreteert de heer Vermeer mijn woorden weer net wat anders dan dat ik ze zei, want ik krijg heel graag duidelijkheid van het kabinet over hoe die envelop wordt ingevuld. Die invulling had er wat mij betreft al moeten zijn, want die 350 miljoen was in eerste instantie voor 2027 beschikbaar. Pas in de augustusbesluitvorming is besloten dat we dit pas vanaf 2028 doen. Maar de regeling had er wat mij betreft in augustus al gewoon moeten zijn. Hierop had ook ik wat meer verwacht van het kabinet, zeg ik tegen de heer Vermeer.

De **voorzitter**:
U kunt verdergaan met uw betoog.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Oosterhuis** (D66):
Voorzitter. Dan heb ik een vraag over de youngtimerregeling, want ik wil graag dat ons belastingstelsel de toekomst stimuleert en niet het verleden. Ik ben daarom ook blij met de aangekondigde greentimerregeling, maar ik blijf kritisch kijken naar de youngtimerregeling. Het voorstel is nu om deze te versoberen naar een leeftijd van 20 jaar, maar dan kan nog steeds een oudere diesel aantrekkelijker uitpakken dan een duurzaam alternatief. Is dat nou nog de richting die de overheid wil stimuleren? Welke mogelijkheid is er om de regeling geleidelijk volledig af te bouwen en waarom heeft de staatssecretaris er niet voor gekozen om deze alleen voor bestaande auto's nog open te houden en bijvoorbeeld auto's die na 1 januari 2011 zijn toegelaten niet meer tot de regeling toe te laten?

Voorzitter. Nederland verandert. Onze economie draait steeds minder op grondstoffen en fossiele energie en steeds meer op duurzame energie, innovatie en kennis. Het belastingstelsel zou de keuzes die goed zijn voor de economie van de toekomst moeten stimuleren, maar sluiten onze fiscale prikkels daar eigenlijk wel op aan? De vraag is niet óf de wereldeconomie overstapt op duurzame energie, maar de vraag is welke landen daarvan gaan profiteren. De schoonste keuze is uiteindelijk ook de slimste keuze. Dat is nu nog te vaak niet zo. Neem afval. Het kabinet verhoogt de afvalstoffenbelasting en de CO_2-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties. Ik begrijp die richting, maar als het consumenten niks oplevert om te recyclen en nieuwe grondstoffen voor de productie van verpakkingen goedkoper blijven, dan blijft de prikkel beperkt voor het doel, namelijk de overstap naar een schone en circulaire economie. Welke aanvullende mogelijkheden ziet de regering om hergebruik en recycling daadwerkelijk aantrekkelijker te maken? Ik hoor ook zorgen of de hogere CO_2-heffing de deelname van afvalverbranders aan de CO_2-opslag via Aramis onder druk zet. Dat heeft ook risico's voor de definitieve totstandkoming van Aramis. Hoe weegt het kabinet dit? Als alternatief zou het kabinet er ook voor kunnen kiezen om de plasticafdracht van 235 miljoen, die we elk jaar aan de Europese Unie doen, door te berekenen aan de plasticindustrie. Welke mogelijkheden ziet het kabinet daarvoor?

Voorzitter. Verduurzaming stimuleren gaat verder dan alleen hergebruik en recycling. Het gaat ook om het stimuleren van elektrisch rijden en het aantrekkelijker maken om je woning te isoleren en aardgasvrij te maken. Daarnaast moet de businesscase van elektrificatie rendabel zijn voor bedrijven om te kunnen investeren. Ik denk bijvoorbeeld aan de binnenvaart, waar gasolie nog altijd is vrijgesteld van accijns, terwijl over elektriciteit wel belasting moet worden betaald. Prikkels de goede richting op helpen om de energietransitie te versnellen, waardoor we minder afhankelijk worden van buitenlandse fossiele energie en waardoor we onze klimaatdoelen halen. Welke fiscale maatregelen ziet de staatssecretaris nou zelf als de grootste belemmering voor verduurzaming? Waar is de groene en schone keuze nog niet fiscaal de beste keuze? Welke concrete hervormingen bereidt het kabinet voor richting het voorjaar om te zorgen dat investeringen in verduurzaming renderen?

Voorzitter. De technologische innovaties van de toekomst kennen we nog niet, maar volgens het Internationaal Energieagentschap moet een derde van de CO_2-reductie na 2030 komen uit technologieën die nu nog niet op commerciële schaal beschikbaar zijn. Innovatie is daarom een randvoorwaarde, ook voor het behalen van de klimaatdoelen, maar ook voor het behoud van onze arbeidsproductiviteit en ons concurrentievermogen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Daarvoor is innovatie van belang. Zonder innovatie komen nieuwe oplossingen simpelweg te laat beschikbaar. Maar beloont ons belastingstelsel vernieuwing voldoende?

Voorzitter. Innovatie vergt ondernemers die risico durven te nemen. Het kabinet zet in dit Belastingplan stappen met de fiscale stimulering van start-ups en scale-ups en aanpassingen om de innovatiebox toegankelijk te maken voor het mkb. Beide voorstellen vind ik goede stappen. Wel zie ik in de uitvoeringstoets op de wet voor de start-ups de risico's die er ook bij horen. Wat mij betreft horen die risico's er ook bij als we groei en innovatie willen stimuleren. Dan moeten we risico durven nemen, ook als overheid. Tegelijkertijd zie ik dat de evaluatie pas na zeven jaar plaatsvindt. Dat vind ik wel laat, want het zou toch ook al eerder duidelijk moeten zijn of deze wet er voldoende aan bijdraagt dat start-ups makkelijker talent kunnen aantrekken en behouden? Is de staatssecretaris bereid om deze evaluatie te vervroegen?

Ik zou de staatssecretaris ook nog willen uitdagen of hij meer mogelijkheden ziet om innovatie en ondernemen fiscaal te stimuleren. Is ons belastingstelsel niet te veel gericht op het zíjn van ondernemer in plaats van ondernémend te zijn? Is het niet te veel gericht op behoud van vermogen in plaats van het stimuleren van investeren en risico nemen? Welke maatregelen zouden volgens hem het grootste verschil maken voor innovatieve bedrijven? Wat kunnen we doen om meer particulier kapitaal te laten stromen richting ondernemingen die willen groeien? Uiteindelijk ontstaat economische groei niet uit bestaande zekerheden, maar groei ontstaat uit nieuwe ideeën, risico nemen en investeren. Ziet de staatssecretaris richting het volgende Belastingplan mogelijkheden om hier verdere voorstellen voor te doen?

Voorzitter. Nederland staat voor grote investeringen: nieuwe woningen, een sterke defensie, een duurzaam energiesysteem en goed onderwijs. Dat vraagt om keuzes. Soms zijn die keuzes niet leuk, zoals hogere belastingen. Aan het begin vergeleek ik het Belastingplan met een kringverjaardag. Ik hoop dat het de komende weken lukt om de kring zo groot mogelijk te maken en dat een ruime meerderheid het plan uiteindelijk zal kunnen steunen. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Voordat wij overgaan tot de pauze, zie ik nog een aantal interrupties. Als eerste komt de heer Stultiens en daarna de heer Dassen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dank. Ik begin met de slotopmerking over de brede kring. De heer Oosterhuis wil het liefst een hele grote, brede kring van 100 zetels. Ik denk dat dat wensdenken is. Daarom is de vraag: is het voor de heer Oosterhuis van D66 ook acceptabel als het Belastingplan straks alleen wordt gesteund door de coalitie, PRO en Volt?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik vind het echt belangrijk dat we dit zo breed mogelijk doen. Ik vind het echt een kwestie van politieke cultuur dat we bij grote hervormingen — de bewegingen die worden ingezet, zijn echt groot — moeten streven naar breed draagvlak. Bij een kringverjaardag is het altijd gezelliger als er meer mensen zijn. Dan zijn er ook meer

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

mensen met wie je het eens kunt zijn of niet. Zeg ik op voorhand nee? Nee, natuurlijk niet.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik snap die wens, vanuit de coalitie gedacht. Nogmaals, ik denk dat het moeilijk wordt. Daarom blijft de vraag staan. Ik hoor een voorzichtig antwoord. Is dit een acceptabele uitkomst voor D66, of gaat het feest dat in deze metafoor wordt gebruikt, dan niet door?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik denk dat het feest altijd doorgaat. Er zal sowieso een Belastingplan moeten komen. We gaan zien wie dat uiteindelijk kunnen steunen. Wat mij betreft is dat het liefst een zo breed mogelijke meerderheid.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik kom bij de laatste vraag van mijn kant. Ik heb een aantal moties genoemd die zijn aangenomen. Die zijn niet uitgevoerd, maar wel gesteund door D66. Ze gaan over het niet verhogen van de hypotheekrenteaftrek, het pleiten voor een overwinstbelasting in Europa en het aanpakken van papieren schenkingen. Kan D66 klip-en-klaar zegen dat deze moties gewoon moeten worden uitgevoerd?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik ga er bij elke motie van uit dat die wordt uitgevoerd. Voor de overwinstbelasting krijgen we in Europa helaas de handen nog niet op elkaar. Ten aanzien van de papieren schenkingen wacht ik met smart op de uitwerking van het kabinet. Over de hypotheekrenteaftrek wil ik nog wel een klein ding zeggen. Wat mij betreft is de kwestie daarbij als volgt. De tweede schijf van het belastingstelsel stijgt iets harder dan de eerste schijf. Daardoor stijgen ook de aftrekposten. Dat is een uitwerking van het vorige kabinet. Het komt niet door het beleid van dit kabinet. Mocht het in de hele uitwerking van de technische invulling lukken om ook de 12 procentpunt dit jaar nog uit te werken, dan valt daar wat mij betreft over te praten.

De heer **Dassen** (Volt):
Het is belangrijk dat we met elkaar bespreken dat we de belastingen die we met elkaar willen innen, op een juiste manier op blijven halen. We zagen gisteren bij Buitenhof, maar ook al eerder in verschillende artikelen, dat de Belastingdienst niet in staat is om heel veel belastingen te innen, omdat ze daar gewoon de capaciteit niet hebben. Deelt de heer Oosterhuis die zorg?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ja, dat vind ik absoluut een zorg. Daar hebben we vorige week in het commissiedebat Belastingdienst uitgebreid met elkaar over gesproken. In het voorjaar heb ik daar moties over ingediend, bijvoorbeeld om het nalevingstekort te verkleinen. Vorige week heb ik aan de staatssecretaris een concreet plan gevraagd voor het invullen van de besparing op de Belastingdienst en ik heb hem gevraagd wat ervoor nodig is om dat op een verantwoorde manier te kunnen doen, bijvoorbeeld ook aan de wetgevingskant. Ik vind dat ook wij een verantwoordelijkheid hebben om de wetgeving zo eenvoudig mogelijk te maken, zodat de Belastingdienst die zo goed mogelijk kan uitvoeren.

De heer **Dassen** (Volt):
Vorig jaar zijn hierover ook al moties aangenomen. De Kamer wil dus al langer dat het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

beter geregeld wordt. Ik geloof dat de staatssecretaris vorige week een toezegging heeft gedaan om ervoor te zorgen dat de capaciteit in ieder geval gelijk blijft. Tegelijkertijd zie je dat er in de afgelopen tien jaar een daling is geweest van het aantal boekenonderzoeken dat de Belastingdienst kan doen. Ik heb het opgeschreven. Het ging van 28.000 naar 8.000. Dat is echt een gigantisch verschil. Als we dit blijven afzwakken, gaat het echt om substantiële bedragen. Zouden we de daling niet moeten omkeren naar een stijging en zouden we de staatssecretaris niet moeten vragen wat ervoor nodig is om het tij te keren en terug naar de tijd van 2016 te kunnen gaan?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ja, ik vind dit belangrijk. Ik ben het met de heer Dassen eens. Ik ken de heer Dassen als een pleitbezorger van de mogelijkheden en ook de bedreigingen van bijvoorbeeld AI en hoe dat ons kan helpen. We zien natuurlijk ook dat de Belastingdienst de afgelopen jaren heel veel capaciteit kwijt is geweest aan hersteloperaties. Die hersteloperaties waren er ook mede als gevolg van niet al te beste wetgeving, zullen we maar zeggen. Ik vind dus ook dat we naar onszelf moeten kijken. Ik vind dit echt een probleem waar we met z'n allen naar moeten kijken. Tegelijkertijd mogen we ook van de Belastingdienst verwachten dat die efficiënt werkt en op die manier zo klein mogelijk is om hun goede werk te doen.

De **voorzitter**:
De heer Dassen, afrondend.

De heer **Dassen** (Volt):
Ik denk inderdaad dat we moeten oppassen met novelles die door de Kamer heen gejaagd worden om te zorgen dat we deugdelijke wetgeving hebben. Ik ben blij dat de heer Oosterhuis dat ook ziet. Nog even over uw laatste punt. Ik ben het er natuurlijk helemaal mee eens dat de Belastingdienst zo efficiënt mogelijk het werk moet doen, maar wel op een manier waarop het nog te doen blijft. Over dat laatste maak ik me zorgen. Ook nu staan er weer bezuinigingen ingepland bij de Belastingdienst, terwijl ze het werk eigenlijk al niet rondkrijgen. Dan denk ik: dan maken we volgens mij ook verkeerde keuzes, zeker als het gaat over het Belastingplan dat we hier bespreken. We willen dat er goed onderzoek gedaan wordt naar belastingen die geïnd worden.

De **voorzitter**:
En uw vraag is?

De heer **Dassen** (Volt):
Moeten we niet kritisch zijn richting de staatssecretaris, waken voor de bezuiniging en er juist voor zorgen dat er extra capaciteit bij komt, omdat dat op de langere, maar ook op de korte termijn uiteindelijk meer gaat opleveren?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Over het eerste punt van de heer Dassen zou ik willen zeggen dat de huidige tegenbewijsregeling in box 3 ook bepaald niet onbewerkelijk is voor de Belastingdienst. Ik ben het met hem eens: het moet wel haalbaar en doenbaar zijn. Daarom wil ik ook een concreet plan van de staatssecretaris over de invulling en heb ik hem ook gevraagd wat dat vraagt van ons als Kamer en of het nodig is om wetgeving aan te passen en te vereenvoudigen om dit doenbaar te maken. Want dan snijdt het mes volgens mij aan twee kanten: dan hebben we een eenvoudiger belastingstelsel en is dat eenvoudiger

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

voor burgers en voor de Belastingdienst.

De **voorzitter**:
Meneer Grinwis, kort graag.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik heb al een interruptie geplaatst over de taakopvatting en de rol van de coalitie. Toch nog even voor de zekerheid. Er werden ook wat vragen gesteld over een totaaldeal. Wij zijn hier met z'n honderdvijftigen ook medewetgever. Dat zijn wij als leden van deze financiële commissie ook. Toch even voor alle helderheid. Wat het nou ook wordt, een totaaldeal of gewoon een brede meerderheid langs de weg van amendementen: heeft het zin voor de coalitie als wij gewoon netjes ons medewetgevende werk doen en amendementen indienen? Of worden die bij een totaaldeal eventueel allemaal van tafel geveegd? Want dan kan ik net zo goed stoppen met medewetgevend werk.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nou, het laatste wat ik zou willen, zeker op zijn verjaardag, is dat de heer Grinwis stopt met zijn medewetgevende werk, want ik zie met regelmaat originele en vaak ook goede — die zijn soms iets minder — amendementen. Het lijkt me buitengewoon zinvol om dat te doen. Tegelijkertijd snapt de heer Grinwis ook dat er amendementen zullen zijn die belangrijker en minder belangrijk zijn voor het stemgedrag van partijen en meerderheden voor het Belastingplan. Maar ik zou hem vooral uitnodigen om amendementen in te dienen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Waar gehakt wordt, vallen spaanders. Echt hele goede amendementen worden zo meteen natuurlijk randvoorwaardelijk; daar kan meneer Oosterhuis van op aan. Hij begrijpt mijn vraag natuurlijk ook. Soms wordt er aan de ene kant bijna een soort exclusiviteit geëist, terwijl er aan de andere kant gewoon fatsoenlijke voorstellen worden gedaan die het waard zijn om op hun merites beoordeeld te worden. Dan gaat het niet zozeer om onze voorstellen, maar ook om die van collega's. Nu we met een uitgebreide wetgevingsbehandeling beginnen, wil ik wel dat we ons werk ook op die manier blijven doen, welke afspraken er ook volgen. Ik wil ook dat ze als zodanig worden beoordeeld. Het zou heel vervelend zijn als er op 11 november ineens uit de hoge hoed …

De **voorzitter**:
Meneer Grinwis, kunt u tot uw vraag komen?

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ja, dit is mijn laatste zin, voorzitter. Ik snap uw punt. Het is ook mijn laatste interruptie op dit punt, dus ik hoef geen derde. Het zou heel vervelend zijn als er op 11 november een soort totaaldeal uit de hoge hoed wordt getoverd en er vervolgens op 12 november om die reden van alles wordt weggestemd, terwijl het aanvankelijk met een "oordeel Kamer" en een positieve houding is bejegend.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Nou, het ligt al in de naam van mijn partij besloten: ik ben een democraat. Dat betekent ook dat ik oprecht vind dat we hier naar alle 150 zetels moeten luisteren en dat iedereen daarin gehoord moet kunnen worden. Dat betekent ook dat we het debat hier wat mij betreft zo veel mogelijk langs de lijnen van de inhoud voeren en zo min mogelijk langs

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

die van de macht.

De heer **Stoffer** (SGP):
Ik heb de hele bijdrage van de heer Oosterhuis, en de interrupties en de antwoorden daarop beluisterd. Het gaat steeds over de vraag hoe breed de meerderheid is over een maand, want dan gaan we stemmen over het Belastingplan. Mijn vraag is of de heer Oosterhuis ook rekening houdt met het feit dat het misschien wel helemaal niet lukt om nog meer dan de coalitie bij elkaar te krijgen.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Dat is een scenario waar ik op dit moment niet van uitga. Volgens mij is er tot dusverre altijd een belastingplan geweest. Het lijkt me heel verstandig dat er ook dit jaar een belastingplan komt, want er zit natuurlijk nogal wat in. We kunnen het allemaal reduceren tot een platte discussie over belasting op arbeid, maar het gaat ook over investeren voor woningcorporaties en over accijnzen. Er zit een waaier aan maatregelen in. Ik ga er dus van uit dat er uiteindelijk een belastingplan komt, het liefst met een zo breed mogelijke meerderheid.

De heer **Stoffer** (SGP):
Ik wil toch ook iets vragen in het verlengde van de vraag die de heer Stultiens stelde. Acht de heer Oosterhuis het ook mogelijk dat het over een maand óf gaat over de richting die de heer Stultiens aangaf, óf wellicht over de richting die de heer Hoogeveen en consorten voorstellen?

De heer **Oosterhuis** (D66):
Ik zou toch echt nog de richting open willen houden dat het met steun van beide kanten kan. Daarin zal niemand volledig zijn zin krijgen. Daarin wordt niet het verkiezingsprogramma van de heer Stultiens, van de heer Hoogeveen of van de heer Stoffer volledig waargemaakt, en bepaald ook niet mijn verkiezingsprogramma, zeg ik er heel eerlijk bij. De ideeën over hoe het belastingstelsel eruit moet zien, liggen nou eenmaal nogal uiteen aan deze tafel. Wat er uiteindelijk ook uitkomt, het zal geen belastingplan worden waarvan iemand denkt: yes, dit is fantastisch. Dat geloof ik echt niet. Wat volgens mij wel de inzet moet zijn, is dat er een belastingplan ligt waarover uiteindelijk een brede meerderheid zegt: nou, laten we het zo maar doen, want dit is uiteindelijk wel verstandig voor het land.

De **voorzitter**:
Meneer Stoffer, heeft u behoefte aan een reactie? Nee, dat is niet het geval. Dan kijk ik nog één keer rond. Dan is mijn voorstel dat we nu gaan lunchen. Dat betekent dat wij de vergadering schorsen. Is een halfuur voldoende? Ja, dat is het geval. Dan gaan wij om 13.30 uur met elkaar verder. Mijn vriendelijke verzoek aan de commissieleden is: wees vooral compact in de interrupties; dat komt de beantwoording volgens mij uiteindelijk ook ten goede.

De vergadering wordt van 13.00 uur tot 13.31 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Goedemiddag, dames en heren. Wij gaan verder met de eerste termijn van de Kamer. Het woord is aan de derde spreker van de zijde van de Kamer: de heer Vlottes. Die gaat namens de PVV zijn bijdrage doen. Uw indicatieve spreektijd is vijftien minuten. Gaat uw

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

gang.

De heer **Vlottes** (PVV):
Voorzitter, heel veel dank. Het Belastingplan. Normaal is dat toch altijd wel een heel ding. Het hobbelt dan weliswaar achter de Algemene Financiële Beschouwingen aan, maar hier worden toch ook wel de concrete maatregelen besproken waar we dan uren en uren over gaan debatteren.

Voorzitter. Dit jaar zijn het slechts een handjevol wetsvoorstellen. Dan zou je zeggen: hoe minder van dit kabinet, hoe beter. Maar zelfs dan zit het nog vol met financiële ellende voor de gewone mensen thuis. Het is namelijk een grote puinhoop. Het is zelfs zo erg dat alles dreigt ondergesneeuwd te worden door het stelselmatige geblunder rondom box 3. Zover zijn we namelijk al. Terwijl het jaren geleden nog iets voor financieel en fiscaal specialisten was, die dan staan te wapperen met rendementen, tabellen en percentages, weet inmiddels iedereen wat box 3 is. Wat een circus en wat een show is dat geworden, met als absoluut dieptepunt het voorstel om nu zelfs de kleine spaarders binnen box 3 te pakken.

Voorzitter. We hebben nog geen aangepast voorstel gezien, dus we wachten vol spanning die climax of, eigenlijk, die hoofdact af, zou ik willen zeggen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is dan ook: heeft u nou de hoofdrol of wordt het dan toch minister Heinen? Wat mij betreft is het natuurlijk geen van beiden — laat dat duidelijk zijn — en gaat dit failliete circus vandaag nog naar het UWV, maar het lijkt me goed om dit op voorhand te weten.

Voorzitter. Dit kabinet doet niets. Het doet niets aan asiel en immigratie, niets aan de open grenzen, niets aan de eindeloze stroom gelukszoekers. Wat dit kabinet wel doet, is het creëren van zijn eigen problemen, zoals met de bezuinigingen op sociale zekerheid en op de zorg. Die eerste wordt dan naar volgend jaar geschoven en iedere zogenaamde oppositiepartij kraait dan het succes, blij dat de problemen en de bezuinigingen die er nooit waren, nu weg zijn. Blij zijn met wat nooit bestond: het is een totale gekte geworden.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik ben het er volledig met de heer Vlottes over eens dat box 3 ineens iedereen aangaat. Wij zijn ook heel benieuwd waar het kabinet nu mee gaat komen qua dekking. Een van de dekkingsvoorstellen die het kabinet gedaan heeft om dat overbruggingsjaar als het ware vol te krijgen, is om het heffingsvrije vermogen te halveren voor alleenstaanden, dus van ongeveer €60.000 naar €30.000. Tot mijn grote verbazing stemde de PVV vorige week tegen een motie om die dekking van tafel te halen. Die motie was ingediend bij de Algemene Financiële Beschouwingen. Ik ben heel erg benieuwd — dat is een oprechte vraag — waarom de PVV tegen die motie heeft gestemd. Anders had die het gehaald.

De heer **Vlottes** (PVV):
Wij hebben tegen vrijwel elke zogezegde box 3-oplossing gestemd die er werd voorgedragen, om de doodeenvoudige reden dat het kabinet weg moet. Dit kabinet moet weg; dat is het grootste probleem. Dat is ook het grootste probleem waar Nederland mee zit. Dit kabinet moet weg. We gaan dan ook niet weer zo half in de kamertjes al dan niet door de partijen aangedragen oplossingen steunen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Schenk** (FVD):
Ik kan me ergens wel voorstellen dat de PVV wil dat het kabinet zo snel mogelijk weggaat. FVD sluit zich volledig aan bij de PVV wat dat betreft. Het is een ramp voor Nederland, maar het is natuurlijk wel zo dat dit plan nu zeer waarschijnlijk gewoon doorgaat. Dat betekent dat hele normale Nederlanders gewoon geraakt gaan worden. Kijk naar het gemiddelde spaargeld van mensen tussen de 35 en 45 jaar. Dat is 35.000 euro. Die mensen gaan nu dus waarschijnlijk geraakt worden vanwege het stemgedrag van de PVV. Ik kan nog wel doorgaan met wat andere voorbeelden. Alleen, de gewone Nederlander, voor wie de PVV zegt op te komen, wordt nu juist geraakt door het stemgedrag van de PVV. Dat verbaast mij toch wel enigszins.

De heer **Vlottes** (PVV):
Ik zei het al in mijn inleiding: de kleine spaarders worden nu zelfs gepakt. En het is nog maar de vraag of dit voorstel dat haalt. Ik weet niet of Forum voor Democratie zich daarbij neer gaat leggen. De Raad van State werkt al niet mee aan dat advies. Dat komt pas over twee weken. Nou, zit het kabinet er dan überhaupt nog? Want ze gaan hier rollebollend over straat. Het kan zomaar zijn dat ze morgen niet eens halen. Laten we dat dus eerst eens vooral afwachten voordat we hier weer met een soort pseudo-oplossingen komen die kleine spaarders raken, wat we absoluut niet moeten willen hebben, en we dit wanbeleid en dit kabinet in stand zouden houden.

De heer **Schenk** (FVD):
Tot slot. FVD trekt heel graag samen met de PVV op wat betreft het zo snel mogelijk wegkrijgen van dit kabinet. Wij denken namelijk ook dat het beleid onder de streep heel slecht is voor Nederland. Dat neemt niet weg dat dit kabinet er wel zit en dat er voorstellen komen waar wij als Kamer over kunnen stemmen. Dan kun je natuurlijk in sommige gevallen wel zeggen: het zou dan in ieder geval beter zijn als het op een zo zacht mogelijke manier gaat, waardoor in ieder geval zo min mogelijk spaarders en beleggers geraakt worden. Ik hoop van harte dat de PVV dat ook beseft. Dan krijgen heel veel Nederlanders in ieder geval niet die volledige pijn, maar slechts een klein deel van die pijn. Dat is altijd nog beter dan de drastische voorstellen die het kabinet heeft gedaan. We trekken heel graag samen op als het gaat om het wegkrijgen van het kabinet, maar we moeten ook naar de realiteit blijven kijken. Die is dat het kabinet er nu eenmaal zit en dat er dus voorstellen komen die Nederlanders heel hard gaan raken. Laten we die in ieder geval verzachten.

De **voorzitter**:
De realiteit is ook dat de voorzitter vroeg om korte interrupties. Dus meneer Schenk, de heer Vlottes, en daarna kunt u verdergaan met uw betoog.

De heer **Vlottes** (PVV):
Nog een slotopmerking. Het is bekend hoe de PVV heeft gestemd in de box 3-discussie, en dat gaat dan ook over de vermogenswinstbelasting. Maar laat ik nogmaals benadrukken dat de grootste winst echt wel is dat dit kabinet vertrekt. Dat is de grootste winst die er valt te behalen.

Voorzitter, ik vervolg. Ook in dit afbraakbelastingplan voor Nederland zit zo goed als alleen maar ellende voor gewone mensen thuis. Ik begin bij de inkomstenbelasting. Die loopt de komende jaren op tot maar liefst 8 miljard euro. 8 miljard aan keiharde

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

belastingverhoging voor de mensen thuis. En dan zijn we er nog niet, want dit kabinet presteert het om, tussen het ruziën door, alles wat een beetje leuk is te schrappen of te verhogen. Een biertje op het terras wordt duurder en de bloemen worden onbetaalbaar.

Fiscaal wordt ook de korting voor personeel gesloopt, bijvoorbeeld voor mensen die werken in de supermarkt of in de kledingwinkel, terwijl heel veel bedrijven in de retailsector deze afspraken juist al in de cao hebben gemaakt. De redenering vanuit het kabinet is nu: dan moet het maar uit de zogenaamde vrije ruimte worden betaald. In gewoon Nederlands: het kerstpakket eruit of de trui uit de nieuwe collectie — en de medewerkers hebben het nakijken.

Hetzelfde zien we ook bij de onbelaste reisvergoeding. Deze is gepresenteerd als tegemoetkoming in de brandstofprijzen voor werkende forensen, van maar liefst €0,02 per kilometer. Een klein detail: het zijn de werkgevers die deze €0,02 moeten betalen. De Staat, dit kabinet, ontvangt daarover dan geen belasting; dat is het enige. Maar recent onderzoek bij de twintig grootste en bekende bedrijven heeft juist aangetoond dat hooguit enkelen voornemens zijn om hier überhaupt gebruik van te gaan maken en de kilometervergoeding te gaan verhogen. Deze karige maatregel, die door het kabinet gepresenteerd werd als een enorme lastenverlichting voor de automobilist, is dus nu al niets anders meer dan een lege huls, voor rekening van het bedrijf, die linksom of rechtsom uiteindelijk door de werknemer zelf betaald wordt.

Maar ook de startersaftrek wordt gesloopt, de zelfstandigenaftrek, de bosbouwvrijstelling. Zelfs water — voorzitter, water! — wordt duurder, want de belasting op leidingwater stijgt met een slordige 25%. Enfin, zo kan ik nog wel even doorgaan, en dit zijn dan alleen nog maar de belastingverhogingen. Want de grootste schande is het voornemen van dit kabinet tot een totale kaalslag op de zorg. Die staat immers nog als een huis overeind. De bezuiniging op de Wmo, de wijkverpleging, maar ook het schrappen van de fiscale aftrek en tegemoetkoming specifieke zorgkosten gaat eraan. Het laatste klinkt misschien wat abstract en wollig, maar de gevolgen hiervan zijn enorm. De meest schrijnende berichten hebben we ontvangen, want door het schrappen komen chronisch zieken en gehandicapten terecht in grote financiële problemen.

Mensen die extra kosten moeten maken voor medicijnen, voor reizen naar zorginstanties, speciale diëten of medische hulpmiddelen kunnen dat nu nog aftrekken van hun inkomstenbelasting. Dat is geen keuze voor deze mensen, het is bittere noodzaak. Deze mensen zijn hiervan afhankelijk, want zij hebben die spullen nodig. Mensen hebben hier nu al slapeloze nachten van. En dit kabinet wil deze maatregel schrappen, met de verantwoording — en ik citeer — "omdat deze regeling gepaard gaat met fundamentele problemen" en "omdat de maatregel beperkt doeltreffend is".

Voorzitter. "Beperkt doeltreffend"? Wat is dit voor een uitleg? Wat hebben deze mensen hieraan? Je zou maar zo ziek zijn; je zou maar amper rond kunnen komen vanwege je ziektekosten! Door zo'n aftrekpost voor deze specifieke zorgkosten houd je nog net dat kleine beetje over aan het einde van de maand. Deze mensen zien hun zorgkosten stijgen, soms met wel honderden euro's tegelijk, terwijl hun inkomen juist verder omlaaggaat. En dan gaat dit kabinet volgend jaar ook nog eens het eigen risico verhogen naar maar liefst €400. Dat vreselijke eigen risico, dat al een schandalige boete op ziek zijn is. Maar deze groep wordt hierdoor dus nu dubbel gepakt, door het verhogen van het eigen risico én het schrappen van de fiscale regeling. Dat kost ernstig zieken

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

honderden tot soms duizenden euro's per jaar extra.

Voorzitter. Het zijn juist deze tegenstrijdigheden die het zo gestoord maken. Neem de fiscale aftrek voor zorgkosten, maar ook de btw-verhoging op bloemen. Dit schrappen wordt dan gepresenteerd als "een broodnodige vereenvoudiging van het belastingstelsel", terwijl het kabinet aan de andere kant onwijs ingewikkelde fiscale regelingen in stand houdt, zoals de pseudo-eindheffing, de Side-by-Sideletter, maar ook de Wet fiscale stimulering startups. Het is pure hypocrisie en willekeur.

Dit kabinet is dan ook failliet en afgeschreven. De enigen die dat nog niet schijnen te weten, is het kabinet zelf. Die houden zich uit bittere armoede aan elkaar vast. Alhoewel, voorzitter, dat is ook niet helemaal meer het geval, want ik hoorde dit weekend nog zeggen dat een prominente CDA-minister wil dat de VVD uit het kabinet stapt. Hieruit blijkt ook wel: dit kabinet is het probleem. Iedere dag dat het kabinet blijft zitten, wordt Nederland verder gesloopt en daarom moet dit kabinet zo snel mogelijk weg. De mensen thuis zitten namelijk helemaal niet te wachten op deze plannen. De mensen thuis zitten überhaupt niet op dit kabinet te wachten. Elke partij van de zogenaamde oppositie die dit kabinet in stand houdt, is medeverantwoordelijk voor de verdere sloop van Nederland. De mensen thuis willen dat de grenzen dichtgaan, dat er eindelijk een totale asielstop komt, dat geen gelukszoeker meer binnenkomt en dat het tuig eruit gaat, maar ook dat hun energierekening omlaaggaat. De helft van de energierekening bestaat immers uit belastingen en die stijgen jaar na jaar na jaar door, bijvoorbeeld voor absurde klimaatgekkigheid, zoals de hele tientallen miljarden — dat kan ik inmiddels wel zeggen — die Jetten en co willen dumpen aan windturbines op zee.

Dan zijn er ook de kosten van de boodschappen. Uit recent onderzoek van de Rabobank blijkt dat deze dit jaar zo'n 10% gaan stijgen, met name rond de kerstperiode. En wat doet het kabinet? Helemaal niks. Schrap nou eens eindelijk de btw op boodschappen.

Maar ook de brandstof. Al onze buurlanden — België heeft een prijsplafond; Duitsland heeft de accijns enorm verlaagd — maar ook vele andere Europese landen doen íets aan de brandstofprijzen. Ze voeren een prijsplafond in, romen de overwinsten bij oliebedrijven af, verlagen de wegenbelasting of verlagen de accijns. Ze doen allemaal iets serieus voor de prijs aan de pomp voor de mensen thuis. En wat doet het kabinet? Een armoedige stabilisering van het accijnsniveau; nog niet eens een verlaging, maar een stabilisering. Het is te zot voor woorden. Verlaag nou eens eindelijk die brandstofaccijns.

Voorzitter, afrondend. Dit zijn de dingen waar de Nederlander, de gewone man en vrouw, op zit te wachten en mee is geholpen. Daar doet dit kabinet helemaal niets voor. Daarom is de boodschap van de PVV simpel: wegwezen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie geen interrupties meer voor u. Dan gaan we naar de vierde spreker van de kant van de Kamer. Dat is mevrouw Van Eijk, die gaat spreken namens de VVD. Uw indicatieve spreektijd is 30 minuten. Ga uw gang.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Dank je wel, voorzitter. Dit pakket Belastingplan bevat belangrijke punten voor werkenden en ondernemers. Zo is er een evenwichtiger koopkrachtbeeld voor werkenden, blijft de brandstofaccijns laag, gaat de onbelaste reiskostenvergoeding omhoog en wordt de vliegbelasting verlaagd. Ook voor ondernemers worden stappen gezet die bijdragen aan innovatie en economische groei, onder meer met een verruiming van de innovatiebox voor het mkb en een aantrekkelijkere fiscale regeling voor aandelenopties. Tegelijkertijd bevat het pakket ook maatregelen die voor de VVD moeilijker liggen. Zo zal het afschaffen van verschillende fiscale ondernemersregelingen leiden tot hogere lasten. Vereenvoudiging van het belastingstelsel is nodig. Daar is iedereen het over eens. Dit lijkt echter steeds vaker gelijk te staan aan lastenverzwaring. Ik wil mijn inbreng vandaag doen langs vier lijnen: werken en ondernemen moeten lonen, een economie die groeit, Nederland moet aantrekkelijk blijven en een eenvoudiger stelsel met minder regeldruk.

Voorzitter. Voor de VVD begint een gezond belastingstelsel bij het uitgangspunt dat werken en ondernemen moeten lonen. Belastinggeld moet eerst worden verdiend voordat de overheid het kan uitgeven, door mensen die iedere dag aan het werk gaan, door ondernemers die risico nemen en investeren en door bedrijven die banen creëren. Dat werken loont, is gewoon eerlijk. In dit blok heb ik twee onderwerpen: inkomensbeleid en de werkkostenregeling.

Voorzitter. Bij de Algemene Financiële Beschouwingen is uitgebreid gesproken over het inkomensbeleid. Het kabinet heeft in eerste instantie gekozen voor een technische invulling van het koopkrachtpakket, die later is aangevuld met enkele koopkrachtmaatregelen. Die laatste maatregelen hebben ervoor gezorgd dat de koopkracht van werkenden is verbeterd. Kan de staatssecretaris bevestigen dat van de lastenverzwaring voor burgers van 1,5 miljard euro per saldo ook 350 miljoen euro in de boeken staat? Begrijp ik het goed dat het kabinet uiterlijk op 2 november met een voorstel komt voor een verdere aanpassing van het Belastingplan zodat werken meer gaat lonen?

De VVD is voorstander van een ruimere en eenvoudigere werkkostenregeling, zodat ondernemers en werknemers gemakkelijker en vaker kunnen belonen zonder extra belastingdruk. De werkkostenregeling moet eenvoudiger en minder administratief belastend worden, zodat werkgevers meer ruimte krijgen om invulling te geven aan goed werkgeverschap. Wanneer gaat de staatssecretaris de aanbevelingen opvolgen uit de evaluatie van de werkkostenregeling? Gaat hij daarbij inzetten op een schuif van ondoelmatige en/of ondoeltreffende gerichte vrijstellingen naar de vrije ruimte?

Onderdeel van de werkkostenregeling is een gerichte vrijstelling voor zakelijke reiskosten. Deze vrijstelling wordt verhoogd van €0,23 naar €0,25 per kilometer. Ik begrijp dat veel werkgevers deze hogere vergoeding aan hun werknemers gaan geven. Tegelijkertijd blijft een groep werkgevers achter. De VVD zou het mooi vinden als werkgevers dit daadwerkelijk aanbieden aan hun werknemers. Ik hoor graag van de staatssecretaris of hij nog mogelijkheden ziet om dit kracht bij te zetten.

In de werkkostenregeling bestaat een gerichte vrijstelling voor branche-eigen producten van het bedrijf van de inhoudingsplichtige. De VVD is zich bewust van het feit dat het afschaffen van deze gerichte vrijstelling financieel nadelig is voor specifieke sectoren die

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

hier gebruik van maken. De afschaffing van de vrijstelling kan bovendien leiden tot knelpunten, bijvoorbeeld als gevolg van bestaande arbeidsvoorwaardelijke kortingsregelingen. In ongeveer 60% van de gevallen kan de korting via de vrije ruimte worden voortgezet. Zijn er alternatieven overwogen? Zijn er mogelijkheden om tegemoet te komen aan de gesignaleerde knelpunten?

Een heel specifiek puntje. In de horeca is een fooi een manier waarop een gast zijn waardering uitspreekt voor de goede service. Wie een paar euro extra achterlaat voor de medewerkers, doet dat met de bedoeling dat deze waardering bij hen terechtkomt en dus niet bij de Belastingdienst. Toch moet een fooi nu in de belastingheffing worden betrokken. Hier zijn allerlei regels voor, maar de VVD wil dit gewoon beter en makkelijker regelen. Wil de staatssecretaris dit ook? Kan dit bijvoorbeeld worden ondergebracht in de vrije ruimte van de werkkostenregeling?

De **voorzitter**:
Voordat u verdergaat met het volgende deel zijn er twee interrupties. Als eerste de heer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik heb even een korte vraag over de branche-eigen producten. Ik snap de vraag namelijk heel goed. Het vloeit natuurlijk voort uit een motie, maar het is wel heel wrang. Precies de branches die het raakt, hebben we natuurlijk veel gehoord. Wat is de inzet precies van collega Van Eijk? Wil ze de regeling behouden? Wil ze die versoberen? Nu is de max bijvoorbeeld €500; wil ze 'm terug naar €250? Of gaat ze in principe mee met het voorstel van het kabinet? Waar wil ze landen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Goede vraag. Ik denk dat we bij de behandeling van het energiepakket — daarbij is deze motie toentertijd ingediend — op basis van het feit dat uit de evaluatie blijkt dat deze niet doelmatig en niet doeltreffend is, snel hebben gekozen voor een alternatieve invulling, gedragen door een meerderheid van deze Kamer. Door de snelheid waarmee we dat gedaan hebben — dat besef is er dus ook nu, ook bij mijn fractie — denk ik dat het een aantal branches en sectoren echt in de problemen brengt op het moment dat dit ook arbeidsrechtelijk ergens is vastgelegd en geregeld. Ik vind dat we daar nog een keer goed naar moeten kijken. Daarmee zeg ik niet dat ik het wil terugdraaien. We hebben die keuze bewust gemaakt. Mijn fractie is er ook echt voorstander van dat we met die gerichte vrijstelling, die niet doelmatig en niet doeltreffend is, de schuif naar de vrije ruimte gaan maken, dus dat we die beweging blijven maken. Daarom vraag ik ook aan de staatssecretaris: op welke manier kunnen we een deel van die sector dan toch tegemoetkomen, al is het met het faciliteren van een zachte landing? Ik ben op zoek naar de mogelijkheden daarvoor.

De **voorzitter**:
Is dit voldoende voor meneer Grinwis? Ja. Dan gaan we naar de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Bij het blokje werken moet lonen hoort natuurlijk de volgende vraag. Waarom kiest de VVD ervoor om de volledige lastenverzwaring terecht te laten komen bij de categorie arbeid, bij werkende mensen?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
In dit coalitieakkoord, waarin fors wordt geïnvesteerd in Defensie, in veiligheid, in economie et cetera, is gezocht naar een manier om de lasten eerlijk te verdelen. De keuze is in deze coalitie gemaakt om dat met de vrijheidsbijdrage te doen, waarbij een deel bij burgers en een deel bij bedrijven terecht is gekomen. De heer Oosterhuis is al uitgebreid ingegaan op een vergelijkbare vraag, namelijk hoe dan die 8 miljard tot stand komt. Ik denk dat het goed is als de staatssecretaris daar nog een keer op ingaat. Dat is een feit. Dat werkt door in deze periode. Daar loop ik ook niet voor weg. Ik bedoel: dat is wat het is. Tegelijkertijd zien we dat dit kabinet met de augustusbesluitvorming en ook met de aanvullende brief heeft geprobeerd in ieder geval op koopkracht een beeld neer te leggen dat evenwichtig is en dat uitlegbaar is. Die keuzes zijn gemaakt en daar staan wij achter.

De heer **Stultiens** (PRO):
Deze truc zien we elke keer: dan krijg je een koopkrachtantwoord. Ik vroeg naar de beleidsmatige lastenontwikkeling. Dat is gewoon de keuze van het kabinet en de coalitie om de belastingen te verhogen. Daarbij zie je: volgend jaar is er 6 miljard verhoging en die komt volledig bij werkenden. Dan zie je structureel voor de komende jaren: 10 miljard op arbeid en 1 miljard op kapitaal. Dat is trouwens beleid van het huidige kabinet. Ik neem het basispad niet eens mee; dan wordt het nog veel erger. Dan krijg je het basispad van het vorige kabinet erbij, wat trouwens ook de VVD was. De vraag blijft dus staan: waarom kiest de VVD er elke keer voor om de belastingverhoging volledig alleen bij de werkende mensen te doen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
In dit coalitieakkoord is bewust de keuze gemaakt om de vrijheidsbijdrage deels bij bedrijven en deels bij burgers neer te leggen. Ik begrijp heel goed dat dat als gevolg van de manier waarop die keuze is gemaakt, door het verhogen van die Aof-premie, direct of indirect ook weer bij werkenden terechtkomt. Tegelijkertijd blijf ik ook verwijzen naar het koopkrachtbeeld, dat evenwichtig is en dat ondanks alles wat er aan de hand is in de wereld, de gestegen kosten, de energielasten et cetera, toch beperkt negatief is.

De **voorzitter**:
De heer Stultiens, afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ja, afrondend. Deze interruptie hebben we al vaak met elkaar gehad. Die gaat nog vaak terugkomen, denk ik. Ik blijf mij erover verbazen dat er zo veel adviezen zijn, van alle planbureaus, de Rekenkamer, economen, krantenopinies, D66 en CDA, waarbij iedereen zegt "laat werken lonen en verschuif de lasten van arbeid naar kapitaal" en dat de VVD toch elke keer weigert, waardoor de komende jaren werken niet gaat lonen.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Als we deze discussie voeren, moeten we dat volgens mij in een wat bredere context doen. Dan moet het niet alleen gaan over de lasten op arbeid, maar over de hele belastingmix. Ik denk dat er in de Kamer breed gesproken wordt over en uitgekeken naar de bredere hervorming van het belasting- en toeslagenstelsel. Daarbij kunnen we daadwerkelijk alles wat nu mede de oorzaak is van het feit dat werken niet of minder loont, uit het stelsel gaan halen. Dan gaat het om alle inkomensafhankelijke regelingen, om de toeslagen et cetera. Volgens mij ligt daar de echte oplossing, in plaats van bij het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

steeds maar opnieuw met elkaar discussiëren over de vraag waar we de rekening neerleggen. Uiteindelijk wil je dat de economie groeit, dat de belastingopbrengsten toenemen en dat we het op een eerlijke manier met elkaar verdelen.

De heer **Vermeer** (BBB):
De discussie dat het systeem anders moet, voeren we hier al een paar jaar. Toch kiezen dit kabinet en deze coalitie ervoor om weer met die arbeidskorting te gaan schuiven en zo. Dan moet het toch … Ik heb het CDA en D66 hier altijd precies hetzelfde pleidooi horen houden. Is er dan niemand die aan die noodrem trekt, en zegt: "hoe je het doet, interesseert me niet, maar doe het niet op deze manier"? We werken onszelf namelijk steeds dieper het moeras in, ook wat betreft een toekomstige hervorming.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Dank voor deze vraag. Ik realiseer mij goed dat hoe harder je aan bepaalde knoppen draait, hoe ingewikkelder het wordt om straks naar een nieuw stelsel te bewegen. Vandaar dat ik zeg dat je dit in die bredere hervorming moet gaan wegen. Voor het coalitieakkoord, maar zeker ook voor de augustusbesluitvorming, was het voor ons relevant om ervoor te zorgen dat werkenden er niet meer op achteruitgaan dan bijvoorbeeld mensen met een uitkering wat betreft het koopkrachtbeeld. Dan is de arbeidskorting een van de knoppen waar je aan kunt draaien. Als het gaat om de stap en de beweging die het kabinet nog moet gaan maken wat betreft lasten op arbeid en ook wat betreft de vragen en de verzoeken vanuit deze Kamer, denk ik dat er nog een stap extra nodig is. Ik vind dat we allemaal, ook mijn fractie, open moeten staan voor ideeën en suggesties die door verschillende partijen worden ingebracht. Dat kan dan ook betekenen dat je de arbeidskorting niet of anders aanpast. Ik wil het ook gewoon op die manier gaan wegen en in die totaliteit van dat hele beeld meenemen.

De **voorzitter**:
Is dat voldoende voor de heer Vermeer? Dat is het geval. Gaat u door met uw betoog.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Voorzitter. Nederland heeft economische groei nodig om ook in de toekomst goede zorg, onderwijs, infrastructuur en veiligheid te kunnen betalen. De VVD wil structureel naar minimaal 1,5% groei. Het belastingstelsel moet daar ondersteunend aan zijn. Besluitvorming over fiscaliteit moet nadrukkelijker worden gekoppeld aan onze groeiagenda. Bij iedere fiscale regeling zou de vraag moeten zijn: hoe draagt dit bij aan een economie die groeit?

In dit blok heb ik vier onderwerpen: innovatiebox, box 3, earningsstrippingmaatregel en aandelenopties.

De innovatiebox wordt toegankelijker voor het mkb. Het bedrag waarover innovatieve mkb-bedrijven van de forfaitaire regeling kunnen profiteren, wordt verruimd van €25.000 naar €100.000. Daardoor kunnen meer belastingplichtigen gebruikmaken van de innovatiebox. De VVD staat voor een breder toegankelijke innovatiebox en een economie die groeit, in tegenstelling tot partijen die de innovatiebox juist willen versoberen. De doeltreffendheid van het forfaitaire regime zou verder kunnen worden verbeterd door een verlenging van het aantal jaren per kwalificerend activum waarvoor het forfait kan worden ingezet. De suggestie die vanuit de adviespraktijk wordt gedaan, is: aansluiten bij de periode die doorgaans geldt voor een vaststellingsovereenkomst, te

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

weten vijf kalenderjaren. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Het kabinet is voorzichtig optimistisch over de uitkomst van de staatssteuntoets, omdat het voorgestelde forfait primair bedoeld is om innovatie bij het Nederlandse mkb te stimuleren, hetgeen weinig te maken heeft met schadelijke belastingconcurrentie. Hoe ziet het proces van informeel overleg eruit en wanneer kunnen ondernemers 100% zekerheid krijgen dat het voordeel niet wordt teruggevorderd?

Het kabinet kiest voor de snelste route om zo veel mogelijk vermogen onder vermogenswinst te laten vallen. Op het wetsvoorstel Wet werkelijk rendement box 3 wordt een novelle ingediend. We gaan deze wet in november separaat behandelen. Ondertussen ligt er een Wet werkelijk rendement box 3, die is aangenomen in de Tweede Kamer. Bij de behandeling van die wet zijn een aantal moties aangenomen. Mij is niet duidelijk wat de stand van zaken is, met name ten aanzien van de volgende vier moties: de motie-Grinwis over het vastgoedbijtellingspercentage, mijn eigen motie ten aanzien van de tegenbewijsregeling voor het werkelijke voordeel van eigen gebruik van onroerende zaken, de motie van collega Inge van Dijk over het onderzoek naar rendement op vakantiewoningen en de motie-Grinwis/Vermeer over de nadelen met betrekking tot de leegwaarderatio. Ik zou graag bij de schriftelijke beantwoording naar aanleiding van dit wetgevingsoverleg een uitgebreide reactie van het kabinet ontvangen over de uitvoering van deze moties.

Het is belangrijk dat de investeringscapaciteit voor de woningbouw wordt vergroot. De aangekondigde ...

De **voorzitter**:
Ik zag u bewegen, meneer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dit was het blokje box 3. Klopt dat?

Misschien zijn we het officieel nog steeds, maar mevrouw Van Eijk en ik waren samen wetgevingsrapporteurs bij box 3. Het is dan je taak om te kijken of de wet zorgvuldig, juridisch houdbaar en uitvoerbaar is. Voelt mevrouw Van Eijk net als ik nog steeds die verantwoordelijkheid, dus ook bij deze novelle?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Zeker voel ik die verantwoordelijkheid als rapporteur. Ik voel mij verantwoordelijk om namens de commissie voor Financiën datgene te doen wat nodig is om de wet op een ordentelijke en goede manier te behandelen. Tegelijkertijd realiseer ik me ook heel erg goed dat de tijdsspanne die ons nu gegeven is, erg kort is. Maar ik ben toch wel voorzichtig optimistisch over het advies van de Raad van State, omdat datgene wat het kabinet nu voorstelt, precies is wat de Raad van State adviseerde. Dat is namelijk bewegen naar een vermogenswinstbelasting en zorgen dat ons stelsel internationaal gezien in de pas gaat lopen. Volgens mij zitten er dus heel veel goede dingen in, die ook door de Raad van State positief ontvangen zullen worden.

De uitvoering, met name door de Belastingdienst, en de handhaafbaarheid ervan. Daar heeft de heer Stultiens een punt en dat gaf hij ook al aan in zijn eerdere inbreng. Dat is inderdaad een uitdaging, maar wat mij betreft is het ook een politieke keuze over een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

politieke beweging. Wat is het ons waard dat we een beweging, die heel hard nodig is, nu eindelijk gaan maken? Die discussie moeten we, denk ik, voortzetten tijdens de behandeling van de wet.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dat gaan we zeker doen. Op zich is het positief dat mevrouw Van Eijk nog steeds het rapporteurschap serieus neemt. Het is natuurlijk allemaal wel lastig. We hebben een halfjaar gewacht op een plan van het kabinet. En nu moeten wij dat plan straks in een week tijd gaan behandelen. Dat is niet in balans. Ik wil daarom nu al wel gezegd hebben dat de Kamer gewoon moet zeggen "dit laten we niet gebeuren in een week" als het straks rammelt en er een slechte uitvoeringstoets of een kritisch advies van de Raad van State ligt. Dan gaan we het niet doen in een week. We gaan dan meer tijd nemen voor goede wetgeving. We kunnen van mening verschillen over waar we naartoe willen werken. Daar denken we ook anders over, maar we moeten wel de ondergrens bewaken en zorgen dat de wet goed is en niet tot heel veel gezeik leidt, waaronder een hersteloperatie en nieuwe wetgeving. Ik hoop dat we dat hier de komende week allemaal blijven waarborgen.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik denk dat die verantwoordelijkheid heel breed gevoeld wordt. Tegelijkertijd is het aan iedere fractie om zelf af te wegen of de wet goed genoeg is om te behandelen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik wil hierop doorgaan. Hoe gaat mevrouw Van Eijk wegen of het wel of niet verantwoord is om het door te zetten op 2028? Als het niet verantwoord is, moeten we dan niet gewoon accepteren dat het 2029 wordt?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Daar heb je natuurlijk het hele pakket aan wetgeving voor nodig, inclusief het advies van de Raad van State en de uitvoeringstoets. Als ik het goed heb begrepen, komen die op 2 november naar de Kamer. Dat is het moment waarop ik dat ga bestuderen en met mijn fractie ga wegen of het goed genoeg is. Maar wij vinden het dus wel erg belangrijk dat we het tempo erin houden en dat de Kamer het lef heeft om het maximale te doen om een wens die breed is geuit en breed maatschappelijk en politiek gedragen wordt, namelijk om naar die vermogenswinstbelasting te gaan, voor elkaar te krijgen.

We gaan onderweg ongetwijfeld obstakels tegenkomen. Ik heb ook begrepen dat er nog een wetsvoorstel naar de Kamer komt om het stelsel van de vermogenswinstbelasting helemaal goed in de wet te krijgen. Maar we moeten van de kant af! Volgens is mij dat wat we hier met elkaar moeten doen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
De kans is natuurlijk heel groot dat alle uitvoeringstoetsen rode vlaggen bij de Belastingdienst opleveren. Dan wordt het heel erg een politieke verantwoordelijkheid en ga je die politieke verantwoordelijkheid dan nemen, ja of nee? De politieke wens is inderdaad evident en dat er een meerderheid voor die wens is, is ook evident. Maar nochtans, als medewetgever zijn we ook verantwoordelijk voor de uitvoerbaarheid. We mogen zaken niet nodeloos in de soep laten lopen, want daarmee nemen we ook nog eens een gokje met de belastinginkomsten en met de belastingheffing als zodanig. Hoe ziet mevrouw Van Eijk dat? Gaan we al die rode vlaggen dan inderdaad een-voor-een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

proberen te arresteren? Of zeggen we dan op een gegeven moment "dit is eigenlijk onbegonnen werk en we moeten hier een jaar extra de tijd voor nemen"?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik ga in eerste instantie de uitvoeringstoets van de Belastingdienst afwachten. Ik heb in de afgelopen jaren bij de behandeling van het Belastingplan en in de discussie over de uitvoeringstoetsen ook geleerd dat de ene rode vlag de andere niet is. Ook rode vlaggen worden onder druk vloeibaar. Het is heel raar om het zo te zeggen, maar dat was wel een beetje de afdronk van de behandeling van het vorige Belastingplan. Ik denk dat we die discussie heel goed met elkaar moeten voeren, ook als onderdeel van het wetgevingsoverleg dat gepland wordt.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U kunt verdergaan met uw betoog.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Dank, voorzitter. Ik ben aangekomen bij de woningbouw. Het is belangrijk dat de investeringscapaciteit voor de woningbouw wordt vergroot. De aangekondigde verruiming van de earningsstrippingmaatregel heeft uiteraard onze steun, omdat het heel erg belangrijk is dat die er gaat komen, maar komt uitsluitend ten goede van woningbouwcorporaties. Voor het realiseren van voldoende betaalbare huurwoningen zijn ook private investeerders noodzakelijk. Zij worden ook geraakt door hoge rente, bouwkosten en de renteaftrekbeperking, terwijl zij niet beschikken over de gunstige financieringsmogelijkheden die corporaties via WSW-borging hebben. Aangezien deze maatregel afgelopen vrijdag met een nota van wijziging aan het Belastingplan 2027 is toegevoegd en er geen schriftelijk overleg heeft plaatsgevonden, voel ik mij genoodzaakt hier wat langer bij stil te staan en er meer vragen over te stellen.

Voor de aangekondigde uitzondering van woningcorporaties kiest het kabinet voor een dubbele afbakening: alleen voor woningcorporaties en alleen voor diensten van algemeen economisch belang. De corporaties bezitten ongeveer 2,3 miljoen woningen, waarvan 2,1 miljoen woningen binnen DAEB vallen. Op termijn komen er ongeveer 130.000 middeldure huurwoningen bij, die nu nog niet onder DAEB vallen, in het kader van de herziening van het Vrijstellingsbesluit van de Europese Commissie. Juridisch zijn de begrippen "DAEB" en "gereguleerde huur" volstrekt verschillend, maar in de praktijk zien beide op de verhuur van sociale en straks middeldure huurwoningen. Door te kiezen voor het begrip "DAEB" vernauwt het kabinet zijn blik tot de corporatiesector. De private sector bezit ongeveer 400.000 huurwoningen, circa 35% van het totale bezit. Onbekend is hoeveel hiervan in de sociale en middeldure categorie vallen, maar voor de gehele sector is dit respectievelijk 43% en 27%. Met de invoering van de Wet betaalbare huur zal dit percentage sinds 2024 zijn veranderd, maar het gaat om ongeveer 290.000 woningen, ongeveer 12% van het aantal woningen van woningcorporaties dat op termijn baat heeft bij de uitzondering van de generieke renteaftrekbeperking. Heeft het kabinet overwogen om ook private vastgoedvennootschappen die sociale en middeldure huurwoningen bouwen uit te zonderen van de generieke renteaftrekbeperking? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom is hier dan uiteindelijk niet voor gekozen?

Aan de keuze voor de uitzondering ligt volgens het kabinet de uitzonderingsmogelijkheid voor langlopende openbare infrastructuurprojecten in de Europese richtlijn ten grondslag. In het verleden is hier niet voor gekozen, omdat dan sprake zou zijn van

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

ongeoorloofde staatssteun. Maar gegeven de contextverandering van DAEB in Europa kiest het kabinet hier nu wel voor. Wel treedt de voorgestelde maatregel pas in werking nadat is vastgesteld dat geen sprake is van ongeoorloofde staatssteun. Waarom is het kabinet van mening dat een duidelijke objectvrijstelling, zoals als langlopende openbare infrastructuurprojecten, kan worden beperkt tot woningcorporaties, waarmee het feitelijk een subjectvrijstelling wordt? Hoe zit het met het gelijkheidsbeginsel? Zou niet juist alle verhuur van sociale en straks middeldure huurwoningen onder de vrijstelling moeten vallen? Is het kabinet van mening dat de contextverandering van DAEB het risico van staatssteun vermindert, terwijl tegelijkertijd de verhuur van sociale en middeldure huurwoningen door private vastgoedvennootschappen niet als "DAEB" kwalificeert? Kiest het kabinet er hiermee niet juist voor om staatssteun uitsluitend aan woningbouwcorporaties te laten toekomen en creëert het hiermee niet juist een ongelijk speelveld? Klopt het dat de maatregel geen ruimte creëert voor woningcorporaties om de tot de invoering van de maatregel voortgewentelde rente op DAEB-activiteiten in te brengen op winst op die activiteiten ná invoering? Hoe kan dan het stuwmeer aan voortgewentelde rente ooit nog aftrekbaar worden?

Voorzitter. Dan het wetsvoorstel Wet fiscale stimulering start-ups en scale-ups. Hiermee wordt een nieuwe fiscale regeling voor aandelenopties voor werknemers van kwalificerende start-ups en scale-ups geïntroduceerd. De VVD is er trots op dat het nu eindelijk is gelukt om een aantrekkelijke fiscale regeling voor aandelenopties te introduceren. De motie-Van Eijk/Martens-America over een ruimhartige en investeringsvriendelijke fiscale regeling voor start-ups en scale-ups met oog voor liquiditeit van aandeelhouders, is goed uitgevoerd. Daar ben ik blij mee. Tegelijkertijd is de regeling complex en misschien te beperkt. Ik wil dat elke mogelijkheid wordt benut om de regeling eenvoudiger vorm te geven. Een te beperkte toepassing is een gemiste kans op een kans voor groei. In relatie tot dit wetsvoorstel heb ik opmerkingen en vragen over de definitie, het toetsingskader, staatssteun, de einderegeling, lucratief belang en inwerkingtreding. Ik sluit af met een suggestie voor een investeerdersregeling.

Het kabinet kiest ervoor om de eigen definities van "start-up" en "scale-up" te hanteren. De Nederlandse definitie zoals in dit wetsvoorstel voorgesteld, zou beter aansluiten bij de praktijk, waarbij verschillende soorten start-ups en scale-ups, zoals op het gebied van software, deep tech en biotech, verschillende groeipaden hebben. Tot zover prima. Een grens aan omzet of medewerkers om te kunnen kwalificeren als start-up of scale-up kan ertoe leiden dat veelbelovende ondernemingen met innovatie- en groeipotentieel toch niet als start-up of scale-up zouden kunnen kwalificeren. Het laatstgenoemde risico is niet helemaal weg zolang wordt vastgehouden aan de mkb-definitie uit de Algemene groepsvrijstellingsverordening. Graag een reactie van de staatssecretaris.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft een toetsingskader in ontwikkeling. Elk onderdeel wordt beoordeeld en meegenomen in een integraal oordeel op elk van de criteria. De VVD is van mening dat in het geval dat een onderneming een durfkapitaalinvestering heeft ontvangen, feitelijk door investeerders al is geoordeeld dat sprake is van schaalbaarheid. Kan deze toets als zelfstandig criterium in het toetsingskader worden opgenomen? Wij begrijpen dat het kabinet de invulling van de beoordeling van de criteria van het toetsingskader voor de plenaire behandeling aan de Kamer zal doen toekomen. Is de staatssecretaris bereid om hier representatieve positieve en negatieve voorbeelden aan toe te voegen?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Voorzitter. Een paar opmerkingen en vragen over de regels over staatssteun. Het kabinet geeft aan dat de regeling mogelijk onder de Algemene groepsvrijstellingsverordening of de de-minimisverordening kan worden gebracht. Voor de AGVV moet een onderneming voldoen aan de Europese mkb-definitie. Moet bij iedere afzonderlijke toekenning van aandelenopties opnieuw worden getoetst of een onderneming aan die voorwaarden voldoet? Wat betekent dit voor snelgroeiende scale-ups die gedurende de looptijd van de regeling op enig moment boven deze grenzen uitkomen? Ondernemingen in moeilijkheden vallen buiten de AGVV. Als gevolg hiervan kan een groep bedrijven geen gebruik maken van deze route. Juist start-ups kunnen in hun groeifase verlieslatend zijn zonder dat het toekomstperspectief slecht is. Hoe wordt voorkomen dat deze bedrijven buiten de boot vallen?

De de-minimisverordening heeft ruimte voor maximaal €300.000 aan steun over een periode van drie jaar, maar hoe werkt dat concreet bij aandelenopties? Begrijp ik goed dat de berekeningsmethode wordt uitgewerkt in lagere regelgeving? Wanneer wordt deze gepubliceerd? Het is belangrijk dat ondernemers weten waar ze aan toe zijn. Het zou daarom enorm helpen als Europese goedkeuring van de gehele regeling wordt verkregen. Hoe gaat de staatssecretaris zich hier in Brussel actief voor inzetten?

De VVD is tevreden met het feit dat de motie-Van Eijk over aansluiten bij wat internationaal gebruikelijk is bij uitdiensttreding van de werknemers, is uitgevoerd. De doelgroep bestaat voor een groot deel uit internationaal mobiele werknemers. We hebben gevraagd om cijfervoorbeelden bij emigratie. We kregen één voorbeeld terug: emigratie na uitoefening, verkoop na een waardedaling. Maar wat als het bedrijf na emigratie failliet gaat? Wat als iemand emigreert voor uitoefening, terwijl er dan nog geen euro vrijkomt? Hoe werkt het als iemand terugkeert naar Nederland? Is de staatssecretaris bereid om in de schriftelijke beantwoording enkele extra voorbeelden op te nemen en daarbij in te gaan op de situaties zoals hiervoor genoemd?

Als de geldigheidsduur van de beschikking die door de RVO is afgegeven, verloopt, is niet langer sprake van een start-up of scale-up voor het doeleinde van de regeling. Voor zover werknemers of oud-werknemers van start-ups of scale-ups opties of daaruit verkregen aandelen houden waarover op dat moment nog geen heffing heeft plaatsgevonden, wordt teruggevallen op de bestaande regeling voor aandelenopties in de loonheffingen. De werknemer behoudt het fiscale voordeel voor de periode waarin er sprake was van een start-up of scale-up en dit voordeel wordt naar tijdsgelang toegekend. Dit lijkt me erg complex. De VVD is er dan ook voorstander van om dit aanvullende heffingsmoment niet in de wet op te nemen. Wordt dit nog heroverwogen of kan dit nog gedaan worden? En waarom wel of waarom niet?

Aandelen of aandelenoptierechten in de start-up of scale-up die kwalificeren als lucratief belang, worden uitgesloten van de met het wetsvoorstel voorgestelde aandelenoptieregeling. Veel start-ups en scale-ups maken gebruik van durfkapitaal, waardoor kwalificatie als lucratief belang in de praktijk regelmatig aan de orde zal zijn. Door de dynamische toets in de lucratiefbelangregeling kan een latere instap van de durfkapitaalinvesteerder ertoe leiden dat de aandelen en daarmee de onderliggende werknemersopties pas na toekenning als lucratief belang worden aangemerkt. Zijn er mogelijkheden om voorkoming van misbruik gerichter vorm te geven? De VVD is voorstander van een regel waarbij toegekende werknemersopties de faciliteit niet verliezen door latere kapitaalstructuurwijzigingen waarop werknemers geen invloed

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

hebben. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Het kabinet beoogt dat de voorgestelde tegemoetkomingen voor de loonbelasting in box 1 met betrekking tot aan werknemers van start-ups en scale-ups verstrekte aandelenoptierechten en daaruit verkregen aandelen met ingang van 1 januari 2027 in werking treden. De wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Wat is er nodig om die datum van 1 januari 2027 te halen?

Ten slotte op dit punt, voorzitter. Wat nog ontbreekt in het instrumentarium voor fiscale stimulering van start-ups en scale-ups, is een prikkel voor vroegefase-investeringen door vrienden, familie en fools. In het rondetafelgesprek is hier uitgebreid over gesproken. Dit naar voorbeeld van het Britse EIS en SEIS. De Kamer vroeg hier al eerder om. De motie-Dassen/Martens-America verzoekt de regering om varianten van zo'n regeling uit te werken. De Wet fiscale stimulering start-ups en scale-ups biedt daarvoor aanknopingspunten. De wet stimuleert nu alleen de werknemerskant. Voor de investeerder, die als eerste risico loopt, is er geen prikkel zoals een inlegkorting of verliesverrekening. Dat is de kern van EIS/SEIS. In de memorie van toelichting zelf staat dat investeringen in een vroege fase risicovol en illiquide zijn. Daarin wordt het Verenigd Koninkrijk als benchmark genomen. De RVO-beschikking voor start-ups en scale-ups kan ook dienen als kwalificatie voor een investeerdersregeling. Het kabinet onderzoekt volgend jaar een regeling voor indirecte investeringen via fondsen. Directe angelinvesteringen zouden daar logisch op aansluiten. Hoe en wanneer wordt echt invulling gegeven aan de eerdergenoemde motie-Dassen/Martens-America? Kan het onderzoek naar investeringen via fondsen uitgebreid worden met directe angelinvesteringen?

Voorzitter. Nederland kan zijn fiscale beleid niet los zien van de landen om ons heen. Een groot deel van onze welvaart wordt over de grens verdiend. Bij internationale belastingregels moet het uitgangspunt zijn dat afspraken zo veel mogelijk internationaal worden gemaakt en dat Nederland niet onnodig nationale koppen toevoegt. In dit blok heb ik het over twee onderwerpen: het Side-by-Sidepakket en de valutaresultaten op afdekkingsinstrumenten. Op 5 januari jongstleden is er internationaal een akkoord bereikt over het "Pillar Two"-Side-By-Sidepakket. De Wet veiligehavenregels Wet minimumbelasting 2024 voert dit pakket door in de Nederlandse wet. Tijdige implementatie draagt bij aan consistente toepassing van de regels over de minimumbelasting: helemaal eens. Het uitgangspunt daarbij moet wel zijn dat internationale belastingafspraken worden gemaakt zonder nationale koppen en voor een gelijk speelveld. Daar wringt het toch een beetje bij het zogenoemde Side-by-Sidepakket. Met dit wetsvoorstel wordt de inkomen-inclusiebijheffing voor Amerikaanse concerns met terugwerkende kracht uitgeschakeld, terwijl Nederlandse en andere Europese concerns die heffing wel moeten blijven betalen. De vraag is dan ook: hoe gelijk is het internationale speelveld? We hebben het kabinet gevraagd om een rekenvoorbeeld waarin een Nederlands en een vergelijkbaar Amerikaans concern allebei een laag belaste dochteronderneming hebben in een land zonder binnenlandse bijheffing. Het kabinet erkent dat de belastinguitkomst kan verschillen, maar geeft geen voorbeeld. Kan dit alsnog worden gegeven?

Landen kunnen ook in '27 en '28 nog verzoeken om als kwalificerend Side-by-Sideregime te worden aangemerkt. Brazilië en Colombia lijken zo'n verzoek al te hebben ingediend. Ook andere grote economieën kunnen mogelijk volgen. Dat kan gevolgen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

hebben voor de Nederlandse belastingopbrengsten en voor de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven. Het kabinet heeft bijvoorbeeld aangegeven dat kwalificatie van China nog eens 50 miljoen euro aan belastingopbrengsten kan kosten. Kan de staatssecretaris voor deze drie landen per land aangeven welk deel van de huidige en geraamde Nederlandse opbrengst van de minimumbelasting afkomstig is van concerns uit die landen en wat de gevolgen voor die opbrengst zijn als die landen zouden kwalificeren?

Met de nieuwe veiligehavenregel kunnen bepaalde fiscale stimuleringsmaatregelen buiten de berekening van de minimumbelasting blijven. Voor Nederland kwalificeren onder andere EIA, MIA en KIA, maar de innovatiebox kwalificeert niet. Dat geldt ook voor het tonnageregime. Het kabinet stelt dat de innovatiebox niet kwalificeert als uitgavengerelateerde stimuleringsmaatregel, omdat het fiscale voordeel hoger kan zijn dan de gemaakte innovatiekosten. Maar in de memorie van toelichting ontbreekt een afzonderlijke analyse waaruit blijkt of de innovatiebox mogelijk wel als productiegerelateerde stimuleringsmaatregel kan kwalificeren. Kan de staatssecretaris toelichten waarom die mogelijkheid niet afzonderlijk is onderzocht? Is het mogelijk om te onderzoeken of de innovatiebox langs die route onder de veiligehavenregel kan vallen?

De bereidheid van het kabinet om breder te kijken naar de toekomst van ons fiscale innovatie-instrumentarium wordt gewaardeerd. Wanneer gaat het kabinet deze analyse uitvoeren? Wanneer kan de Kamer concrete voorstellen verwachten? Kan hier ook de voorgestelde Europese R&D-aftrek bij worden betrokken, zodat Nederland optimaal gebruik kan maken van de ruimte die de internationale regels bieden?

Het kabinet stelt voor de …

De **voorzitter**:
Sorry, u krijgt een interruptie over dit onderwerp van de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik hoor goede kritische vragen van de VVD over dit Side-by-Sidepakket. We zien volgens mij allemaal dat dit voor een deel gewoon een belastingkorting is voor Amerikaanse multinationals. Nu stelt ze ook de vraag: wat als andere landen ook gaan aansluiten? Gaan we dan niet stap voor stap hier Pijler 2 afzwakken en minder effectief maken? Klopt deze analyse? Is mevrouw Van Eijk het met ons eens dat we deze samenwerking juist moeten versterken, zodat we juist met andere landen wel die minimumbelasting in stand houden in plaats van die verder af te brokkelen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik ben absoluut voorstander van het in stand houden van deze minimumbelasting, omdat deze afspraken internationaal gezien op draagvlak kunnen rekenen en ook het meest effectief zijn om belastingontwijking tegen te gaan. Tegelijkertijd hebben we te maken met een aantal hele grote economieën, die ook hun eigen belastingstelsels hebben. Ik denk dat het goed is dat je met elkaar het gesprek blijft voeren over de invulling daarvan. Ik maak me wel zorgen om de beweging die nu wordt gemaakt om in dit geval heel specifiek de Verenigde Staten tegemoet te komen. Daarmee raken we dus ook een deel van onze belastingopbrengsten kwijt. Ik denk dat we daar kritisch op moeten zijn. We hebben ook een aantal wetenschappelijke factsheets gekregen die best wel wat vraagtekens zetten bij de manier waarop deze besluitvorming tot stand is

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

gekomen. Mijn afdronk daarvan was: we zijn als Kamer feitelijk geconfronteerd met een afspraak die ergens is gemaakt, we zetten dat netjes in de wet en daar moeten we het dan ook wel mee doen. Ik ben vooral op zoek naar een manier waarop we in de toekomst ook als Kamer beter in de positie kunnen worden gebracht om hier op voorhand iets over mee te geven richting een kabinet, een staatssecretaris, een minister of wie dan ook, om te voorkomen dat dat wat op het eerste oog een heel effectief instrument zou moeten zijn, verder afkalft.

De heer **Stultiens** (PRO):
Volgens mij delen wij dit. Laten we inderdaad vooral voorkomen dat dit in de komende tijd weer verder afbrokkelt. Dan blijft natuurlijk wel de politieke vraag staan. Er ligt nu een wetsvoorstel voor, dat eigenlijk zegt: dit is een belastingkorting voor Amerikaanse multinationals van 100 miljoen. De vraag voor onze Kamer is wie voor dat gat betaalt, aangezien er nu geen dekking wordt gevonden. Er wordt niet gezegd: o, dan willen we bij dezelfde doelgroep het geld vervolgens op een andere manier ophalen. Daardoor komt het de facto terecht bij gewone werkende mensen. Deelt ook de VVD die analyse? Moeten we het niet veel eerlijker vormgeven? Als je dit al weggeeft — dat vind ik jammer, maar dat is internationaal blijkbaar al gebeurd — moet dat gat wel worden betaald door dezelfde doelgroep.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Dit vind ik iets te makkelijk. In dit geval zijn we min of meer geconfronteerd met een richtlijn en een implementatie in wet- en regelgeving die ook budgettaire consequenties hebben. Als je dit bij herhaling blijft doen, dan leg je ook wel iedere keer weer de rekening bij die groep neer. Tegelijkertijd hoor ik wat de heer Stultiens zegt. Door het niet specifiek in de vennootschapsbelasting op te lossen, want daar gaat het in dit geval over, verdeel je de rekening feitelijk over iedereen en alles. Dat zijn niet alleen maar lasten op arbeid. Ik bedoel, de opbrengst van de vennootschapsbelasting is ook fors en wordt daar ook mee gedekt. Deze keuze is gemaakt en ik snap waarom die is gemaakt. Als je deze nog een keer heel goed doordenkt, zou je daar ook met een andere blik naar kunnen kijken. Dat is wat ik er op dit moment over wil zeggen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. We hebben nog een paar weken om hier verder over door te denken. Ik hoop inderdaad dat die houding … Volgens mij delen we de kritiek dat dit nu op tafel ligt. We vinden deze belastingkorting jammer en vinden die niet nodig. Maar goed, die is blijkbaar internationaal afgesproken. Maar we kunnen wel als Kamer zelf bepalen wie die rekening betaalt. En inderdaad, die ligt nu gewoon bij iedereen, bij alle burgers. Dat vind ik zelf niet heel rechtvaardig, wanneer er een duidelijke korting is voor buitenlandse multinationals. Ik hoop dat we met elkaar een betere dekking kunnen vinden voor dit wetsvoorstel.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Tegelijkertijd is het praktisch onuitvoerbaar om de rekening heel gericht weer neer te leggen bij de groep die ook de minimumbelasting nu opbrengt, dus het wordt per definitie een ongerichte maatregel. De vraag is alleen waar je die neerlegt.

De **voorzitter**:
Gaat u door met uw betoog.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik was gekomen bij het valuta-afdekkingsinstrument en het voorstel van het kabinet om de fiscale behandeling daarop aan te passen. Zoals eerder aangegeven — we hebben er vorig jaar ook al uitgebreid over gediscussieerd bij het Belastingplan — zijn wij hier geen voorstander van. Het voorstel mist economische basis, verhoogt administratieve lasten en leidt tot uitvoeringsproblemen. Daarnaast schaadt de maatregel het Nederlandse vestigingsklimaat voor internationaal opererende bedrijven die reële valutarisico's op buitenlandse deelnemingen afdekken. Ziet de staatssecretaris alsnog kans, ondanks dat ik weet dat hij heel veel inspanningen heeft geleverd om te komen tot een hele gerichte maatregel en een oplossing, om met die multinationals en die grootbanken die het betreft in gesprek te blijven en om goed te monitoren wat de daadwerkelijke effecten hiervan zijn?

Dan ben ik bij het belastingstelsel en de regeldruk. Het belastingstelsel is in de loop der jaren steeds ingewikkelder geworden. Wanneer een fiscale regeling wordt afgeschaft en de volledige opbrengst in de schatkist verdwijnt, ervaart een burger of een ondernemer dat niet als vereenvoudiging, maar als een belastingverhoging. Nieuwe fiscale regelingen kunnen op hun beurt weer extra regeldruk veroorzaken. In dit blok heb ik drie onderwerpen: de aftrek specifieke zorgkosten, de pseudo-eindheffing en investeringsregelingen.

In 2022 is een negatieve evaluatie …

De **voorzitter**:
Voordat u daarmee van start gaat, is er een vraag van de heer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik snap heel goed dat mevrouw Van Eijk zegt: als we de opbrengsten iedere keer gebruiken om een gat te vullen, is het een ordinaire lastenverzwaring voor de mensen die het betreft. Hoe zou ze dit willen voorkomen? Heeft ze zelf ook regelingen op het oog die we zouden kunnen afschaffen en waarmee we tegelijkertijd de opbrengsten zouden kunnen toevoegen aan andere regelingen? Ik noem één concrete suggestie. Vorige week heb ik er al even op gehint dat we de zelfstandigenaftrek hebben teruggebracht van meer dan €7.000 naar volgend jaar €900. Als we die nou afschaffen, maar toevoegen aan de mkb-winstvrijstelling, heb je een ingewikkeld urencriterium uit je stelsel weggewerkt, maar houd je wel de opbrengst voor ondernemers beschikbaar. Hoe kijkt mevrouw Van Eijk tegen dat soort ideeën aan?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
In het coalitieakkoord is vastgelegd dat we, als het gaat om ondernemersregelingen, moeten kijken naar een robuustere en eenvoudigere regeling. We hebben dat ook al eerder in deze Kamer uitgesproken. Wat mij betreft kunnen we dan ook in de volle breedte kijken naar de fiscale regelingen die we hebben en moeten we met elkaar nog een keer goed doorakkeren met welk doel die ooit zijn opgezet en wat je op een effectievere en efficiëntere manier bij diezelfde groep terecht zou kunnen laten komen. Daarbij is eerder genoemd — ik ben even kwijt wie het precies noemde — dat je niet zozeer het zijn van ondernemer, maar de activiteiten die je als ondernemer verricht, meer centraal stelt. Als je het hebt over ons belasting- en toeslagenstelsel, zou je graag die beweging met elkaar gaan maken. Er zijn heel veel regelingen. Maar nu pakken we er iedere keer een paar uit, waarna dat geld wordt ingezet om een gat te dichten of iets

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

anders mogelijk te maken, waardoor de omvang van hoe je ernaar kan kijken, zal ik maar zeggen, steeds smaller wordt. Ik zou ervoor willen waken dat we dat de aankomende jaren blijven doen. Maar in de bredere discussie over de hervorming van het belasting- en toeslagenstelsel moeten we ook nog eens goed met elkaar doorpraten over welke bewegingen we willen maken, welke regelingen daar onderdeel van uitmaken en wat de gewenste uitkomst daarvan zou zijn.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Heel kort. Dat deel ik. Het risico van het invoegen in die toekomstige discussie over een toekomstig ideaal belasting- en toeslagenstelsel is dat alles op de lange baan gaat. Wat is de ambitie van mevrouw Van Eijk om dan begin volgend jaar alles met elkaar te hernemen, zo van: deze en deze regeling zouden we heel goed kunnen samenvoegen tot één ondernemersregeling, zonder dat we iedere keer als een soort tactiek van de verschroeide aarde kleine regelingen afschaffen en steeds meer geld uit ondernemers halen?

De **voorzitter**:
Kunt u ook, waar mogelijk, iets compacter antwoorden, mevrouw Van Eijk?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik wil heel graag dat gesprek volgend jaar verder met elkaar voeren, waarbij de inkomstenbelasting en toeslagen wel absolute prioriteit hebben als je het over de hervorming van het belasting- en toeslagenstelsel hebt. Ik denk dat dat al heel erg veel van ons gaat vragen.

De **voorzitter**:
U kunt verdergaan met uw betoog. O, excuses. De heer Dassen.

De heer **Dassen** (Volt):
Ik probeer iets beter te begrijpen wat mevrouw Van Eijk zegt. Het gaat namelijk over fiscale regelingen. Daar hebben we er heel veel van. Er zijn al heel veel rapporten over geschreven. Eigenlijk zijn die regelingen heel vaak doorgeakkerd om te kijken of ze nog doelmatig en doeltreffend zijn. Die rapporten zijn ook heel kritisch over het aantal regelingen dat we hebben. Veel regelingen dragen ook niet bij aan de economie. Zegt de VVD: "we zijn bereid om daar nu kritisch naar te kijken om te zorgen dat we die kunnen gaan afbouwen"? Of heb ik dat verkeerd begrepen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Een van de rapporten die volgens mij alweer bijna twee jaar geleden is opgeleverd, gaf heel mooi in clusters — zo noem ik het maar even — en bepaalde thema's aan hoe je daarnaar kan kijken. Ik zou graag in die breedte de discussie met elkaar willen voeren, want ik denk dat we gewoon vastlopen met elkaar als we iedere keer een of twee hele specifieke maatregelen eruit halen en die proberen aan te passen, te versoberen of wat dan ook. Volgens mij moet je daar dus veel breder naar kijken, waarbij er gewoon kansen liggen om ergens een schuif te maken zodat lasten op arbeid ook daadwerkelijk omlaag kunnen. Een van de discussies die we twee jaar geleden hebben gehad, ging over het uniformeren van het btw-tarief. Er is toen ook een aanzet gemaakt om te kijken hoe je dat in stapjes toch eenvoudiger kunt maken, maar ook om middelen vrij te spelen om lasten op arbeid te verlagen. Nou, met die open houding wil ik daar heel graag naar kijken.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Dassen** (Volt):
Ik ben er natuurlijk heel positief over dat mevrouw Van Eijk dit zegt, ook over die uniformering van het btw-tarief; daar zijn wij op zich ook voorstander van. Alleen, de vraag die ik heb, is als volgt. We hebben eerder dit jaar ook een motie hierover ingediend om te kijken of we door al die fiscale regelingen heen kunnen akkeren, om daarmee de lasten op arbeid te verlagen. Daarbij is het kabinet tot 45 miljoen gekomen. Ik proef iets bij de heer Oosterhuis. Ik ga het dadelijk natuurlijk ook aan mevrouw Van Dijk vragen. CDA en D66 zeggen dan: wij willen eigenlijk alweer verdere stappen daarop maken; wij zijn bereid om daar hardere keuzes in te maken. Is de VVD dan ook bereid om die stappen nu te gaan maken? Eerder stemde de VVD namelijk tegen deze motie.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik wil voorkomen dat we iedere keer een specifieke regeling eruit trekken en daar met elkaar de discussie over hebben, waarbij er altijd een achterban, groep, sector of branche is die zich daartegen verzet. Volgens mij moet je die discussie dus veel breder voeren, waarbij er ook ruimte moet zijn voor partijpolitieke standpunten over regelingen waarbij we niet gewend zijn om die af te bouwen of te versoberen. Dat is ook gewoon wat het is, maar volgens mij blijft er genoeg over om met elkaar over te spreken en elkaar op te vinden.

De **voorzitter**:
Meneer Dassen, afrondend.

De heer **Dassen** (Volt):
Dat is precies mijn vraag, want ik heb het gevoel dat CDA en D66 op best wel veel maatregelen stappen willen nemen. De hypotheekrenteaftrek is ook ondoelmatig en ondoeltreffend. Ik snap dat dat lastig is. Maar zo zijn er nog veel meer maatregelen. Denk aan de cultuurgrondvrijstelling en noem maar op. Kunnen we dan niet zeggen: "we gaan de komende weken met elkaar zitten om te kijken hoe we daar een hele lijst van kunnen maken, om te zorgen dat die lasten op arbeid naar beneden kunnen gaan"? Of zegt de VVD: "dat gaat ons dan toch te snel"? Volgens mij hebben we namelijk nu de kans om dit met elkaar in de Kamer te regelen. Er is daarvoor een meerderheid.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik denk dat de tijd veel te kort is om dat goed en zorgvuldig te doen, temeer omdat ik inmiddels heb geleerd dat je een fiscale regeling niet van het ene op het andere moment kunt afschaffen. Dat kan het systeem gewoon niet aan, dus we blijven er vooralsnog nog een paar jaar in zitten. Ik denk dat we in alle rust beslissingen daarover moeten gaan nemen, en niet onder druk van de politiek die we nu voelen om ergens op uit te komen. Volgens mij moet dat veel zorgvuldiger en grondiger gebeuren. Als we daar begin volgend jaar mee starten, hebben we mooi een halfjaar de tijd om daar met elkaar beweging in te krijgen.

De **voorzitter**:
Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik was aangekomen bij de aftrek van specifieke zorgkosten en de negatieve evaluatie uit 2022. De motie-Bikker c.s. roept op om mogelijkheden binnen en buiten de fiscale

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

regeling opnieuw te verkennen om mensen met een chronische ziekte of beperking te helpen. Hoe ziet dit proces eruit en wat betekent dit voor de begrotingen van 2027 en later? Het voorstel zit namelijk nog altijd in het Belastingplan. De budgettaire opbrengsten staan ook in de boeken.

Vanaf 1 januari 2027 gaan werkgevers 12% over de cataloguswaarde betalen wanneer zij een fossiele personenauto ook voor privégebruik ter beschikking stellen aan werknemers. De VVD ziet dat het kabinet met dit wetsvoorstel een aantal eerdere knelpunten oplost. Dat zijn belangrijke verbeteringen. Maar vanuit de autobranche krijgen wij nog altijd signalen over de uitvoerbaarheid, de administratieve lasten en de gevolgen voor het mkb. De pseudo-eindheffing is bedoeld om werkgevers te stimuleren bij de keuze voor een zakelijke auto vaker voor elektrisch rijden te kiezen. Bij tijdelijk vervoer, zoals een vervangende auto tijdens reparatie of onderhoud, is er vaak helemaal geen sprake van een bewuste keuze bij de werkgever. Daar komt bij dat autobedrijven en verhuurbedrijven straks nauwkeurig moeten administreren welke auto aan welke klant wordt meegegeven, hoelang die auto wordt gebruikt en of er sprake is van eerdere verhuur aan dezelfde klant. Is een veel eenvoudigere benadering niet mogelijk, zoals het beperken van de pseudo-eindheffing tot de reguliere, vaste terbeschikkingstelling van een auto aan een werknemer?

Kleine mkb-ondernemingen kunnen onevenredig hard geraakt worden. Is de staatssecretaris bereid alsnog een mkb-toets uit te voeren op de praktische uitwerking van deze regeling? Is een gerichte uitzondering of vereenvoudiging voor kleine werkgevers, zoals bedrijven met maximaal 25 werknemers, mogelijk en uitvoerbaar?

De **voorzitter**:
U krijgt twee interrupties. Allereerst de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik heb nog een vraag over het vorige punt over de aftrek van specifieke zorgkosten. Vier Kamerleden op een rij hebben nu hun zorgen geuit over wat ervoor terugkomt en wat het alternatief is. Kan ik dan constateren dat we dit niet moeten afschaffen voordat er een alternatief ligt? We kunnen natuurlijk allemaal vragen aan de staatssecretaris wat ervoor terugkomt, maar moeten we niet de harde eis stellen dat er eerst een beter werkbaar alternatief moet komen voordat we het afschaffen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Wij hebben de motie-Bikker overigens ook gesteund. We zagen ook dat je niet iets kunt afschaffen zonder bekend te maken welk alternatief of welke tegemoetkoming daarvoor in de plaats komt. Ik denk dat dat een goede beweging is. Ik heb ook begrepen dat minister Hermans samen met staatssecretaris Eerenberg volop gesprekken aan het voeren is om te kijken hoe en op welke manier hier invulling aan gegeven moet worden. Het was dus een beetje een procesvraag: het staat er nog, dus hoe gaan we daar mee om; wat moeten we hier nu mee doen als Kamer? Ik vind het belangrijk dat de mensen die zich hier zorgen over maken, weten waar zij aan toe zijn. Aan de andere kant: zolang er niet iets anders voor in de plaats is gekomen, blijft het onduidelijk en onzeker. Het staat in de wet en in de boeken, maar wat betekent dat nou precies? Dat wil ik gewoon weten. Volgens mij bestaat er Kamerbreed de opvatting dat dit anders moet. Het is mij nog niet helder of je die mensen dan heel gericht kunt helpen door deze aftrekpost erin te laten staan en aan te passen, of dat er iets anders voor in de plaats moet komen. Ik

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

heb daar nog geen antwoorden op gehad.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. Volgens mij zijn dat precies de juiste vragen. Het lastige is alleen dat we over vier weken moeten stemmen over het Belastingplan. Ik betwijfel of er dan een goed alternatief ligt. Laten we het hopen, maar laten we ook met elkaar zeggen: dit gaat pas over meer dan een jaar in; misschien moeten we dit er even uittillen en er pas over stemmen als er wel een alternatief ligt. Als wij straks in alle haast hierover moeten stemmen, maak ik mij zorgen over het feit dat er geen goed alternatief ligt.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik ben het met de heer Stultiens eens dat het erg kort dag is.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik denk dat dat terechte vragen zijn. Wij hebben hier ook een punt van gemaakt bij de Financiële Beschouwingen. Het gaat niet alleen om de aftrek van de zorgkosten. Sommige mensen die daar gebruik van maken, raken niet alleen die aftrek kwijt. Omdat hun inkomen daarmee fictief omhooggaat, raken zij bijvoorbeeld ook huurtoeslag of zorgtoeslag kwijt. Er zijn al berekeningen gemaakt: er zijn voorbeelden van mensen die er €1.100 op achteruitgaan. Gaat het voor de VVD puur om de compensatie van de fiscale regeling of gaat het ook om de inkomensval die deze groep mensen dreigt te maken?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Dit raakt ook aan het stapelen van allerlei lastenverzwaringen en regelingen die bij een bepaalde groep mensen terechtkomen. Volgens mij is daar al naar gekeken. Dit is er zo eentje die gewoon doorwerkt. Bij het vormgeven van deze tegemoetkoming moet je ook de effecten van het afschaffen van zo'n aftrekpost meenemen. Ik ben het met mevrouw Beckerman eens, maar ik heb nog niet het antwoord op de vraag hoe we het precies zouden moeten doen.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Daar zit natuurlijk het gevaar in. We hebben allemaal gezien wat deze regeling kost en wat de afschaffing kost. Tegelijkertijd wordt de compensatie bij gemeenten neergelegd. Ik denk niet dat dat logisch is. Zij kunnen dat niet voor deze groep mensen compenseren. Je hebt een groep werkenden die precies hierdoor veel inkomsten misloopt. Ook gepensioneerden lopen hierdoor veel inkomsten mis. Daarom sluit ik aan bij de vraag van de heer Stultiens. Hij zei: we kunnen nu een hele grote fout maken als je dit laat staan. Wat is de gewenste logische volgorde voor de VVD?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
De gewenste volgorde is inmiddels een gepasseerd station. Op het moment dat je zo'n maatregel opneemt, hoop je dat je ook de uitwerking hebt en dat je degenen hebt gevonden die er uitvoering aan kunnen geven; in dit geval zijn dat de gemeentes. Er is gebleken dat dat niet het geval is. Volgens mij moeten we met z'n allen even terugstappen en opnieuw kijken naar wat hier aan de hand is. Mijn analyse daarvan is dat een deel van het geld dat voor die groep mensen bedoeld is, niet bij die mensen terechtkomt. Hoe kunnen we dat beter en anders doen? Die vraag is volgens mij tot op de dag van vandaag niet beantwoord. Ik wacht de antwoorden van het kabinet af op de vragen die bijna iedere fractie over dit specifieke punt heeft gesteld, om daarna te

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

kunnen afwegen wat we hiermee moeten doen. Hopelijk komt het kabinet zelf met een voorstel dat door de Kamer gedragen wordt.

De **voorzitter**:
Is dit voor u voldoende, mevrouw Beckerman?

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik sluit nogmaals aan bij de vragen van de heer Stultiens. De worsteling zit 'm ook in het volgende. Dit is een enorme klap voor mensen die hier gebruik van maken. Er moet een betere regeling komen. Tot je dienst. Tegelijkertijd ga je nu mensen om €1.100 vragen. Dat kunnen ze gewoon niet betalen. De vraag is: stem je daarmee in en zien we later hoe het goed komt, of zeg je dat we deze regeling niet op deze manier in het Belastingplan laten staan? Is "het plan niet weggooien voordat je iets beters hebt bedacht" een oplossing waar de VVD mee kan leven?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik ga daar een standpunt over bepalen zodra we een antwoord hebben gehad van de staatssecretaris. Daar ga ik niet op vooruitlopen.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik denk dat mevrouw Beckerman een terecht punt inbrengt, zeker gezien het antwoord van mevrouw Van Eijk op de vraag van de heer Dassen, waarin ze zei dat we geen overhaaste dingen moeten doen. Dat geldt dan ook voor de systeemwijzigingen die in het Belastingplan staan. Ik hoop dat ik het bij één interruptie kan houden. Dat ligt aan het antwoord. Het gaat over de pseudo-eindheffing. Mevrouw Van Eijk heeft het over knelpunten oplossen. Het knelpunt is toch vooral de pseudo-eindheffing? Dat is toch niet het gerommel in de marge om er nog allerlei uitzonderingen voor te maken?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
We hebben de pseudo-eindheffing vorig jaar bij het Belastingplan behandeld. Er zijn verschillende moties aangenomen. Ik zie dat het kabinet een beweging heeft gemaakt om een aantal knelpunten die door de praktijk wordt ervaren, op te lossen. Ik denk dat dat goed is. Tegelijkertijd zijn er nog wel een aantal vragen. De pseudo-eindheffing zelf is geen budgettaire maatregel in het kader van het Belastingplan. Ze vindt er haar uitwerking. Het is dus een maatregel om ervoor te zorgen dat de mobiliteitsdoelen worden gehaald. Daar staan wij achter. Dat moet gebeuren. Ik zoek vooral naar hoe we de sector hier zo goed mogelijk mee kunnen laten werken.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ja, maar het gaat om klimaatdoelen. Het gaat niet over de vraag of het goed is voor het milieu om auto's uit de roulatie te halen die nog helemaal goed zijn en dat soort dingen. Dat is toch een hele eenzijdige benadering?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Het doel is elektrificatie van het wagenpark. Deze maatregel draagt daaraan bij, ook aan het halen van de klimaatdoelen. Daar hebben wij ons aan gecommitteerd.

De **voorzitter**:
Gaat u door met uw betoog.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik ben bij de investeringsregelingen. Het is positief dat het kabinet de fiscale ondersteuning voor duurzame investeringen verruimt. We hadden graag gezien dat de MIA en VAMIL al eerder waren samengebracht in een robuuste investeringsregeling. Kan de staatssecretaris iets zeggen over het tijdspad?

Vanuit de agrarische sector wordt de oproep gedaan om de MIA en VAMIL beter toepasbaar te maken, zodat jonge boeren ruimte hebben om duurzame investeringen te doen en winst opnieuw in het bedrijf te investeren. In de praktijk sluiten de milieulijst, voorwaarden en termijnen niet altijd aan bij de investeringsbehoefte en de lange voorbereiding van agrarische investeringen. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Voorzitter. Ik sluit af met een blokje overig. Dat mag altijd, geloof ik. Hierin heb ik nog drie onderwerpen: bedrijfsfusie- en splitsingsfaciliteit, pensioen in eigen beheer en vererfd aanmerkelijk belang. De VVD steunt het aanpassen van de bedrijfsfusie- en splitsingsfaciliteit aan het Europees recht na het arrest van de Hoge Raad van februari. Maar met het bewijsvermoeden verdwijnt ook de mogelijkheid om vooraf zekerheid te krijgen over een verkoop binnen drie jaar. Wie op het moment van de fusie al weet dat hij gaat verkopen, kan nog een beschikking vragen, maar in de praktijk gaat het vaak anders. De koper meldt zich pas later. Dan rest alleen vooroverleg, maar de inspecteur is niet verplicht dat te voeren en tegen de uitkomst staat geen bezwaar open.

Bij een herstructurering met grote belangen is dat een wezenlijke achteruitgang in rechtszekerheid. Daar komt bij dat de inspecteur nu een begin van een bewijs moet leveren. Wat dat is, zegt het kabinet niet. Het antwoordt alleen dat het afhangt van de feiten en omstandigheden, en dat een vervreemding binnen drie jaar wordt meegewogen. Kan de staatssecretaris bevestigen dat een vervreemding binnen drie jaar op zichzelf geen begin van bewijs vormt, en is hij bereid in beleid te verduidelijken welke omstandigheden dat dan wij doen?

In 2017 is besloten om het pensioen in eigen beheer uit te faseren. Ondernemers konden destijds kiezen voor afkoop, omzetting in een oudedagsverplichting, de zogenoemde ODV, of het voortzetten van de bestaande pensioenrechten. Inmiddels zien we dat die laatste groep in de praktijk tegen probleem oploopt. De wetgever ging er destijds van uit dat deze ondernemers hun pensioen konden onderbrengen bij een professionele pensioenuitvoerder. In de praktijk blijken daarvoor nauwelijks passende producten beschikbaar. Het gevolg is dat ondernemers hun pensioen-bv niet kunnen beëindigen en blijven zitten met administratieve lasten, fiscale risico's en hoge advieskosten. Ook bij echtscheidingen leidt het pensioen in eigen beheer tot discussies over de fiscale en commerciële waarde van de pensioenrechten.

De vraag is of we ondernemers die destijds een volstrekt legitieme keuze hebben gemaakt, niet alsnog een praktische uitweg moeten bieden. Een mogelijkheid is om de ODV-route opnieuw open te stellen. Die route heeft immers bestaan tussen 2017 en 2019. Kan de staatssecretaris aangeven hoe hij aankijkt tegen het opnieuw openstellen van de mogelijkheid om pensioen in eigen beheer fiscaal geruisloos om te zetten in een oudedagsverplichting? Met de Wet toekomst pensioenen wordt het Nederlandse pensioenstelsel ingrijpend vernieuwd. Misschien is dit het moment om de resterende knelpunten van het oude pensioen in eigen beheer op te lossen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Voorzitter, ten slotte de faciliteit voor vererfd aanmerkelijk belang. De faciliteit gaat niet meer gelden voor het fictief regulier voordeel. Voor de erfgenaam die na het overlijden zelf extra bij de vennootschap leent, kunnen wij die keuze volgen. Maar er is ook de erfgenaam die de schuld simpelweg erft. Die heeft niets geleend. De Wet excessief lenen wil mensen ervan weerhouden te veel te lenen bij hun eigen bv, maar deze erfgenaam krijgt de schuld via het erfrecht in zijn schoot geworpen, vaak midden in een periode van rouw en afwikkeling.

Het kabinet zegt dat er geen sprake is van overkill, omdat de schuld nu eenmaal van de erfgenaam is geworden. Juridisch klopt dat. Maar redelijk is het niet als iemand direct wordt afgerekend op een schuld die hij zelf niet is aangegaan. Is de staatssecretaris bereid deze erfgenamen een redelijke termijn te geven om de geërfde schuld af te lossen of terug te brengen, voordat het fictief regulier voordeel in aanmerking wordt genomen?

Dat was 'm, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U krijgt nog een interruptie van de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ja, dank. Een van de politieke vragen van vandaag is hoe het minderheidskabinet hier steun gaat vinden voor het Belastingplan. Natuurlijk is de woordvoeringslijn van de coalitie "het liefst 100 zetels". Nou, dat snap ik, maar het lijkt me wensdenken. Misschien zou de VVD het liefst over rechts gaan, maar de vraag is eigenlijk heel expliciet: is het voor de VVD acceptabel als de uitkomst straks is dat er met de coalitie plus PRO en Volt en de ChristenUnie, maar in elk geval over links, een meerderheid is voor het Belastingplan? Is dat een acceptabele uitkomst voor de VVD?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik ga die vraag nu niet beantwoorden. We hebben bij de Algemene Politieke Beschouwingen, bij de Algemene Financiële Beschouwingen en ook nu weer bij de behandeling van het Belastingplan heel veel met elkaar gewisseld en er volgen hierna nog een aantal sprekers. Wat het kabinet heeft gedaan, is dat het in ieder geval heeft geluisterd naar de inbreng van heel veel partijen. Dat zagen we terug in de augustusbesluitvorming en dat zagen we ook terug in de brief van 29 september jongstleden. Maar we zijn er nog niet. Er zal dus nog verder gezocht moeten worden naar steun. Ik ga ervan uit dat het kabinet dat doet door een vervolg te geven aan de gesprekken die het eerder heeft gevoerd. Ook wij als Tweede Kamer — dan kom ik tegemoet aan de heer Grinwis — moeten ons werk gewoon doen, als parlement zijnde. Volgens mij hebben we dat ook in eerdere jaren gedaan. Ik herinner me van vorig jaar nog de discussie over de buffelboete. Daarbij hadden we uiteindelijk een breedgedragen amendement als Kamer om nog iets te repareren. Ik ben hoopvol dat we, mocht het kabinet niet met de juiste voorstellen komen die op die brede meerderheid kunnen rekenen, als Kamer in staat zijn om elkaar te vinden en te kijken wat we van elkaar nodig hebben. Tegelijkertijd moet hetgeen dan op tafel wordt gelegd, wat wordt gevraagd, of dat nou door partijen van links of van rechts komt, wel redelijk en overzichtelijk zijn, en moet eraan tegemoet gekomen kunnen worden. Mijn fractie gaat er op die manier naar kijken.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik snap — dat vind ik niet raar — dat de voorkeursroute is dat iedereen, of 100 zetels, het straks steunt. De vraag blijft echter: is het überhaupt een acceptabele uitkomst als het via links, via PRO en Volt, gaat? Bij het stikstofplan was dat namelijk geen taboe. Bij de OS-begroting en bij de Klimaatbegroting eerder dit jaar kon het ook. Het is vaker gebeurd. Bij het Belastingplan proef ik die bereidheid nog niet bij de VVD. Dat maakt nogal uit, ook straks voor de komende weken. Daarom vraag ik niet wat de voorkeursroute is — die ken ik — maar blijft de vraag: is het acceptabel voor de VVD om met PRO en Volt het Belastingplan aan een meerderheid te helpen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Het al of niet kunnen halen van een meerderheid voor het Belastingplan is ook afhankelijk van hoe oppositiepartijen zich opstellen, wat zij vragen en welke suggesties en ideeën zij aandragen. Daar gaat mijn fractie naar kijken.

De **voorzitter**:
Meneer Stultiens, afsluitend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. Uiteraard vergt het ook van de oppositie een uitgestoken hand, maar die staat er al een paar maanden. Wij hebben gezegd: we zijn bereid met deze partijen een meerderheid te vormen. Dat is dus gebeurd. Alleen horen we het zelf niet terug vanuit de VVD, maar wel vanuit die andere twee partijen. Ik vraag het vooral omdat de komende weken spannend worden en er nog geen meerderheid voor is. Ik mag toch hopen dat als het puntje bij het paaltje komt en de VVD moet kiezen tussen of met PRO en Volt, of er komt geen meerderheid, er wel gekozen wordt voor het landsbelang en niet voor het partijbelang.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik val in herhaling. De gesprekken gaan de aankomende weken vanuit het kabinet, maar zeker ook in deze Kamer, voortgezet worden. Het hangt echt af van wat alle partijen op tafel leggen welke meerderheden er gevonden kunnen gaan worden.

De **voorzitter**:
De voorzitter drinkt iets te veel koffie en water, dus we gaan zo een korte vijfminutenpauze houden. Ik zie eerst nog een interruptie van de heer Schenk.

De heer **Schenk** (FVD):
Dank, voorzitter. Ik wil nog even doorgaan op die pseudo-eindheffing, want uiteindelijk is het natuurlijk gewoon een maatregel die volledig is vormgegeven vanuit de klimaatgedachte en is die erop gericht om mensen zo veel mogelijk elektrisch te laten rijden. Door de manier waarop deze nu ingevuld wordt, gaat het straks gewoon zo zijn dat het wanneer je als werkgever ervoor kiest om een benzineauto te kopen en die ook beschikbaar te stellen voor woon-werkverkeer, gewoon duizenden euro's kan kosten. Ik heb dus een vraag aan de VVD, want de VVD presenteert zichzelf als een autopartij en heeft dat altijd zo gedaan. Wat is nu voor de VVD belangrijker: de keuzevrijheid van de ondernemer en de automobilist, of het halen van die klimaatdoelen?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
We hebben met elkaar die klimaatdoelen afgesproken. Daar houdt ook de VVD zich

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

aan. Dit is een maatregel in het cluster rondom mobiliteit. De Kamer heeft er vorig jaar in meerderheid toe besloten om die pseudo-eindheffing in te voeren. In dit Belastingplan ben ik ernaar op zoek waar we de regeling eenvoudiger kunnen maken, zodat die ook voor werkgevers goed uitvoerbaar is, en het in die zin ook een prikkel is om door te gaan met de elektrificatie van het wagenpark.

De heer **Schenk** (FVD):
Dat eenvoudiger maken begrijp ik. Alleen willen we het überhaupt voor ondernemers eenvoudiger maken. Daarbij willen we dus ook regels schrappen en ondernemers meer ruimte geven. Dan denk ik: het is toch heel raar als we ze de facto verplichten om een elektrische auto aan te schaffen, die natuurlijk ook qua kostprijs een stuk hoger ligt? Ik zou dus nogmaals mijn vraag willen stellen. Is het nu belangrijker dat die automobilist en die werkgever gewoon de vrijheid hebben om te kiezen voor een benzineauto, wat volgens mij het goed recht van een ondernemer is, of zegt de VVD: allemaal leuk en aardig dat we ooit de autopartij waren of ons in ieder geval zo presenteerden, maar die klimaatdoelen zijn voor ons heilig en die vinden we belangrijker dan de keuzevrijheid die ooit heel belangrijk was voor de VVD, maar dan nu blijkbaar niet meer?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Waarbij de werkgever ook met de pseudo-eindheffing nog altijd de keuze heeft om aan zijn werknemer een fossiele of een elektrische auto ter beschikking te stellen.

De **voorzitter**:
Meneer Schenk, afrondend.

De heer **Schenk** (FVD):
Het is daarbij natuurlijk wel zo dat het duizenden euro's extra belasting kost wanneer de ene keuze gemaakt wordt. Dat is natuurlijk geen vrije keuze. Dat is geen vraag, maar een constatering. Maar goed, dat kan ook. Dan heeft de automobilist dat in ieder geval gehoord van de VVD; dat is wel goed om te weten.

De **voorzitter**:
Wenst mevrouw Van Eijk te reageren? Dat is niet het geval.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik ga nog even door over die pseudo-eindheffing. Is het niet raar dat die pseudo-eindheffing na 25 jaar eigenlijk vervalt en dat dan de waarde in het economisch verkeer gaat gelden, terwijl we de youngtimerregeling nu net met veel vijven en zessen hebben aangepast naar twintig jaar?

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ik kijk uit naar ieder wijzigingsvoorstel dat de heer Grinwis opnieuw gaat indienen over de youngtimerregeling!

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik zal uitermate voorzichtig zijn! Mijn vraag ging over de pseudo-eindheffing, die volgens mij eindigt na 25 jaar. Is dat niet een discrepantie? Maar ik ben ook wel benieuwd naar wat de staatssecretaris hiervan gaat zeggen.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Ik ben overvraagd over de termijn. Als de staatssecretaris daar in zijn termijn op kan reageren, dan hebben we, denk ik, allebei het beste antwoord gekregen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan gaat de voorzitter nu vijf minuten schorsen. We gaan zo verder.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**:
We zijn weer terug, mensen. Ik kreeg net overigens de suggestie om dit soort pauzes ten koste te laten gaan van de spreektijd van de heer Vermeer, maar ik heb dat niet met hem kunnen overleggen, dus ik betwijfel of dat gaat lukken.

We gaan naar de vijfde spreker van de kant van de Kamer. Dat is de heer Hoogeveen, die gaat spreken namens JA21. Uw indicatieve spreektijd is vijftien minuten. Ga uw gang.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dank u, voorzitter. Zoals bekend opereert dit kabinet met een minderheid in beide Kamers. Dat maakt de behandeling van het Belastingplan al best bijzonder, maar dat een maand voor de stemming in de Tweede Kamer de steun ervoor zo onzeker is, is een uitzonderlijke situatie. De kans is dus groot dat dit plan nog flink wordt verbouwd. Daarom voelt dit WGO ook een beetje vreemd. We schieten tenslotte op een doel waarvan we niet weten of het er volgende maand nog staat. Dat dit Belastingplan onderdeel is van een breder politiek pakket waarvoor het kabinet steun zoekt bij de oppositie, maakt dit debat extra lastig.

Vandaag bespreken we slechts één kant van de rekening: het inkomstenkader, dus de belastingen. Maar wie zoals JA21 de belastingen structureel wil verlagen, moet ook naar de overheidsuitgaven kijken. Juist die liggen vandaag niet op tafel. Bij de voorbereiding van dit debat moest ik daarom een beetje denken aan de allegorie van de grot van Plato. Gevangenen zitten geketend met hun gezicht naar de muur. Ze zien schaduwen voorbijkomen en houden die voor de hele werkelijkheid. Buiten die grot ligt de wereld, maar die zien ze niet. Zo voelt dit debat ook een beetje. Vandaag kunnen en mogen we alleen naar die muur kijken, het inkomstenkader. Daarop zien we lastenverlichtingen voorbijkomen, maar veel verlichtingen worden elders weer opgehaald. De uitgaven, de werkelijkheid achter ons, staat vandaag dus niet op de agenda. In de brief "Voorstellen op box 3, koopkracht werkenden en sociale zekerheid" worden ons door het kabinet lastenverlichtingen voorgehouden: de accijnskorting op benzine en diesel wordt verlengd en de vliegbelasting wordt verlaagd ten opzichte van de voorgenomen tarieven. Maar ook dat is een beetje spelen met de schaduwen.

Voorzitter. Neem de vliegbelasting. Het kabinet presenteert een verlaging, maar wat wordt er precies verlaagd? Een tarief dat nog niet bestaat. Op 1 januari treedt de differentiatie van het vorige kabinet in werking. Die brengt 271 miljoen euro extra op. Het kabinet haalt daar 61 miljoen van af. Per saldo betalen reizigers en luchtvaartmaatschappijen volgend jaar dus nog steeds 210 miljoen euro meer. Dat is dus geen belastingverlaging, maar een kleinere verhoging. Bovendien gaat alleen het hoogste tarief naar het Duitse niveau; het middentarief blijft staan. En dat terwijl Duitsland juist de tegenovergestelde beweging maakt: per 1 juli van dit jaar heeft de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Duitse regering de vliegbelasting verlaagd, juist om de concurrentiepositie van de luchtvaartsector te versterken. Juist op Europese vluchten, waar ruim twee derde van de reizigers mee vliegt, blijft het verschil groot. Vanaf Eindhoven en Schiphol betaal je straks €31 vliegbelasting, vanaf Weeze en Düsseldorf €13 en vanaf Brussel en Charleroi €10. Nu al beginnen elk jaar zo'n twee miljoen vliegreizen van Nederlanders op een luchthaven over de grens. Düsseldorf alleen al telde in 2024 1,5 miljoen Nederlandse passagiers.

Het middentarief raakt dus vooral de gewone vakantieganger. Wie naar een vakantiebestemming buiten de EU vliegt die onder het middentarief valt, betaalt straks bijna €50 vliegbelasting per ticket. Het onderzoek dat het kabinet op verzoek van JA21 heeft laten actualiseren, laat zien dat het aantal reizigers naar die bestemmingen daalt met 2% tot 3%. Voor sommige vakantiebestemmingen loopt het zelfs op tot 7%. Voor regionale luchthavens zoals Groningen, Maastricht en Eindhoven zijn juist deze vakantievluchten van groot belang. Mijn vraag aan de staatssecretaris: waarom blijft het middentarief staan, terwijl dat juist de gewone vakantieganger en onze regionale luchthavens raakt?

Dan de brandstofaccijns. De verlenging van de korting helpt automobilisten volgend jaar. Goddank, want door de Iranoorlog staan benzine en diesel op recordhoogte. Dat scheelt komend jaar ruim €0,21 per liter benzine aan de pomp en ruim €0,14 per liter diesel. Vergeet niet dat diesel ook de brandstof is van goederenvervoer. Een hogere dieselaccijns raakt dus niet alleen de automobilist, maar werkt via hogere transportkosten ook door in de prijzen van onze boodschappen. Dat de korting wordt verlengd, is dus winst. Dank daarvoor richting het kabinet. Maar ik zeg er wel bij: die korting is natuurlijk tijdelijk. Hoewel het vandaag gaat over het Belastingplan 2027, geef ik wel alvast de waarschuwing aan het kabinet dat als we niets doen, in twee jaar tijd de prijs aan de pomp met zo'n €0,27 per liter benzine gaat stijgen en €0,18 per liter diesel.

De eerste stap van die afbouw valt in 2028 ook samen met de voorziene start van ETS2, het Europese emissiehandelssysteem voor brandstoffen. De Miljoenennota noemt die twee zelfs als oorzaak van hogere lasten voor consumenten. De motie van mijn collega Maarten Goudzwaard vroeg juist om met ETS2 rekening te houden. In de plannen zoals die nu voorliggen, stevenen we dus af op een klif. Veel partijen in deze zaal zien die accijnzen misschien als een thermostaatknop voor het klimaat, maar voor mensen in het land is het een rekensom of je de auto überhaupt nog kan pakken.

Voorzitter. Tot zover wat JA21 als lastenverlichtingen kan claimen, want dit Belastingplan bevat ook een flink aantal lastenverzwaringen. Per saldo stijgen de lasten in 2027 namelijk met 1,8 miljard euro. Volgens het CPB komt de collectieve lastendruk uit op 39,5%, het hoogste niveau sinds het begin van deze eeuw. Bijna twee vijfde van onze economie gaat dus op aan belastingen en premies. Waar komt dat geld vandaan? Ook bij mensen die werken. Het kabinet beperkt de inflatiecorrectie in de inkomstenbelasting. Dat kost burgers volgend jaar 1,5 miljard euro. In 2028 komt daar nog eens 1,9 miljard euro bij. Structureel is dat 3,4 miljard euro per jaar. Het kabinet noemt het de "vrijheidsbijdrage", om de toegenomen kosten voor defensie te betalen, maar voor Nederlanders voelt het natuurlijk gewoon als een belastingverhoging. Deze belastingverhoging is misschien nog wel uit het donkerste deel van Plato's grot. Het is namelijk geen simpele verhoging van de tarieven, maar een uitholling van de inflatiecorrectie. Het salaris van een modale werknemer stijgt met de inflatie, maar

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

doordat de belastingschijven onvoldoende worden geïndexeerd, gaat hij wel meer betalen.

Voorzitter. In 2027 en de jaren daarna stapelen de maatregelen zich op. Wij zijn echt niet per se tegen alle dekkingen die het kabinet voorstelt. We begrijpen best dat ondoelmatige fiscale maatregelen geëvalueerd moeten worden. Maar dit laat wel de werkelijkheid zien achter de schaduwen op de muur. Een accijnskorting hier, een lager vliegtarief daar, maar wie zich omdraait, ziet de grotere werkelijkheid: een kabinet dat onvoldoende bereid is het uitgavenpatroon fundamenteel ter discussie te stellen en daardoor steeds opnieuw met andere belastingen bij burgers en bedrijven aanklopt. JA21 wil een andere route: minder schuiven binnen het inkomstenkader en snijden in de overheidsuitgaven, zodat de lasten echt omlaag kunnen.

Voorzitter. Dat is vandaag de ongemakkelijke vraag, want dat is de route die JA21 eigenlijk wil bespreken, maar vandaag gaat het enkel over het Belastingplan. Als ik daar even op mag ingaan, heb ik wat inhoudelijke vragen. Ik kom dan terug op de vrijheidsbijdrage. Het kabinet regelt in dit Belastingplan niet alleen de belastingverhoging voor 2027; het legt ook 2028 al vast. Dat is een gekunstelde constructie. De opbrengst staat al vast. Het percentage volgt later bij AMvB. Zo belandt een lastenverzwaring voor 2028 in een wet voor 2027. En wat lezen we in de nota naar aanleiding van het verslag? We lezen dat er geen wetgevingstechnische en geen uitvoeringstechnische noodzaak bestaat om de vrijheidsbijdrage voor 2028 nu al op deze manier vast te leggen. Dat zijn niet mijn woorden; het zijn dus de woorden van het kabinet zelf. De reden die wordt opgegeven is budgettaire zekerheid, maar waarom moet de Kamer vandaag al instemmen met een verdere belastingverhoging op arbeid in 2028, terwijl de tabelcorrectiefactor voor dat jaar pas in juli 2027 wordt berekend? Sterker nog, het kabinet erkent dat bij een lagere inflatie de reguliere inflatiecorrectie in 2027 nagenoeg volledig kan verdwijnen. Het geraamde toepassingspercentage bedraagt nu al slechts 12,2%. Dan leggen we vandaag een belastingverhoging vast waarvan we de precieze gevolgen voor de individuele belastingbetaler nog niet eens kennen.

Daarom stelt JA21 voor om de artikelen over de vrijheidsbijdrage voor 2028 uit dit Belastingplan te halen. Laten we ons dit jaar richten op een oplossing voor 2027. Over 2028 praten we volgend jaar wel bij het Belastingplan 2028. Ik begrijp dat de geraamde opbrengst van 1,9 miljard euro daarmee niet vanzelf verdwijnt, maar waarom zouden wij als Kamer ons nu al vastleggen op deze specifieke belastingverhoging? Laten we volgend jaar opnieuw naar de mogelijkheden kijken. Dan kennen we de inflatiecijfers en kunnen beide Kamers zelf besluiten over de maatregel en de dekking.

De **voorzitter**:
U krijgt een vraag van de heer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Mijn vraag aan de heer Hoogeveen is de volgende. Stel dat het kabinet niet ingaat op dat verzoek. Gaat de heer Hoogeveen van JA21 dit er dan uit amenderen?

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik stel het nu voor in het debat en zeg dat wij dit een wat vreemde gang van zaken vinden. Ik ben dus heel benieuwd waar het kabinet mee komt. Willen ze dit echt in beton gieten of zijn ze bereid om wat flexibeler te zijn en dit over te hevelen naar volgend jaar?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dat lijkt mij de meest zuivere vorm voor een minderheidskabinet, maar dat gaan we horen. Als dat niet zo is, gaan we proberen om het op een andere manier te bewerkstelligen.

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer. O, het is voldoende. Heel mooi. Dan gaat u verder met uw betoog, meneer Hoogeveen.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
We kennen dan de inflatiecijfers. Beide Kamers kunnen dan zelf besluiten over de maatregel en de dekking, desnoods en wat ons betreft het liefst in een andere vorm; dat zal u niet verrassen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of hij bereid is om de besluitvorming over de vrijheidsbijdrage voor 2028 te verplaatsen naar het Belastingplan 2028 en daarbij alternatieve dekkingsmogelijkheden inzichtelijk te maken.

Dan de btw-verhoging op bloemen en planten. Vanaf 2028 gaan die van 9% naar 21%. Volgens onderzoeksbureau Decisio verdwijnen hierdoor 1.800 tot 2.200 voltijdbanen, vooral in de detailhandel. Het kabinet noemt de maatregel toch doelmatig, zelfs als er rekening wordt gehouden met het verlies aan werkgelegenheid. Maar hoe zeker is het kabinet van deze berekeningen? Het rekent op een opbrengst van 305 miljoen euro, maar Decisio komt uit op 267 miljoen en zelfs nog maar 216 miljoen als ook gedragseffecten worden meegenomen. Het kabinet erkent de verschillen maar rekent zelf niet met afzonderlijke gedragseffecten. Ook lagere inkomsten uit de inkomsten- en vennootschapsbelasting worden niet uitzonderlijk geraamd. Mijn vraag aan de staatssecretaris: hoe betrouwbaar is de geraamde opbrengst van 305 miljoen euro als de onderzoeken zo uiteenlopen? Het kabinet gaat de effecten vanaf 2028 monitoren, maar heeft geen criteria voor heroverweging vastgesteld. Bij hoeveel verloren banen of lagere belastingopbrengsten is de staatssecretaris bereid om de maatregel alsnog te heroverwegen?

Wat betreft de pseudo-eindheffing voor fossiele zakelijke auto's, waar collega Van Eijk al aan refereerde, wil het kabinet werkgevers ontzien die kort een huurauto aan een werknemer meegeven. Dat is goed bedoeld, maar de uitzondering geldt per auto, één keer per jaar en maximaal zeven dagen. Werkgevers moeten dus per kenteken bijhouden of zij die huurauto al eerder dat jaar hebben gebruikt. Dat is een administratieve rompslomp. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs stelt voor de uitzondering per werknemer te laten gelden. Dat zou aansluiten bij de bestaande administratie. Maar ook dit wijst het kabinet af. Ondertussen erkent het kabinet dat de Belastingdienst extra controlewerk krijgt. De mkb-toets, waar het Adviescollege toetsing regeldruk om vroeg, komt pas volgend jaar, als de heffing al geldt. Waarom voeren we eerst een belasting in en onderzoeken we pas daarna of ondernemers ermee uit de voeten kunnen? Mijn vraag aan de staatssecretaris: waarom neemt hij het voorstel van de NOB niet over? En als de mkb-toets laat zien dat de regeling onwerkbaar is, is hij dan bereid om deze alsnog aan te passen?

Dan de fiscale stimulering van start-ups en scale-ups. Dat is een mooie verbetering. Jonge, innovatieve bedrijven hebben vaak nog niet de financiële middelen om met salarissen van grote ondernemingen te concurreren. Met aandelenopties kunnen zij werknemers toch mee laten profiteren van hun toekomstige succes. Het kabinet regelt dat werknemers in beginsel pas belasting betalen wanneer zij hun aandelen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

daadwerkelijk verkopen. Bovendien wordt slechts 65% van het voordeel belast. Dat is de verbetering van het fiscale vestigingsklimaat waar Nederland om schreeuwt. Een werknemer die op papier rijker wordt, heeft immers nog niet automatisch geld op zijn bankrekening. Tegelijkertijd wijst de Raad van State erop — volgens mij wees de heer Oosterhuis van D66 hier ook al op — dat het grotere probleem van de gebrekkig functionerende Europese kapitaalmarkt hiermee niet wordt opgelost. Ook is de bestaande aandelenoptieregeling nog niet geëvalueerd, terwijl de nieuwe regeling pas na zeven jaar wordt beoordeeld. Mijn vraag aan de staatssecretaris is daarom: kan hij toezeggen eerder te onderzoeken of deze fiscale verbetering daadwerkelijk helpt om meer talent te trekken en te behouden bij Nederlandse start-ups en scale-ups?

Voorzitter, ik rond af. Er moet me toch ook even een politieke bespiegeling van het hart. Ik hoor sinds de presentatie van dit Belastingplan vanuit de coalitie steeds vaker een merkwaardige redenering, namelijk dat Jesse Klaver en Luc Stultiens op links de slingers zouden ophangen, en dat wij op rechts vooral zouden zitten mokken. Wij zouden onze zegeningen moeten tellen: de accijnskorting en de vliegbelasting claimen en vooral dankbaar zijn voor wat het kabinet ons heeft gegund.

Voorzitter. Laten we onder de streep dan even de balans opmaken. Op welke gebieden is er inmiddels aan links tegemoet gekomen? Op stikstof zoekt het kabinet volledig de steun bij PRO en Volt. De sociale hervormingen, en dus ook de dekkingen voor de sociale zekerheid, zijn van tafel gehaald. Voor ontwikkelingssamenwerking trekt het kabinet 1,1 miljard euro extra uit over 2027 tot en met 2029, boven op de 1 miljard uit het coalitieakkoord. Wat krijgt rechts daarvoor terug? Dan wordt er vooral gewezen naar box 3. Daar heb ik het vandaag voor de verandering, bewust, niet uitgebreid over gehad, omdat de staatssecretaris nog druk bezig is met de uitwerking van de dekking. Daar kijken wij naar uit. Maar laten we wel wezen: de dekking wordt volledig gezocht binnen box 2 en box 3. Dat is dus niet uitsluitend een concessie aan rechts. Die keuze komt ook flink tegemoet aan wensen van links.

Voorzitter. Wanneer JA21 vervolgens weigert om dit allemaal als een soort historische overwinning te presenteren, duikt er in een praatprogramma, podcast of krantencolumn wel weer een partijprominent of coalitiesurrogaat op om te vertellen dat het allemaal aan JA21 ligt. Ik vind dat een wonderlijke voorstelling van zaken. Wij waren bereid om het financiële fundament van dit coalitieakkoord te steunen en mee te bewegen wat betreft sociale zekerheid en moeilijke keuzes rond het eigen risico en de indexatie daarvan. In onze gesprekken met het kabinet hebben wij echt niet alleen maar verteld wat wij niet wilden, maar ook alternatieven aangedragen voor de dekking. Sterker nog, de coalitie gebruikt inmiddels een aantal dekkingsvoorstellen die wij hebben ingebracht, maar dan voor andere doeleinden. Compromissen sluiten betekent dat je bereid bent onderhandelingen vervolgens altijd als een overwinning te verkopen. Als de coalitie van ons vraagt de slingers op te hangen, dan mag zij ook eerlijk zijn over de concessies die zij zelf heeft gedaan.

Voorzitter. Ik begon mijn betoog met de grot van Plato. De gevangenen zagen de schaduw op de muur, maar buiten die grot bestaat een andere werkelijkheid. Ook buiten het inkomstenkader van dit Belastingplan bestaat een werkelijkheid, waarbij een overheid besluit minder geld uit te geven en een belastingverlaging niet altijd hoeft te worden betaald met een belastingverhoging voor iemand anders.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U krijgt verschillende interrupties. We beginnen met de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik ga het niet eens hebben over de laatste woorden van de heer Hoogeveen, hoewel ik wel een deel van de dynamiek herken over de VVD-prominenten in talkshows, en trouwens ook de grot van Plato. Maar daar ga ik het niet over hebben. De heer Hoogeveen schetst wat die lastenverzwaring betreft eigenlijk dat je die vrijheidsbijdrage kan opknippen, met volgend jaar een stukje en een verhoging in een later belastingplan. Dat kan, maar als dit zou gebeuren, blijft van die structurele 8 miljard nog steeds 6 miljard overeind. Hoe ziet hij dan die andere 6 miljard structurele lastenverzwaring in box 1 die nog steeds in het Belastingplan staat?

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik heb net met interesse het debatje gevolgd tussen collega Oosterhuis en de heer Stultiens. JA21 zit daar toch wat in het midden. Wij erkennen ook wel dat die 7,8 miljard lastenverzwaring uiteindelijk een erfenis is van het kabinet-Schoof. Die halvering van het eigen risico hebben wij als JA21 overigens ook nooit gesteund, maar we begrijpen wel dat daar reparatiewerkzaamheden aan ten grondslag liggen. Tegelijkertijd vinden wij die tabelcorrectiefactor, zoals ik in mijn bijdrage aangaf, echt een hele lelijke manier van lastenverzwaring. Die vinden we ook een beetje sneaky. Het is welbekend dat onze inzet is om die van tafel te krijgen. Daarvoor gaan we het gesprek aan met het kabinet over hoe we dat gaan doen. Nogmaals, wij kijken dan met name naar het uitgavenkader. Onze inzet is om dat zo veel mogelijk van tafel te krijgen. Ik denk dat het wel de meest zuivere manier van begroten is, ook gezien het feit dat het een minderheidskabinet is. Bij het Belastingplan 2028 kun je desnoods weer kijken hoe je die tabelcorrectiefactor tegen die tijd van tafel krijgt.

De heer **Stultiens** (PRO):
Nou, het komt niet vaak voor dat JA21 tussen D66 en PRO in staat, denk ik. JA21 zegt hier, even voor de duidelijkheid, over die 7,8 miljard: wij kunnen met 6 miljard leven in dit Belastingplan, want het komt van de zorgpremies die anders hoger waren geweest. Dat is nogal een forse wijziging. Hij zegt namelijk eigenlijk: "Ik wil die 1,9 miljard eruit halen; die moet volgend jaar pas in het Belastingplan. Maar die andere 6 miljard is voor ons bespreekbaar."

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Daarom zei ik: ik zit een beetje tussen de heer Stultiens en de heer Oosterhuis in. Een lastenverzwaring is nooit leuk. Wij zeggen als JA21 ook: we moeten inzetten op lastenverlichtingen. Ik ben het in die zin met de heer Stultiens eens over wat hij zei tijdens zijn debatje met de heer Oosterhuis: een lastenverzwaring is een lastenverzwaring; daar kan je niet omheen draaien. Er staat ook een heel koopkrachtpakket tegenover de tabelcorrectiefactor, maar het is nog steeds een belastingverhoging en die willen we zo veel mogelijk wegwerken. Tegelijkertijd erkennen wij ook de redenering van het kabinet dat dit toch een beetje herstelwerkzaamheden zijn van wat wij zien als een onzalige maatregel van het vorige kabinet.

De **voorzitter**:

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Meneer Stultiens, afsluitend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. Natuurlijk is dit mede ontstaan door het vorige kabinet — dat erkennen we allemaal — maar het is een politieke keuze van deze coalitie om 5 miljard op te halen door het verlagen van het eigen risico te herstellen. Je kunt ook zeggen: we herstellen het, maar het levert geen geld op. De keus is nu gemaakt: we willen wel 5 miljard ophalen, dus we gaan de lasten verhogen met 7,8 miljard. Dan verbaast het mij, moet ik toch eerlijk zeggen, dat JA21 zegt: van die 8 miljard is over ruim 6 miljard goed te praten en die laatste 2 miljard moet je een jaartje uitstellen. Dat is de facto wat hier gezegd wordt.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik kan niet namens de heer Stultiens spreken, maar wat ik vooral denk dat hem verbaast, is dat ik nu niet gewoon keihard zeg: die 7,8 miljard moet van tafel en anders gaan wij überhaupt niet aan tafel. Zo zit ik niet in de wedstrijd. Dat debatje hadden we ook bij de Algemene Financiële Beschouwingen. Wij hebben onze inzet: zo veel mogelijk structurele lastenverlagingen over de brede linie. Maar ik heb geen zin om, als die volledige 7,8 miljard niet lukt, te moeten terugonderhandelen naar mijn eigen achterban. Ik heb toen ook het voorbeeld al gegeven van de sociale zekerheid. Ik denk dat de heer Stultiens hier een pyrrusoverwinning viert met dat terugschalen van die hervormingen, want ik denk dat er wel degelijk hervormingen voor terugkomen. Dan mag de heer Stultiens terug naar zijn achterban en uitleggen dat er toch wel hervormingen en bezuinigingen komen. Ik ga dus niet mee in dat frame. Nogmaals, onze inzet bij het kabinet is straks gewoon een brede lastenverlichting, liefst structureel, uit het uitgavenpad, op die manier te dekken. Daarbij gaan we zo ver mogelijk.

De **voorzitter**:
De volgende interruptie is van mevrouw Van Brenk, namens 50PLUS. Zij is later aangeschoven omdat zij een andere verplichting had.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Inderdaad, voorzitter. Die verplichting was bij een andere minister en ging over pensioenproblematiek. Ik gun het eigenlijk iedereen om de slingers op te hangen, maar ik heb toch iets gemist bij JA21. Ik ben heel benieuwd hoe zij daarin staan. Voor ons ligt de aftrek specifieke ziektekosten — dit is al eerder voorgekomen en teruggekomen — heel zwaar, want deze kostenpost komt echt bij de meest kwetsbare mensen terecht. Hoe zit JA21 daarin? Kunnen zij daar juist wel mee leven of hebben zij ook moeite met het schrappen hiervan?

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dat vind ik een lastige. Aan de ene kant is deze aftrek bestempeld als ondoelmatig en niet effectief, of in ieder geval niet effectief genoeg. Ik begrijp dus wel dat het kabinet hier wat aan doet. Maar ik begrijp ook wel dat als je hieraan gaat rommelen, dit voor bijvoorbeeld chronisch zieken echt wel een hele zware dobber kan zijn. Ik denk dat ik daarin ook de collega van de VVD kan volgen, namelijk dat er in die zin een gesprek moet zijn binnen het kabinet over de precieze gevolgen van dit beleid voor specifieke doelgroepen en of er nog herstelwerkzaamheden mogelijk zijn. Dus ja, zodoende.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Het lastige is dat er iets wordt geschrapt terwijl het alternatief er nog niet is. Er wordt 533 geschrapt en er komt 350 beschikbaar, en dan inderdaad bij gemeentes, waarbij de vraag is: aan wie ga je het geven en hoe verdeel je dat eerlijk over 342 gemeentes? Kortom, het is redelijk ondoordacht in mijn begrip. Zou JA21 er ook voor voelen om te zeggen: nu nog even niet?

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Nou ja, kijk, wij gaan gewoon het gesprek met het kabinet aan om te kijken waar het geld vandaan komt, of dat doelmatig wordt besteed en of dat effectief wordt besteed. Als blijkt dat mensen er toch uiteindelijk wel een hele zware dobber aan hebben, dan willen wij daar ook echt wel oog voor hebben. Maar om nu al te zeggen dat we per definitie niet akkoord zijn met deze maatregel van het kabinet, gaat me wat ver. Ik denk dat het wel een goeie is om oog voor te hebben.

De **voorzitter**:
Voldoende voor u, mevrouw Van Brenk? Ja, dat is het geval. Dan zag ik volgens mij de heer Schenk ook met een interruptie.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik denk dat de heer Hoogeveen gelijk heeft wanneer hij zegt dat het kabinet in zijn zoektocht naar breed draagvlak vooral tegemoet is gekomen aan de wensen van de linkerkant van de Kamer. Ik ben dus heel erg benieuwd wat JA21 zelf nog binnen wil halen voordat zij bereid zijn het kabinet aan een meerderheid te helpen voor de begroting of voor het Belastingplan.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Onze wensen zijn bekend. Die hebben wij van de zomer met het kabinet gedeeld. We hebben natuurlijk een flink aantal materiële wensen. Daarnaast hebben we ook wat immateriële wensen. Die staan nu ook in de kabinetsbrief, dus daar gaan we ook het gesprek met het kabinet over aan. Die wensen gaan met name over migratie. Dus ja, ik ga nu niet hier al mijn kaarten op tafel leggen voor de heer Schenk. We hebben een flinke rij aan dekkingen. Die hebben we zelf ook nog even geüpdatet. Wij gaan ook daarover het gesprek met het kabinet aan. Nogmaals, u mag ervan op aan dat wij inzetten op een zo breed mogelijke structurele lastenverlichting voor werkend en bedrijvend Nederland. En ja, waar die gesprekken uiteindelijk heen gaan? Wij zijn niet de enigen die aan tafel zitten. Er zijn ook nog andere oppositiepartijen, die ook hun stem hebben. Waar we uiteindelijk uitkomen? Het is nog de vraag of we er überhaupt uit komen. Dat is überhaupt nog de vraag.

De heer **Schenk** (FVD):
Lastenverlichting over de hele breedte lijkt ons heel goed. Je zult dan echter ook iets toe moeten geven en het lijkt me niet dat álles onderhandelbaar is. Een van de kernpunten van JA21 en iets wat zij geheel delen met FVD, is bijvoorbeeld het drastisch beperken van de immigratie. Het kabinet heeft daar hele grote woorden over, maar in de praktijk zien we vooral dat er nog steeds wekelijks bijna 1.000 asielzoekers naar Nederland komen. Als dat zo door blijft gaan en er dus niks extra's op migratie gebeurt — het beleid werkt gewoon niet hoe het nu gaat, dus dat zal nodig zijn — zegt JA21 dan: jammer dan, maar we kunnen wel ietsje lastenverlichting mogelijk maken; laten we het kabinet dan toch maar aan een meerderheid helpen?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dat is het lot van een minderheidskabinet: alles wordt politiek. We kijken nu natuurlijk eerst naar het Belastingplan en naar lastenverlichtingen, maar we hebben ook onze immateriële wensen aangegeven. In de brief van het kabinet staat nu ook dat ze met ons het gesprek aangaan. In het coalitieakkoord zelf staat: als de instroom niet daalt ... Ik ben het geheel met de heer Schenk eens dat die te hoog is. De afgelopen drie weken zaten we alweer op 900-plus per week. Het lijkt mij dus ook dat het kabinet zelf intrinsiek gemotiveerd is om met aanvullende maatregelen te komen om de instroom in te perken. Dus nogmaals, dat gesprek gaan we aan. Ik ga nu niet allerlei blokkades opwerpen of ja of nee zeggen op verzoek van de heer Schenk. Wij gaan gewoon het gesprek aan en kijken waar we landen. En als we niet landen: even goede vrienden. Dan voeren wij verder oppositie.

De **voorzitter**:
Dat was voldoende voor meneer Schenk. Ik zie geen andere interrupties. Dan gaan we naar de zesde spreker van de kant van de Kamer, mevrouw Van Dijk, die gaat spreken namens het CDA. Zij heeft 24 minuten opgegeven. Zij gaat ernaar proberen te streven om ongeveer in die richting uit te komen. Het woord is aan u. Ga uw gang.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Proberen te streven is een mooi uitgangspunt.

Dank je wel, voorzitter. Vandaag bespreken we het Belastingplan '27. Het is deze keer eigenlijk een relatief beperkt Belastingplan als je het vergelijkt met afgelopen jaren, maar er is natuurlijk weer genoeg over te zeggen. Ik wil beginnen met een bredere beschouwing, want het is een plan met een heleboel kleine maatregelen, maar wel maatregelen die impact hebben, want achter iedere maatregel zit een mens of ondernemer. Ik miste een beetje — de Raad van State constateert het ook — de diepere gedachte achter de keuzes. Waarom sommige maatregelen wel en andere niet? In hoeverre zijn deze getoetst aan langetermijnkeuzes voor een robuust en begrijpelijk stelsel dat meer werken laat lonen, dat ondernemers ondersteunt en dat transities faciliteert? Langs die drie lijnen zal ik vandaag dan ook mijn inbreng leveren.

Allereerst de inkomstenbelasting en de marginale druk. De regering kiest ervoor om een koopkrachtpakket voor werkenden grotendeels in te richten door de verhoging van de arbeidskorting. De CDA-fractie heeft er bij de APB en AFB ook al opmerkingen over gemaakt. Wij snappen heel goed dat dit een vrij gericht middel is om koopkrachtplaatjes bij te sturen, maar u kent ons standpunt inmiddels. Wij vinden dit niet de juiste manier om dat te doen. Wij weten immers dat een aanzienlijk deel van de werkenden te maken heeft met een heel hoge marginale druk. Dat komt niet alleen door de inkomstenbelasting, maar juist ook door de stapeling van inkomensafhankelijke regelingen. De regering verhoogt nu dus opnieuw een inkomensafhankelijke korting, terwijl de ambitie volgens het regeerakkoord is om inkomensafhankelijke regelingen juist terug te brengen. Ik zou de staatssecretaris willen vragen om een reflectie op de lange termijn. Hoe ziet hij deze gewenste richting voor zich?

We hebben in de schriftelijke inbreng gevraagd naar alternatieven. Die komen qua koopkrachtplaatjes ietsjes minder gelijkmatig uit dan de verhoging van de arbeidskorting, maar kan de staatssecretaris dit ook in een breder licht afwegen, namelijk richting de gewenste toekomst van het stelsel? Wat ons betreft is dat gericht op lagere marginale

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

druk, het stimuleren van meer uren werken, het verkleinen van de verschillen tussen een- en tweeverdieners, minder inkomensval wanneer iemand arbeidsongeschikt raakt en betere uitvoerbaarheid. Welke invulling zou in die bredere afweging zijn voorkeur hebben? Ik hoor ook graag van hem welke stappen hij in deze kabinetsperiode hierin realistisch vindt.

De **voorzitter**:
U kunt even rustig ademhalen. U krijgt een interruptie van de heer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Deze woorden van collega Van Dijk klinken mij natuurlijk als muziek in de oren. Nou vraagt collega Van Dijk vooral aan de staatssecretaris naar de lange termijn en deze kabinetsperiode, maar ik heb een vraag over de korte termijn. Wij kunnen die arbeidskorting ook gewoon zelf terugdraaien. Ik zal er zo in mijn eigen termijn nog iets over toelichten. Het kabinet heeft eigenlijk verzuimd de verhoging van het eigen risico te laten doortikken in lagere tarieven in de eerste en tweede schijf. Als we dat nou eens netjes zouden doen, houden we ons daar aan de gebruikelijke afspraak en maken we de arbeidskorting minder hoog. Dan kunnen we en passant ook nog de bezuinigingen op de ouderenkorting terugdraaien. Dan ben je ook veel dichter bij de technische invulling die het kabinet eigenlijk voor ogen had en ben je veel minder de arbeidskorting eindeloos aan het oppompen. Wat vindt mevrouw Van Dijk van deze beweging op korte termijn? Want daar moeten we het natuurlijk ook over hebben.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Het zal de ChristenUnie niet verbazen dat wij natuurlijk sympathie hebben voor deze beweging op de korte termijn. Ik heb ook begrepen dat de heer Grinwis hiervoor al een amendement heeft ingediend, of dat hij dat nog in voorbereiding heeft. Laten we daar met elkaar gewoon open het debat over voeren en de reflectie van de staatssecretaris afwachten. Volgens mij zitten we op dezelfde lijn wat betreft waar we naartoe zouden moeten. Ik wil ook graag horen wat de gevolgen dan zijn voor de koopkracht, want als het wel een aantal rare dingen laat zien, vind ik dat ook iets wat we met elkaar moeten bespreken.

Voorzitter. De onbelaste reiskostenvergoeding. De hoge brandstofprijzen doen echt wat bij mensen in de portemonnee. De staatssecretaris geeft aan: omgerekend leidt de hogere reiskostenvergoeding tot een voordeel van circa €0,30 per liter brandstof. Als we daar de extra uitgaven en accijnzen bij optellen, hoeveel scheelt dat een inwoner dan ongeveer per liter benzine of diesel? Op welk prijsniveau komen we dan uit, ook in relatie tot de grensregio's?

Voorzitter. Er is al vaak gesproken over waar deze voordelen met name terechtkomen: bij de mensen die veel autorijden, wat de vaak hogere inkomens betreft. Ook is er vaker gesproken over gerichtere maatregelen, zoals een tankpas of social lease, zoals in Frankrijk. Maar dat zou niet uitvoerbaar zijn op de korte termijn. Maatregelen als accijnsverlagingen zijn inmiddels al wel langer in de lucht dan de korte termijn. Volgens mij kunnen we ook niet uitsluiten dat dit op korte termijn gaat veranderen. Kan er dan toch niet eens gekeken worden naar een brandstofpas voor alle autogebruikers van maximaal 15.000 kilometer bijvoorbeeld, of naar een social lease voor tweedehands elektrische auto's voor lage inkomens?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dan nog enkele specifieke regelingen. Ik begin met de startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid. Wij nemen evaluaties serieus. Daarom viel het ons op dat SEO juist concludeert dat deze regeling mensen met een arbeidsbeperking helpt om vanuit een uitkeringssituatie aan het werk te komen, dat de uitkeringsafhankelijkheid onder gebruikers na verloop van tijd daalt en dat het aantal gebruikers dat het meeste inkomen uit ondernemerschap haalt, sterk toeneemt. De staatssecretaris bevestigt dit ook in zijn beantwoording, maar toch vindt het kabinet het geen doelmatige manier om dit te bereiken. Wat is dan wel een doelmatige manier? Hoe zet de staatssecretaris de maatschappelijke baten van arbeidsparticipatie en een mogelijke besparing op uitkeringen af tegen de budgettaire besparing van 1 miljoen euro?

Ik ga door met de aftrek specifieke zorgkosten. Mijn fractie begrijpt de kritiek op de huidige regeling. Uit de evaluatie blijkt dat de regeling niet optimaal doelmatig is en dat er risico's bestaan op oneigenlijk gebruik. Wat gebeurt er nu met mensen die daadwerkelijk structureel hoge zorgkosten hebben? De regering wil in plaats hiervan een nieuwe tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten. Maar hoe voorkomen we nu dat straks mensen tussen wal en schip vallen? Diverse fracties hebben veel inhoudelijke vragen gesteld in de schriftelijke ronde. Tegelijkertijd staat in de brief van de staatssecretaris van afgelopen vrijdag eigenlijk kort door de bocht: wordt vervolgd. Kan de staatssecretaris hier iets meer woorden aan geven? Hoe gaat dit proces eruitzien? Wanneer kunnen we hier als Kamer verder over praten met elkaar en met de staatssecretaris?

Voorzitter. Ik wil nu niet uitgebreid stilstaan bij box 3, maar ik heb wel een paar vragen.

De **voorzitter**:
Voordat u daarmee begint: ik zie twee interrupties. Als eerste mevrouw Beckerman.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Mevrouw Van Dijk weet ook dat dit punt mijn fractie nogal raakt. Jimmy Dijk heeft daar ook al veel over gezegd. Ik vond het inderdaad ook wel heel erg karig wat daar vrijdag over in stond, zeker omdat dit zo breed gedragen wordt in de Kamer. Voor ons is het ook een probleem dat mensen niet alleen maar de aftrek zorgkosten verliezen, maar dat ze daarmee soms ook andere toeslagen verliezen. Deelt het CDA onze mening dat je niet alleen moet kijken naar een vervangende regeling, maar dat je ook moet zorgen dat dit probleem niet alsnog blijft bestaan?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
De stapeling van regelingen en het risico dat je door het ene aan te passen het andere ook raakt, kennen we in het fiscale stelsel. Ik vind dat daar zeker naar gekeken moet worden in de verdere uitwerking.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Tegelijkertijd zit er ook een beetje ongemak, want hoe lossen we dit nu op? Volgens mij wordt dat breder in de Kamer gedeeld. Want als we niks doen, blijft deze wel in het Belastingplan staan, terwijl er eigenlijk geen oplossing is. Dan kun je zeggen "hij gaat pas later in", maar tegelijkertijd is dat natuurlijk een heel onwenselijke situatie. Deelt het CDA onze mening dat we eerst maar eens tegen het kabinet moeten zeggen: "kom met een betere oplossing en laat het tot die tijd zoals het nu is"?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Nou, het zou natuurlijk het allermooiste zijn als het kabinet in de komende weken met een oplossing komt waarvan een meerderheid van de Kamer zegt: hier kunnen we echt wel mee leven. Ik begrijp ook dat dat redelijk ambitieus is. Ik zou bijvoorbeeld ook graag zien dat er gekeken wordt naar de risico's in de huidige regeling, bijvoorbeeld terugvorderingen, et cetera. Ik vind dat daar ook naar gekeken moet worden. Want het is niet alleen maar fijn dat die regeling er is: er zitten gewoon ook echt wel nadelige gevolgen voor gebruikers aan. Het zou het mooiste zijn als we over een paar weken kunnen praten over een goede oplossing. Ik zou dat wel graag even willen afwachten, omdat ik die hoop nog wel een heel klein beetje heb. Als dat niet zo is, moeten we het vervolggesprek voeren over de vraag hoe dan wel verder, waarbij we echt wel gehoor hebben voor wat u zegt, wat heel veel collega's in de Kamer zeggen en wat ook de motie-Bikker heeft gezegd.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Mijn vraag aan collega Van Dijk — zij was erbij als medeonderhandelaar — is wat het idee was van de invulling van de alternatieve regeling voor chronisch zieken van 350 miljoen. Daar moet toch een idee over zijn geweest? Anders was het een beetje een platte bezuiniging of lastenverzwaring, zo van: niet doelmatig, weg ermee.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Het idee was juist om een niet-doelmatige regeling waarvan we weten dat die voor een deel een belangrijk doel dient, niet zomaar weg te strepen, maar er iets alternatiefs voor in de plaats te zetten. Vandaar dat er ook budget voor is gereserveerd. Nu zijn we verder in het proces en constateren we dat het misschien allemaal net iets te snel gaat en we er iets langer bij stil moeten staan. Het was juist niet bedoeld om de regeling zomaar weg te strepen, wat vaak gebeurt, maar om na te denken over hoe we het slimmer kunnen doen en ervoor te zorgen dat er in ieder geval een pot geld beschikbaar is.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Vanwege die zorg heeft collega Bikker een motie ingediend. Die is gelukkig breed gesteund. De motie verzocht om een brief voor de Belastingplanbehandeling. Eigenlijk hebben we die niet. Het zijn puur kwalitatief wat zinnen. Blijkbaar is VWS het nog aan het bestuderen. We moeten afwachten hoe concreet het alternatief is uitgewerkt over twee weken. Stel je voor dat het niet voldoende vertrouwen geeft. Wat is dan het alternatief? Is dat dat we de staatssecretaris over twee weken vragen om een nota van wijziging en zeggen "haal het eruit"? Amenderen we het er zelf uit? Of zetten we het op koninklijk besluit, zodat je nog een soort van tussenstap inbouwt? Wat is het idee?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Sorry, ik lach niet om u. Ik lach om een non-verbale reactie van een andere collega. Ik denk dat het heel belangrijk is dat we dit de komende weken goed met elkaar volgen, ook met onze collega's en zorgwoordvoerders, omdat die inhoudelijk gewoon heel erg betrokken zijn bij dit dossier. Zo kunnen we zorgen dat er geen ongelukken gebeuren en we toewerken naar iets wat werkt en doelmatig is voor onze inwoners.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik heb nog een vraag aan mevrouw Van Dijk hierover. Dit is namelijk ook gewoon een ordinaire bezuiniging van ruim 200 miljoen. Speelt dat nog een rol in haar afweging om

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

wel of niet te zeggen dat we dit moeten uitstellen? Want als het niet lukt, krijgen wij waarschijnlijk weer de vraag of wij die 200 miljoen op willen lossen. Of ziet mevrouw Van Dijk dat anders?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik verwacht dat met name wij als coalitie de vraag gaan krijgen om die 200 miljoen op te lossen. Aan de ene kant zeggen we als Kamer dat we moeten durven praten over regelingen die als ondoelmatig geëvalueerd zijn. We zeggen dat we die moeten durven opschrijven en aanpakken. Iedere keer als we dat doen, zie je waar we in terechtkomen. Dat zie je hier ook. Ik snap het ook, want het is gewoon ingewikkeld en voor veel mensen heel belangrijk. Laten we dit dus alsjeblieft zorgvuldig doen met elkaar. We hebben een envelop die negatief geëvalueerd is, maar we ondersteunen allemaal het doel ervan. Ik hoop dat we daarmee een goede stap vooruit kunnen zetten de komende tijd.

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer, is dat voldoende?

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik zit nog een beetje met het volgende. Het kan eventueel ook straks in mijn eigen inbreng. Rond de budgettaire gevolgen in de factsheet staat: "Besparingen op overige toeslagen aan de uitgavenkant en gemeentelijke regelingen zijn niet meegenomen in dit bedrag." Daarmee wordt gesuggereerd dat er nog een heel bedrag is waarvan we de omvang niet kennen. We weten eigenlijk ook niet wat dat vervolgens betekent voor de gemeentes. Worden gemeentefondsen voor dit bedrag gekort of moeten mensen op andere vormen van steun terugvallen om het op te lossen? Weet mevrouw Van Dijk daar meer over? Is daar al over gepraat, bijvoorbeeld binnen de coalitie?

De **voorzitter**:
Als uw eigen bijdrage hierdoor minder dan 40 minuten wordt, vind ik het prima. Het woord is aan mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Wij hebben daar binnen Financiën nog niet over gesproken. Wellicht is er aan de zorgkant over gesproken. Bij die debatten ben ik niet aanwezig. Ik vind het een goede vraag om aan de staatssecretaris door te geleiden, zodat we er een antwoord op krijgen.

De **voorzitter**:
Ik zie geen verdere vragen. U kunt doorgaan met uw betoog.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Dank je wel, voorzitter. Ik wilde niet uitgebreid stilstaan bij box 3, maar ik heb er wel een aantal vragen over. De eerste ging over een viertal ingediende moties, maar die vraag is al gesteld door collega Van Eijk. Daarnaast ben ik nogal teleurgesteld over de antwoorden op mijn vragen met betrekking tot meerdere tariefschijven in box 3. Die waren ook gesteld door de ChristenUnie. Het is niet de eerste keer dat ik het vraag. Kan de staatssecretaris mij uitleggen waarom dit niet gewoon inzichtelijk kan worden gemaakt? Ik blijf de vraag namelijk gewoon stellen. De staatssecretaris heeft ook aanvullend inzicht gegeven in het toch al flinke gebruik van de papieren schenking. Zijn er volgens de staatssecretaris andere redenen voor een papieren schenking dan een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

fiscaal voordeel? Als dat laatste het geval is, dan lijkt mij dat het corrigeren daarvan geen verhoging van de erf- en schenkbelasting is, maar juist zorgen dat de bedoeling van de wet niet in de praktijk wordt omzeild.

Voorzitter. Ik ga verder met mijn tweede punt, namelijk meer ruimte en zekerheid voor ondernemers.

De **voorzitter**:
Voordat u met uw tweede punt verdergaat, is er een interruptie van de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik neem aan dat dit het blokje box 3 was. Ook vandaag waarschuwt een CDA-prominent en oud-staatssecretaris voor rommelwetgeving rondom box 3. Dat is ook wat ik zelf vaak heb gezegd, evenals andere partijen hier. Hoe kijkt mevrouw Van Dijk aan tegen de waarschuwing dat hier straks een novelle met spoed binnen een week door de Kamer gejaagd dreigt te worden?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Volgens mij hebben we deze waarschuwing op deze wet en op heel veel andere wetten al vaker gehad. We weten hoe complex ons belasting- en toeslagenstelsel is geworden, maar we weten ook gewoon dat als we een grote wijziging doorvoeren, daar uitvoeringstechnisch risico's aan zitten. Volgens mij hadden we in het vorige Belastingplan ook heel veel rode vlaggen die we met elkaar besproken hebben. Voor box 3 zie ik die ook voor me in de uitvoering. Dus ja, dat zullen we gewoon serieus moeten bespreken de komende tijd. Ik zie dat risico, maar ik zie ook een brede politieke wens om het wel mogelijk te maken. Die balans zullen we moeten gaan afwegen en we zullen met open vizier het gesprek moeten gaan voeren over wat eventueel simpeler kan, zodat de uitvoering het misschien wat makkelijker aan zou kunnen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dat is natuurlijk wel een belangrijk verschil. Toen we de box 3-wet behandelden, waren er veel rode vlaggen, maar de boodschap was eigenlijk: er is geen alternatief zonder rode vlaggen. Daarom hebben veel partijen voorgestemd. Nu is er wel een alternatief: geen novelle, gewoon met fatsoenlijke wetgeving komen. Dat kan. Het kost misschien een jaar langer, maar dat is dan de afruil tussen snelle wetgeving en zorgvuldige wetgeving. Ik hoop dus — en daarom kijk ik mevrouw Van Dijk aan, want ik ken haar ook van andere dossiers waarin wij waarschuwen tegen snelle wetgeving en fouten bij de uitvoering — dat we hierin samen optrekken. We moeten het niet laten gebeuren dat we straks druk krijgen vanuit het kabinet en als Kamer worden opgejaagd om binnen een week tijd een wet gaan behandelen die eigenlijk veel meer zorgvuldigheid vergt, die we veel beter zouden moeten bekijken: met experts praten, Raad van State, uitvoeringstoets. Ik hoop dat zij mij gerust kan stellen dat wij deze wet echt zorgvuldig blijven behandelen.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik vind het heel belangrijk om deze wet zorgvuldig te behandelen en ik hoor al een aantal instanties waarvan ik maar even de aanname doe dat de collega die graag zou willen spreken voor behandeling van de wet. Volgens mij belet niemand ons om die afspraken alvast in de agenda te gaan zetten, zodat we die partijen allemaal netjes gesproken hebben en op basis van die input verder met elkaar het debat kunnen voeren

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

over de novelle box 3.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. Kijk, de planning die er nu ligt, is dat we over twee, drie weken die novelle krijgen, en een dag later inbreng moeten leveren. Als ik nu ga bellen met de Raad van State, krijg ik geen reactie. Van de Belastingdienst ook niet. Die gaan mij nu geen informatie geven. Die krijg ik pas 2 november. Dan moeten wij als Kamerleden binnen één dag onze inbreng schrijven. Ik kan hard werken en mijn medewerkers ook, maar je gaat niet in één dag tijd alles kunnen verwerken, met experts kunnen praten, alternatieven in kaart kunnen brengen, kunnen amenderen. Dat duurt normaal wekenlang. Sterker nog, deze wet duurde jarenlang. We hebben nu een halfjaar gewacht; er kwam niets uit het kabinet. Deelt mevrouw Van Dijk dat het ten eerste heel raar is dat we een halfjaar niets hebben gehoord vanuit het kabinet, maar dit nu wel binnen één week tijd moeten behandelen? En wil zij met ons ervoor blijven waken dat we, als het niet binnen één week kan, gewoon meer tijd gaan nemen hiervoor?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik zal meebewaken dat we proberen om deze novelle zo goed als mogelijk zorgvuldig te behandelen, maar het is natuurlijk niet zo dat wij nu helemaal niets kunnen doen. Er zitten een aantal dingen in die novelle waarvan wij gewoon weten dat daar nog weleens iets achter weg zou kunnen komen dat spannend kan worden in de uitvoering. Daar kunnen we natuurlijk prima ook nu al over nadenken met elkaar en vragen over voorbereiden. Ik wil dus niet doen alsof we maar één dag tijd hebben om überhaupt iets te doen. We kunnen nu ook al heel veel en ik denk dat het ook heel belangrijk is dat het denken niet dan pas begint, maar dat we dat gewoon continu met elkaar blijven doen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U kunt verdergaan met uw bijdrage.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Een ondernemer die personeel aanneemt, investeert en risico's neemt, heeft ruimte nodig, maar ruimte zonder zekerheid is in de praktijk weinig waard. We vinden het daarom belangrijk dat ondernemers zo veel als mogelijk weten waar ze fiscaal aan toe zijn. Wij vinden dat we evaluaties van fiscale regelingen serieus moeten nemen, maar wij moeten wel voorkomen dat iedere kritisch geëvalueerde regeling automatisch wordt gezien als een potentiële bezuinigingspost. Als een regeling ondoelmatig wordt bevonden, is de conclusie dan automatisch dat het geld moet verdwijnen? Wij zouden in ieder geval graag zien dat bij elke afweging omtrent een mogelijk niet-effectieve regeling voor bedrijven, ook wordt bezien hoe de fiscale ondersteuning van ondernemerschap beter kan worden ingericht.

Ik heb het al een paar collega's horen zeggen en ik zeg het al heel lang: van het zijn van ondernemer naar ondernemen. Ook in onze doorrekening hebben we hier een aantal voorstellen voor gedaan. Omdat ik toch een beetje positiviteit in het debat wil proberen te brengen, zeg ik dat ik best breed draagvlak hoor om hier als Kamer breed met elkaar over van gedachten te wisselen en om misschien met voorstellen te komen voor dat mooie ondernemersklimaat van Nederland. Het CDA is al voorzichtig bezig met een initiatief hiervoor. Ik nodig u dan ook van harte uit om hier een keer met de benen op tafel met elkaar over na te denken. Ik zou het echt heel mooi vinden als we als Kamer laten zien dat we op dit onderwerp met elkaar stappen kunnen zetten. Bij dezen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Ik vind het antwoord dat het afschaffen van ib-ondernemersaftrekposten prima los kan worden gezien van meer integrale benaderingen, nogal kortzichtig. Natuurlijk kan dat. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of we dat zo zouden moeten doen. Dat valt me ook op bij alternatieve dekkingsopties voor box 3, waarbij het lage vpb-tarief weer wordt genoemd. Vindt de staatssecretaris niet dat we het geld beter voor productieve ondernemers kunnen inzetten dan voor vermogen?

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik vond het interessant om te horen wat collega Van Dijk net zei over het kijken naar fiscale maatregelen. Ik denk dat een probleem van veel fiscale maatregelen is dat een aantal ondernemers daar fan van zijn geworden. Het doet dus pijn als die worden afgeschaft, ook al zijn ze ondoelmatig of ineffectief. Ik hoorde mevrouw Van Dijk zeggen: dan zie ik het liefst een terugsluis binnen hetzelfde domein. Klopt dat?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ja, dat klopt. Daar hebben we al vaker voor gepleit. Daar hebben we ook in onze doorrekening een eerste vingeroefening op gedaan, in de zin van: kunnen we die ondoelmatige regelingen omvormen, zodat ze meer gericht zijn, niet zozeer omdat je ondernemer bent en je er misschien fan van bent geworden, maar omdat ze bijdragen aan ons investeringsklimaat en onze groei?

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Precies. Dan hebben we het er dus over dat een bepaalde fiscale regeling wordt afgeschaft en we dat bijvoorbeeld juist terug zouden kunnen zien in een lager vpb-tarief, dus dat je daarmee echt een brede lastenverlichting voor alle ondernemers regelt. Ik zeg niet dat één regeling al meteen een substantieel vpb-tarief verlaagt, maar u begrijpt mijn denkrichting waarschijnlijk.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ja, ik begrijp uw denkrichting, maar wij kijken bijvoorbeeld ook of we investeringsregelingen zoals de EIA, MIA en VAMIL beter kunnen inrichten. Kunnen we daar een mooie grote investeringslijst van maken? Als we daar met elkaar een uur over brainstormen, hebben we volgens mij zo een heel mooi lijstje te pakken.

De **voorzitter**:
Gaat u verder. O, herstel: meneer Schenk.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik hoorde mevrouw Van Dijk zeggen dat zekerheid voor ondernemers belangrijk is. Dat deel ik vanzelfsprekend volledig met haar. Echter, het kabinet is van plan om de mogelijkheid tot het lenen uit de eigen bv flink aan te passen, wat echt voor hele flinke rekeningen voor ondernemers kan gaan zorgen. Het heeft natuurlijk niks met zekerheid te maken dat de spelregels nu als het ware veranderd worden tijdens het spelen van het spel. Als het CDA daadwerkelijk zekerheid voor ondernemers wil, dan neem ik aan dat het CDA er geen voorstander van is om de mogelijkheid tot lenen uit de eigen bv stapsgewijs te verlagen naar €100.000, waar het nu nog €500.000 is.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Wij vinden het vooral belangrijk dat we nadenken over regelingen die ons

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

investeringsklimaat maximaal versterken. Deze regeling zie ik niet per definitie als eentje die het hoogst op mijn lijstje staat. Daar staan echt wel andere. We hebben het net al gehad over vennootschapstarieven. Die zouden we misschien dichter bij elkaar kunnen brengen. We hebben het over de investeringsregelingen gehad. Het CDA zou bijvoorbeeld heel graag een win-winlening willen zien. Wij kunnen ons voorstellen dat je gaat nadenken over een belastingvoorstel voor bepaalde technologieën. Dat zijn de regelingen waar wij aan denken. Deze staat iets minder hoog op ons lijstje. Wij kunnen ons wel voorstellen dat we daarover met elkaar praten en daar stappen op zetten.

De heer **Schenk** (FVD):
Oké. Het is vanzelfsprekend het goed recht van het CDA om daar de prioriteiten te zien. Het is echter natuurlijk wel zo dat ondernemers echt flink in de knel kunnen komen wanneer zij die lening bij hun eigen bv reeds zijn aangegaan. Als dat straks ineens met €80.000 verlaagd wordt, kan dat zomaar voor €20.000 extra belasting gaan zorgen, omdat het als dividend wordt gezien door de Belastingdienst. Ze hebben dat geld natuurlijk niet in hun portemonnee zitten, maar worden wel geacht dat te betalen. Hoe gaan we dat dan oplossen? Is het CDA het in ieder geval met mij eens dat ondernemers die hiermee te maken hebben, flink benadeeld worden wanneer de regels nu aangepast worden?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ja, ondernemers die daar gebruik van maken, gaan daar zeker iets van merken. Daarom vinden we het ook goed dat het niet in één keer gebeurt, maar in stappen, zodat ondernemers daar ook beter op kunnen anticiperen.

De **voorzitter**:
Afsluitend, de heer Schenk.

De heer **Schenk** (FVD):
Dat het in stappen gaat, neemt niet weg dat het voor een rekening van €20.000 aan belasting kan zorgen, terwijl dat nu in principe nul is. Ja, er wordt natuurlijk wat rente afgelost, maar als je €80.000 onder dat bedrag gaat zitten en je hebt het nog niet afgelost, wordt dat gewoon als dividend gezien. 25% belasting daarover is €20.000. Ik ken mensen die dat niet elke dag in hun portemonnee hebben zitten, ook ondernemers. Dat is toch gewoon een flinke benadeling van de ondernemers die een lening bij hun eigen bv zijn aangegaan?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
De eigen woning wordt in ieder geval uitgesloten van die regeling. Dat is al 55% van waar die regeling voor wordt gebruikt. Van de overige 45% wordt 25 miljard gebruikt door 11.000 ondernemers. Er worden dus flinke bedragen uit de onderneming voor privégebruik gehaald. Je kunt je afvragen of je dat nodig vindt.

De **voorzitter**:
Gaat u verder met uw bijdrage, mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Hoe houdt het kabinet rekening met de stapeling van maatregelen? De regeling voor kleine brouwers heeft bijvoorbeeld al in eerdere belastingplannen voorgelegen. Dat lijkt, als je het Belastingplan leest, een kleine maatregel, met een zeer beperkte financiële

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

opbrengst en weinig impact voor de brouwers. Maar als we de reacties van de sector lezen, heeft die wel grote financiële gevolgen. In de schriftelijke beantwoording van vragen van diverse fracties hierover geeft de staatssecretaris aan dit niet in die mate te herkennen. Maar toch nogmaals de vraag, omdat we veel signalen uit de praktijk krijgen: is er voldoende afstemming geweest met de praktijk van kleine brouwerijen? De staatssecretaris geeft ook een voorbeeld van de stapeling met de verhoging van de belasting op leidingwater en de alcoholaccijns. Dit kan op een fors bedrag uitkomen. Kan het zomaar worden doorberekend aan de consument? Zo niet, wat doet dit dan met de investeringsruimte?

Die stapeling zien we ook bij de maatregel uit een vorig belastingplan tot afschaffing van het heffingsplafond op leidingwater en nu de verhoging van het tarief, terwijl voor gebruikers zoals zwembaden, ziekenhuizen, de voedingsmiddelen- en farmaceutische industrie, wasserijen en hotels geen alternatieven mogelijk zijn. Ik vind de gevolgen best fors: voor een gemiddeld academisch ziekenhuis en voedingsmiddelenproducent is het zo'n anderhalve ton extra in 2027. In welke mate komt dat volgens de staatssecretaris bij gebruikers en consumenten terecht? Kan de staatssecretaris aangeven hoe deze belastingverhoging past in een langjarige visie op betaalbaar en beschikbaar drinkwater? Hoe kunnen we voorkomen dat we nu met een budgettair doel de heffing verhogen, terwijl de echte investeringsopgave nog voor ons ligt?

Voorzitter. Dan het afschaffen van de btw op sierteelt. Dit raakt vooral de detailhandel. In de reacties die we krijgen, zitten echter ook erg veel producerende bedrijven. Ik vraag me af of de impact zoals uitgelegd door het kabinet overeenkomt met de impact zoals deze bedrijven die ervaren. Kan de staatssecretaris hierop reageren? Kan hij aangeven hoe hij de gevolgen voor bloemisten en kwekers gaat volgen en wat hij bereid is te doen als blijkt dat juist deze ondernemers onevenredig hard worden geraakt?

Ik wil verder nog specifiek ingaan op een paar regelingen. Ten eerste de gerichte vrijstelling voor branche-eigen producten onder de WKR. Deze maatregel is door een motie als dekking opgenomen, maar het kabinet bevestigt ook de effecten voor werkgevers met veel laagbetaalde parttimers die de vrije ruimte onvoldoende kunnen inzetten. Wat zijn de effecten voor de vrije ruimte concreet als werkgevers een cao moeten blijven uitvoeren met de personeelskorting? Met hoeveel zou volgens de staatssecretaris de vrije ruimte moeten worden verhoogd om het nadelige effect te kunnen opvangen?

Als we in de beantwoording lezen dat een verhoging van de eerste schijfruimte met 0,1% al 25 miljoen kost, waar kom je dan op uit? Is het dan niet gerichter om de specifieke vrijstelling te verlagen, bijvoorbeeld tot een maximumbedrag van €250 in plaats van €500, om werkgevers en werknemers tegemoet te komen? Want we hebben het hier bijvoorbeeld ook over het aanbieden van een maaltijd tijdens het werk. Het dekken daarvan uit bijvoorbeeld de vrije ruimte zou dan een kleine verlaging betekenen. Zijn we dan niet beter af? Ten aanzien van onze vragen over meer ruimte voor het aflossen van studieschulden via de werkgever: welke verruiming van de vrije ruimte zou daarvoor volgens de staatssecretaris nodig zijn?

Dan de regeling voor ingeprijsde valutaresultaten. Ik begrijp de achtergrond van de maatregel. Er is budgettaire dekking gezocht naar aanleiding van de uitspraak over liquidatieverliesverrekening. Het kabinet zoekt daarbij binnen hetzelfde fiscale domein

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

naar een oplossing. Tegelijkertijd hebben wij zorgen over de complexiteit en de mogelijke gevolgen voor het Nederlandse vestigingsklimaat. We hebben het hier echt over onze grote Nederlandse hoofdkantoren, waar vaak ook de treasuryfunctie van de groep zit. Heeft het kabinet met deze bedrijven gesproken over de gevolgen van de maatregel? Concreet 120 miljoen ophalen bij 25 belastingplichtigen is namelijk nogal een forse rekening per bedrijf. Wij horen dat het effect voor een aantal bedrijven in de praktijk nog veel groter zal zijn. Heeft dat dan geen effect op de keuze voor een vestigingsland? We hebben gevraagd naar de "voor zover"-benadering, die wordt afgedaan als "te complex", maar hoe weegt de staatssecretaris dat dan af tegen het introduceren van een nieuwe complexe berekeningssystematiek? De opbrengst van een "voor zover"-benadering zou je wel kunnen inzetten om een drempel in te bouwen in de regeling, om die iets te verzachten.

Door met de Wbso. De CDA-fractie heeft eerder gevraagd om structurele indexering van de eersteschijfgrens. In de schriftelijke inbreng hebben wij erop gewezen dat het Wbso-budget stijgt, terwijl de schijfgrens in 2027 niet wordt geïndexeerd en de loonkosten wel stijgen. Daardoor kunnen innovatieve mkb-bedrijven sneller in de tweede schijf terechtkomen, terwijl dat wat ons betreft niet nodig is. De staatssecretaris geeft aan dat dit nu geen prioriteit heeft, maar dat begrijpen wij eigenlijk niet. De sector geeft zelf juist aan dat het zekerheid geeft als er jaarlijks wordt geïndexeerd, zodat de loonkostenkorting meebeweegt. Zouden we dit toch niet binnen het budget kunnen regelen? Vorig jaar hebben wij dit uitgevraagd en het zou structureel 20 miljoen kosten. Wat zou het betekenen als je dit bijvoorbeeld uit het percentage van de tweede schijf dekt? Is het niet aantrekkelijker dat meer loonkosten tegen een lager percentage kunnen worden afgetrokken dan dat overschotten aan het algemene budget worden toegevoegd, wat dus vaak overblijft?

Voorzitter. Dan de nieuwe fiscale regeling voor start-ups en scale-ups. De CDA-fractie staat positief tegenover het doel van het wetsvoorstel, maar heeft wel zorgen over de kritiek op de vormgeving van deze regeling. Ik begin met de definitie. In de regeling worden onder meer de begrippen "innovatie" en "een schaalbaar en herhaalbaar verdienmodel" gebruikt. De staatssecretaris bevestigt in de beantwoording dat de beoordeling door RVO deels kwalitatief is. De staatssecretaris geeft aan dat voor de plenaire behandeling het criterium van de toetsingscriteria naar de Kamer wordt gezonden. Is dit criterium dan al voldoende afgestemd met de praktijk of gaat dat pas daarna plaatsvinden? Kan de staatssecretaris bij het toetsingskader concrete casussen voor deeptech-, biotech- en innovatieve productiebedrijven meesturen? Hoe kunnen ondernemers vooraf voldoende zekerheid krijgen over hun kwalificatie? Het kabinet geeft aan dat door de verlengingsmogelijkheid is geborgd dat niet lineair groeiende bedrijven eronder vallen, maar dat is natuurlijk afhankelijk van hoe vervolgens in de verlenging naar dit punt gekeken wordt. Hoe voorkomen we dat hierover iedere keer ingewikkelde discussies ontstaan tussen ondernemers en Belastingdienst?

Dan de waardering. Bij een beursgenoteerd aandeel is de waarde relatief eenvoudig vast te stellen. Bij een jonge ondernemer ligt dat anders. Een waarderingsdiscussie tussen een start-up en de Belastingdienst is nu precies het soort onzekerheid dat je met deze regeling zou willen voorkomen. Bovendien is de waarderingscapaciteit bij de Belastingdienst schaars. In de beantwoording erkent de staatssecretaris dat externe waardering de Belastingdienst capaciteit kan besparen, mits dit goed wordt ingericht. Is hij bereid in kaart te brengen met welke waarborgen, bijvoorbeeld bij ministeriële

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

regeling, erkende waarderingsmethoden kunnen worden aangewezen of ruimte kan worden geboden door onafhankelijke waarderingsdeskundigen?

Voorzitter. Dan de meldplicht. Een jonge onderneming kan te maken krijgen met een bestuurlijke boete die kan oplopen tot €103.000 als er niet tijdig wordt gemeld dat er niet langer aan de voorwaarden wordt voldaan. Eerlijk gezegd lijkt het ons niet waarschijnlijk dat deze ondernemingen dit altijd even goed door hebben en ook niet dat voorlichting vooraf altijd voldoende is. Waarom niet eerst een hersteltermijn indien duidelijk sprake is van een onopzettelijke fout?

Voorzitter. Hoewel wij een effectieve regeling willen, blijven er flinke risico's bij de handhaving, die de staatssecretaris ook bevestigt. Hoe gaat de staatssecretaris voorkomen dat een regeling die bedoeld is voor uitstel van belastingheffing in de praktijk een risico op afstel wordt? Heeft de sector hier zelf ideeën over? Tot slot: is de staatssecretaris bereid om één praktisch handboek voor werkgevers en werknemers te publiceren met concrete voorbeelden? Uiteindelijk moet iemand bij een start-up niet eerst een fiscaal adviseur hoeven inhuren om te begrijpen wanneer belasting verschuldigd wordt.

Voorzitter. Ik wil nog kort ingaan op de Wet veiligehavenregels inzake de minimumwinstbelasting. Onze vragen hierover zijn helaas ergens in het proces weggevallen. Ze zullen alsnog worden doorgeleid, graag met het verzoek aan de staatssecretaris om er op korte termijn een antwoord op te geven. Ik stel nu mondeling alvast een paar vragen. Wat begon als een internationale afspraak om een race naar de bodem met winstbelastingtarieven te voorkomen, dreigt steeds meer een systeem te worden waarin grote landen uitzonderingen kunnen bedingen en andere landen zich moeten aanpassen. Maar Nederland hoeft niet alleen toe te kijken. Andere landen zoeken binnen de internationale afspraken naar mogelijkheden om investeringen en innovatie fiscaal te stimuleren zonder dat dit direct leidt tot bijheffing tot aan een minimumbelasting. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of hij in kaart wil brengen welke mogelijkheden Nederland hiervoor al heeft en welke regelingen andere landen benutten die ook ons verdienvermogen zouden kunnen versterken. Wil hij hierbij concreet kijken naar een onder de minimumbelasting kwalificerende belastingkorting voor techbedrijven, zoals sommige landen om ons heen hebben?

Voorzitter. Ik kom bij mijn derde punt, over de rol van fiscaliteit bij maatschappelijke transities. Als de overheid van ondernemers vraagt om hun bedrijfsvoering aan te passen, moet het belastingstelsel die beweging niet onnodig moeilijk maken. Ik heb een aantal concrete punten hierover. Ten eerste de vruchtwisseling bij agrarische ondernemers. Een akkerbouwer kan niet ieder jaar hetzelfde gewas op dezelfde grond telen. Dat is slecht voor de bodemgezondheid. Daarom wordt in de praktijk grond tussen agrarische ondernemers tijdelijk uitgeruild, bijvoorbeeld tussen een aardappelteler en een melkveehouder. De melkveehouder geeft zijn grasland in teeltpacht aan de aardappelteler, die er aardappelen op inzaait. De aardappelakker wordt, voor de bodemgezondheid, in ruil daarvoor tijdelijk grasland. Een gek gevolg: de aardappelakker die grasland wordt, valt nog onder de landbouwvrijstelling omdat vruchtwisseling noodzakelijk is, terwijl het grasland dat nu wordt gebruikt voor aardappels de landbouwvrijstelling verliest omdat vruchtwissel voor dit land niet noodzakelijk is. Bij de BOR en DSR is het effect precies andersom. Omdat het grasland met een teeltpachtovereenkomst wordt gebruikt door de aardappelteler, blijven BOR en DSR in

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

stand. De teeltpachtovereenkomst geldt dan weer niet voor het grasland, dus: BOR en DSR weg. Dat is niet handig, lijkt me, als we ons met de nieuwe stikstofplannen, waaronder grondgebondenheidsnormen, juist willen richten op regionale samenwerking en een gesloten kringloop. Is de staatssecretaris bereid om voor de landbouwvrijstelling weer terug te gaan naar de praktische werkafspraken die sinds 2014 de standaard waren in plaats van cumulatieve eisen onder het Landbouwbesluit 2025? Is de staatssecretaris bereid om voor de BOR en de DSR het noodzakelijkheidsvereiste voor teeltpacht te laten vervallen omdat het juist vruchtwisseling in de weg zit? We zouden deze uitruilen immers juist moeten stimuleren.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik ben het hier helemaal eens met collega Van Dijk. Volgens mij hebben wij hier vorig jaar al gezamenlijk een motie over ingediend, maar nog steeds is het niet opgelost, hoewel er gelukkig wel overleg plaatsvindt. Hoe verklaart collega Van Dijk het dat er, terwijl we het al jaren hebben over het belang van vruchtwisseling en over samenwerking tussen akkerbouwers en veehouders en terwijl er geen wettelijke aanpassing is geweest, in de praktijk toch zulke verstrekkende wijzigingen worden doorgevoerd? Ik kan daar eigenlijk met mijn hoofd niet bij, want dit gaat precies de verkeerde kant op ten opzichte van wat we eigenlijk aan samenwerking en vruchtwisseling willen.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Goh, dan moet ik in de hoofden van andere mensen gaan kijken; dat is altijd ingewikkeld. Misschien is het dan toch dat de praktijk op het boerenerf en tussen bedrijven onderling anders werkt dan soms misschien in de hoofden van mensen bij het ministerie, maar daarmee doe ik een wilde gok en wil ik ook niemand diskwalificeren. Maar ik vraag me dat ook af. Daarom brengen we het nu weer op. Misschien moeten we er ook maar eens over nadenken of we dit op een andere manier met elkaar kunnen regelen.

De **voorzitter**:
Dat is voldoende, dus u mag doorgaan met uw betoog.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Voorzitter. Ik ga door naar energie en verduurzaming. Wij staan positief tegenover het verhogen van het percentage van de Energie-investeringsaftrek omdat we investeringen in verduurzaming willen stimuleren. De combinatie met de winstbegrenzing vanaf 2029 verdient echter aandacht, want juist bedrijven die vooruit willen investeren hebben niet altijd direct voldoende fiscale winst om de aftrek volledig te benutten. Ziet de staatssecretaris dit ook als een gemiste kans? We hebben ook al vaak gepleit voor samenvoeging van de EIA, de MIA en de VAMIL, zoals ook opgenomen in het coalitieakkoord. Vooral de willekeurige afschrijving in de EIA zou ondernemers kunnen helpen om meer te investeren. Is de staatssecretaris dat met ons eens en ziet hij ruimte om dit versneld in te voeren?

Met betrekking tot investeringen heb ik een nadere vraag over de beëindiging van de teruggaafregeling voor bio en hernieuwbare brandstoffen en compensatie van de kosten van groen gas. Voor beide maatregelen zijn argumenten, maar onze zorg zit wel in het risico dat investeringsbeslissingen die voor vele jaren worden gemaakt, door het afschaffen van de regeling worden afgeremd. Ik zie die overweging niet terug in de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

beantwoording van de staatssecretaris. Hoe beïnvloedt het volgens hem de businesscase? Hoe kijkt hij naar het signaal dat inconsistentie in fiscale stimulering juist voor jonge markten een groter effect kan hebben dan het budgettair beslag van deze regeling doet vermoeden?

Voorzitter. Iets vergelijkbaars zien we bij de afvalverwerking en -weglek. Een stukje van de maatregel wordt teruggedraaid, maar vanuit de sector blijft het signaal dat afval naar het buitenland zal weglekken en dat investeringsruimte voor CO_2-opslag onder druk komt te staan. Hoe kijkt de staatssecretaris naar deze signalen? Is het fiscale speelveld met de gedane aanpassing voor deze partijen voldoende op orde?

Als laatste punt bij dit thema de pseudo-eindheffing. Er zijn wat ons betreft goede aanpassingen gedaan, mede naar aanleiding van onze motie, maar nog steeds zijn er onvoorziene effecten, onder meer voor huurauto's, demo-auto's en vervangende auto's. Is de staatssecretaris bereid om nogmaals in gesprek te treden met de sector om te kijken waar nog aanpassingen mogelijk zijn of blijft hij bij zijn oorspronkelijke standpunt?

Voorzitter. Ik heb ook nog een hele andere vraag, namelijk over rechtsbescherming. Sommige zaken worden toch echt complexer. Met betrekking tot de digitale berichten is er ook een risico met betrekking tot rechtsbescherming. De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer verplicht overheidsinstanties om bij bepaalde digitale berichten duidelijker te maken wat een burger met het bericht moet doen, bijvoorbeeld of er actie nodig is, welke termijn er geldt en wat de gevolgen zijn. De Belastingdienst kan dit voor enkele berichtenstromen nog niet op tijd invoeren. Het gaat onder andere om uitnodigingen tot aangifte en aanslagen inkomstenbelasting. Daarom komt er een tijdelijke uitzondering voor '27 die per 1 januari '28 moet vervallen. Dat geeft de Belastingdienst meer tijd, maar burgers krijgen gedurende die periode nog niet alle extra informatie waarop de nieuwe wet is gericht. Hoe kijkt de staatssecretaris hiernaar in het kader van fiscale rechtsbescherming?

Echt tot slot de uitzondering op ATAD, die nu wettelijk uitgewerkt wordt. Dat deze fiscale tegemoetkoming eraan kwam, wisten we. Ook de keuze voor een uitzondering op de earningsstrippingmaatregel was al bekend op Prinsjesdag. Maar waarom heeft het kabinet de Kamer niet eerder de concrete juridische uitwerking kunnen geven? Waarom is er, terwijl de staatssteunaanvraag al in juni speelde, nog altijd geen definitieve duidelijkheid over de houdbaarheid? Je merkt bij woningbouwcorporaties onzekerheid over de inwerkingtreding, met heel specifiek het verzoek om de ATAD-uitzondering tijdig en volledig vast te leggen. Er zijn zorgen over het opgenomen staatssteunrechtelijk voorbehoud. Het kabinet stelt de inwerkingtreding van de uitzondering afhankelijk van een nog uit te voeren staatssteunrechtelijke beoordeling, waarbij er informeel overleg met de Europese Commissie zal plaatsvinden. Hierdoor blijft onzeker of die maatregel inderdaad op 1 januari '28 in werking treedt. Ze vragen het kabinet dan ook concreet uiteen te zetten welke juridische onzekerheden nog resteren, waarom deze niet binnen het resterende staatssteunkader kunnen worden ondervangen en waarom deze beoordeling niet voorafgaand aan de afronding van de parlementaire behandeling kan plaatsvinden. Deze onzekerheden begrijpen wij heel goed. Daarom heb ik ook een paar vragen daarover. Ook ben ik benieuwd naar hoe het kabinet komt tot de raming dat de uitzondering circa 14 miljard extra investeringsruimte voor woningbouwcorporaties oplevert. Ik vraag dit omdat ik heel vaak vraag wat er extra aan investeringen losgemaakt wordt als we een maatregel invoeren. Ik ben eigenlijk wel blij dat we dit dus

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

blijkbaar kunnen berekenen. Ik zou zeggen: dat smaakt naar meer. Hoeveel extra woningen kunnen daarmee naar verwachting worden gebouwd of verduurzaamd? Hoe wordt straks vastgesteld of de fiscale uitzondering daadwerkelijk tot die extra investering heeft geleid?

Dit in eerste instantie, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik heb u eerst uw vraag laten afmaken. We beginnen met mevrouw Beckerman, namens de SP.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik heb een vraag op dit punt. We zien eigenlijk een Belastingplan met grote cadeaus voor kapitaal zonder deugdelijke dekking. We zien enorme belastingverhogingen voor werkenden. Dan kom je bij een van de grote maatschappelijke problemen die moeten worden opgelost, namelijk wonen. Daarvoor vind ik het Belastingplan heel erg leeg, behalve dat het weer een cadeau bevat voor mensen die dat niet nodig hebben, in de vorm van de hypotheekrenteaftrek, en deze oplossing, waar ineens toch wel een bommetje onder ligt. Welke oplossing ziet het CDA hier eigenlijk voor? ATAD is toch een grote belofte die aan de corporaties is gedaan en waar sinds vrijdag toch weer een voorbehoud bij zit.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Daarom heb ik de vragen die zij hebben gesteld, geprobeerd over te brengen naar het kabinet, door echt heel concreet te maken welke juridische onzekerheden er nog zijn, en door te vragen waarom deze niet binnen bestaande staatssteunkaders kunnen worden ondervangen en waarom deze beoordeling niet voorafgaand aan de afronding van de parlementaire behandeling kan plaatsvinden. Ik snap echt het ongemak. Tegelijkertijd is er bij mij ook een heel klein stemmetje dat zegt: ai, stel je voor dat we dit niet goed aftoetsen en achteraf blijken we toch een probleem te krijgen; moeten we dat elkaar aan gaan doen? Ik pleit dus ook voor snelheid en zorgvuldigheid, maar wel ook in die volgorde.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Tegelijkertijd is er nu een reëel probleem voor corporaties ontstaan sinds vrijdag. Door de Autoriteit woningcorporaties zijn ze opgeroepen: ga nu alvast rekenen alsof dit is afgeschaft. Nu wordt er ineens vol op de rem getrapt. Dat kan gewoon betekenen dat woningbouwplannen, ook plannen die nu al in de boeken moeten worden gezet — want ze moeten dat nu doen — vertraging oplopen of gewoon voor nu niet doorgaan. Daar zit wel een probleem. Aedes zegt: volgens ons hoeft dit helemaal niet zo moeilijk te zijn. Wat zou de oplossing van het CDA zijn voor dit probleem?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Mevrouw Beckerman heeft het over op de rem trappen. Ik denk dat het heel belangrijk is dat het kabinet juist gas gaat geven, om te zorgen dat we hier duidelijkheid over krijgen, zodat de onzekerheid zo snel mogelijk weg is, want volgens mij is dit wel iets wat we allemaal willen. Het lijkt me dus gewoon heel goed dat we daar gas op gaan geven, wat ik al zei, en dat er snel duidelijkheid over ontstaat. Ik kan niet de antwoorden geven op de inhoudelijke vragen, want daarvoor zit ik gewoon niet goed genoeg in het staatssteunrecht.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De **voorzitter**:
Mevrouw Beckerman, afrondend.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Alleen is het probleem hier als volgt. Eigenlijk alle voorstellen die geld kosten voor de bouw van betaalbare woningen, gaan pas over een heel aantal jaren in. Daarover is natuurlijk ook ongemak bij heel veel partijen. Er is een campagne gevoerd waarin we zeiden: we gaan de wooncrisis oplossen. D66 deed dat, het CDA ook. De wooncrisis was een groot thema. Heel veel maatregelen worden eigenlijk pas over een paar jaar genomen. Over die ene maatregel die nu in de boeken staat, niet eens voor komend jaar maar voor 2028, ontstaat nou alweer ruis. Ik denk dat het belangrijk is dat dit zo snel mogelijk opgelost wordt, maar ook dat als het niet op deze manier lukt, je corporaties wel zekerheid geeft, zodat die woningen wel gebouwd kunnen worden. Is het CDA het daarmee eens?

De **voorzitter**:
Ik snap uw punt, mevrouw Beckerman, maar liever iets compacter in uw interruptie. Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Als dat zou kunnen, ben ik het er natuurlijk helemaal mee eens. Maar voor uw laatste vraag kijk ik echt naar de staatssecretaris. Wat zou je kunnen doen als dan inderdaad zou blijken dat er staatssteunrisico's zijn? Dan vraag ik echt de staatssecretaris of er andere oplossingen mogelijk zijn, zodat het doel, namelijk zorgen dat die investeringsruimte gaat ontstaan, wel bereikt gaat worden.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Ik heb van het CDA niet iets gehoord over de brede belastingherziening. "Het moet eenvoudiger." "Werken moet lonen." Ik heb hier weer berekeningen van SZW over mensen die denken dat ze erop achteruitgaan, of vooruitgaan, maar door de afbouw, de opbouw, blijkt toch … Nou, kortom, het is een zooitje. Dat moet een keer opgelost worden. In hoeverre ziet het CDA dat dat ook eens een keertje met wat meer daadkracht aangepakt gaat worden?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Daar ben ik ontzettend voor. Daarom vroeg ik ook in hoeverre dit Belastingplan door de oogharen al een beetje is getoetst aan waar je naartoe zou willen. Onze conclusie met elkaar is dat we daar nog niet heel erg goed in geslaagd zijn, denk ik. Ik wacht met smart op de brief van de staatssecretaris aan het einde van het jaar zodat we hierover met elkaar de voorgesprekken kunnen voeren. Het is toegezegd dat die er gaan komen. Laat dat een goede aftrap zijn. Nogmaals de oproep: laten we met elkaar alvast nadenken of we daar op het gebied van ondernemersfaciliteiten zelf al een eerste stapje in kunnen zetten.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Ik denk dat een heleboel partijen dat heel graag willen. Laat ik het zo zeggen: wij maken ons er zorgen over dat er nu al wel een aantal kleine belastingfaciliteiten afgeschaft worden die je eigenlijk misschien later nodig hebt, als je het gehele plan hebt. Is dat iets wat het CDA ook ziet?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Heel eerlijk denk ik dat als je gaat hervormen, er misschien wel zulke grote schuiven nodig zijn dat de maatregelen waar we nu over praten totaal in het niet verdwijnen. Ik denk niet dat het een het ander hoeft uit te sluiten. Ik denk wel dat we ons moeten voorbereiden op stevige financiële discussies met elkaar als we echt moeten hervormen. Dan hebben we de volgende uitdaging: hoe krijgen we daar brede meerderheden voor? Want zeker voor een nieuw belastingstelsel zou ik het wel mooi vinden als we niet een meerderheid van 75 plus 1 hebben, maar we daar echt breder met elkaar op kunnen trekken.

De **voorzitter**:
Mevrouw Van Brenk, afsluitend.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Afsluitend, voorzitter. Het CDA nodigde op een ander thema mensen uit om daar eens met de benen op tafel over te praten. Misschien zou dit ook wel een heel goed onderwerp zijn om een keertje met elkaar over te brainstormen.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Als u mij uitnodigt, dan zal ik zeker tijd maken in mijn agenda.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Ik heb een korte vraag over de pseudo-eindheffing. Mevrouw Van Dijk zei iets over de demo-auto's, maar ging daar verder niet op in. Zou ze daar iets meer over kunnen uitweiden?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Zeker. Dat is een onderwerp waar ik bij het vorige Belastingplan ook al aandacht voor heb gevraagd. Toen heb ik de staatssecretaris al geprobeerd te verleiden om die ook mee te nemen in de aanpassingen. Dat is me niet gelukt. Vandaar dat ik dacht: ik ga het nu nog een keer proberen.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dank voor de uitleg. Ik heb hier natuurlijk een motie over ingediend, op 2 juli 2026; ik heb het even opgezocht. Daar stemde het CDA tegen. Als ik die richting dit Belastingplan opnieuw indien, zou die dan wel op steun kunnen rekenen?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik wacht even de antwoorden van de staatssecretaris af. Dat ik dit punt onhandig vind in de uitwerking, is in ieder geval wel duidelijk.

De heer **Stultiens** (PRO):
De partijleider van het CDA heeft laatst een lezing gegeven waarin hij zei: pak de vermogensongelijkheid aan. Daar ben ik het natuurlijk heel erg mee eens. Dat kwam nog weinig naar voren in de inbreng van mevrouw Van Dijk. Vanochtend was er het voorstel van de heer Marnix van Rij. Die zei: kom nou met een vermogensbelasting voor vermogens boven de 5 miljoen. Hoe kijkt de fiscaal woordvoerder van het CDA hiernaar?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik vind dat wij het genuanceerde gesprek moeten durven voeren over het belasten van consumptie, het belasten van arbeid en het belasten van vermogen. In tegenstelling tot PRO vinden wij het wel belangrijk dat mensen ook vermogen op kunnen bouwen en dat er gewoon gespaard kan worden. Die mogelijkheid moeten we niet meteen fiscaal afschaffen. Er is voor ons zeker verder door te denken over de vraag hoe je vermogen op termijn gaat belasten, maar voor nu hebben we gewoon afspraken gemaakt in ons coalitieakkoord. Maar de grote schuiven die PRO voor zich ziet … Wat het CDA betreft zullen daar niet zulke grote stappen in worden gezet.

Met betrekking tot het belasten van de grote vermogens: ik ga toch een beetje mee in wat de heer Vermeer zegt. Ik ben heel erg bang dat we dan denken dat we een goede maatregel hebben bedacht, en daar dan heel trots op zijn, maar dat in de praktijk blijkt dat deze mensen op een hele andere manier hun geld gaan stallen of op een andere manier, hopelijk, gaan investeren, zodat we helemaal niet zo veel gaan ophalen als we nu denken. Op papier lijkt het heel mooi, maar als je in de praktijk echt iets op vermogen wil doen, zul je veel breder moeten kijken. Laten we dan ook heel eerlijk zijn: dan ga je ook gewone mensen raken. Dan moet je niet gaan voor grote stappen, snel thuis.

De heer **Stultiens** (PRO):
Nu worden er wel een paar dingen bij gehaald. Marnix van Rij is geen domme jongen. Als hij een voorstel doet, dan is daar over nagedacht. Dat is een ervaren fiscalist, een oud-staatssecretaris. Hij zegt: haal het op bij vermogens boven de 5 miljoen. Hij denkt dat dat kan. Hij zegt dat vandaag in een krant. Dat is niet toevallig. Dan hoop ik dat de woordvoerder van het CDA zegt: o, dat is een slim plan; daar wil ik naar kijken. Maar ik zie dat ze nu weer vooral opkomt voor de belangen van die allerrijksten. Welke van de twee is het nou? De partijleider zegt "pak vermogensongelijkheid aan", maar ik hoor zelden voorstellen van de woordvoerder om die aan te pakken.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik luister heel graag naar de woorden van mijn partijleider. Die zei: pak de vermogensongelijkheid aan. Het CDA zal de komende tijd met voorstellen komen en visies hierop presenteren, als het gaat om de discussie van de brede herziening van het belastingstelsel. Maar we gaan vandaag niet een grote belastingverandering voorstellen of ondersteunen, ook omdat we daar simpelweg afspraken over hebben gemaakt binnen de coalitie.

De **voorzitter**:
Meneer Stultiens, afrondend.

De heer **Stultiens** (PRO):
Dan zie ik de voorstellen die er de komende tijd gaan komen met interesse tegemoet. Dan blijft er nog wel een vraag staan. Zij zegt nu eigenlijk "het coalitieakkoord is heilig, dus ik ga daar niks aan veranderen" maar er kon vorige week wel een belastingkorting bij komen van 1,7 miljard op het toptarief voor directeuren-grootaandeelhouders. Dat snap ik niet. Of het coalitieakkoord is heilig, of er is verandering mogelijk. Welke van de twee is het nou? Want ik zie hier juist weer pogingen om de ongelijkheid te vergroten.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Het coalitieakkoord is helemaal niet heilig. We hebben namelijk met een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

minderheidskabinet te maken. We zullen dus iedere keer met elkaar moeten zoeken naar meerderheden. Maar voor mij is het wel heel erg belangrijk dat ik in eerste instantie de relatie met mijn coalitiepartners goed hou, en dat ik afspraken die we daarin hebben gemaakt, ook respecteer. Als daar gewoon grote pijnpunten zitten, vind ik dat we respectvol met elkaar om moeten gaan, want als we zelfs dat niet meer kunnen, wordt samenwerken echt wel heel ingewikkeld.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik wil even iets checken naar aanleiding van de vraag van de heer Stultiens. Is de heer Van Rij onderdeel van het onderhandelteam waar wij mee te maken krijgen, ja of nee?

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik ben dat helaas niet, dus ik weet niet of de heer Van Rij daar dan wel bij zit. Misschien is het wel een goed idee om met fiscaal woordvoerders te gaan onderhandelen!

De **voorzitter**:
Dat antwoord is in ieder geval afdoende, zie ik. Ik zie geen andere mensen die een interruptie voor u hebben. Dan dank ik u voor uw inbreng en gaan we naar de volgende spreker.

Dat is de heer Schenk. Hij gaat spreken namens Forum voor Democratie. Uw indicatieve tijd is twintig minuten. Gaat uw gang.

De heer **Schenk** (FVD):
Dank, voorzitter. Bij het bespreken van het Belastingplan voor volgend jaar, zoals wij vandaag doen, moet om te beginnen de meest fundamentele vraag gesteld worden: van wie is het geld dat door een Nederlander verdiend wordt eigenlijk? Het lijkt bijna een revolutionaire gedachte te zijn geworden in politiek Den Haag, maar Forum voor Democratie is van mening dat elke euro die door een Nederlander verdiend wordt van die Nederlander zelf is. Het heffen van belasting door de overheid is slechts gerechtvaardigd om collectieve voorzieningen die voortkomen uit het algemeen belang te bekostigen. De overheid dient zich terughoudend op te stellen. Wanneer mensen verplicht zijn een deel van het geld waarvoor zij hard gewerkt hebben in te leveren, dan moet zij de noodzaak hiervan goed en transparant duidelijk maken. Bovendien moet dit ook duidelijk ten goede komen aan het landsbelang. De overheid pakt dus alleen iets van het geld van Nederlanders af als dat echt nodig is.

Voorzitter. Die situatie staat mijlenver af van de situatie waarin we ons bevinden. Nederland is in verval. Ons belastingstelsel werkt niet en is fundamenteel onrechtvaardig. Wat kabinet na kabinet vervolgens doet, is wat punten, details, cijfertjes en getalletjes aanpassen, wijzigen of verschuiven, waardoor het belastingstelsel onrechtvaardig blijft maar bepaalde groepen onderaan de streep net een ander plusje of minnetje hebben. Dat is gepruttel in de marge, waarbij het uitgangspunt niet is om zo veel mogelijk geld bij Nederlanders te houden, maar om zo veel mogelijk kabinetsprioriteiten te bekostigen.

Een voorbeeld van dat fundamenteel onrechtvaardige belastingstelsel is de kloof tussen een- en tweeverdieners. Een eenverdienersgezin met een inkomen van bijvoorbeeld €60.000 betaalt in een concreet rekenvoorbeeld volgend jaar ongeveer 26% inkomstenbelasting, terwijl twee partners die ieder €30.000 verdienen gezamenlijk

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

slechts 3,5% betalen. Dat komt doordat beide werkende partners afzonderlijk van de algemene heffingskorting en arbeidskorting profiteren, terwijl die eenverdiener die voordelen maar één keer mag ontvangen en gebruiken. Bij een hoger individueel inkomen worden ze ook nog eens verder en sneller afgebouwd. Hetzelfde gezinsinkomen dus, maar ruim zeven keer zoveel belasting. Meer tekenend wordt het niet.

Er wordt in Den Haag gesproken over en omgegaan met belastinggeld alsof het van nature toebehoort aan de Staat, maar de overheid heeft in principe helemaal geen geld. De overheid heeft uitsluitend geld dat eerst door burgers en bedrijven verdiend is. Toch verheft zij ieder maatschappelijk doel tot overheidstaak en groeit zij onbeheersbaar, keer op keer. Het gevolg: de Nederlander houdt steeds minder over voor zichzelf en mag steeds meer overdragen aan de overheid. Wat FVD betreft moeten belastingen dan ook zo laag, zo eenvoudig en zo voorspelbaar mogelijk zijn. De overheid financiert daarmee haar kerntaken, de taken en activiteiten die een land nodig heeft, maar die je om uiteenlopende redenen niet aan particulieren, bedrijven of mensen zelf kunt overlaten.

Voorzitter. Het Belastingplan 2027, dat wij hier vandaag bespreken, gaat op elke mogelijke manier aan die uitgangspunten voorbij. Op elke mogelijke manier worden Nederlanders gepakt, Nederlanders die hard werken, hard hebben gewerkt, risico nemen, domme pech hebben gehad of inmiddels van hun oude dag genieten. Alles en iedereen is vroeg of laat de klos vanwege de plannen van dit kabinet. Nederlanders mogen meer en meer opdraaien voor de ideologische prioriteiten van dit kabinet.

Denk aan een verpleegkundige op de spoedeisende hulp, die bruto zo'n €50.000 per jaar verdient. Zoals bekend kampt de zorg met grote personeelstekorten, waardoor er geregeld extra weekenddiensten volgen. Een hardwerkende, flexibele verpleegkundige verricht belangrijk maatschappelijk werk. D66, VVD en CDA beloofden dat werken zou gaan lonen, maar omdat in 2027 zowel het tarief in de eerste als in de tweede schijf omhooggaat, betaalt de verpleegkundige uit dit voorbeeld een paar honderd euro extra per jaar aan belasting, niet door minder te werken, maar omdat de Staat meer geld nodig heeft. Zou deze verpleegkundige dan meer moeten gaan werken om zo meer over te houden? Ook dat is niet zo, want door de afbouw van heffingskortingen die het kabinet voorstelt, vloeit van elke extra verdiende euro zo de helft naar de staatskas. Tegelijkertijd zit loonstijging er niet in, omdat de werkgever een hogere premie mag betalen voor arbeidsongeschiktheid, waarmee de Staat zijn NAVO-uitgaven wil dekken, een vrijheidsbijdrage.

De **voorzitter**:
Voordat wij daarnaartoe gaan, gaan wij naar mevrouw Van Dijk, die een interruptie heeft.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Mijn collega van Forum voor Democratie kaart een punt aan waarover we het vaak hebben in de Kamer, namelijk: werken moet lonen en meer werken moet ook lonen. Hoe kijkt hij in dat verband naar een maatregel als de arbeidskorting per uur?

De heer **Schenk** (FVD):
Ik durf niet helemaal te zeggen of dat onderaan de streep daadwerkelijk werken meer laat lonen. Als dat zo is, dan zullen wij daar vanzelfsprekend positief tegenover staan. Ik

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

weet niet of mevrouw Van Dijk voorsorteert op een mogelijk amendement of een voorstel waarmee het kabinet alsnog gaat komen. Als het een verbetering oplevert, zijn we daar vanzelfsprekend positief over.

De **voorzitter**:
Dat is voldoende voor mevrouw Van Dijk. Dan kunt u verdergaan met uw bijdrage.

De heer **Schenk** (FVD):
Kijk, dat ging snel!

Voorzitter. Tegelijkertijd zit loonstijging er niet in, omdat de werkgever een hogere premie mag betalen voor arbeidsongeschiktheid, waarmee de Staat zijn NAVO-uitgaven wil dekken, de vrijheidsbijdrage. Die wordt natuurlijk vanzelfsprekend doorberekend in het salaris. Lang verhaal kort: de hardwerkende Nederlander trekt aan het kortste tijd als direct gevolg van het beleid van dit kabinet.

Laten we een ander voorbeeld bekijken, een installateur die jarenlang voor een baas gewerkt heeft en besluit om zijn eigen onderneming te starten. Heel mooi; wij willen natuurlijk met z'n allen stimuleren dat men een bedrijf begint. Hij koopt gereedschap, schaft een tweedehandsbus aan en sluit de nodige verzekeringen af; dat is logisch. Als deze ondernemer in zijn eerste jaar een winst boekt van €40.000, nog vóór de belasting en nog voordat €1 naar een mogelijk pensioen gegaan is — dat is dus een kwetsbare situatie — dan zou hij nu nog een startersaftrek van €2.123 kunnen gebruiken. Dat scheelt. Of toch niet, want volgend jaar gaat ook de startersaftrek zo'n beetje in zijn geheel de prullenmand in. Eerst gaat die naar €10 en vervolgens naar nul euro. Zodoende mag deze ondernemer over ruim €2.000 extra belasting betalen. Dat zou in dit geval ook honderden euro's extra aan belasting zijn. Dat levert de Staat in totaal slechts 112 miljoen euro op. Dat is natuurlijk volstrekt verwaarloosbaar op een begroting van ruim 500 miljard, maar dit raakt beginnende ondernemers onevenredig hard. Dus ook voor deze ondernemer betekent dit: wel of geen verzekering kunnen afsluiten, wel of geen nieuwe machine kunnen aanschaffen en het zich wel of niet kunnen permitteren van een mindere maand. Ook hier een lang verhaal kort: de startende ondernemende Nederlander trekt aan het kortste eind als direct gevolg van het beleid van dit kabinet.

Laten we kijken naar een derde voorbeeld, een ondernemer die 30 jaar heeft gewerkt en zijn pensioen mede heeft opgebouwd via vastgoed, dat hij weer betaalt door te lenen uit zijn eigen bv; we hebben het hier al een aantal keren over gehad. Op die manier betaalt die ondernemer rente aan zijn eigen bv. De bv betaalt weer belasting over die rente. In 2023 paste de lening van deze ondernemer binnen de toenmalige grens van €700.000 die je kon lenen uit je eigen bv. In 2024 werd die grens plotseling verlaagd naar €500.000. De ondernemer moest daardoor bezit verkopen en een aflossingsplan maken. Nu wil het kabinet de grens vanaf volgend jaar ieder jaar met €80.000 verlagen totdat nog maar €100.000 overblijft. De Belastingdienst doet vervolgens alsof die ondernemer ieder jaar €80.000 winst aan zichzelf heeft uitgekeerd, terwijl hij in werkelijkheid geen cent ontvangt. Dat kost hem jaarlijks ruim €20.000 aan belasting en over vijf jaar dus ongeveer een ton. Dat is belasting over geld dat hij niet heeft verdiend, maar over een schuld die al jaren bestaat. Wat moet deze ondernemer doen? Zijn vastgoed verkopen terwijl er huurders in zitten, met alle gevolgen van dien, bijvoorbeeld een lagere waarde? Dit is het veranderen van de spelregels terwijl het spel nog gespeeld wordt. Elke vorm van rechtszekerheid wordt op deze manier onder de ondernemer in kwestie vandaan

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

getrokken. Ook hier een lang verhaal kort: de ondernemende, investerende en de economie draaiend houdende Nederlander trekt aan het kortste eind als direct gevolg van het beleid van dit kabinet.

Voorzitter. Wat te denken van de kleine belegger, iemand die bijvoorbeeld elke maand €500 opzijzet en belegt om later wat over te houden? Dat is gewoon een werkende Nederlander die iets van vermogen wil opbouwen. Eerder belastte Nederland jarenlang fictief rendement. Daarna kwam ineens een vermogensaanwasbelasting in beeld, belasting op papieren winst dus. Na grote maatschappelijke druk krijgen we nu een vermogenswinstbelasting, maar wel onder een extreme tijdsdruk, met grote uitvoeringsrisico's en grote tijdelijke verschillen tussen economisch vergelijkbare bezittingen. Hoe dan ook is het belastingtarief 36%. Stel nou dat die kleine belegger na tien jaar €10.000 winst realiseert, €1.000 rendement per jaar — dat is prima mogelijk — dan mag er, als het aan het kabinet ligt, even ruim €3.000 afgetikt worden, terwijl de prijzen in diezelfde periode als gevolg van inflatie fors zijn gestegen en een deel van de winst dus niet eens een verrijking maar vooral koopkrachtbehoud is. Lang verhaal kort, ook hier: de kleine belegger trekt aan het kortste eind als direct gevolg van het beleid van dit kabinet.

Voorzitter. Ik noemde een verpleegkundige, een installateur, een ondernemer met een eigen bv en een kleine belegger. Stuk voor stuk komen zij aan de beurt als het aan het kabinet ligt. Het erge is dat ik nog heel veel andere voorbeelden had kunnen noemen: een bloemist of bollenteler die de btw op bloemen en planten van 9% naar 21% ziet stijgen, de omzet daardoor ziet dalen en personeel moet ontslaan. Dat gaat in die hele sector waarschijnlijk om zo'n 2.000 voltijdsbanen. Ik had ook een gedeeltelijk arbeidsongeschikte kunnen noemen die desondanks vanuit huis blijft werken met een eigen kantoortje en die de startersaftrek voor arbeidsongeschikten ziet verdwijnen, met duizenden euro's extra belasting tot gevolg. Ik had ook de kledingwinkelmedewerker kunnen nemen voor wie de personeelskorting van €500 per jaar verdwijnt, waardoor het kopen van nieuwe kleren voor haar peuter ineens een serieuze uitdaging wordt. Ik had ook de werkgever kunnen noemen die voor zijn servicemonteur een nieuwe benzineauto koopt die ook voor woon-werkverkeer gebruikt wordt en daarom een pseudo-eindheffing van een paar duizend euro per jaar mag betalen omdat er, misschien om hele goede redenen, niet voor elektrisch vervoer is gekozen.

Al deze voorbeelden, situaties die voor een deel of zelfs geheel gelden voor miljoenen Nederlanders, zijn de komende jaren de praktijk. Ze zijn het gevolg van — let op — nieuw beleid. Alle zojuist door mij genoemde situaties gaan optreden door maatregelen die het kabinet nog moet invoeren. Die komen dus boven op de mankementen die ons belastingstelsel reeds heeft. Al deze Nederlanders gaan meer en soms zelfs veel meer belasting betalen vanwege de plannen van dit kabinet. Wie werkt, betaalt meer. Wie extra werkt, verliest een groot deel. Wie begint met ondernemen, ziet zijn aftrek verdwijnen. Wie spaart, belegt of via zijn eigen bv toekomstplannen maakt, maakt vooral toekomstplannen voor de overheid.

Volgens het kabinet is de Nederlander geen eigenaar van zijn inkomen, maar vooral een medewerker van en aan kabinetsprioriteiten. Bezit is verdacht, winst is collectief, sparen is het uitstellen van heffing en iets erven is vooral goed voor de rijksfinanciën. Een bos bloemen wordt een luxeproduct. Zo kijkt dit kabinet naar de samenleving. Iedere vrije keuze die een Nederlander kan maken, lijkt vooral te worden gezien als een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

mogelijkheid voor meer belasting. Dat is een visie die Forum voor Democratie verwerpt. De vrije, verantwoordelijke en initiatiefrijke Nederlander is wat ons betreft op geen enkele manier een probleem dat opgelost moet worden. Wij zien het als de bron van alles wat Nederland maakt, waar onze welvaart ontstaat. Daarom willen wij de Nederlander weer de ruimte geven. Dat kan, maar het vereist politieke wil en politieke moed, wil en moed waar het dit kabinet in ieder geval aan ontbreekt.

In 2027 ontvangt de Rijksoverheid als het aan het kabinet ligt ongeveer 480 miljard euro aan belastingen en premies. Alleen de loon- en inkomstenbelasting en de btw brengen samen al ruim 200 miljard euro op. Daarnaast ontvangt de Staat tientallen miljarden aan vennootschapsbelasting, accijnzen, milieubelastingen en erfbelasting. 480 miljard, en toch is het kabinet van plan om bijna 40 miljard meer dan dat uit te geven. Dat spreekt boekdelen. Wie bijna 0,5 biljoen euro aan inkomsten ziet binnenkomen en alsnog bijna 40 miljard tekortkomt, heeft geen inkomstenprobleem. Die heeft vooral een uitgavenprobleem. Een werkende die elk jaar €10.000 tekortkomt, klopt niet bij zijn werkgever aan voor €10.000 extra loon, maar past zijn uitgaven aan. Zo zou iedereen dat doen, iedereen in Nederland, op één instantie na: de Rijksoverheid. Die komt, waar ze geld tekortkomt, bij de burger aankloppen om de rekening daarvan op te hoesten.

Voorzitter. Dat getuigt van een fundamenteel verkeerde manier van werken. Dit kabinet — dat ligt geheel in lijn met de handelswijze van voorgaande kabinetten — kijkt eerst naar alle wensen, fondsen, internationale afspraken en ideologische ambities die het zelf heeft, en zoekt daar vervolgens geld bij door middel van belastingen die Nederlanders mogen betalen. Forum voor Democratie draait dat om en kijkt eerst naar de taken die de overheid daadwerkelijk moet uitvoeren, zo sober en doelmatig mogelijk. Pas daarna bepalen we welke bijdrage van de Nederlanders daarvoor nodig is, met als uitgangspunt — dat is wat ons betreft een keihard uitgangspunt — dat die bijdrage zo beperkt mogelijk is. Daarvoor moet de overheid zo min mogelijk geld uitgeven. Elke euro die de overheid minder uitgeeft, is een euro die niet als belasting bij een Nederlander geheven hoeft te worden. Dat betekent dat de uitgaven van de overheid zelf wat FVD betreft moeten krimpen, bij voorkeur minimaal 3% per jaar door taken te schrappen, regels af te schaffen, afdelingen samen te voegen, managementlagen te verwijderen en miljarden verslindende adviesbureaus en inhuur te stoppen.

Maar denk ook eens aan de ideologische hobby's die Nederland op geen enkele manier verbeteren. Laten we ook die eindelijk eens schrappen. De weg naar beter beleid is minder beleid. Zo houden we tientallen miljarden over. Die kunnen we vrijspelen door simpele beleidswijzigingen of, beter, door beleid te schrappen. Klimaat en Groene Groei: in 2027 goed voor bijna 15 miljard. Wat FVD betreft gaat dat naar nul. Ontwikkelingssamenwerking: in 2027 goed voor ruim 6 miljard. Het levert Nederland niets aantoonbaars op. Mensen komen nog steeds massaal deze kant op. Wat FVD betreft gaat het naar nul. Dan de massa-immigratie: goed voor ongeveer 27 miljard euro per jaar. We stoppen ermee, sluiten de grenzen, stimuleren remigratie en maken toegang tot sociale zekerheid alleen nog mogelijk bij een aantoonbare bijdrage aan de samenleving. Kijk ook eens naar het rijksapparaat: ruim 160.000 voltijdbanen. De opkomst van bijvoorbeeld kunstmatige intelligentie maakt het mogelijk om ook daar eindelijk radicaal in te snijden.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik heb een interruptie over de opmerking dat mensen alleen nog maar mogen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

gebruikmaken van sociale zekerheid als ze een aantoonbare bijdrage leveren aan de samenleving. Als ik arbeidsongeschikt ben, lever ik dan een aantoonbare bijdrage aan de samenleving?

De heer **Schenk** (FVD):
Ik neem aan dat het voor de meeste mensen duidelijk was, maar ik had het vanzelfsprekend over immigratie. Als iemand hiernaartoe komt, verwachten wij dat diegene daadwerkelijk bijdraagt aan de samenleving. Als wij dat anders inrichten, voorkomen we dat mensen hier puur komen om op onze verzorgingsstaat te teren. En dat zien we helaas nu te veel.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Dus als iemand hier binnen is gekomen, een aantal jaren hard heeft gewerkt en arbeidsongeschikt is geraakt, dan mag ie geen aanspraak maken op de sociale zekerheid.

De heer **Schenk** (FVD):
Wat ons betreft moet iemand eerst tien jaar gewerkt hebben om aanspraak te kunnen maken op de sociale zekerheid. Dat klopt. Dat voorstel staat overigens ook in ons verkiezingsprogramma.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Dus mensen die acht jaar hard hebben bijgedragen en stomme pech hebben gehad, vallen bij Forum voor Democratie buiten de boot?

De heer **Schenk** (FVD):
Zo constructief als wij zijn, willen we het CDA best tegemoetkomen als we het CDA dan aan onze zijde kunnen vinden. Laten we er geen tien jaar maar acht jaar van maken.

De **voorzitter**:
Dan mag de heer Schenk verdergaan met zijn betoog.

De heer **Schenk** (FVD):
Ik had het over hoe kunstmatige intelligentie het mogelijk maakt om radicaal in de apparaatskosten van de overheid te snijden. Ook dat kan zo 5 miljard opleveren. En natuurlijk schaffen we wat de FVD betreft ook de expatregeling zo snel mogelijk af. Dat is ook zo weer een miljard!

Voorzitter. Een beetje politieke wil en moed levert dus zo 50 miljard op en dan zwijg ik nog over de ruim 23 miljard euro voor Oekraïne en de 20 miljard euro in het stikstoffonds. Er is zo veel mogelijk om tientallen miljarden vrij te spelen en dus tientallen miljarden minder aan belasting te hoeven heffen. En wat is dat hard nodig! Ons belastingstelsel is namelijk onhoudbaar geworden.

Er zit daarnaast ook een grote denkfout achter het Belastingplan van dit kabinet, namelijk de gedachte dat mensen zich niet aanpassen, de gedachte dat mensen ongeacht het handelen en het doen en laten van de overheid zich toch wel hetzelfde blijven gedragen. Het kabinet kiest een bestaande belasting, verhoogt het tarief en boekt de papieren opbrengst alvast in, zodat er weer wat klimaat- en migratieprioriteiten kunnen worden uitgevoerd. Maar dat is een verkeerde gedachte. Kapitaal kan naar het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

buitenland. Ondernemers kunnen stoppen. Automobilisten kunnen over de grens tanken. Dat zien we ook steeds meer. Meer belasting op rendement betekent waarschijnlijk ook minder investeringen.

Zie hier de logica achter de zogeheten Laffercurve. Belastingtarieven veranderen gedrag en daardoor leidt een hoger tarief niet automatisch tot een evenredig hogere opbrengst. Bij een tarief van 0% is de opbrengst logischerwijs nul, maar bij een tarief van 100% wordt de opbrengst waarschijnlijk eveneens nul. En daartussen verandert het gedrag van mensen mee met de tarieven die veranderen. Kijk bijvoorbeeld naar de accijnzen op tabak. Dat is ook een vorm van belasting, waarvan de opbrengst inmiddels steeds zwaarder terugloopt naarmate die belasting verhoogd wordt. Het gevolg: minder inkomsten, terwijl die op papier in verband met die belastingstijging wel ingeboekt zijn. Mensen passen hun gedrag simpelweg aan als gevolg van totaal doorgeschoten heffingen.

Het kabinet lijkt deze werkelijkheid wel te begrijpen wanneer het om tabak gaat, maar lijkt blind voor mogelijke gedragsveranderingen waar het gaat om ondernemen, vermogen of investeringen. En die liggen simpelweg in het verschiet nu het kabinet op z'n zachtst gezegd doorschiet in het heffen van belastingen.

Een ander mooi voorbeeld in het verlengde hiervan van een maatregel om een bepaald belastingdoel te bereiken dat juist een tegengestelde werking heeft, zijn de plannen van PRO. We hoorden het Jesse Klaver afgelopen week weer roepen op tv: de allerrijksten moeten betalen. Maar die allerrijksten waar PRO het over heeft, passen zich aan. Ze verplaatsen structuren, investeringen of zelfs zichzelf. De rekening verschuift en komt vervolgens te liggen bij de middenklasse en het mkb.

Voorzitter. Forum voor Democratie wil geen verschuiving van lasten, geen andere verdeling van dezelfde fiscale pijnpunten. Wij willen het fundamenteel anders: een kleinere Staat, een eenvoudig belastingstelsel en het fundamentele recht om iets over te houden. Werk moet lonen. Ondernemerschap moet de ruimte krijgen. Bezit moet worden beschermd en het dagelijks leven moet betaalbaar, vrij en veilig blijven.

Voorzitter. Ik noemde het zojuist al: Nederland kan met een beetje politieke wil en moed 50 miljard vrijspelen. Laten we eens concreet maken wat we nou met die 50 miljard zouden kunnen doen. Houd u vast! Het verlagen van de hoge btw van 21% naar 19%: 8,5 miljard. Het verlagen van de lage btw van 9% naar 6%: 4 miljard. Het halveren van de brandstofaccijnzen: 3,4 miljard. Het terugbrengen van de energiebelasting op gas van €0,73 naar €0,17 per kubieke meter: 3,8 miljard. Het volledig afschaffen van box 3: 11,6 miljard. De erf- en schenkbelasting beëindigen: 4,5 miljard.

Al die maatregelen tellen gezamenlijk op tot 35,8 miljard. Dan houden we dus ook nog eens 14,2 miljard euro over om de tarieven van de inkomstenbelasting te verlagen. Stel nou dat we de eerste twee schijven beide met 2,8% verlagen, dan zou dat ongeveer 14 miljard kosten. Nou geweldig, want dan gaat werken ook nog eens lonen! Dat is wat je met dat geld zou kunnen doen. Lagere belasting op werk. Lagere belasting in de winkel. Lagere lasten aan de pomp en op de energierekening. Geen vermogensbelasting. Geen belasting op wat ouders hun kinderen nalaten. Het kan gewoon. Je kunt gewoon dingen doen, geef ik het kabinet maar mee.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Voorzitter. Dit debat over het Belastingplan gaat, hoe je het ook wendt of keert, wat ons betreft uiteindelijk niet over getalletjes, cijfertjes of een plusje hier of een minnetje daar. Het gaat over de verhouding tussen burger en overheid. Over de vraag of de Nederlander een vrij mens is, die een beperkt maar redelijk deel van zijn inkomen afdraagt voor gezamenlijke prioriteiten als zorg, onderwijs, defensie, politie en infrastructuur, of dat het een belastingplichtige onderdaan van de rijksoverheid is, die slechts mag houden wat na alle politieke ambities toevallig overblijft. FVD kiest vol overtuiging voor het eerste, maar het heeft er alle schijn van dat het kabinet voor het tweede kiest, net zoals al die voorgaande kabinetten dat deden.

Nederland is niet voor niets al tientallen jaren in verval, maar natuurlijk is er hoop. Want Forum voor Democratie kiest voor de Nederlander, voor de verpleegkundige die de extra gewerkte weekenddienst wil zien lonen, voor de startende installateur die de kans moet krijgen iets uit de grond te stampen, voor de ondernemer met een eigen bv die erop moet kunnen vertrouwen dat de overheid niet halverwege het spel de regels verandert, voor de kleine belegger die iedere maand €500 opzijzet om vermogen op te bouwen, voor de bloemist en bollenteler die hun klanten en personeel niet willen verliezen door een btw-verhoging, voor de Nederlander die werkt, onderneemt, investeert, verantwoordelijkheid neemt of heeft genomen, en daar ook zelf de welvaartsvruchten van moet kunnen plukken.

Voorzitter. Wat een Nederlander verdient, is van hem of haar. Wat een gezin spaart, is van dat gezin. Wat een ondernemer opbouwt, is van die ondernemer. Wat ouders nalaten, is van hun kinderen. Dat is ons uitgangspunt en daarmee lijken wij mijlenver van de koers van Jetten & co. af te staan. FVD zal nooit instemmen met een belastingplan dat werken structureel zwaarder belast, zo'n beetje alle aspecten van het leven duurder maakt, ondernemers in de weg zit en mensen die iets opbouwen, verdienen of succesvol zijn genadeloos afstraft.

Nederland heeft geen behoefte aan een betere verdeling van lasten. Nederland heeft behoefte aan een kleinere Staat en lagere belastingen. Laat Nederlanders weer geld verdienen zonder zich daarvoor te hoeven verontschuldigen. Laat hen sparen en beleggen zonder gestraft te worden. Laat hen ondernemen in alle vrijheid. Laat hen succes nastreven en welvaart najagen. Het kan wel, maar niet zoals het kabinet en links Nederland het willen. Wat wij wel nodig hebben: veel minder regels, veel minder bureaucratie, veel minder ambtenaren. Wat wij nodig hebben, is een overheid die Nederlanders met rust laat, maar hun eigendom beschermt en de belastindruk verlaagt. Wat we nodig hebben is een wederopstanding — een Nederland waarin de Staat zich terugtrekt uit de levens van mensen, waarin de Nederlander weer centraal staat en het maatschappelijk middenveld, de gemeenschap, weer het stralend middelpunt van de natie is.

Voorzitter. Wat wij nodig hebben, is een Nederland dat weer kan floreren en daarvoor alle ruimte krijgt. Dat is het Nederland van Forum voor Democratie, maar overduidelijk niet het Nederland van D66, VVD en CDA.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Zes seconden over de tijd. Dat vergeef ik u. We gaan naar de heer

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Vermeer. U heeft 40 minuten indicatieve spreektijd. Die hoeven natuurlijk niet allemaal gebruikt te worden, zeg ik er direct bij. De heer Vermeer gaat spreken namens de BBB.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dank u wel, voorzitter. We hebben natuurlijk allerlei problemen in Nederland, zoals bruggen die op instorten staan. We hebben mensen die aan zorgmijding doen, waardoor misschien op korte termijn kosten bespaard lijken te worden, maar we op lange termijn heel veel extra zorgkosten krijgen — en dat is nog even buiten al het leed dat het veroorzaakt. Er is ons rust in de portemonnee beloofd, alleen was het volgens mij niet de bedoeling dat die rust zou ontstaan door volstrekte leegte.

Inmiddels zijn de verhuisbedrijven die gespecialiseerd zijn in verhuizingen naar Spanje bijna onbereikbaar en kom je in de eerstvolgende vijf maanden niet meer in de planning. Om nog maar niet te spreken van de grensregio's, waar de leefbaarheid ernstig onder druk staat door toenemend grenstoerisme. Inmiddels geloof ik dat alleen Terschelling nog geen grensregio is voor boodschappen in het buitenland.

Voorzitter. Nederland staat nu ook nog eens een draconische lastenverhoging te wachten van maar liefst 9 miljard euro structureel. Dit kabinet lijkt er maar heel slecht in te slagen een ordentelijk proces vorm te geven. Steeds wordt er geschoven en gerommeld met dekkingen, koopkrachtpakketten en schijfgrenzen.

Het moge duidelijk zijn dat mijn fractie het onbestaanbaar vindt dat er een dusdanig zware last op Nederland en de Nederlanders wordt gelegd. Daarom heb ik daar anderhalve week geleden bij de Algemene Financiële Beschouwingen ook al het nodige over gezegd. Nederland heeft namelijk een uitgavenprobleem, waarbij het kabinet grootschalig strooit met miljarden voor allerlei doeleinden, van ontwikkelingshulp tot de extreem snel groeiende Defensiebegroting, tot de steun aan Oekraïne en antilandbouwbeleid. Om al deze, voor ons in ieder geval, misplaatste ambities vorm te geven, zien we een steeds groeiende zucht naar geld vanuit een steeds grotere overheid.

Voorzitter. We gaan hier straks praten over allerlei bijstellinkjes van 100 miljoen daar en misschien een paar miljard daar, maar de totale uitgaven bedragen 516 miljard. Er wordt net gedaan alsof datgene waarover we hier zitten te praten het einde of nog het begin betekent van deze Staat, maar wij zitten hier te rommelen met een paar procent van de begroting. Dat is natuurlijk altijd de truc van bestuurders. Ik heb dat zelf vanaf de gemeenteraad al meegemaakt. Men probeert ervoor te zorgen dat we het in ieder geval niet hebben over de 98% waarvan men vindt dat die vaststaat, zodat we hier met z'n allen vechten over die 2% kruimels. Volgens mij moeten we ons daar niet door laten leiden, maar moeten we echt naar grotere hervormingen in systemen toe.

De heer **Stultiens** (PRO):
Misschien komt het nog in de rest van de 40 minuten, maar de heer Vermeer begint vrij stevig. Zo ken ik hem ook. Wat is dan voor BBB straks voldoende om het wel te kunnen steunen? Hij wil niet rommelen in de marge. Hij noemt zelfs miljarden "gerommel". Oké, maar wat is dan straks onder aan de streep voldoende voor steun van BBB voor het Belastingplan?

De heer **Vermeer** (BBB):

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Ik bedoel "gerommel" in het perspectief van het totaal van de begroting. Mijn grootste ervaring — ik zal niet zeggen "shock" — in de hele formatie was dat we het niet mochten hebben over bedragen onder de 100 miljoen, omdat die niet in het systeem pasten of niet in tabellen mochten; weet ik veel. Maar voor mensen thuis kan het natuurlijk een gigantische impact hebben als ze net in een van de doelgroepen vallen waar 80 miljoen bespaard wordt. Zoals de heer Stultiens weet, hebben wij een hele belangrijke eis op tafel gelegd om überhaupt steun voor begrotingen te geven, namelijk dat het verwoestende stikstofplan aangepast moet worden. Aangezien het kabinet dat ziet als één pakket waar niet aan getornd mag worden, hebben wij gezegd: dan moet dat hele pakket, die hele stikstofbrief, maar van tafel. Er kan echter nog niemand met iets akkoord gegaan zijn, want er is alleen nog maar een brief. Een brief is geen wet.

Precies hetzelfde geldt natuurlijk voor de bezuiniging op de sociale zekerheid. Ik heb daar ook voor op het stakingspodium gestaan. Ik ben blij dat die angel eruit gehaald is in de aanloop naar de onderhandelingen in de polder, maar het bedrag, de voorgenomen bezuiniging of besparing, is nog steeds niet weg. We moeten de mensen dus ook niet voor de gek houden, alsof het allemaal al geregeld is en het goedkomt. Er wordt nu pas onderhandeld. Met deze hele Kamer is nog niet één keer onderhandeld. Tenminste, ik heb het bij iedereen gecheckt in de verschillende debatten. Er zijn alleen links en rechts wat voorstellen ingediend en wat ideeën opgeworpen, maar onderhandelingen zijn er nog steeds niet. De klok tikt.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik heb één vervolgvraag. Het verhaal over de stikstofbrief ken ik van de heer Vermeer. Dat verhaal is vrij consistent. Dan de ordegroottes van het Belastingplan zelf. De collega van JA21 gaf met betrekking tot die 8 miljard eigenlijk aan die 5 miljard van zorgpremies te accepteren. Is dat ook zo voor BBB of heeft BBB grotere eisen?

De heer **Vermeer** (BBB):
Hier hebben we te maken met een discussie die voor de mensen thuis gewoon onbegrijpelijk is, met een basispad, voorgestelde bezuinigingen die teruggedraaid worden, mensen die kortingen krijgen over dingen die hen eerst afgepakt worden en zo. Als mensen die technische discussie hier willen voeren, even goede vrienden, maar uiteindelijk gaat het gewoon om wat het doet met de koopkracht van mensen. Gaan ze erop voor- of achteruit? We hebben hele mooie plaatjes, die volgens mij nog gebaseerd zijn op 2,6% inflatie. Eigenlijk zijn die alweer achterhaald door alles wat er gebeurt. Die verschillen zijn dus veel groter. De gepensioneerde, zo wordt het voorgesteld, gaat erop vooruit, maar dat komt door de pensioenfondsen, niet door de overheid. Dat is dan ook nog eenmalig, omdat iedereen bij het invaren toch even het gevoel moet krijgen dat dit een hele goede actie is. Wat BBB daarvan vindt, is natuurlijk allang bekend.

De **voorzitter**:
Meneer Hoogeveen, ik zag net een beweging bij u. Wilt u reageren of niet? Nee? Dan gaan wij naar de heer Grinwis en daarna naar de heer Dassen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Het is helder dat het bij BBB om grote gebaren en grote bedragen gaat, maar wat betekent die randvoorwaarde ten aanzien van stikstof nou precies? Betekent die dat, als de veldemissies voortaan worden toegerekend aan de ammoniaknorm onder de fosfaatrechten, het verschuiven van een miljard voldoende is? Betekent dit dat als de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

rekenkundige ondergrens dit najaar wordt verhoogd, het nog weer met een paar honderd miljoen minder kan? Betekent dit dat als de zonering naar gezonde proporties wordt teruggedraaid, het weer met een paar honderd miljoen minder kan? Hoe zit het precies?

De **voorzitter**:
De heer Vermeer mag reageren, maar dit is natuurlijk wel iets wat mogelijk bij een ander debat aan bod gaat komen.

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik vind het een hele goede vraag. Ik heb al eerder gezegd dat de oppositie geen FEBO-snackmuur is waar je gewoon luikjes open kunt trekken. Dat geldt hier dus ook voor.

De **voorzitter**:
De heer Dassen. Nee, de heer Grinwis wil toch reageren.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Dat snap ik natuurlijk. De heer Vermeer heeft er ook verstand van. In reactie op wat hij buiten de microfoon zegt: dit is niet ridicuul. Ik noemde precies drie enorme pijnpunten in het stikstofbeleid: veldemissies, rekenkundige ondergrens en zonering. Dat zijn ook pijnpunten voor de BBB. Omdat de BBB het niet clausuleert en het alleen heeft over de stikstofbrief, maar niet helder maakt wat precies randvoorwaardelijk is aan een wijziging om wel of niet positief het Belastingplan tegemoet te kunnen treden, is het voor de collega's heel ingewikkeld om te weten welk amendement voor de BBB zo meteen randvoorwaardelijk is bij het Belastingplan en welke stikstofbeleidsverandering randvoorwaardelijk is om op de BBB te kunnen rekenen of om samen een deal te kunnen sluiten. Daarmee zit ik een beetje te puzzelen. Ik probeer dus vat te krijgen op wat de heer Vermeer zegt en ridiculiseer het helemaal niet, want ik vind al deze drie de punten die ik noemde bij stikstof, heel relevant.

De **voorzitter**:
Nou, vooruit. Meneer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Die onderdelen van het stikstofplan maken geen onderdeel uit van het Belastingplan. Ik kan dat eigenlijk niet uitruilen op deze manier. Dat is één. Dan punt twee: het loopt niet parallel. We hopen wel eind van deze maand een brief te krijgen met wat het kabinet nu echt precies wil. Dan weten we al meer en kunnen we beter onze positie bepalen. Maar ja, weet je, voor ons is dat gewoon zo essentieel. Daar hebben wij de partij voor opgericht. Ik kan niet anders dan alle mogelijke middelen gebruiken om het kabinet aan het verstand te peuteren dat steun van BBB kan, maar wel onder voorwaarden.

Voorzitter. Wij moeten het hier inderdaad niet over stikstof gaan hebben, want we hebben het hier over het Belastingplan. Maar zelfs daarvan weten we niet wat er precies op tafel ligt. Nogmaals, er is nog nooit onderhandeld, met niemand hier aan tafel, dus ook niet met ons. Ik ga niet die onderhandelingen hier doen aan een tafel die gaat over het Belastingplan.

De **voorzitter**:
Gelukkig is het Belastingplan niet door AERIUS doorgerekend. We gaan naar de heer

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dassen.

De heer **Dassen** (Volt):
Ik snap heel goed wat de heer Vermeer zegt, ook zijn laatste opmerking: ik ga hier niet zitten onderhandelen. Tegelijkertijd heeft ook de BBB in de Eerste Kamer nog laten weten dat de hele stikstofbrief van tafel moet omdat zij anders het Belastingplan niet gaat steunen. Het is dus niet een onbelangrijke discussie die hier gevoerd wordt, aangezien de vraag hier natuurlijk ook op tafel ligt hoe het kabinet aan een meerderheid gaat komen voor dit plan, nu die er nog niet is. Ik ben toch benieuwd wat dit dan betekent, want deze uitspraken worden nu wel gedaan. Wellicht kan de heer Vermeer daar toch nog iets aan duidelijkheid over geven.

De heer **Vermeer** (BBB):
Volgens mij ben ik de meest duidelijke van alles en iedereen hier. Waar het gewoon om gaat, is dat het kabinet dan op zijn minst een uitnodiging doet tot onderhandelen. En zelfs die hebben we niet. Ondanks alle gesprekken hierover is er geen fractievoorzitter die contact opneemt. Dat kan nog een keer zo zijn omdat ze heel consequent verwijzen naar het kabinet, net alsof de fracties er gewoon helemaal niets mee te maken hebben. Ik mag toch hopen dat ze er wél mee te maken hebben, want anders is de vraag of er wel steun is vanuit de eigen coalitie. Dat moeten we dus blijkbaar ook maar afwachten. Laten we daar eerst eens inhoudelijk over gaan praten. Maar volgens mij zijn we heel duidelijk. Ik weet niet waar de heer Dassen naar op zoek is.

De heer **Dassen** (Volt):
Ook die frustratie delen we. Volgens mij zouden we zo snel mogelijk moeten onderhandelen met het kabinet. Maar eigenlijk is de vraag heel simpel. Als ik de opmerking van de BBB in de Eerste Kamer moet geloven dat de hele stikstofbrief van tafel moet, wil de BBB het hele pakket dat nu voorligt van het kabinet niet en als dat niet volledig verandert of in ieder geval niet dusdanig veel verandert dat het in het BBB-straatje past, dan zal de BBB het Belastingplan niet steunen.

De heer **Vermeer** (BBB):
Volt is toegetreden tot het onderhandelingsteam van PRO en weet precies hoe dat werkt. Zij hebben hetzelfde gedaan bij de bezuinigingen op de sociale zekerheid: die moesten eerst helemaal van tafel voordat er überhaupt verder werd gepraat. Dit is een ander onderwerp, maar het is dezelfde tactiek. Volgens mij hebben we 'm ongeveer tegelijkertijd bedacht. Maar dit gaat niet om het bedenken van een tactiek. Het gaat erom dat je allebei iets vindt dat existentieel is voor je achterban, voor de reden waarvoor je bent opgericht en voor wat er in je verkiezingsprogramma staat. Daar zit het op vast.

De **voorzitter**:
Meneer Dassen, afsluitend.

De heer **Dassen** (Volt):
Dan is het antwoord van de heer Vermeer voor mij heel duidelijk. De heer Vermeer zegt: het hele stikstofpakket moet van tafel en daarna gaan we opnieuw onderhandelen over het pakket; anders steunen wij het Belastingplan niet. Een heel duidelijk antwoord. Dank u wel.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De **voorzitter**:
Gaat u verder, meneer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Voorzitter. Ministers en staatssecretarissen doen het vaak met kopjes, blokjes en dat soort dingen. Ik zal proberen iets van structuur in de verschillende onderwerpen aan te brengen. Dat er structuur in zit, moet u niet interpreteren als dat dit door AI is gemaakt; mensen die heel gestructureerd werken, worden daarvan beticht op dit moment.

De inkomstenbelasting. Naast de alsmaar groeiende overheidsuitgaven is er ook nog altijd geen oplossing voor ons fiscale stelsel. Dat stelsel is verknoopt met toeslagen, heffingskortingen en een zeer complexe uitkeringssystematiek; collega's hebben dat ook al genoemd. Dat brengt mij bij mijn eerste punt ten aanzien van dit Belastingplan. De regering stelt voor om de arbeidskorting opnieuw te verhogen om werken te laten lonen. Hoe sympathiek dat op het eerste gezicht ook klinkt, BBB zet hier grote vraagtekens bij. Vanuit het oogpunt van vereenvoudiging moeten we juist af van het telkens opschroeven van specifieke kortingen. Door de opstapelen van arbeidskortingen, algemene heffingskortingen en afbouwtrajecten zeggen de wettelijke schijftarieven in de inkomstenbelasting tegenwoordig vrijwel niets meer over de daadwerkelijke belastingdruk. Het stelsel is volstrekt ondoorzichtig geworden. De kortingen bepalen de uitkomst, maar zorgen tegelijkertijd voor een gigantische marginale belastingdruk. Dat leidt tot onbegrip bij burgers als ze hun loonstrook bekijken.

Deelt de staatssecretaris de mening dat ons belastingstelsel door dit doorgeschoten gebruik van heffingskortingen volstrekt onduidelijk is geworden voor de gewone belastingbetaler? Waarom kiest het kabinet toch weer voor deze route, die door de jaren heen door de partijen zelf al zo fel bekritiseerd is? Welke concrete stappen gaat de staatssecretaris zetten om het stelsel op te schonen, zodat de schijftarieven weer de werkelijke belastingdruk weergeven? Ik kan mij herinneren dat hier grootse plannen voor werden aangekondigd, maar deze komen voorlopig niet dichterbij. Ligt dit aan een gebrek aan politieke wilskracht, aan ideologische meningsverschillen of aan een gebrek aan geld, vraag ik de staatssecretaris. Als we dit willen doen, moeten we ons ook goed realiseren wat de gevolgen zijn. Met elke knop waaraan we nu nog draaien, maken we het gat naar een volledige reorganisatie alleen maar groter. Mensen willen namelijk nooit kwijt wat ze eenmaal hebben. Dat is natuurlijk de grote uitdaging bij zo'n grote hervorming. Toch zullen we daaroverheen moeten stappen — bij box 3 gaan we dat volgens mij proberen — want anders krijg je nooit stelselvernieuwing.

Naast het in stand houden van het fiscale kluwen staat dit Belastingplan ook in het teken van de vrijheidsbijdrage, wat mij betreft een krankzinnig eufemisme voor zware belastingverhogingen voor werkgevers en werknemers, die hun oorsprong vinden in de groei van de defensie-uitgaven. De budgetten stijgen zo hard dat het departement van gekkigheid niet weet waaraan het geld uitgegeven moet worden. De Algemene Rekenkamer en andere instanties hebben hier al dikwijls voor gewaarschuwd.

Voorzitter. Dan ga ik verder naar de werkgevers. Ik sluit het inkomstengedeelte nu af en ga in op een paar specifieke maatregelen, te beginnen met de werkgevers. Ik begin met de voorgenomen afschaffing van de fiscale vrijstelling voor personeelskorting op branche-eigen producten. Het is niet de grootste maatregel uit dit Belastingplan, maar het is wel een heel gerichte maatregel die symbool staat voor het feit dat ondernemers

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

het in toenemende mate moeten ontgelden, waardoor dus ook werknemers worden getroffen. Wat BBB betreft is dit een buitengewoon ongewenste ontwikkeling. Voor heel veel werkgevers in de retail is deze regeling een ontzettend waardevolle arbeidsvoorwaarden. Het biedt medewerkers een heel concreet financieel voordeel, juist nu hun koopkracht toch al onder druk staat, en het biedt werkgevers een manier om waardering te tonen en goed talent aan zich te binden. Als we deze fiscale vrijstelling afschaffen, maken we het voor werkgevers enorm veel kostbaarder en complexer om dit aan te bieden. Voor werkgevers is het in de retail vaak al moeilijk om aan personeel te komen, laat staan te behouden. Is dit nu werkelijk wat het kabinet wil bereiken?

Dan de autobelasting …

De **voorzitter**:
U krijgt een interruptie van de heer Oosterhuis.

De heer **Oosterhuis** (D66):
De heer Vermeer is kritisch op deze maatregel rond de branche-eigen producten, maar die is natuurlijk een direct gevolg van een motie van de Tweede Kamer, van de heer Flach, die ook is gesteund door de heer Vermeer. Waarom heeft hij dan zijn hand opgestoken bij deze motie?

De heer **Vermeer** (BBB):
Dat klopt. We hebben in de fractie al meerdere keren gediscussieerd over de vraag hoe we om moeten gaan met die dekkingsmaatregelen die altijd aan hele goede voorstellen gekoppeld zijn. Een belangrijke maatregel daarin was om die vrachtwagenheffing zachter te maken. Het ging ook over de investeringsregeling. Politiek gezien zit je soms met moties waarvan je denkt "ik vind het initiatief super en strikt noodzakelijk op dit moment" — dit was ook in een debat ten tijde van het hoogtepunt van een energiecrisis — maar dan ben je niet helemaal tevreden met de dekking of kun je op dat moment nog niet goed overzien wat de gevolgen daarvan zijn. Achteraf gezien hadden we tegen moeten stemmen en een stemverklaring moeten afleggen dat we het eens waren met het voorstel voor wijziging, maar oneens met de dekking. Misschien moeten we ook eens stoppen om bij voorstellen waarin we het kabinet oproepen om dingen aan te pakken, meteen alweer een dekking te leveren, waardoor er weer een andere groep getroffen wordt. Maar ja, men wil hier zo graag dat alles per direct gedekt is, behalve als het kabinet zelf iets voorstelt.

De heer **Oosterhuis** (D66):
De heer Vermeer begon zo eerlijk: ik had eigenlijk tegen moeten stemmen. Had hij het daar nou maar bij gelaten. Want ja, tussen twee kwaden kiezen is natuurlijk wel onderdeel van ons werk. Dat geldt niet alleen voor hier: als ik thuis een uitgave doe waardoor ik iets anders niet kan doen, moet ik ook kiezen; op een gegeven moment is de portemonnee gewoon leeg. Je kunt niet alleen maar de leuke dingen doen. Volgens mij moeten we toch wel aan de praktijk vasthouden dat we zeggen: als we het een niet doen, kan het ander ook niet. We kunnen niet alleen maar voor de leuke dingen kiezen. Als de heer Vermeer nu dus zegt "ik wil die vrachtwagenheffing wel omlaag, maar ik wil die maatregel rond de branche-eigen producten niet" dan verwacht ik ook wel van hem dat hij zegt hoe dat dan moet gebeuren.

De heer **Vermeer** (BBB):

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dat zeg ik ook omdat ik zelf in begrotings- en formatieonderhandelingen heb meegemaakt dat allerlei onderuitputtingen die je van mijlenver aan ziet komen, niet als dekking gebruikt mogen worden. In het huishouden denk je soms: nou, op dit onderdeel wil ik wel het risico nemen dat ik straks op een andere plek weer iets kan besparen, of dat ik toch nog een extraatje krijg, en op andere onderdelen doe ik dat niet. Dus nee, ik vind het helemaal niet zo'n raar idee om dat af en toe even op zijn beloop te laten. Dat moeten we dan alleen niet met 200 moties per week doen.

De **voorzitter**:
U kunt doorgaan met uw betoog.

De heer **Vermeer** (BBB):
Voorzitter. De autobelasting. Vorig jaar hebben we al grote bezwaren uitgesproken tegen de plannen voor een pseudo-eindheffing op fossiele en hybride auto's van de zaak. Wij betreuren dan ook ten zeerste dat het kabinet doorgaat met het invoeren van deze heffing per 2027. Dit treft met name ondernemers in de regio, die voor hun dagelijkse praktijk simpelweg afhankelijk zijn van betaalbaar vervoer. Ooit werd hier in een interruptie aandacht voor gevraagd door de heer Grinwis. Na 25 jaar zou het dan overgaan in de waarde van economisch verkeer. Maar bij de greentimerregeling wordt juist gebruik gemaakt van een periode van 20 jaar. Misschien moeten die dingen toch op elkaar afgestemd worden. We begrepen zelfs dat de Belastingdienst pas vanaf 2007 de cataloguswaarde goed bijhoudt, dus dat die 25 jaar qua uitvoering eigenlijk ook niet kan. Dit is zo'n technisch puntje waar mevrouw Van Eijk van zei: dit moet je allemaal scherp hebben. Dit heb ik ook gewoon van de sector meegekregen om even te checken. Ik vraag de staatssecretaris dus om hier kritisch naar te kijken.

Om een goed beeld te krijgen van de stapeling van mobiliteitskosten hebben wij het kabinet gevraagd om de opbrengsten van de bijtelling inzichtelijk te maken, afgezet tegen het totaal aan opbrengsten uit autobelastingen. Daaruit blijkt dat de bijtellingsinkomsten voor de Staat op het hoogste punt ooit zijn, en een steeds groter aandeel van de autobelastingen voor hun rekening nemen. De pseudo-eindheffing komt daar nog eens een keer bovenop. Daarnaast maakt de invoering van deze heffing de flexibiliteit van werkgevers en werknemers minder goed mogelijk en zorgt deze voor snelle elektrificatie van het wagenpark in tijden van stroomtekorten en netcongestie. Dat is wat ons betreft onwenselijk, om nog maar niet te spreken van busjes voor bijvoorbeeld metselaars, die in een elektrische versie gewoon te weinig laadvermogen hebben. Die kunnen niet anders. Met "het laadvermogen" bedoel ik niet het laadvermogen van het opladen van de auto, maar hoeveel kilo spullen je mee kunt nemen. Cement is zwaar, kan ik u vertellen. Daarom heb ik een amendement in voorbereiding om deze heffing, die ook nog eens leidt tot een extra budgettaire derving, in te trekken en de opbrengst in te zetten voor accijnsverlaging. Kijk, dat is nu een van de weinige voorbeelden waarbij je iets kunt schrappen en in één keer je geld beschikbaar hebt voor andere dingen. Maar die zijn zo zeldzaam als dat Pasen en Pinksteren op één dag vallen.

Dat brengt mij bij de zogenaamde accijnskorting op brandstof, wat in werkelijkheid gewoon een extra belasting is, die weliswaar wat later wordt doorgevoerd dan aanvankelijk gepland was. Waarom ziet het kabinet niet geheel af van de accijnsverhoging? De burger en het bedrijfsleven kijken namelijk aan tegen een forse prijsstijging aan de pomp. In de komende drie jaar stijgen de brandstoftarieven naar schatting met ruim €0,40 per liter, onder andere door het vervallen van de tijdelijke

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

uitstelmaatregel en de invoering van het Europese ETS2-systeem. Het kabinet geeft in de nota naar aanleiding van het verslag aan dat het geen noodzaak ziet om de accijnzen structureel omlaag te brengen. Op zichzelf is dat al treurig, maar mijn grote zorg is vooral gericht op wat nog komen gaat, ook onder het ETS2-systeem. Betekent dit wat de staatssecretaris betreft dat het kabinet vindt dat het volledig acceptabel is dat de consument tegen het einde van dit decennium gewoon €3 gaat betalen aan de pomp? Dat is namelijk geen fictief scenario, maar exact wat er gaat gebeuren als het kabinet niet meer wil doen. Nogmaals, laten we alsjeblieft stoppen met de term "korting", want er wordt niks gekort: de accijnzen zijn nog nooit lager geworden, zoals in buurland Duitsland.

Ik vind ook dat we moeten stoppen om dit soort dingen, die je eigenlijk structureel op moet lossen, elke keer incidenteel, van jaar tot jaar, vooruit te schuiven en dat elke keer als een soort politiek chantagemiddel, vind ik het bijna, te gebruiken om tegen partijen te zeggen: je gaat toch niet tegen het Belastingplan stemmen, want dan krijgen alle burgers er €0,25 bij bij de benzineprijs? Nou, sorry, dan moeten we maar even uit gaan leggen hoe het werkt hier. Ik ga het wel uitleggen, hoor. Dat is voor mij geen reden om maar gewoon bij het kruisje te tekenen.

Dan hebben we het nog niet eens over de gevolgen voor de grensregio's, want uit onderzoek blijkt gewoon dat de miljarden de grens overgaan. Dat zorgt op dit moment al voor honderden miljoenen euro's minder verdienvermogen per kwartaal. Hier zitten we onszelf gigantisch in de vingers te snijden.

Voorzitter. Nederlanders moeten de ruimte krijgen om de auto te gebruiken. Dat is belangrijk voor onze economie en onze welvaart. Waar mensen vrijwillig kiezen voor de elektrische auto, is dat natuurlijk prima, zolang het niet gebeurt onder dwang van extreme fiscale maatregelen. BBB is dus geen tegenstander van het gebruik van elektrische auto's, thuisaccu's of zonnepanelen als de burger daar zelf voor kiest.

Daarmee maak ik een klein bruggetje naar het gebruik van elektrische auto's als thuisaccu. Nu dreigt het gevaar dat energie dubbel belast wordt wanneer auto's worden gebruikt als thuisaccu, terwijl dit een ontzettend belangrijke ontwikkeling kan zijn voor het stroomnet. Wat gaat het kabinet doen om deze situatie te voorkomen? Waar staat dit kabinet in gesprekken met andere overheden en autofabrikanten rond het aanjagen van deze ontwikkeling? Heel veel auto's kunnen dat al, maar hebben dat in Nederland nog uit staan. Moeten we dat wat de staatssecretaris betreft niet zo snel mogelijk regelen? Daarbij is voor BBB niet snelle verduurzaming het uitgangspunt, maar wel het ontlasten van het stroomnet, dat op knappen staat.

Tot slot voor wat betreft de autobelastingen de herziening van de youngtimerregeling. Uit de nota naar aanleiding van het verslag blijkt dat het inderdaad klopt dat er voor sommige ondernemers een fiscaal gat ontstaat wanneer de voorstellen die voorliggen, worden doorgevoerd. Deze ondernemers kunnen gedurende twee jaar zowel buiten de oude als de nieuwe regeling vallen. Ik vraag nogmaals: waarom is hiervoor gekozen? Erkent de staatssecretaris dat dit stelsel hiermee nodeloos ingewikkeld wordt gemaakt? Het is een onlogische en typisch Haagse maatregel, wat BBB betreft.

Voorzitter. Wat mij ook nog opviel in dit debat: de heer Oosterhuis van D66 pleitte voor hergebruik, recycling en dat soort zaken. Ik denk dat we dat hier aan tafel allemaal

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

vinden. Maar waarom dan zo gemakkelijk gewoon een nog prima functionerende dieselauto afschrijven en zeggen dat die er dan maar uit moet en vervangen moet worden? Daarvoor geldt toch hetzelfde? Alles wat nog werkt en wat je nog kunt repareren, moet je in gang zien te houden. Uiteindelijk gaan ze gewoon naar een ander land als ze hier niet meer rijden, waar minder streng gecontroleerd wordt tijdens keuringen, bijvoorbeeld op uitstootgegevens. Voor het klimaat is het dus ook nog eens slecht. Ik zou daarom toch een keer een gesprek willen hebben over de werkelijke redenen waarom we dit soort dingen doen.

Voorzitter. Dan kom ik bij de agrarische sector en de landbouwbelastingen. De agrarische sector wordt hard geraakt door het beleid van dit kabinet. Dat uit zich helaas ook in de fiscaliteit. Ik begin met de verhoging van de btw op sierteelt. Die kan niet onbenoemd blijven. Gelukkig hebben meerdere partijen hier al aandacht voor gevraagd. Volgens onderzoek van Decisio gaan ruim 2.000 banen verloren door deze maatregel, die onze sector buitensporig raakt. Het kabinet lijkt het allemaal prima te vinden. Nederland ondergaat zo een stapeling van lastenverzwaringen. Volgens het Centraal Planbureau stijgt onze collectieve lastendruk naar zo'n 40% per 2035.

Voorzitter. Mevrouw Van Dijk had ook al een vraag over grondruil. Het is zeer belangrijk voor de sector. Meerdere malen hebben ik en andere collega's aandacht gevraagd voor de benarde situaties van met name melkveehouders die door het nieuwe beleidsbesluit niet langer hun grond beschikbaar mogen stellen voor de wisselteelt. Doen ze dit wel, dan verliezen ze de landbouwvrijstelling over de tijd dat ze hun grond hebben uitgeleend. Immers, melkveehouders hoeven voor hun bedrijfsvoering helemaal niet aan grondruil te doen, volgens dit kabinet. Echter, deze melkveehouders zijn essentieel in de gewasrotatie. Stellen zij hun grond niet beschikbaar voor ruil, dan kan de akkerbouw ook geen wisselteelt toepassen. In antwoord op Kamervragen zegt de staatssecretaris dat vruchtwisseling met melkveehouders gewoon mogelijk is. Maar dat is het dus niet, als de melkveehouder zijn landbouwvrijstelling verliest omdat hij de grond ruilt. Kan de staatssecretaris daar nog eens grondig op ingaan?

Voorzitter. Het is een beleidsbesluit. Zou de staatssecretaris ook eens een keer kunnen uitleggen hoe dat dan werkt? Wie beslist op een gegeven moment: dit beleid stel ik voor en zo willen we het gaan doen? Wat gebeurt er dan nog om te checken of dat wel een slimme maatregel is die ook werkt in de praktijk?

Dan hebben we een aantal resterende onderwerpen. Dat zijn geen kleintjes, kan ik de voorzitter vertellen. Ook op andere terreinen zien we verhogingen die burgers en ondernemers hard raken. Neem de verhoging van de afvalstoffenbelasting. Afvalverwerking is een basisvoorziening. Hoewel de afvalstoffenheffing dankzij dit Belastingplan in een trager tempo stijgt dan anders de bedoeling was geweest, legt dit nog steeds extra druk op de schouders van gewone burgers en mkb-ondernemers, want de rekening zal vanaf 2028 fors oplopen. Kortom, op alle terreinen zien we de inkomstenhonger van de Rijksoverheid aan het werk. Zij legt daarmee een buitensporige last op burgers en bedrijven, terwijl overheidsuitgaven niet dalen, maar nog altijd stijgen.

We hebben hier al allerlei regelingen aan de orde gehad, voor de kleine brouwers en zelfs voor ballonvaarten. Niets is meer veilig voor de bemoeizucht, zou ik bijna zeggen. Dan hebben we het nog niet eens over de effecten die al deze maatregelen hebben op het nog steeds niet in orde zijn van de juiste bijdragen in het gemeentefonds. Daar

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

moeten de knaken de taken volgen. Als dat niet gebeurt, gaan de gemeentes weer extra belastingen heffen: toeristenbelasting, ozb, parkeren; noem het maar. Ik heb geen hond, dus verder zal ik niet over andere belastingen praten.

Het kabinet wil ook de aftrek van specifieke zorgkosten afschaffen. Dit ondermijnt de bereikbaarheid van de zorg. In de schriftelijke inbreng hebben we gevraagd welke inkomensgroepen het meest afhankelijk zijn van deze aftrek. Dat blijken de lagere inkomens te zijn. Waarom zet het kabinet deze maatregel voort? Het schrappen van deze aftrek gaat voor enorme problemen zorgen voor mensen met een krappe beurs die wel specifieke behandelingen nodig hebben. Dat wordt rechtgetrokken in de koopkrachtplaatjes, maar kan op individueel niveau een enorm negatief effect hebben. Erkent de staatssecretaris dat? Zou hij eens een bespiegeling kunnen geven op de vraag hoe het kan dat de gemiddelde aftrek van de groep mensen met een inkomen van boven de €100.000 per jaar, €10.385 is, terwijl het gemiddelde ergens rond de €1.300 à €1.400 ligt? Zijn mensen met meer dan €100.000 aan inkomen zoveel zieker? Hebben ze zoveel meer zorg nodig, zoveel meer specifieke zorg? En wat is dat dan? Welk type bonnetjes keurt de Belastingdienst daarvoor tot nog toe goed? Daar ben ik echt in geïnteresseerd. Het enige verschil tussen hele rijke mensen en hele arme mensen is dat rijke mensen meestal wel gezonder zijn; dat komt uit allerlei onderzoek. Maar als ik dit zo lees, dan is het niet best met die mensen.

De heer **Stoffer** (SGP):
De heer Vermeer haalt wel een nieuw aspect op. Tenminste, ik had dat niet scherp. Heeft de heer Vermeer überhaupt inzicht in of dat nu ergens terechtkomt? Komt dat in bepaalde dingen die misschien geen zorg zijn? Heeft hij enig idee of is dit een totaal open vraag?

De heer **Vermeer** (BBB):
Het is voor mij echt een totaal open vraag. Ik ben echt benieuwd naar hoe het komt dat er, als je zo'n hoog inkomen hebt, zo'n hoge gemiddelde aftrek geldt. Volgens mij mag het niet gewoon een vast percentage van je inkomen zijn en moet het een relatie hebben met werkelijke kosten, die je ook moet kunnen aantonen. Ik ben dus heel benieuwd wat die mensen allemaal voor trammelant hebben ...

De **voorzitter**:
Dat is voldoende voor de heer Stoffer?

De heer **Vermeer** (BBB):
... en waar ze dan die diensten afnemen, die zo buitenproportioneel meer kosten dan voor andere mensen.

De **voorzitter**:
Uw antwoord zorgt wel voor een nieuwe vraag van mevrouw Van Eijk.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Misschien raakt de heer Vermeer hiermee ook wel de kern van het vraagstuk dat voorligt, want de mensen met hogere inkomens kunnen die kosten voorschieten, en dus maken. Mensen met lagere inkomens kunnen die kosten niet eens maken; die hebben het geld daar niet voor, want ze krijgen dat geld pas anderhalf of twee jaar later terug. Dat maakt deze regeling zo ondoelmatig en ondoeltreffend, dus we moeten echt op zoek

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

naar iets beters. Los daarvan is het natuurlijk nuttig om te weten hoe het in elkaar steekt. Maar ik denk echt dat we hier iets mee moeten, want zoals het nu werkt, werkt het dus gewoon niet en bereiken we heel veel mensen niet. Is de heer Vermeer dat met me eens?

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik denk dat mevrouw Van Eijk hier een heel goed punt inbrengt: als dat zo is, dan is die regeling zeer doeltreffend, maar alleen voor rijke mensen. Dat betekent dan dat die blijkbaar hun gezondheid daardoor kunnen verbeteren, want zij zullen geen dingen voor de lol doen; ze doen dat omdat ze er beter en gezonder van worden. Dan moeten we het eerder hebben over het voorstel van het vorige kabinet, om bijvoorbeeld het eigen risico te verlagen, zodat meer mensen toegang hebben tot zorg en er makkelijker naartoe durven te gaan. Die ervaren namelijk precies dezelfde drempel als degene die de VVD nu naar voren brengt: ze hebben het geld niet, dus gaan ze maar niet naar de huisarts. Ze denken heel vaak dat de huisarts geld kost, wat niet zo is, maar ze zijn bang dat ze daarna medicijnen voorgeschreven krijgen, die ze door het eigen risico vervolgens weer niet kunnen betalen. Ik ben blij dat ook de VVD dit verband ziet tussen wel of geen geld hebben en wel of niet gebruik kunnen maken van zorg.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Overigens heeft de voorzitter even zitten doorrekenen: we zitten op dit moment ongeveer rond 18.50 uur als ik hierna nog nul interrupties heb. Het woord is aan de heer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Voorzitter. Het gaat weliswaar maar om een paar procent van de begroting, maar toch om miljarden. Laten we dus niet op een kwartier kijken, wat ons betreft.

Dan box 3. Tja, ik had er eigenlijk niet over willen beginnen, maar de staatssecretaris vroeg ons nadrukkelijk om die bij het debat te betrekken, dus dat doen we dan natuurlijk. Tot slot wil ik dus aandacht vragen voor box 3. Ik heb een deel van mijn inbreng gedaan op basis van de input van heel bezorgde burgers die mij allerlei materiaal aangeleverd hebben. Eén mevrouw had zelfs een heel stuk geschreven, waar ze echt heel druk mee geweest is. In dat stuk zaten echter door frustratie zo veel herhalingen, dat ik heb geprobeerd die tekst tot de essentie van de inhoud terug te brengen. Dus als die mevrouw nu luistert, begrijpt ze waarom ik iets anders voorlees dan wat ze zelf heeft ingebracht. Maar er zijn dus mensen die letterlijk ziek worden van wat hier allemaal gebeurt.

Daarom was ik ook zo gefrustreerd bij de regeringsverklaring en de mededeling dat box 3 toch op de schop ging, omdat iemand opeens een epifaan moment had, terwijl daar heel veel mensen wel een probleem mee hadden. Ik was daar ook knettergefrustreerd door, want we praten er hier al jaren over wat voor problemen dat allemaal oplevert. Box 3 is relevanter dan ooit, omdat steeds als je denkt dat je alles hebt gezien, de bende nog groter wordt. Inmiddels is dit dossier ook min of meer onderdeel geworden van de strijd om het Belastingplan, en daarom leek het me goed om daar vandaag nog eens extra bij stil te staan en een perspectief te geven dat in de media en in het debat vaak ondersneeuwt.

Box 3 frustreert namelijk al jaren vele belastingplichtigen. Daarom wil ik vandaag nog

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

eens benoemen dat de afgelopen jaren een inmiddels bijna vergeten groep burgers zwaar gedupeerd geraakt is door een onbetrouwbare overheid. Bij de Algemene Financiële Beschouwingen heb ik al het een en ander gezegd over het gebrek aan gerechtigheid en compensatie in situaties waarin de overheid tekortschiet. Box 3 spant hierin echt de kroon. Het uitstralen van bestuurlijke onbetrouwbaarheid bereikte zijn absolute dieptepunt in het rechtvaardigheidsbegrip volgens het piepsysteem: alleen wie formeel bezwaar maakt, krijgt recht. De rest heeft gewoon pech. Zo ook bij box 3, waar vele niet-bezwaarmakers voor de jaren 2017 tot en met 2020 nooit zijn gecompenseerd. Volgens schattingen zou het gaan om circa 1 miljoen mensen.

Daar komt nog eens bovenop dat ook deze niet-gecompenseerde belastingplichtigen extra moesten bijdragen aan het dichten van het begrotingsgat dat in de jaren na het Kerstarrest ontstaan is door het falen van de overheid. Zij zijn dus in feite twee keer gepakt. Schandalig! En terwijl wij de afgelopen weken spreken over nieuwe wijzigingen op het box 3-dossier, mogen we dit nooit vergeten. Om het even uit te leggen: er is een hersteloperatie opgetuigd. Vervolgens is gezegd: dat geld moet in datzelfde vermogensdomein weer opgehoest worden, met als gevolg dat sommige mensen compensatie krijgen, die voor een deel weer met een hoger tarief gecompenseerd worden. Ze betalen dus voor een deel mee aan hun eigen compensatie. Maar de mensen die geen bezwaar gemaakt hebben, betalen mee voor de compensatie van hun buren en moeten daar ook extra voor betalen. Dit is echt ongekend.

Maar naast de beleidsmatige chaos is ook de hoge inflatie in de Europese Unie een bron van frustratie, want sparen verarmt al jaren. Dat rijmt mooi, maar het dicht geen enkel financieel gat. Door de rente kunstmatig laag en soms zelfs negatief te maken, heeft de ECB de inflatie flink opgestuwd. Voor bankspaarders en eigenpensioenspaarders had en heeft dit rampzalige gevolgen. Geen rente meer, terwijl hun vermogen door de inflatie keihard verdampte. Spaargeld van mensen werd, en wordt nog steeds, opgeofferd om de schuldenbergen in de Europese Unie wat dragelijker te maken.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Wij hebben dit natuurlijk allemaal besproken in het verleden, ook bij de hersteloperatie. Dit is juist de reden dat we vorig jaar als Kamer in meerderheid hebben voorkomen dat de belasting in box 3 zou stijgen. We hebben vorig jaar voorkomen dat het forfait bij overige bezittingen zou stijgen en we hebben ook voorkomen dat het heffingsvrij vermogen toen omlaag zou gaan. In die zin hebben we de verhoging in box 3 tegen kunnen gaan. Dat hebben wij natuurlijk wel moeten dekken. Daar heeft soms dezelfde groep mensen ook last van, met de versnelde afbouw van de wet-Hillen. Maar onder de streep is dus de belasting in box 3, als gevolg van de hersteloperatie en de tegenbewijsregeling, bij mijn weten niet verder verhoogd. Dat het nog steeds een hele hoge belasting is, die geen rekening houdt met inflatie, is waar. Daarom is het ook zo erg dat minister Heinen nu het amendement op stuk nr. 27 om het forfait alsnog te gaan verhogen, wilde terugdraaien. Deelt de heer Vermeer dat wij uiteindelijk die verhoging van box 3 hebben kunnen verijdelen, omwille van tegenbewijs en hersteloperatie?

De heer **Vermeer** (BBB):
We hebben kunnen verijdelen dat die mensen nog harder gepakt werden, maar breng dat alsjeblieft niet als een cadeautje. Dat is namelijk een beetje de trend hier: iets niet verhogen wordt gebracht als een finale geste naar iedereen, en dat moet dan leiden tot

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

halleluja en taart. Maar die mensen betalen al veel te veel. Als je kijkt wat de rente is en de inflatie, dan gaan ze er per definitie al op achteruit. En ze moeten nog belasting betalen.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Dat deed ik ook met nadruk niet, maar het beeld moet niet ontstaan dat we box 3 extra hebben verhoogd. Dat hebben we uiteindelijk verijdeld. Daarmee hebben we geen cadeautje of geste aan iemand uitgedeeld, helemaal niet, maar daarmee is het grootste deel van de dekking van de hersteloperatie wel nog steeds in de algemene middelen gevloeid. Die hersteloperatie gaat overigens veel goedkoper worden dan de exorbitante ramingen, maar ook dat debat hebben we natuurlijk gevoerd.

De heer **Vermeer** (BBB):
Er wordt natuurlijk nog steeds uitgegaan van fictief rendement. Heel veel mensen halen dat rendement gewoon niet. Te hoog blijft te hoog.

Voorzitter. Te lang bleef de overheid spaarders bewust belasten over een fictief rendement dat in de praktijk volstrekt onhaalbaar was. We moeten niet vergeten dat de inflatie in box 1 ten minste nog deels wordt gecorrigeerd. In box 2 en box 3 is dat nog nooit gebeurd. Spaarders en beleggers belasten over een rendement dat niet voor inflatie is gecorrigeerd, betekent simpelweg dat je mensen belast over het feit dat zij aantoonbaar armer worden. De extreem lage spaarrentes en de hoge inflatie dwingen ouderen en eigenpensioenspaarders met een veel te korte beleggingshorizon om risicovolle stappen op de beurs te zetten, omdat sparen niets meer oplevert. Dat bedoel ik met dat gemiddelde rendement waarop gerekend wordt. Als je ouder wordt, gaat iedereen je adviseren. Ook als je pensioen opbouwt bij een werkgever, krijg je tegenwoordig netjes pensioenadvies. Dan adviseren ze je aan het eind van je loopbaan om naar een minder risicovol pakket te gaan, maar als je wél belast wordt alsof het risicovol is en als je die opbrengsten niet hebt, gaat het mis. Als we als overheid nog enigszins geloofwaardig én respectvol met deze groepen willen omgaan, moeten we rekening houden met deze aspecten. Daarom zijn de aangekondigde hervormingen in box 3 ook zo ontzettend nodig. Daarbij moeten we ook nadrukkelijk stilstaan bij de belangen van de kleine spaarder. Wat BBB betreft gebeurt dat niet door een oplossing te vinden waarmee we op andere terreinen de lasten weer verhogen, maar door in de eerste plaats te snijden in de uitgaven, zoals ik al eerder in mijn betoog aangaf.

Voorzitter. Box 3 mag wat ons betreft best wat minder opleveren. Budgetneutraliteit is niet heilig; daar hebben we het hier ook al eerder over gehad. Als ze mij laten hoogspringen en de lat op 2,45 meter leggen omdat dat nou eenmaal het wereldrecord is, ga ik daar niet hoger van springen. Dan spring ik daar nog steeds onderdoor; dat kan ik u verzekeren. Het lost dus gewoon niks op. Het systeem is stuk als je steeds die bedragen wil halen in plaats van een eerlijk en rechtvaardig belastingsysteem te hanteren. Budgetneutraliteit is niet heilig.

Voorzitter. Wat mij vervolgens, ook de afgelopen weken, stoort aan de box 3-discussie, is dat we van de linkerkant steeds horen dat het een belasting is op vermogenden en op rijke mensen. De belasting op arbeid zou omlaag kunnen door de belasting op vermogen te verhogen. Dit is überhaupt al een schijnoplossing. Er is een veelvoud aan belastingplichtigen in box 1 ten opzichte van box 3, maar bovendien wordt er gedaan alsof de vermogende een luie rentenier is, terwijl het in werkelijkheid vaak hardwerkende

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

ondernemers zijn die 60 uur in de week maken, decennialang alles in een bedrijf hebben geïnvesteerd en zo hun eigen pensioen bij elkaar hebben gewerkt. Dat was ook de reden waarom ik zojuist in interrupties vroeg hoe het zit met pensioenen van werknemers, want daar staan ook gewoon tonnen klaar, maar die zijn onbelast. Wat mij betreft is dat ook zoals het hoort. Dit is dus geen aanmoediging, zeg ik tegen PRO, maar daar zit wel een onrechtvaardigheid in. Onderzoeken zoals het ibo Vermogensverdeling rammelen aan alle kanten, bijvoorbeeld door het enorme pensioenvermogen van reguliere werknemers in pensioenfondsen vaak buiten beschouwing te laten wanneer men het vergelijkt met het vermogen van een zelfstandige ondernemer, dat eigenlijk zijn volledige pensioenbuffer is. Iemand heeft me dat ook weleens voorgerekend: als je, bijvoorbeeld als gestopte ondernemer, een miljoen hebt staan en als je jezelf 30 jaar lang een bedrag wil uitkeren, krijg je iets van €2.700 bruto. Nou, is dat een vet pensioen? Ben je dan superrijk? Ben je dan een van de allerrijksten? Nee. Daarom was die vraag over die definitie zo superbelangrijk.

Voorzitter. De belastingplichtige in box 3 heeft recht om gezien te worden, niet als een vermogende rentenier, maar als een belegger of spaarder die waardevol en tegelijkertijd kwetsbaar is. Daar hoort een eerlijke belasting bij, zonder vooraf ideologisch vast te houden aan principes als budgetneutraliteit. Ondernemerschap en winst mogen geen vieze termen worden en mogen dat ook nooit zijn, want dat zijn zaken die Nederland draaiende houden.

Voorzitter. Ik heb een informatieverzoek rond box 3. In een podcast werd gesuggereerd dat minister Heinen bij de Raad van State een toelichting op zijn plannen zou hebben gegeven en eventuele alternatieven zou hebben genoemd waarmee hij bezig is. Ik kan die bronnen niet checken; hij zou daar gepraat hebben over de novelle. Ik wil uiterlijk woensdag van het kabinet weten of dit klopt en, zo ja, of het verslag hiervan naar de Kamer kan worden gezonden.

Om alles maar eens even te schetsen: het afgelopen weekeinde was ik met vrienden weg en hadden we het over het verschijnsel orthosomni. Ik weet niet wie dat woord kent; ik kende het niet. Dat verschijnsel gaat over het zo gefocust zijn op de slaapgegevens van de smartwatch en het zo obsessief kijken naar cijfers en data dat de beleefde slaapkwaliteit van die cijfers en data wordt afgeleid en niet van hoe iemand zich werkelijk voelt. Af en toe denk ik dat alle plannen die hier voorliggen — de minister had het al over "hyperfocus" — zo gefocust zijn op data, cijfers en spreadsheets dat het gevoel van mensen en de werkelijke impact op het gedrag van mensen volledig buiten beeld geraakt zijn en dat niet echt gevoeld wordt wat al die plannen doen met de Nederlanders en met Nederland zelf.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Nu heb ik als voorzitter ook nog wat geleerd. Ik zie twee interrupties. De heer Oosterhuis mag als eerste.

De heer **Oosterhuis** (D66):
In een eerder interruptiedebatje had de heer Vermeer het over "het met 200 moties per week aannemen van ongedekte voorstellen". Nu had de heer Vermeer er vorige week zelf drie moties voor nodig om heel box 3 af te schaffen, de btw te verlagen naar 6% en

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

19% en de lasten op arbeid niet te verhogen. In dit debat komt ook weer van alles langs, zoals sierteelt en afvalstoffen. Dat telt op tot 35 miljard, als ik snel reken. Zegt de heer Vermeer nou: geen enkele belasting kan omhoog en die 35 miljard moeten we helemaal uit de uitgaven halen?

De heer **Vermeer** (BBB):
We zouden eens kunnen beginnen met het drastisch schrappen van die uitgaven. Als we zaken rond Defensie minder snel opbouwen, kunnen we hele grote klappen maken. Misschien kunnen we ook nog wat geld weghalen bij de NPO, niet om onze favoriete programma's om zeep te helpen, maar om te snijden in management en centrale voorzieningen. Wij zouden minder kunnen doen voor ontwikkelingshulp en zo kan ik nog wel even doorgaan. Als de heer Oosterhuis ons de ruimte geeft om dat te regelen, willen we dat wel in orde maken. Dan verwacht ik ook zijn steun.

De heer **Oosterhuis** (D66):
Los van dat ik het er niet per se mee eens ben, zet het niet al te veel zoden aan de dijk. Defensie minder snel laten oplopen is structureel natuurlijk geen enkele oplossing, tenzij de heer Vermeer de NAVO-norm wil loslaten, maar dat staat niet in zijn programma. Ik ben het er niet mee eens dat we minder aan de NPO moeten uitgeven, maar dat levert hooguit een paar honderd miljoen op. Als we ontwikkelingssamenwerking helemaal zouden schrappen — ik ben het er niet mee eens — gaat het om 6,5 miljard; ik reken even mee. Voor het gemak neem ik ook Asiel en Migratie nog mee. Ik ben het er niet mee eens en zeg niet dat het moet, maar stel dat je daar helemaal mee zou stoppen, dan gaat het om 4 miljard. Als je dit allemaal bij elkaar optelt, zitten we op 10 miljard. Dan blijft er nog 25 miljard over. Dan hoor ik de heer Vermeer nog zeggen dat er meer geld naar het Gemeentefonds, SZW en VWS moet. Dat rekent toch nooit rond? Ik hoor weleens zeggen dat de heer Vermeer uit het bedrijfsleven komt, maar als je op deze manier je bedrijf runt, is het binnen de kortste keren failliet.

De heer **Vermeer** (BBB):
Nou ... Als je het als een bedrijf zou runnen, zou je bijvoorbeeld de accijnzen op alcohol en tabak niet verhogen, want die leiden tot lagere inkomsten. Dan zou je snappen dat — zoals hier al eerder is gememoreerd — de prijselasticiteit wordt bepaald door de zogenaamde Laffercurve en dat je op een gegeven moment met hogere prijzen juist lagere inkomsten krijgt. Al die miljarden mogen we er dus ook nog bij optellen. Wat mij betreft kun je ook al die SDE-subsidies op windmolens erbij doen, net als kosten die nu worden gemaakt voor grote waterstoftrajecten en het opslaan van CO_2 onder de zee, terwijl we die moleculen gewoon nodig hebben om straks aardolie te vervangen bij Chemelot; dat soort acties. Wat nog meer? 20 miljard voor een stikstofplan waarvan driekwart niet is bedoeld om boeren te helpen leven maar om ze weg te krijgen. Als we een poosje schrapen, houden we misschien zelfs geld over en kunnen we nog een paar plannen van D66 erbij doen voor een brede meerderheid.

De **voorzitter**:
Meneer Oosterhuis, wilt u nog reageren? Niet. Dan gaan we naar de heer Hoogeveen.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dank aan de heer Vermeer voor het betoog. Ik heb er met plezier naar geluisterd. Het liep wat in de minuten, maar ik moet zeggen: vanaf minuut één heb ik aandachtig geluisterd. Ik wil graag een vraag stellen over het laatste punt, want daarmee ben ik het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

helemaal eens. Box 3 is nu spaak gelopen omdat die zogeheten budgetneutraliteit centraal wordt gesteld. We kijken niet naar: is dit een rechtvaardige en logische manier om te belasten? Nee, we kijken puur naar: hoe kunnen we gaten dichten op een zo effectief mogelijke manier? Ik denk dat dat een verkeerde manier van belasting heffen is. Dat gezegd hebbende: er ligt nu wel een puzzel voor ons ten aanzien van box 3. Het kabinet heeft in die zin een stap gezet met die novelle. Kan de heer Vermeer iets zeggen over hoe hij de puzzel die voor ons ligt zou invullen?

De heer **Vermeer** (BBB):
Ik kom dan meer op het algemene punt dat ik straks noemde over toeslagen en zo. Daar zijn wij namelijk al een paar jaar mee aan het puzzelen. Elke grote hervorming vraagt gewoon om veel incidenteel geld. Als je dan vervolgens steeds zegt dat je dat incidentele geld weer weg wilt halen bij de groep die het aangaat, dan leidt dat per definitie niet tot een rechtvaardige oplossing. Volgens mij moeten wij een soort algemene pot of zo creëren om hervorming door te voeren in allerlei systemen en moeten wij bereid zijn daarvoor incidenteel geld vrij te maken. Desnoods laten we vanwege die reden de staatsschuld een keer wat oplopen. Dat doe je dan met een breder plan. Ik wil dus niet zeggen dat we dat elk jaar moeten doen. Nee, dat doe je voor die en die hervorming. Dat is een investering in de toekomst. Dan neemt het verdienvermogen toe. Incidenteel 10 miljard of 15 miljard uitgeven valt volkomen in het niet als je de economie structureel een half procent of een paar procent kunt laten groeien. Volgens mij moeten we het echt aan die kant zoeken. Ik heb echt het gevoel dat we onszelf kapot aan het bezuinigen zijn door onszelf allerlei restricties op te leggen.

Even refererend aan de interruptie van de heer Oosterhuis: als ondernemer ga je niet zo denken. Dan denk je: wat wordt mijn toekomstige omzet en wat zou ik kunnen halen? Hoe groot is die markt en wat zit hier voor ruimte? Als je alleen maar naar kosten op dit moment kijkt, ga je niks meer doen. Bedrijven die niet investeren, gaan altijd kapot. Dat is zelfs bij gemeentes zo. Uit onderzoek is gebleken dat gemeentes die er het beste voor staan, de gemeentes zijn die naar verhouding het meeste hebben geïnvesteerd, vaak anticyclisch; dat is nog het beste. Als de rest aan het bezuinigen is in Europa, moeten wij dus eigenlijk keihard investeren.

De heer **Hoogeveen** (JA21):
Dank. Maar mijn vraag ging over box 3 zoals die nu voorligt en het plan waar de staatssecretaris mee bezig is. Ik denk bijvoorbeeld dat het goed is dat we naar box 2 kijken en dat tarief tijdelijk verlagen. Excessief lenen ziet mijn fractie liever niet. Maar goed, je moet toch die puzzel maken. Mijn vraag was vooral: hoe kijkt de BBB naar die puzzel, met name naar hoe we die incidentele dekkingen, zoals de heer Vermeer al zegt, proberen op te vullen?

De heer **Vermeer** (BBB):
Wij hebben bij BBB, ook met de collega's in de Eerste Kamer, de afgelopen zomer meerdere gesprekken hierover gehad. Ons idee was ook om een tijdelijke verlaging van de tarieven in box 2 te doen. Maar ja, dat is nu in een soort krenterigheid uitgewerkt, die naar mijn mening helemaal nergens op slaat. Want als je echt een grote beweging wilt, als je wilt dat mensen met vermogen gaan verschuiven, dan moet je daar genereuzer in zijn. Dan moet je daar een procent of vijf korting of zo op plakken. Als dat gebeurt, ga je nog meer ophalen en hoef je al die andere mensen niet allemaal te gaan pesten, zoals nu gebeurt. Het kabinet is er wonderwel in geslaagd om nog een miljoen mensen extra

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

boos te maken. Ik vind dat heel onverstandig.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Voldoende voor de heer Hoogeveen? De heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik ben door die laatste opmerking natuurlijk wel wakker geschud. De heer Vermeer noemt het "krenterig" om 1,7 miljard uit te delen aan directeur-grootaandeelhouders. Hoeveel geld wil hij dan uittrekken voor deze groep?

De heer **Vermeer** (BBB):
Dit is natuurlijk weer echt een heel leuk frame: zeggen dat er 1,7 miljard uitgedeeld wordt aan aandeelhouders. Nee. Alsof het geld dat ze vervolgens van hun bv naar privé brengen in één keer, poef, verdampt is! Nee, dat gaan die mensen ook weer gebruiken, dat gaan ze weer investeren en daarmee kun je weer economische groei bereiken. Als die mensen dat eenmaal los gemaakt hebben, zullen ze ... Nou ja, of het moet bij al die ondernemers anders gaan dan het bij mij thuis gaat. Als het geld er eenmaal is op de privérekening, weet er altijd wel iemand een weg mee te vinden.

De **voorzitter**:
Meneer Stultiens.

De heer **Vermeer** (BBB):
Waaronder ikzelf.

(Hilariteit)

De heer **Stultiens** (PRO):
Laat ik het zo zeggen: ik ben benieuwd waar de staatssecretaris mee komt de komende week, maar het kost natuurlijk wel gewoon geld — we hebben het er uitvoerig over gehad — namelijk 1,7 miljard, blijkt uit de tabel van Eelco Heinen. Het baart me zorgen als de heer Vermeer zegt: het mag nog wel een stukje meer, het is krenterig. Ik vind het zonde van belastinggeld. Maar goed, laten we zien waar de staatssecretaris mee komt de komende week. Het geld kunnen we beter gebruiken om werken te laten lonen, wat mij betreft.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dat kost geen geld; het is alleen maar geld naar voren halen. Het totale vermogen, het geld, zit óf bij de Staat óf bij die mensen. Het kan maar op één plek zitten; het geld is hiermee dus niet verdwenen. PRO doet net alsof geld verdwijnt zodra er iemand iets overhevelt van de ene naar de andere plek en daarover belasting betaalt; dat is gewoon absoluut niet waar. Het geld verdwijnt als je dit niet doet. Het verdwijnt namelijk de grens over; dat is wat er gebeurt. Dat staat niet in die tabellen, want zo rekent het ministerie van Financiën niet, maar zo zal het bedrijf wel rekenen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. De heer Vermeer suggereert eigenlijk: óf het blijft nog oneindig lang bij de ondernemers zitten óf het wordt dankzij deze korting uitgedeeld. De aanname van iedereen is echter: het wordt ooit een keer uitgekeerd aan mensen. Als dat zo is, is een tariefverlaging wel degelijk een korting die geld kost. Dat zegt ook de tabel van

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Financiën zelf: 1,7 miljard. Doen alsof dit geen geld kost, lijkt mij wensdenken. Als dat waar was, zou ik zeggen: laten we als een malle elk jaar het tarief verlagen, dan hebben we elk jaar gratis geld.

De heer **Vermeer** (BBB):
Dit is een voorstel voor een tijdelijke tariefverlaging. Dan moet de heer Stultiens niet net doen alsof het een structurele tariefverlaging is. Het is tijdelijk, om geld naar voren te halen. Dit kabinet past ook graag allerlei kasschuiven toe, bijvoorbeeld als het gaat om hulp aan Oekraïne: schuif maar een jaar naar voren; niemand die gilt. Het kan allemaal, prima, maar dit is eigenlijk een kasschuif in samenwerking met mensen met geld. Dit is een mooie tandem tussen mensen met geld en de overheid. Ik zou dat willen stimuleren, ja. Maar wel bij de feiten blijven en me geen woorden in de mond leggen, a.u.b.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie verder geen interrupties. Dan gaan we naar de SGP, naar de heer Stoffer, die vijftien minuten indicatieve spreektijd heeft.

De heer **Stoffer** (SGP):
Dank, voorzitter. De aandacht voor het Belastingplan is, denk ik, de afgelopen jaren niet vaak zo groot geweest als nu. Het voordeel is dat iedereen in Nederland wel ongeveer weet wat een Belastingplan is, hoe belangrijk die wet is en ook hoe er ... Nou, iedereen weet in ieder geval wanneer erover gestemd wordt; hóé is nog de vraag. De vraag is natuurlijk of er straks wel of niet voldoende steun is voor dit Belastingplan. Logischerwijs speelt daarbij niet alleen de pure inhoud van het Belastingplan een rol, maar ook de bredere politieke werkelijkheid zoals die nu is. Welke richting wil het kabinet op en hoe beweegt het kabinet op andere aangelegen punten? De SGP is hierin de afgelopen periode heel helder geweest.

De discussie over de toekomst van box 3 is een steeds grotere rol gaan spelen. Daarover wordt nog een debat gevoerd als de concrete voorstellen voorliggen, maar laat ik gelijk zeggen dat wij in algemene zin positief zijn over de ontwikkeling richting een vermogenswinstbelasting. Alleen de dekking blijft uiteraard een uitdaging, maar daar komen we nog over te spreken. Voor ons is het wel cruciaal dat de kleine spaarder en belegger niet opdraait voor de kosten — ook niet in 2027, zeg ik daar gelijk maar bij.

Vandaag wil ik me vooral richten op de inhoud van het Belastingplan zelf, want los van alle politieke strijd moeten we niet vergeten dat ook dit Belastingplan grote gevolgen kan hebben voor gezinnen en ondernemers. Het wetgevingsoverleg over het Belastingplan zoals we dat ook vandaag hebben, is traditioneel een wat meer technisch debat. De politieke afronding doen we later, in november, tijdens het plenaire debat. Met die gedachte in het achterhoofd heb ik een aantal dingen meegenomen naar het debat van vandaag. Want ook op de inhoud van dit Belastingplan is heel wat aan te merken, in positieve zin, maar dat zal ik vandaag niet al te veel doen. We hebben wel een aantal wensen voor verbeteringen — laat ik het zo netjes uitdrukken.

Het eerste waar wij het dan over hebben, is de eenverdiener; een cruciaal punt waarop de SGP ook dit Belastingplan zal beoordelen. Jaar op jaar betalen eenverdieners meer belasting dan tweeverdieners met hetzelfde inkomen. Het resultaat is een enorme kloof, die elk jaar groter wordt. Dat dan ook de marginale druk voor die groep dit jaar opnieuw stijgt, is wat dat betreft een teken aan de wand. De piek in die marginale druk is dit jaar

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

gestegen naar 95%. Ook dit jaar stijgt de belastingkloof door bijvoorbeeld de enorme verhoging van de arbeidskorting. Mijn buurman Grinwis aan de linkerzijde heeft daarover een amendement in voorbereiding. Het wordt nog aangepast, maar daaraan zullen ook wij participeren. Maar die korting is inmiddels echt wel uitgewerkt en meer en meer een boete op voltijd werken geworden. Ze zet ook arbeidsongeschikten op grote afstand omdat die geen recht hebben op die arbeidskorting, wat de kloof tussen de een- en tweeverdieners dus groter en groter maakt. Mijn vraag aan het kabinet is waarom het telkens opnieuw kiest voor die verdere verhoging van de arbeidskorting. Zet die oogkleppen toch niet steeds op, is mijn boodschap. Misschien zit er toch wel iets achter wat heel verrassend is, maar ik kan het in ieder geval niet vinden. We hebben het vaak over onnodige of fiscaal ondoelmatige regelingen. De jaarlijks terugkerende verhoging van de arbeidskorting is wat mij betreft inmiddels een ondoelmatige tendens. Mijn concrete vraag aan de staatssecretaris is of hij dat deelt.

Voorzitter. Als SGP hebben we ook een amendement in voorbereiding om de kloof tussen een- en tweeverdieners te verkleinen. Concreet gaat het dan over een verruiming van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting, die in 2028 heringevoerd wordt. Wij willen graag dat de doelgroep wordt uitgebreid naar middeninkomens, zodat ook zij lastenverlichting krijgen, maar ook dat bijvoorbeeld het bedrag dat kan worden overgedragen, verhoogd wordt. Ik ga ervan uit dat de staatssecretaris daar op zijn minst serieus naar wil kijken, maar vooral ook dat hij bereid is om hier eindelijk eens een stap in te zetten en het amendement zou willen omarmen, zodat die kloof kleiner wordt in plaats van groter.

Met dit amendement krijgen ook middeninkomens lastenverlichting. Dat is nodig, want de lasten stijgen de komende jaren fors: volgend jaar met bijna 4 miljard euro en structureel met bijna 8 miljard euro. Ik weet dat een deel daarvan komt door plannen en ideeën van eerdere kabinetten, maar het feit is wel dat gezinnen die lastenverzwaring moeten gaan ophoesten, onder andere door die extra belasting van 1,5 miljard euro, door wat de coalitie de "vrijheidsbijdrage" genoemd. Maar die raakt de middeninkomens intussen wel heel hard in de portemonnee. Daar komt nog bij dat bijvoorbeeld de aftrek voor specifieke zorgkosten wordt afgeschaft. Eerdere sprekers hebben het daar ook al over gehad. Vooral die gevolgen kunnen oplopen tot vele duizenden euro's. We snappen als SGP dat het een ingewikkelde regeling is en wij staan ook zeker open voor verbetering, maar de huidige rigoureuze afschaffing leidt wel tot problemen. Uit de analyse naar aanleiding van de motie in het voorjaar blijkt dat juist deze maatregel grote gevolgen heeft. Mijn vraag is: zou een slimmere vormgeving toch niet mogelijk zijn, bijvoorbeeld door gerichte ondersteuning van de groep die heel hard geraakt wordt? De vraag die de heer Vermeer daarstraks opriep, hoe het kan dat het bij de groep terechtkomt waar je dat het minst zou verwachten, leg ik graag samen met hem bij de staatssecretaris neer. Hier wringt ook dat de tegemoetkoming voor chronisch zieken nog niet uitgewerkt is in de VWS-begroting, want juist dat zou een tegenhanger kunnen zijn van de afschaffing van de aftrek. Mijn vraag is: waarom is er niet gekozen om deze twee maatregelen in samenhang te bezien? Daarbij stel ik gelijk de vraag of het kabinet dat alsnog zou willen doen.

Een andere groep waarvoor de SGP een extra stap wil zien, zijn de ondernemers. De lasten voor ondernemers zijn de afgelopen jaren met miljarden opgeschroefd. Volgens het CPB zijn de lasten voor ondernemers tussen 2018 en 2027 met 16,3 miljard euro gestegen. Mijn vraag is of de staatssecretaris zou kunnen reflecteren op deze

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

lastenstijging.

Daar komt de enorme lastendruk door regelgeving nog bij. Vorige week heb ik veel ondernemers gesproken bij een bijeenkomst met familiebedrijven, een bijeenkomst waar ook veel collega's bij waren. Maar ook andere ondernemers in het land hoor je met steeds grotere zorgen spreken over de toenemende regel- en lastendruk. We maken het gewoon steeds moeilijker om te ondernemen in Nederland. Ik hoor helaas vaak dat ondernemers die nog best zouden willen ondernemen, er toch aan denken om te gaan stoppen of om eventueel zelfs te verhuizen naar andere landen, terwijl die ondernemers zo belangrijk zijn voor de economie, voor de werkgelegenheid en voor de welvaart in ons land.

Ook dit keer zitten er weer allerlei voorstellen in het Belastingplan die ondernemers hard raken: de btw-verhoging op sierteelt, het afschaffen van de startersaftrek en het afschaffen van de kleinebrouwersregeling. Op dat laatste heb ik overigens een amendement in voorbereiding om die regeling te behouden. Het levert maar 2 miljoen euro op, terwijl de regeling cruciaal is voor het behoud van de sector.

Mijn vraag aan de staatssecretaris is of hij erkent dat ook het draaien aan deze kleine knoppen grote gevolgen kan hebben voor het verdienvermogen van ondernemers in ons land. Neem de btw-verhoging op sierteelt. Uit onderzoek blijkt dat ondernemers in de detailhandel de grootste klappen gaan opvangen. Dat zal wellicht zorgen voor veel faillissementen en ontslagen. Is dat het waard, vraag ik aan de staatssecretaris. Hoe rijmt het kabinet deze afschaffing met de wens om onze leefomgeving te verduurzamen? Het kabinet wil de startersaftrek afschaffen, terwijl ondernemers daar nu nog rekening mee houden en die het ondernemerschap juist kan stimuleren. Deelt de staatssecretaris de mening dat er echt nog een extra stap nodig is om de lasten voor ondernemers te laten dalen?

Ten slotte op dit punt. De ondernemers in de afvalstoffensector krijgen ook te maken met forse lastenverzwaringen. In dit Belastingplan zit gelukkig een voorstel om die lastenverzwaring iets te temperen, maar het overgrote deel blijft staan, terwijl de sector zelf met allerlei alternatieven is gekomen. Mijn vraag is wat de status hiervan is. Kan de staatssecretaris verder toezeggen dat hij blijft zoeken naar alternatieven? Tegelijkertijd is de vraag: waarom is er niet gekozen voor een gerichte vrijstelling voor geïmporteerd afval? In de beantwoording van de schriftelijke vragen wordt beaamd dat die uitzondering de overheid waarschijnlijk niets kost, terwijl wel het verdienvermogen van de betreffende sector wordt verbeterd.

Voorzitter. De vrijstelling voor branche-eigen producten. Vorig jaar hebben wij een motie ingediend om de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek, de KIA, te behouden. We zijn blij dat deze aftrek is behouden, want die is belangrijk voor het mkb. Maar we hebben voorgesteld de dekking te vinden in de afschaffing van de vrijstelling voor branche-eigen producten in de werkkostenregeling. Maar soms, zeg ik er tot mijn eigen spijt bij, zie je pas achteraf welke effecten iets precies heeft. Het lijkt erop dat die afschaffing ondernemers voor uitdagingen kan stellen.

Ik snap uiteraard dat het kabinet de afschaffing heeft opgenomen in het Belastingplan en de motie heeft uitgevoerd. Dat gebeurt nog weleens een keer niet, maar bij deze denk ik: was het misschien maar niet gebeurd, tenminste qua dekking. Maar er zijn wel een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

heleboel signalen gekomen. Ze zijn eerder benoemd door collega's en ik denk dat ze wellicht door de collega's hierna ook nog benoemd worden. Maar het heeft ons in ieder geval aan het denken gezet. Ik zou graag van de staatssecretaris willen horen of hij suggesties heeft om deze vrijstelling toch te behouden, al dan niet in een meer gerichte vorm, zeg ik erbij.

Voorzitter. De youngtimerregeling is vorig jaar versoberd, maar de gevolgen zouden wel heel stevig uitpakken, waardoor er nu een aantal versoepelingen worden voorgesteld. Maar de SGP ziet dat er met de nu voorgestelde maatregelen ook een aantal knelpunten ontstaan. Concreet gaat het dan om het afbouwpad. Volgend jaar gaat de leeftijdsgrens van de regeling naar 17 jaar en in 2028 naar 20 jaar. Het gevolg is dat auto's die nu 16 jaar zijn, dit jaar en volgend jaar onder het overgangsrecht, en dus onder de regeling, vallen. Maar in 2028 en 2029 vallen ze erbuiten, terwijl ze er in 2030 wel weer gebruik van kunnen maken.

Ik vind het al ingewikkeld, maar het is nog moeilijker uit te leggen aan de eigenaren. Wat mij betreft is de vraag dan ook waarom er niet gekozen is om tot 2030 elk jaar de leeftijdsgrens met één jaar te verhogen. Dat was toch veel simpeler geweest en ook veel meer uitlegbaar? Dan zouden er ook geen youngtimers tijdelijk buiten de regeling vallen, terwijl die vanaf 2030 wel weer onder de regeling terechtkomen. Ik geef maar aan dat ik een amendement overweeg, maar voordat ik dat doe, hoor ik graag van de staatssecretaris hoe hij dit in de praktijk ziet.

Voorzitter. Mijn collega Flach heeft vorige week bij de Financiële Beschouwingen een motie ingediend over de fiscale investeringsreserve voor de agrarische sector. Die motie kreeg oordeel Kamer en is aangenomen. Het verzoek is om voor de behandeling van het Belastingplan zo veel mogelijk inzicht te geven in de mogelijkheden om die reserve tijdelijk te maken, om het bedrag op te hogen en vooral ook om die met terugwerkende kracht in te voeren. Maar vrijdag stuurde de staatssecretaris een brief waarin hij feitelijk aangeeft dat hij de motie niet uitvoert. De inzichten worden namelijk pas bij de Voorjaarsnota volgend jaar gegeven. De motie is duidelijk en vraagt dat inzicht voor de behandeling van het Belastingplan. Ik ga ervan uit dat de staatssecretaris met deze aanmoediging de motie toch gewoon uitvoert. Ik snap dat je niet alles scherp kunt krijgen, maar vooral die terugwerkende kracht is van groot belang. Ik roep dus op om die motie toch echt uit te voeren.

Voorzitter. Dan de pseudo-eindheffing. Daar zijn al een aantal dingen over gezegd. Ik denk dat er meer over gezegd wordt. Ik wil er ook een aantal dingen aan toevoegen. De Wet overige fiscale maatregelen is vaak namelijk een vrij technische wet, waarover de politieke meningen weinig verdeeld zijn. Ik denk dat dat ook dit jaar voor het grootste deel van het wetsvoorstel geldt, maar wij hebben in elk geval over één onderdeel wel vragen, namelijk de pseudo-eindheffing. Die maatregel is vorig jaar al voorgesteld en gaat volgend jaar in. De SGP is geen voorstander van die heffing, omdat de lasten voor ondernemers zowel financieel als administratief enorm stijgen, maar nu die heffing er toch lijkt te komen, zijn we blij dat het kabinet een aantal versoepelingen wil doorvoeren.

De SGP heeft nog wel een amendement in voorbereiding over de uitzonderingen bij vervangend vervoer en verhuur. Bij vervangend vervoer als gevolg van onderhoud of reparatie is er een uitzondering voor een periode van maximaal veertien dagen. Die uitzondering kan meerdere keren per jaar per auto ingezet worden. Maar bij kortdurende

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

verhuur gelden er twee extra voorwaarden. De maximale termijn daarvoor is zeven dagen en de uitzondering daarvoor geldt maar één keer per jaar. Als een auto dus in mei twee dagen wordt gehuurd, geldt er geen heffing. Maar wordt diezelfde auto in september nog een keer een dag gehuurd, dan geldt voor die hele maand gelijk de volledige heffing. Die voorwaarden hebben grote gevolgen, niet alleen financieel. Er wordt hiermee ook een enorme administratieve rompslomp gecreëerd. Sowieso vallen auto's die gehuurd worden veel sneller onder de heffing. Het heeft ook gevolgen voor kleine ondernemers en vooral ook voor kleine verhuurbedrijven. Het is namelijk gunstiger om zo veel mogelijk verschillende auto's te huren, omdat dan de periode van zeven dagen opnieuw gaat lopen. Maar bij kleine verhuurbedrijven is de voorraad over het algemeen heel beperkt. Mijn vraag is of dit voorstel kleine ondernemers daarom niet fors op achterstand zet ten opzichte van grote ondernemers.

Ook geldt voor beide uitzonderingen dat bij overschrijdingen van de termijnen de rekening niet bij de opdrachtgever, maar bij het autobedrijf of het verhuurbedrijf komen te liggen. De SGP ziet het liefst dat in dit soort gevallen de pseudo-eindheffing sowieso pas gaat gelden na veertien dagen. Dat scheelt een hoop administratie. Mijn vraag is of de staatssecretaris bereid is om die stap te zetten. De SGP komt, zoals gezegd, met een amendement om de twee extra voorwaarden bij verhuur te schrappen dan wel anders vorm te geven. Wat vindt de staatssecretaris van het idee om de twee termijnen gelijk te trekken en dus ook voor kortdurende verhuur de termijn op veertien dagen te zetten? Is het niet beter om toe te staan dat deze periode over meerdere momenten opgenomen kan worden? Volgens mij lossen we hiermee een groot deel van de problemen en administratieve lasten op. Ik ben benieuwd hoe de staatssecretaris dit ziet.

Voorzitter, tot slot. Er bereiken ons ook signalen dat de heffing op demonstratieauto's van autobedrijven enorm knellend is, omdat deze auto's uiteraard nodig zijn en daarnaast ook vaak worden gebruikt door het personeel. Dat wordt nu wel heel bijzonder ingewikkeld gemaakt. Toen ik twee weken geleden bij de dealer was voor onderhoud, zag ik op het toilet al iets hangen waarin werd uitgelegd wat het zou kunnen betekenen. Om een lang verhaal kort te maken: is hiervoor ook niet gewoon een uitzondering nodig om het leven een beetje simpeler te maken?

Voorzitter. Dan nog Wet fiscale stimulering start-ups en scale-ups. Volgens mij kan dat wetsvoorstel ons vestigingsklimaat verbeteren en helpen om werknemers te behouden voor start-ups en scale-ups, want dat kan groei en innovatie stimuleren. Wat dat betreft is de SGP er zeker voor, maar tegelijkertijd zitten er aan het wetsvoorstel veel haken en ogen. De uitvoering is ingewikkeld. De uitvoeringstoets laat dat zien. We hebben dan ook zorgen of deze wet in de praktijk echt gaat werken. Mijn vraag is of de staatssecretaris daar ook echt zicht op houdt. Is bijvoorbeeld een invoeringstoets nuttig? Er kunnen zich bijvoorbeeld problemen voordoen bij emigratie van werknemers, maar ook bij uitdiensttreding wordt er veel van ex-werknemers gevraagd. Zijn hierin niet nog stappen te zetten, zodat de regeling uitvoerbaar wordt? Wellicht moet er sowieso wat meer tijd genomen worden voor de invoering. Wat ons betreft is het bespreekbaar dat de wet later ingaat dan 1 januari 2027. Mijn vraag is: deelt de staatssecretaris dat?

Voorzitter. Het is een complexe wet, die veel vraagt van de Belastingdienst, maar die ook voordelen kan hebben. Wat de SGP betreft komen die voordelen vooral ten goede aan de Nederlandse economie. Maar ik zie dat er veel risico is op weglek naar het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

buitenland. Daarom ben ik bezig met een amendement om een extra voorwaarde toe te voegen met de eis dat de onderneming aantoonbaar moet bijdragen aan de Nederlandse economie. Mijn vraag is uiteraard hoe de staatssecretaris dat ziet.

Tot slot op dit punt: de wet wordt pas na zeven jaar geëvalueerd. Dat is wat mij betreft rijkelijk laat, zeker omdat er in het verleden al maatregelen zijn genomen met hetzelfde doel als deze wet. Zou het niet beter zijn om deze wet na bijvoorbeeld vijf jaar te evalueren?

Voorzitter. Dan heb ik nog één heel praktisch punt, dat gaat over de aanvraag van de amendementen. In de brief van afgelopen vrijdag gaat de staatssecretaris daar ook op in. Het voorstel is om de amendementen met betrekking tot koopkracht pas na besluitvorming over het koopkrachtpakket op te pakken. Dat zou volgens de brief uiterlijk 2 november zijn, maar op 4 november zitten we in de plenaire behandeling. Ik maak mij er zorgen over dat ons recht op amendement op deze manier enorm wordt ingeperkt. De tijd ervoor is heel kort, zo lijkt. Ik stel gelijk heel concreet mijn laatste vraag: kan de staatssecretaris hier enige bespiegeling op geven?

Daar laat ik het bij. Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U ging iets langer door dan ik had verwacht. U heeft een interruptie van mevrouw Van Eijk.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Ja, over drie onderwerpen terug. Over de fiscale investeringsreserve is inderdaad die motie ingediend. De heer Stoffer heeft er ongetwijfeld over nagedacht, en anders zijn collega Flach wel, maar zijn er mogelijkheden om aan te sluiten bij bestaande instrumenten, dus regelingen die we al hebben of die we hebben gehad? Dat is namelijk een stuk makkelijker, denk ik, om het op te pakken en versneld te kunnen invoeren.

De heer **Stoffer** (SGP):
Ik heb daar niet heel direct over nagedacht, of er regelingen zijn waarbij we kunnen aansluiten, maar als die er zijn, staan we daar zeker voor open. Ik denk dat het beter is om die vraag bij de staatssecretaris neer te leggen, dus bij dezen stel ik voor om dat te doen. Maar als dat zo zou zijn, staan we daar zeker voor open.

Mevrouw **Van Eijk** (VVD):
Dan het tweede punt. Dat gaat over de pseudo-eindheffing. Dat is al door meerdere fracties ingebracht. Volgens mij beginnen er allerlei varianten te ontstaan op het al dan niet aanpassen van die heffing. Dat lijkt me nogal gevaarlijk, want dan heb je altijd het risico dat het het uiteindelijk allemaal net niet is. Ik heb zelf de vraag gesteld of we niet naar een stelsel toe moeten waarin de heffing alleen wordt toegepast bij permanent ter beschikking gestelde auto's, dus om überhaupt al die uitzonderingen voor vervangend vervoer, korte verhuur et cetera er maar gewoon eens uit te laten. Hoe kijkt de heer Stoffer daarnaar?

De heer **Stoffer** (SGP):
Dat lijkt mij een veel betere regeling. Misschien moeten we het ook niet te snel invoeren, om te voorkomen dat er van alles en nog wat gebeurt. Maar aan de andere kant haalt

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

wat de VVD bij dezen voorstelt, denk ik een heleboel narigheid weg. Als we daar ook mijn laatste punt rond die demonstratieauto's bijvoorbeeld in meenemen, wat het leven voor mensen die bij dealerbedrijven werken, gewoon echt heel ingewikkeld maakt, als we het dus gewoon simpel maken, denk ik dat het veel doeltreffender wordt. Dan voorkomen we ook dat er daarna allerlei narigheid ontstaat voor bedrijven en voor mensen die gebruikmaken van deze dingen, soms even voor iets heel korts, en ik denk uiteindelijk ook voor de Belastingdienst. Hoe simpeler je het maakt, hoe makkelijker het ook te controleren is. Volgens mij zijn wij ervoor om het in Nederland niet onnodig moeilijk te maken.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie verder geen interrupties. Voordat we naar de heer Grinwis gaan, stelt de voorzitter voor om weer even vijf minuten pauze te nemen om de benen even te strekken.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**:
Wij gaan weer verder met het vervolg van de eerste termijn van de kant van de Kamer. De volgende spreker is de heer Grinwis, die gaat spreken namens de ChristenUnie. Hij heeft 25 minuten indicatieve spreektijd. Ga uw gang.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Voorzitter, dank u wel. We staan aan het begin van de meest ongewisse belastingplanmarathon die ik ooit heb meegemaakt. Politiek, want het is vandaag, tijdens het eerste debat over het Belastingplan 2027, volstrekt onduidelijk of er een meerderheid voor dit pakket komt in deze Kamer, laat staan in de Eerste Kamer. Maar ook procedureel, want wij beginnen met de behandeling, terwijl een belangrijk deel van het Belastingplan nog niet af is, doordat de novelle op de Wet werkelijk rendement en de financiële dekking daarvan nog niet rond is. En inhoudelijk, omdat de kloof tussen wat veel partijen zeggen te willen en wat vandaag voorligt, groot is, heel groot.

Voorzitter. Aan de ChristenUniefractie zal het niet liggen om over een maand te komen tot een Belastingplan met een meerderheid. Daarvoor moeten dingen anders en beter, zeker als het gaat om de vormgeving van het koopkrachtpakket van het kabinet, maar ook breder. Daartoe zal mijn fractie, zoals u ons kent, met behulp van amendementen wijzigingsvoorstellen indienen, waarvan een enkele randvoorwaardelijk zal zijn om het Belastingplan te kunnen steunen.

De ChristenUniefractie zal daarbij de besluitvorming niet nodeloos ingewikkeld maken door ook nog allerlei zaken buiten het Belastingplan als randvoorwaardelijk toe te voegen. Dat zou namelijk het werken voor een minderheidskabinet onmogelijk maken, terwijl ik als parlementair democraat juist gecharmeerd ben van het fenomeen minderheidskabinet. Al moet wel gezegd dat dit minderheidskabinet met twee in plaats van drie partijen waarschijnlijk daadkrachtiger en stabieler was geweest dan het vandaag is. Maar ja, we zullen het ermee moeten doen.

Voorzitter. Het kabinet mag in ieder geval rekenen op een kritisch-constructieve benadering van de ChristenUnie. Dan steek ik nu inhoudelijk van wal, met voor mijn fractie bijna gelijk het meest aangelegen punt: een eenvoudige inkomstenbelasting met

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

brede grondslagen, lage heffingskortingen, lage tarieven en zo min mogelijk toeslagen. Daar komt het namelijk maar niet van; integendeel. De augustusmaand bleek weer een ramp voor een belastingstelsel met brede grondslagen, lage heffingskortingen en lage tarieven, hoewel ik deze augustusmaand onder anderen de minister van Financiën op het hart heb gedrukt: draai niet omwille van modelmatige koopkrachtcijfers en het uitdiepen van de kloof tussen uitkering en werk aan de arbeidskorting; doe het niet!

Of ik nu een averechtse uitwerking heb op de minister en het kabinet: je zou het bijna gaan denken, want in plaats van deze knop te mijden, werd deze met €173 extra opgepompt. En nu moet ik zeker blij zijn dat deze verhoging is getemperd naar €133. Op zich waardering voor het feit dat de verhoging is getemperd en dat het aangrijpingspunt waar het toptarief begint, alsnog is geïndexeerd, van ruim €78.000 naar ruim €80.000 of €80.500, zoals het hoort. Maar wat is een technische invulling waard, terwijl er aan allerlei knoppen wordt gedraaid die het belastingleven minder overzichtelijk maken en die bovendien zo in het verkeerde keelgat schieten bij fracties waarvan het kabinet hoopt dat deze voor het Belastingplan zullen stemmen?

Bij een technische invulling had ik verwacht dat het kabinet eenvoudig zo beleidsarm mogelijk had geopereerd, dus gewoon de inflatiecorrectie toepassen, de tabelcorrectiefactor volledig toepassen en de tariefschijven indexeren conform het basispad. Dat zou toch een technische invulling zijn geweest, en niet deze modelmatig gedreven, maar fiscaal onverantwoorde draai aan de knoppen? Enfin, het inlegvelletje bij de Miljoenennota van enkele weken terug heeft het in ieder geval minder erg gemaakt, of positiever gezegd: een beetje beter.

Voorzitter. Misschien vraagt u zich af waarom die Grinwis nu alweer over de arbeidskorting begint. Het is niet alleen een enorme deeltijdbonus dan wel voltijdsboete door de inkomensafhankelijke afbouw vanaf bijna modaal. Het is met bijna €6.000 per jaar ook een gigadiscriminerende ongelijkheidsvergroter tussen arbeidsgeschikt en arbeidsongeschikt. Als je namelijk arbeidsongeschikt raakt en modaal verdient, ben je van het ene op het andere jaar deze bijna €6.000 kwijt. Het is ook een discriminerende ongelijkheidsvergroter tussen eenverdieners en tweeverdieners. De traditionele tabellen van de marginale druk maken opnieuw pijnlijk duidelijk hoe groot de verschillen in belastingdruk zijn tussen verschillende individuen en huishoudens met hetzelfde bruto inkomen. Een eenverdiener moet in zijn voltijdswerkweek €111.000 zien te verdienen om evenveel over te houden als tweeverdieners die samen in twee keer drie dagen €80.000 verdienen. Dat valt toch niet uit te leggen? Sommige eenverdieners zien van hun extra verdiende euro maar 5 cent op de rekening. 5 cent! Ten slotte is het ook nog eens een ongelijkheidsvergroter tussen jong en oud, want ouderen krijgen als ze werken een veel lagere arbeidskorting. Oké, die stijgt, maar ze krijgen tegelijk — en dat is erger — te maken met een ouderenkorting die daalt. Dat is geen natuurverschijnsel, ook al wordt deze ideologische verhoging nu gepresenteerd als een technische invulling. Bij de introductie in 2001 was de arbeidskorting namelijk slechts €920, en nu €5.685. Dat is een stijging van 518%! De inflatie was in die tijd opgeteld 80%, dus 518% versus 80%.

Volgend jaar gaat daar bijna 39 miljard euro in om. Zet dat eens af tegen het totaal aan opbrengsten van de loon- en inkomstenbelasting van 116 miljard. Met die 39 miljard alleen al kunnen de belastingtarieven in schijf 1 en 2 van de inkomstenbelasting omlaag met acht procentpunt. Al zou je dat maar voor de helft doorvoeren, in combinatie met niet meer inkomensafhankelijk afbouwen, dan kan de algemene heffingskorting —

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

inmiddels ook 27 miljard — tegelijkertijd ook omlaag en weer inkomensonafhankelijk worden. Dan zou het debacle van na de afspraken over een inkomensafhankelijke zorgpremie uit 2012 ook weer worden gerepareerd. Alleen al deze twee ingrepen zouden zonder drastische systeemwijziging de inkomstenbelasting een stuk overzichtelijker maken. Is het niet, staatssecretaris?

Enfin, zo'n drastisch amendement zal ik niet indienen. Initieel diende ik samen met collega's Struijs en Stoffer een amendement in om de verhoging van de arbeidskorting terug te draaien, om daarmee de tabelcorrectiefactor volledig toe te passen, in plaats van een nog niet eens halve toepassing ervan door het kabinet in het kader van de zogenaamde vrijheidsbijdrage. Maar na de feitelijke antwoorden op de vragen bij de Miljoenennota en de aanpassingen aan het koopkrachtpakket in het reeds genoemde inlegvelletje, en in lijn met mijn betoog van zojuist over brede grondslagen en lagere tarieven, leek het mij gepast om het amendement aan te passen en dus de verhoging van de arbeidskorting voor een groot deel terug te draaien, en daarmee de tarieven in schijf 1 en 2 van de inkomstenbelasting omlaag te schroeven.

De mate van de verlaging zuig ik niet uit mijn duim, maar die hangt weer samen met een verlaging die het kabinet verzuimd heeft door te voeren. Dat zit zo. Het kabinet heeft onder andere onder druk van de ChristenUnie afgezien van de verhoging van het eigen risico met €60. Normaal gesproken had het kabinet dit in het inkomstenkader moeten compenseren met de verlaging van de belastingtarieven in de eerste en tweede schijf met 0,14 procentpunt, ofwel 716 miljoen euro. Dat heeft het kabinet, misschien wel voor het eerst in de geschiedenis sinds de introductie van het huidige zorgstelsel, verzuimd om te doen. Dat is bizar en slordig, om niet te zeggen fout.

Daarom kies ik voor deze uitruil tussen arbeidskorting en lagere belastingtarieven en houden we ons als Kamer wél aan de spelregels. Waarom heeft het kabinet eigenlijk verzuimd zich aan deze spelregels te houden, zo is mijn vraag. En ja, ik weet dat structureel nog niet duidelijk is of de verhoging van het eigen risico niet doorgaat, maar dat had toch niet moeten uitmaken voor 2027? Waarom is de zogenaamde technische invulling zodanig geweest dat enerzijds de arbeidskorting enorm werd opgepompt en anderzijds gezondigd werd tegen een aloude spelregel in het inkomstenkader?

Om nog een reden is deze overtreding van de spelregels niet goed te verdedigen. Immers het kabinet is er als de kippen bij om te zeggen: nee, nee, wij verhogen de belasting op arbeid niet met bijna 8 miljard; 5 miljard daarvan komt doordat het vorige kabinet het eigen risico zou halveren, wat niet is gebeurd, maar de daling van de belastingtarieven was al wel ingeboekt. Tja, als je dat als verdediging gebruikt, dan moet je je bij het afzien van de verhoging van het eigen risico ook aan de spelregels houden. Is de staatssecretaris dat eigenlijk niet gewoon met mij eens?

Voorzitter. In het amendement op stuk nr. 7 hoop ik dus een en ander te wijzigen en zal ik ook de verlaging van de ouderenkorting terugdraaien. Dit amendement zal belangrijk worden in het kunnen steunen van het Belastingplan. Dank bovendien aan de amendementenservice, die heel hard aan alle amendementen werkt. Afhankelijk van hoe snel we amendementen terug krijgen, zullen we ze ook indienen, maar het lukte niet allemaal voor vandaag. Dat zal dus ook de komende weken gebeuren.

Voorzitter. Het niet-doorgaan van de verhoging van het eigen risico met €60 had ook

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

moeten leiden tot compensatie via een verlaging van de arbeidsongeschiktheidspremie voor werkgevers, de zogenaamde Aof-premie, en wel met 196,3 miljoen euro, of wel 0,05 procentpunt. Maar ook deze is niet toegepast. Is de staatssecretaris bereid deze verlaging alsnog door te voeren? Of gelden hier ineens weer andere regels dan bij de capriolen in box 2? Er moet weer allemaal dekking komen, wat ik natuurlijk begrijp, maar toch, dit zou eigenlijk logischerwijs ook moeten gebeuren. In plaats van dat de Aof-premie daalt, stijgt deze in 2027 met 0,4 procentpunt tot wel 7,76% in 2027. Dit heeft weer alles te maken met de invulling van de vrijheidsbijdrage door het kabinet: 1,5 miljard Aof-premie erbij in 2027 en structureel 1,7 miljard.

Voorzitter. Een aantal opmerkingen. Hoewel deze vrijheidslasten misschien in relatieve zin volgens het kabinet gelijk zijn aan die voor burgers, deelt het kabinet ook de constatering van het CPB en de Raad van State dat op termijn de Aof-premie uiteindelijk voor driekwart bij werknemers terechtkomt. Uiteindelijk wordt de vrijheidsbijdrage dus voor meer dan 80% door vooral werkenden gedragen en voor nog geen 20% door bedrijven. Vindt het kabinet dit echt een redelijke verhouding?

Het gebruik van de Aof-premie is, zoals de Algemene Rekenkamer aankaart, bovendien een middel dat het budgetrecht van het parlement omzeilt. Daarnaast is mijn fractie ontevreden over het misbruik dat hier plaatsvindt van een premie voor een werknemersverzekering, want misbruik is het. Premies voor een werknemersverzekering haal je niet op voor Defensie-uitgaven. Dat is tegen de wet. Enfin, op verzoek van collega Patijn en mij wordt nu een onafhankelijke analyse uitgevoerd en deze komt binnenkort naar de Kamer. In de nota naar aanleiding van het verslag wordt er wat mij betreft door het kabinet opnieuw te gemakkelijk overheen gestapt. Waarom is er niet gekozen om bedrijven via andere posten, zoals de vpb of een andere belasting, een bijdrage te laten leveren? Of komt er een nieuwe werkgeversbelasting? Aan welke modaliteit denkt het kabinet eigenlijk? Is zoiets op korte termijn door de Belastingdienst te implementeren of is die te druk met box 3?

Dat is gelijk een bruggetje naar box 3: het pièce de résistance van de Belastingplanbehandeling dit jaar. Dit is volkomen onnodig. We hebben het hier over nog geen 2% van de inkomsten van het Rijk en dit zet al een heel jaar het politieke debat, en zo meteen ook de Belastingdienst, op zijn kop, en dat alleen vanwege een obsessie van de minister van Financiën met vermogenswinstbelasting. Die kreeg hij overigens te laat kreeg om die netjes te verwerken in de Wet werkelijk rendement, die we uitgebreid in dit huis hebben behandeld. Zoals vaker gezegd vind ik een systeem van werkelijk rendement te bewerkelijk voor de Belastingdienst en de belastingbetaler voor slechts 9 miljard euro per jaar. Dat is nog geen 2% van de overheidsinkomsten. Ik had liever een eenvoudige vermogensbelasting gehad van 1% à 1,5% met een samenloopbepaling, desnoods met een progressie naar tarieven van, zeg, 1% en 2%.

De nota naar aanleiding van het verslag suggereert dat bij een dergelijke vermogensbelasting het beroep op de samenloopbepaling zodanig zal zijn dat het in the end net zo bewerkelijk zal zijn als de Wet werkelijk rendement. Dat vind ik echt een totaal ongeloofwaardige stelling die ook niet wordt onderbouwd. Ik daag de staatssecretaris uit dat alsnog te doen. Bij een al dan niet progressief percentage, dat niet te hoog is, is het echt niet geloofwaardig dat belastingplichtigen zich massaal bij de Belastingdienst zullen melden omdat ze in totaal te veel belasting zouden betalen, zeker bij een samenloopbepaling van 68%, zoals we die vroeger hebben gehad. Als je dit

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

soort niet-onderbouwde onzin opschrijft — het spijt me, voorzitter — wil je dan wel echt vereenvoudigen? Onderbouw op z'n minst kwantitatief hoe groot het risico op een beroep op de samenloopbepaling is. Dan pas kunnen we echt een eerlijke beoordeling maken of de vermogensbelasting een fata morgana is of het overwegen waard voor de toekomst.

Maar goed, meneer Heinen wil het feestje van de vermogenswinst vieren. Dat ben ik onder voorwaarden bereid met hem mee te vieren. Dat heb ik eerder gezegd, maar dan gaan we niet van de werkenden, noch van de kleinere spaarder en belegger, vragen om met stoelen te sjouwen, taarten te bakken en slingers op te hangen, waarna minister Heinen na afloop ook nog een Tikkie stuurt. De minister is in zijn hyperfocus aan hele grote groepen Nederlanders voorbijgegaan, tot ontevredenheid van de hele Kamer. In die zin verdient dat een compliment, want hij wist als een van de weinigen links en rechts te verenigen en dat is tegenwoordig niet voor velen weggelegd.

Voorzitter. We gaan er 9 november over doorspreken. Het zal wat mij betreft dan ook uitgebreid over de uitvoerbaarheid gaan. Ik ga ervan uit dat de moties van de Kamer worden gerespecteerd en collega Van Eijk noemde ze al alle vier bij naam en toenaam. Ik ga er ook van uit dat er een netdekking in het vermogensdomein wordt gevonden. Als je dan de rekenrente op de papieren schenkingen en sowieso de forfaits actualiseert, ben je al halverwege het dekkingsprobleem. Grijp die aangenomen motie nou gewoon met beide handen aan in plaats van moeilijk te gaan zitten doen. Ook mensen die gebruikmaken van dit instrument, keken vreemd op bij de notaris dat een rente van 6% verplicht is, terwijl ze met 3% ook genoegen hadden genomen. Dit als een aanval op de erf- en schenkbelasting zien is echt vet overdreven en ook riskant in deze politieke tijden met een minderheidskabinet.

Overigens, ik vind het wel een prima idee om het tarief in de eerste schijf van de erf- en schenkbelasting wat te verhogen — dat geef ik eerlijk toe — en daarmee het belastingtarief in box 3 wat te verlagen, want daar zit een groter probleem dan vermogensaanwas versus vermogenswinst. Een tarief van 36% is gewoon te hoog, zeker in internationaal perspectief. Kortom, ik zal een amendement indienen om dat tarief een paar procent te verlagen. Ook daar wordt aan gewerkt.

Voorzitter. Daarnaast vind ik het belangrijk om nog een keer te benoemen dat ik hoop dat gelden die overblijven bij de hersteloperatie van box 3 wel ten goede komen aan de niet-bezwaarmakers uit de periode 2017-2020, nu de hersteloperatie qua financiële omvang zo meevalt. Kan de staatssecretaris dit alstublieft nog eenmaal overwegen, zonder gelijk in het welbekende schuttersputje te gaan zitten en zich te verschuilen achter de uitspraken van de Hoge Raad dat het niet hoeft en zal? Ik wijs ook op de woorden die collega Vermeer hierover heeft gesproken.

Voorzitter. Over box 2 heb ik nog een vraag. Dank voor de duidelijke antwoorden in de nota naar aanleiding van het verslag. Daaruit rees wel de vraag op waarom het kabinet überhaupt heeft gekozen voor een tariefverlaging en niet voor een verlenging van de eerste schijf die congruent zou zijn met het inperken van het excessief lenen. Excessief lenen wordt met vier ton ingeperkt. Waarom nou niet in een of een paar jaar in totaal incidenteel met vier ton de eerste schijf verlengen? Daarmee leg je meer relatie met die beperkende maatregel. Dan heb je nog steeds derving, maar het is wel een slimmere maatvoering. Ik ben benieuwd waarom het kabinet daar niet voor gekozen heeft.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Voorzitter. Ik kom bij de aftrek van specifieke zorgkosten. Deze aftrek ...

De **voorzitter**:
Voordat we daarnaartoe gaan, meneer Grinwis, is er nog een interruptie van de heer Stultiens.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik kan een groot deel van de analyse van de heer Grinwis volgen. Heeft hij na enige nachtjes slapen inmiddels ook geconcludeerd dat een tariefverlaging in box 2 een sjoemeldekking is die nergens op slaat?

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik zie het ook niet echt als dekking, maar meer als intertemporeel je reeksen bij elkaar brengen. Wil je het rond laten lopen, dan zul je elders in het vermogensdomein meer dekking nodig hebben, of je zult een aantal jaren het box 2-tarief iets moeten verhogen. Uiteindelijk vond ik de plaat die is neergelegd tijdens de Financiële Beschouwingen — hoe zal ik het zeggen? — rammelen. Verder wil ik niet in herhaling vallen. Ik heb collega Stultiens toen ook geantwoord dat ik als het gaat over budgetneutraliteit in algemene zin niet dezelfde lijn volg als collega Vermeer. Bij een grote hervorming kom ik echter wel in zijn buurt, in die zin dat de Raad van State ons iedere keer op het hart heeft gedrukt: bezint eer ge begint. Als je budgetneutraliteit aan de voorkant als eis stelt bij zo'n grote hervorming, dan maak je het jezelf bijna onmogelijk om een fair stelsel te implementeren. Dat herhaal ik toch nog eventjes. Tegelijkertijd zitten we nu bijna tegen de -3% aan en moeten we opletten met onze staatsschuld de komende jaren. Uiteindelijk vind ik dat we overall op een goede dekking mogen rekenen. Dat zijn grofweg de twee denklijnen. Daar zit enige spanning tussen; dat besef ik. Ik wil echter aan beide recht doen.

De heer **Stultiens** (PRO):
Ik ben blij met de analyse van het box 2-tarief. Ik hoop dat de rest van de collega's dit ook doorkrijgt voordat we gaan stemmen. De heer Grinwis hinkt wel op twee gedachten. Hij zegt "ik wil geen tikkie sturen naar werkende mensen", zoals Eelco Heinen volgens hem wel van plan was. Hij zegt ook: de dekking voor box 3 hoeft niet rond te rekenen. Als het niet rond rekent, wordt het uiteindelijk door andere mensen betaald: via de staatsschuld dan wel op werk. Ik ben benieuwd wat nou precies de lijn is voor de ChristenUnie: moet het wel of niet worden betaald binnen het hele vermogensdomein?

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Ik begrijp die vraag, maar de hoofdlijn is gewoon dat ik mogelijkheden zie om het netjes structureel helemaal te dekken binnen het vermogensdomein. Voor mij kan het én structureel rond lopen, budgettair, én kun je spelen met box 2. Ik wil nog één ding benadrukken: als je excessief lenen beperkt, heeft dat materieel daadwerkelijk impact. Ik kan me voorstellen dat je in combinatie met de beperking van excessief lenen een aantal jaren een tariefkorting geeft.

De heer **Stultiens** (PRO):
Tot slot. We gaan zien waar ze mee komen. Ik ken de heer Grinwis als een inhoudelijk Kamerlid dat zijn tabellen helemaal leest. We gaan zien of er onder de streep een echte dekking staat binnen het juiste domein. Anders gaat er alsnog een tikkie naar werkend

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Nederland, en dat willen we volgens mij allebei niet.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Nee, dat was inderdaad mijn boodschap: dat willen we niet.

De **voorzitter**:
Voordat u verdergaat: de heer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
De heer Grinwis zegt: we kunnen dat geld niet meer zo besteden, want we zitten met het tekort van 3%. Maar dat is precies waar wij een paar jaar geleden en vorig jaar ook weer aandacht voor gevraagd hebben. Bij die Europese faciliteit in het kader van ReArm Europe had het kabinet ervoor kunnen kiezen om 1,5% extra ruimte te creëren. Dat is gewoon 15 miljard voor vier jaar lang. Door die faciliteit aan te vragen hadden wij dus 60 miljard kunnen vrijspelen om dit soort reorganisaties dan alsnog door te voeren. Hoe kijkt de heer Grinwis daartegen aan?

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Drie korte punten. Ten eerste vind ik dat je structurele uitgaven, zoals voor Defensie, structureel netjes moet dekken. Ten tweede vind ik dat we in algemene zin in Nederland, als we al een belastingverlaging willen gunnen, die eerder aan werkend Nederland of in het domein van de inkomstenbelasting moeten gunnen dan in het vermogensdomein. Daarom vind ik: als ik al geld teruggeef, doe ik dat eerder in het inkomstendomein dan in het vermogensdomein. Er zijn namelijk gewoon vermogenselementen die in Nederland niet zwaar worden belast. Ik kijk daarbij dus niet naar box 3, maar wel naar andere belastingen. Ten derde: we leven echt in een tijd van een vergrijzende samenleving, waarbij het moeilijk zal zijn om richting de toekomst de balans tussen gezonde uitgaven en gezonde inkomsten te bewaren. Ik ga nu dus niet gratis bier uitdelen en de boel verjubelen met een beroep op allerlei Europese ruimtes.

De heer **Vermeer** (BBB):
Het gaat mij niet om een verlaging van de belastingen. Het gaat mij om een reorganisatie van een systeem waarbij je op de korte termijn extra kosten hebt. Als wij het hele toeslagenstelsel willen hervormen, zullen we daar op de korte termijn ook grote bedragen voor moeten reserveren. Dit is gewoon een faciliteit om dat te doen. De rest van de Europese landen gaat gierend over al die normen heen. Daar zijn wij straks ook gewoon medeverantwoordelijk voor. Hoe dan ook is het dan dus toch dom om niet zelf ook te investeren? Straks is met ons precies hetzelfde aan de gang als met die box 3-mensen: dan betalen wij ook nog de schade voor een ander.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Omdat een ander in de sloot springt, hoeven wij het nog niet te doen. Ik neem liever een voorbeeld aan Denemarken dan aan Frankrijk. Dat is één. Twee: als box 3 zomaar een hobbeltje zou zijn van een paar miljard gedurende een paar jaar, dan heb je het over totaal andere proporties dan de miljarden die nu worden ingeschat. Die worden ook nog eens ingeschat op basis van inschattingen dat mensen gemiddeld, geloof ik, eens in de vierenhalf jaar hun aandelenportefeuille verversen. Ik weet niet of ik het helemaal juist heb; anders hoor ik het wel van de staatssecretaris. Dat is een aanname die ik nog maar moet gaan zien bij de vermogenswinstbelasting, omdat het gewoon heel aantrekkelijk wordt om heel lang producten aan te gaan houden. Het risico dat je er jarenlang

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

budgettair bij inschiet, is wel degelijk aanwezig. Of de heer Vermeer dat nou wel of geen argument vindt, we hebben ermee te dealen. Dat is voor mij een reden om deze verandering wel degelijk ook netjes te dekken binnen het vermogensdomein en dan eerder lastenverlichting in het domein van de inkomstenbelasting te gunnen, onder de streep. Ik denk dat we daar in Nederland de boel relatief zwaar belasten, terwijl er in het vermogensdomein vermogenselementen zijn die niet zo zwaar belast worden.

De **voorzitter**:
Gaat u door met uw betoog.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):
Voorzitter. Ik kom bij de aftrek specifieke zorgkosten. Deze aftrek raakt nauwelijks de bovenmodale belastingbetaler, maar wel mensen die vanwege ziekte of een beperking structureel kosten maken die nergens anders worden vergoed, terwijl hun inkomen vaak niet overhoudt. Uit de nota naar aanleiding van het verslag blijkt dat 83% van de regeling terechtkomt bij de inkomens onder €50.000, dus beneden modaal; 83%. Uit alle stapelingsstudies concludeer ik dat er geen regeling is die beter terechtkomt bij chronisch zieken dan de niet-perfecte — zeker, de niet-perfecte — aftrek specifieke zorgkosten. Daarom heeft collega Bikker bij de Algemene Politieke Beschouwingen een motie ingediend om deze fiscale aftrek zo mogelijk te behouden. Alle fracties op eentje na steunden deze motie. Daarbij moeten we ook het standstillbeginsel van het VN-verdrag Handicap in acht nemen: de inkomenspositie van deze doelgroep mag niet verslechteren.

Waarom schreven we deze motie en dienden we deze in? Niet zozeer omdat we hechten aan een fiscale regeling die complex is. Integendeel, als het beter kan voor chronisch zieken en de Belastingdienst, dan ben ik uw bondgenoot. Maar dat is tot op de dag van vandaag compleet onduidelijk. Het kabinet schrapt in dit Belastingplan gewoon de hele regeling, zonder dat er zicht is op een werkbaar alternatief, terwijl er tienduizenden huishoudens zijn, waarschijnlijk met chronisch zieken, die voor duizenden euro's specifiekezorgkostenaftrek per jaar in rekening brengen. Wat is de boodschap van de staatssecretaris aan deze mensen? Dat we de regeling gewoon gaan afschaffen en dat we hopen dat er ergens volgend jaar een alternatief ligt voor 350 miljoen dat chronisch zieken beter dan nu weet te bereiken? Zoals vaker gezegd: ik ben een hoopvol mens, maar hoop is tegelijk een bar slechte strategie.

Het kabinet loopt uit de tijd. Als er voor 12 november geen duidelijkheid is, moeten we de afschaffing misschien wel uit het Belastingplan amenderen, of ten minste op een koninklijk besluit zetten. Met klem roep ik het kabinet op om snel met duidelijkheid te komen voor chronisch zieken, dan wel duidelijk te maken hoe de regeling zodanig versoberd kan worden dat chronisch zieken hierdoor niet op achterstand worden gezet. Want hoewel ik onderschrijf dat de regeling doelmatiger moet en dat misbruik niet goed is, kan ik niet leven met het feit dat we het stoppen van misbruik belangrijker vinden dan het steunen van de allerkwetsbaarsten.

In het Eindrapport aftrek specifieke zorgkosten worden meerdere opties aangedragen als mogelijke verbetering, zoals dubbeling met de zorgverzekering voorkomen en kosten schrappen die minder gericht zijn op chronisch zieken. In een overzicht dat ik heb ontvangen, zou dat respectievelijk 112 en 147 miljoen moeten opleveren, waarmee het gat naar de beschikbare 350 miljoen euro ruimschoots kan worden ingelopen. Een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

andere mogelijkheid zou zijn om de drempel te verhogen. Voor alle inkomensgroepen bijvoorbeeld twee keer zo hoog levert 195 miljoen op, en meer gericht op hogere inkomens is dat 78 miljoen. Dat bouwt verder op de drempels die nu al bestaan in deze inderdaad complexe regeling. Wat zijn de consequenties van ingrepen als deze voor chronisch zieken? Welke ingreep prefereert het kabinet, gegeven de budgettaire ruimte? Of is de budgettaire ruimte gewoon te krap om tot een goede regeling voor chronisch zieken te komen?

Voorzitter. Dan kom ik bij de woningcorporaties. De ChristenUnie is blij met de nota van wijziging waarmee het kabinet woningcorporaties eindelijk uitzondert van de renteaftrekbeperking. We hebben daar deze zomer bij de gesprekken met Jetten en Heinen expliciet voor gepleit. 14 miljard euro extra investeringsruimte is namelijk geen klein bier. Maar aan deze opsteker heeft het kabinet een adder onder het gras toegevoegd: de inwerkingtreding wordt afhankelijk gemaakt van een nog uit te voeren staatssteunrechtelijke beoordeling. Volgens mij is dat voorbehoud niet nodig. Het herziene DAEB-vrijstellingsbesluit stelt staatssteun voor sociale huisvesting al vrij van voorafgaande aanmelding bij Brussel, mits aan de voorwaarden wordt voldaan. Die voorwaarden heeft het kabinet zelf al in de maatregel verwerkt. Klopt het dat hier geen voorafgaande goedkeuring van de Commissie voor nodig is? Zo ja, waarom dan toch dit voorbehoud in plaats van dat het kabinet dit zelf vaststelt? Ik heb zekerheidshalve in ieder geval samen met collega Beckerman een amendement in voorbereiding om de koninklijkbesluitbepaling eraf te halen en gewoon duidelijk in de wet te verankeren dat de maatregel per 1 januari 2028 ingaat. Is de staatssecretaris … Nou ja, dan is deze vraag eigenlijk overbodig. Maar oké, is hij bereid hier positief in mee te denken? Corporaties moeten namelijk voor 15 december hun meerjarenbegroting bij het WSW indienen — voor 15 december al. Zij hebben nu zekerheid nodig. Kan hij toezeggen dat resterende vragen ruim voor 1 januari 2028 zijn opgelost, dat hij hierover afstemming heeft gehad met het WSW en de Autoriteit woningcorporaties, en dat corporaties de financiële effecten nu al verantwoord in hun begroting kunnen verwerken? Mijns inziens kan dat dus het beste door gewoon de datum in de wet te zetten.

Verder blijft de afschaffing van ATAD beperkt tot de DAEB-tak van de corporaties, terwijl juist bv's, die veel betaalbare middenhuur realiseren, daarbuiten vallen tot de Woningwet dit per 1 juli 2028 repareert. Het DAEB-vrijstellingsbesluit eist echter gelijke toegang tot steun voor alle aanbieders van betaalbare huisvesting, ongeacht rechtsvorm. Kan deze afbakening dus zelf een nieuw staatsteunprobleem creëren in plaats van op te lossen? De Europese Commissie pleit bovendien voor een brede ATAD-uitzondering voor sociale én betaalbare huisvesting. Is de staatssecretaris bereid te onderzoeken of deze vormgeving de onzekerheid juist vergroot? Graag krijg ik hier helderheid over bij het volgende WGO, zodat we zo nodig kunnen bijsturen. Mocht een aanpassing toch nodig blijken, is hij dan bereid tijdig een juridisch houdbaar alternatief te bieden, zodat de beoogde investeringsruimte overeind blijft? Daarnaast zijn wij blij dat de opgebouwde rente niet komt te vervallen. Echter moet er een berekening worden gemaakt over de voortgewentelde rentesaldi, alsof de nieuwe DAEB-uitzondering niet bestaat. Daardoor dreigt de opgebouwde rentevoorraad van corporaties feitelijk minder waard te worden dan nu wordt voorgespiegeld. Waarom is er niet gekozen voor een integrale systematiek, waarbij deze oude saldi gewoon via het reguliere systeem verrekenbaar blijven?

Voorzitter. Ik kan er niet omheen; nog even over de youngtimer- en de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

greentimerregeling. Dank aan het kabinet voor het geleidelijke transitiepad voor de afbouw van de youngtimerregeling. In plaats van de harde sprong gaat de leeftijdsgrens nu stapsgewijs omhoog: naar 17 jaar per '27 en naar 20 jaar per '28, met overgangsrecht voor auto's die al voor 31 december '25 ter beschikking stonden. Dat is in de geest van de motie van collega Oosterhuis en mij: mensen niet van de ene op de andere dag met een forse bijtellingsklap confronteren. Maar de sprong in één stap van 17 naar 20 jaar blijft een vrij grote en een deel van de ondernemers en particulieren die in '27 of '28 net de leeftijdsgrens van 17, 18 of 19 jaar bereiken, valt alsnog voor een langere tijd buiten de regeling. Het doet denken aan de overgang van de alcoholleeftijd: jongeren mochten toen heel even drinken omdat ze 16 waren geworden, maar vervolgens toch niet meer. In de nota wordt aangegeven dat budgettaire overwegingen hierin leidend zijn. Tegelijk had een opbouw naar 18 jaar in '28 en 19 jaar in '29, om vervolgens in 2030 te belanden bij die 20 jaar, niet extreem veel meer gekost. Hoe kijkt de staatssecretaris hiernaar?

Dan nog over de pseudo-eindheffing. Ik heb mijn vragen aan de staatssecretaris hierover eigenlijk al gesteld via een interruptie aan collega Van Eijk. Voor de waarde in het economisch verkeer is 25 jaar volgens mij de regel bij de pseudo-eindheffing en zo meteen 20 jaar bij de youngtimerregeling, maar moeten die grenzen niet gelijkgetrokken worden, is mijn vraag.

Voorzitter. Dan kom ik nog even bij de agrarische sector, een aangelegen punt. Onder andere ligt er volgens mij een motie-Vermeer, maar in ieder geval ook een motie-Grinwis over fiscale knelpunten bij samenwerking tussen melkveehouders en akkerbouwers. Dit zou voor de zomer van '26 een voortgangsupdate moeten opleveren over het behoud van de schenk- en erffaciliteit bij tijdelijke gronduitruil. Die zomer is voorbij — deze week toch echt. Ik ben benieuwd naar de stand van zaken. Een boer die wil samenwerken, moet niet verdwalen in de kleine lettertjes van de fiscaliteit. De eind 2025 vernieuwde voorwaarden voor vruchtwisseling binnen de landbouwvrijstelling en de BOR zijn te complex, te gedetailleerd en werken samenwerking in de markt tegen. Kiest de staatssecretaris hierbij voor verduurzaming of vereenvoudiging? Kan de staatssecretaris uitleggen hoe deze zich tot elkaar verhouden in de gestelde eisen? Verder heeft collega Van Dijk dit zeer eloquent verwoord, dus ik sluit mij aan bij haar vragen hierover.

Voorzitter. Zo'n beetje mijn laatste onderwerp: de vliegbelasting. Ik kan eigenlijk beter zeggen: de verkeersboetes. Deze wordt namelijk minder verhoogd dan de oorspronkelijke route voor 2027 was omwille van harmonisering met Duitsland. Maar een klein beetje minder harmonisering is wat ons betreft ook te accepteren als we daarmee de verkeersboetes kunnen temperen. Verkeersboetes worden ieder jaar geïndexeerd en zijn recent regelmatig extra, dus bovenop de indexatie, verhoogd. De bedragen lopen inmiddels compleet uit de hand. Begrijp me goed: ik ben opgevoed om een heer in het verkeer te zijn en wil verkeerd gedrag en verkeersovertredingen dus absoluut niet goedpraten, maar het is zo langzamerhand aantrekkelijker om iemand te mishandelen dan door oranjerood te rijden.

Deze Kamer heeft het kabinet bovendien al meermaals in meerderheid gevraagd om hier paal en perk aan te stellen, met de motie-Van Nispen bijvoorbeeld van een jaar geleden om boetes niet verder te laten meestijgen met de inflatie. Ik noem ook de motie-El Abassi om boetes weer primair als verkeersveiligheidsinstrument te zien en niet als begrotingspost. Ik noem voorts de recentste motie-El Abassi, van enkele weken terug,

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

die het kabinet opriep om de boetes komend jaar niet met 2,7% te verhogen. Ik dacht: als het kabinet het niet uitvoert, doe ik het. Daarom stel ik met mijn amendement, dat ook de JenV-begroting raakt, voor om de bedragen voor verkeersboetes te bevriezen op het niveau van '26. Daarmee geef ik dus uitvoering aan die moties; iemand moet het doen! Deze kosten van 28 miljoen dek ik dus via een verminderde verlaging van de vliegbelasting op het hoge tarief dan gepland door het kabinet: in plaats van 61 miljoen euro wordt die verlaging 33 miljoen euro. Dat is nog steeds lager dan het voornemen van het vorige kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB.

Voorzitter. Wat de branche-eigen producten betreft sluit ik mij aan bij de gestelde vragen. Ik ben benieuwd naar de antwoorden van de staatssecretaris daarop.

Voorzitter. Dan mijn laatste zinnen. Stukje bij beetje wil ik bouwen aan een beter belastingstelsel. De staatssecretaris weet van mij dat ik pas zal rusten als we het hele belastingen- en toeslagenstelsel grondig hebben herzien. Daarom wacht ik met smart op de vereenvoudigingswet, op de aangekondigde hervormingsagenda en eveneens op het advies van de SER over de vereenvoudiging. Tot die tijd hoop ik via mijn bijdragen en amendementen het Belastingplan wat rechtvaardiger en uitvoerbaarder te maken. Ik kijk uit naar de reactie van de staatssecretaris hierop, over twee weken.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Grinwis. Ik zie geen interrupties voor u. Dan gaan we naar de volgende spreker. Dat is mevrouw Beckerman. Zij gaat namens de SP spreken. Uw indicatieve spreektijd is vijftien minuten, mevrouw Beckerman.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Dank u wel, voorzitter. Ik neem het over van Jimmy Dijk, die, zoals jullie allemaal weten, vader is geworden van Louise. Toen ik dit ging voorbereiden, dacht ik wel: wat ben ik eigenlijk aan het voorbereiden, wat is dit voor debat en wat zijn we aan het doen? Ik geloof dat alle sprekers daar al wel een klein beetje aan gerefereerd hebben. We weten aan de ene kant dat de VVD doordendert met haar twee grote cadeaus aan het kapitaal. Dat zijn de 20 miljard die ze wil geven aan vermogenden in box 3 en de 1,7 miljard of meer aan directeuren-grootaandeelhouders en anderen in box 2. Hoe ze dat wil dekken, gaan we pas eind deze maand horen. Ondertussen is het ook vooral de VVD die aangedragen dekkingen die ook maar enigszins rechtvaardig zijn blokkeert, die blijft hangen op dekkingen die niet werken of die een belastingverlaging probeert te verkopen als een belastingverhoging. Dat is inhoudelijk fout en politiek fout. Inhoudelijk zien we een Belastingplan dat de werkende klasse laat betalen en laat bloeden, tegelijkertijd kapitaal ontziet en miljardencadeaus uitdeelt aan vermogenden. Rechtvaardige dekkingen, zoals echt grote vermogens via een miljonairsbelasting mee laten betalen — kent u 'm nog uit het D66-programma? — een tweede schijf in box 3 of een aanpak van de hypotheekrenteaftrek voor de allerrijkste groep, worden allemaal geblokkeerd.

Bovendien is dit plan politiek fout. We zijn het alweer vergeten, maar Michiel van Nispen, de laatste voorzitter van de parlementaire enquête over fraude, werd net nog genoemd. De letterlijke titel van hoofdstuk 4 was: Slechte kwaliteit wetgeving legt de basis voor veel (potentiële) ellende. Nu dreigt dat weer te gebeuren. De wet die nu wordt voorgelegd aan de Raad van State is eigenlijk alweer achterhaald. De uiteindelijke wet

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

gaat mogelijk niet vooraf naar de Raad van State voor advies. De Belastingdienst weet niet zeker of die het kan uitvoeren en of die het aankan, en banken hebben al laten weten dat het hen zeker niet gaat lukken, maar minister Heinen dendert door. Het kapitaal voor alles en alles voor het kapitaal. Erkent het kabinet dat een deugdelijke invoering van deze wetgeving eigenlijk niet meer mogelijk is? Is het verder verlagen van de belasting in box 2 nog steeds een reële dekkingsoptie voor dit kabinet? Dit lijkt bijna op een soort middeleeuwse aderlating: je weet dat het niet werkt, maar de werkende klasse mag er wel voor bloeden. Welke opties zijn voor dit kabinet nou wel serieus bespreekbaar?

De **voorzitter**:
Voordat wij die opties gaan horen, is er een interruptie van de heer Vermeer.

De heer **Vermeer** (BBB):
Voor mevrouw Beckerman: er zijn ook aderlatingen die wel medische noodzaak kennen, hoor. Aderlatingen waren er niet alleen in de middeleeuwen, maar zijn er nog steeds.

Mevrouw **Beckerman** (SP):
Ik kijk er niet naar uit, maar het is altijd goed om medische kennis te horen. Is dat voldoende? Dat is het. Ik noemde het trouwens niet voor niets "de middeleeuwse aderlating".

Voorzitter. Ik ga door naar het kopje arbeid versus kapitaal. Er zijn dus twee grote cadeaus voor vermogenden en ondertussen gaat de werkende klasse meer en meer belasting betalen. Het valt op dat het kabinet ook in dit Belastingplan zijn uiterste best doet om belastingverhoging niet al te sterk op te laten vallen. Het zit een beetje verstopt, maar als je scherp kijkt, zie je een dramatisch beeld. Het is vandaag al vaker genoemd: de werkende klasse gaat 7,8 miljard meer belasting betalen. De lastenverzwaringen in het Belastingplan komen voor een groot deel bij werkenden terecht. Als je kijkt naar de tabel waarin ook de economische effecten van beleid meegenomen zijn, dan zie je dat het bijna geheel bij werkenden terechtkomt. Dat is niet solidair en maakt ons toch al zo oneerlijke belastingsysteem nog oneerlijker. Ondertussen lopen voor hen de kosten voor levensonderhoud, voor huren, boodschappen, energie en vervoer op. Maar de Kamermeerderheid die eiste dat dit kabinet met een koerswijziging moest komen om ervoor te zorgen dat werken meer gaat lonen, wordt voor nu nog genegeerd door het kabinet. We krijgen het pas voldoende maand. Welke opties overweegt het kabinet om de aangenomen motie om werken meer te laten lonen uit te voeren?

In het D66-verkiezingsprogramma vinden we een heel aantal opties om kapitaal een rechtvaardiger deel te laten betalen. Wordt daarnaar gekeken? We zagen een belasting van 1% extra voor vermogens boven de 1 miljoen, 2% voor vermogens boven de 2 miljoen. We zagen een progressieve belasting in box 3. We zagen een grondwaardebelasting voor bedrijven. Zijn deze opties nog in beeld? Erkent het kabinet dat de vrijheidsbijdrage — mijn buurman had het er net ook over — bijna geheel door werkenden wordt betaald? Het deel dat zogenaamd via werkgevers wordt betaald, gaat via de Aof-premie. Dat zorgt ervoor dat er een lagere loonruimte is, dat er lagere lonen zijn en dat het uiteindelijk door de werkenden zelf wordt betaald. Hiermee draai je mensen toch een rad voor ogen? Dit is toch gewoon misleiding, net als de belastingverlaging in box 2 die wordt verkocht als een belastingverhoging?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Voorzitter. Niet alleen wordt kapitaal minder belast en arbeid meer, ook is de verdeling binnen de werkende klasse scheef. Schijf 1 en schijf 2 in de inkomstenbelasting gaan wel omhoog, schijf 3 niet. Dat leidt tot meer ongelijkheid. Erkent het kabinet dit? De zogenaamde koopkrachtmaatregelen maken het nog schever. Gingen de 20% laagste inkomens er eerst 0,2% op vooruit — dat is al dramatisch — nu wordt dat 0,1%. Erkent het kabinet dat uitvoering van een aangenomen motie om werken meer te laten lonen juist ook moet bijdragen aan ondersteuning van lagere inkomens?

Voorzitter. Er worden een enorm tempo en hoge tijdsdruk opgelegd om geld te vinden om maatregelen te nemen voor vermogenden. Tegelijk verloopt het oplossen van de wooncrisis heel traag. Dat was misschien wel een van de grootste thema's van de verkiezingen vorig jaar. D66 liep erin voorop en wilde bekendstaan als de partij die de wooncrisis zou gaan oplossen. En nu is het toch wel erg stil. Echte maatregelen worden jaren en jaren vooruitgeschoven, zoals de miljardeninvesteringen die nodig zijn voor betaalbare woningen. Deze komen te laat en zijn te gering. Wel zijn er nu huurverhogingen voorgesteld en wordt extra geld beschikbaar gesteld voor juist de huizenbezitters die het minder of niet nodig hebben. We zien meer markt en minder huurrecht en daarmee wordt de wooncrisis alleen maar groter. In dit Belastingplan zit een mooie maatregel, een begin van een oplossing voor een van de meest bizarre belastingen die huurders via hun woningbouwcorporatie betalen, de ATAD. Dit is een belasting voor belastingontwijkende multinationals, zoals die is bedoeld, die we in Nederland dan gek genoeg opleggen aan sociale huurders en hun corporaties. Eindelijk zou die belasting worden afgeschaft, maar ineens is daar weer onzekerheid over. Het kabinet schrijft op 9 oktober eerst een staatssteuntoets te willen doen. Dat is problematisch, omdat die corporaties al de oproep hebben gekregen, ook van de autoriteit, om te gaan rekenen alsof die maatregel gaat gelden. En nu komt daar ineens weer onzekerheid bij. Dat kan ertoe leiden dat corporaties zeggen: ja, wacht eens even, als wij geen duidelijkheid krijgen, gaan wij nu die woningen ook niet in de planning opnemen, of uiteindelijk dus niet realiseren. Erkent het kabinet dat het door met een voorbehoud te komen corporaties weer onzekerheid geeft, terwijl ze nu hun meerjarenbegrotingen vaststellen? Het risico bestaat dat corporaties terughoudender worden.

Klopt het dat de staatssteun voor sociale huisvesting op grond van het DAEB-Vrijstellingsbesluit 2025, mits aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, is vrijgesteld van voorafgaande aanmelding en goedkeuring door de Europese Commissie? Waarom, vragen wij het kabinet, wordt ineens weer een voorbehoud in het Belastingplan opgenomen? Is het kabinet bereid om, indien de maatregel voldoet aan de voorwaarden van het DAEB-Vrijstellingsbesluit, het staatssteunrechtelijk voorbehoud ten aanzien van de inwerkingtreding te laten vervallen en de beoogde inwerkingtreding per 1 januari 2028 rechtstreeks wettelijk vast te leggen? Zoals mijn buurman al zei, bereiden we daarop een amendement voor. Dus de staatssecretaris kan ook volstaan met het woordje "steun"; dat zou mooi zijn.

Voorzitter. Tegelijkertijd is de ATAD-vrijstelling voor mijn partij niet goed genoeg. En dat zou het eigenlijk voor heel veel partijen niet moeten zijn, want er zijn veel grotere beloftes gedaan. Het is interessant dat zelfs volgens zijn eigen standaarden het kabinet te weinig doet om de wooncrisis aan te pakken. In april schreef de minister van Wonen aan de Kamer dat de winstbelasting voor woningbouwcorporaties moet worden afgeschaft en dat zelfs dat nog te weinig is om het grote gat te dekken, wat nodig is als

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

je wel aan alle woningbouwafspraken wilt voldoen. Simpel gezegd: er is veel te weinig geld om die betaalbare sociale huurwoningen te bouwen. Zelfs van de eigen maatregelen moet de minister toegeven dat ze — dat zijn haar woorden — alleen in theorie, en dan nog slechts tijdelijk, zouden kunnen werken. Aedes becijferde dat er een gat van 20 miljard is voor de bouw van sociale huurwoningen door corporaties en 31 miljard voor de komende tien jaar. Dat tekort staat gelijk aan de bouw van 115.000 sociale huurwoningen of 880.000 verduurzaamde woningen. Daarom werkt de SP aan een amendement om de winstbelasting voor corporaties af te schaffen. Ook dat is zo'n bizarre belasting. Corporaties mogen helemaal geen winst maken, maar worden vervolgens wel aangeslagen voor winstbelasting. Erkent het kabinet dat het te weinig doet om de wooncrisis aan te pakken? Is het bereid om serieus te kijken naar ons voorstel om de winstbelasting voor corporaties te schrappen en in te zetten voor de bouw en verbetering van echt betaalbare huurwoningen? Zo nee, welke maatregelen wil het dan nemen?

Ik kijk er nog niet naar uit, maar de herfst en de winter komen er weer aan. Terwijl de grote olie- en gasbedrijven miljardenwinsten maken, maken veel huishoudens zich nu al zorgen over de energierekening. Miljoenen mensen hebben al moeite met het betalen van de energierekening en de komende jaren wordt de energierekening alleen maar hoger. Dit is het moment om in te grijpen en de energiebelasting te verlagen. De Consumentenbond laat onderbouwd zien hoe dat kan. Waarom laat het kabinet de mogelijkheid liggen om de energierekening te verlagen? Heel vaak zie je dan in dit soort debatten dat het kabinet naar Europa wijst om te zeggen dat een verlaging van de energiebelasting niet zou kunnen. We zien dat het omgekeerde ook waar is: we kunnen de belasting op stroom verlagen naar het minimale toegestane Europese tarief van 0,001 cent per kilowattuur. Waarom kiest het kabinet niet voor een verlaging? De SP bereidt een eigen voorstel voor om de energierekening voor huishoudens te verlagen door de energiebelasting te verlagen.

Voorzitter. Wij doen voorstellen voor betaalbaar wonen, voor betaalbare energie en ook voor betaalbare zorg. Het kabinet wil bijna 10 miljard bezuinigen op de zorg. Het eigen risico gaat door dit kabinet oplopen naar €520 per jaar. Het kabinet wil de zorg via de huishoudelijke hulp afbreken en schaft de aftrek van zorgkosten af. Bij dat punt wil ik nog wat langer stilstaan, zoals anderen voor mij al deden, ook in interruptiedebatjes. Honderdduizenden chronisch zieken en gehandicapten maken hier gebruik van. Uit rekenvoorbeelden blijkt dat het hun bijvoorbeeld tot €1.100 per jaar kost. Het problematische met het verdwijnen hiervan is dat het hun niet alleen maar die regeling kost, maar dat ze, doordat daardoor hun rekeninkomen omhooggaat, ook anders geraakt worden. Ze raken bijvoorbeeld zorgtoeslag kwijt, kunnen huurtoeslag kwijtraken en kunnen meer belasting moeten betalen. Er is brede steun in de Kamer om dat niet op deze manier te doen, maar we zien eigenlijk nog geen begin van een oplossing van het kabinet. Nou is eigenlijk de vraag: wat gaat het kabinet doen? Gaat het leveren? Gaat het de Kamer tegemoetkomen door met een regeling te komen die wel gaat werken? Of gaat het deze maatregel zoals die op dit moment in dit Belastingplan geformuleerd staat, nu schrappen?

Bovendien wil het kabinet bijna een miljard bezuinigen op de Wet langdurige zorg. In dit Belastingplan zijn daarvoor al plannen opgenomen. Een bezuiniging van 120 miljoen op weer, wéér, de ouderenzorg. Dat kent wel een pijnlijke geschiedenis. Een paar jaar geleden werd gezegd: "We gaan de verzorgingshuizen sluiten, want het is veel

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

efficiënter om de zorg bij mensen thuis te leveren. Dat kan veel beter en dat kan veel efficiënter. Dat gaan we thuis bij mensen doen. Blijft u maar langer thuis wonen en wij zorgen ervoor dat u thuis die zorg krijgt." Wat doet het kabinet nu? Het kabinet zegt nu te gaan bezuinigen op de zorg die mensen thuis krijgen. Dat is heel problematisch voor heel veel ouderen. De SP komt met een amendement op dit Belastingplan om dit niet te doen. Erkent het kabinet dat het uitermate wrang is om mensen eerst op te roepen langer thuis te blijven wonen om vervolgens hard te bezuinigen op de zorg die mensen thuis kunnen krijgen? Erkent het kabinet dat daardoor veel problemen kunnen ontstaan? Wil het kabinet ons voorstel steunen, waarbij we eerst kijken, en dat is cruciaal, welke zorg mensen nodig hebben? Zet dus wat ouderen nodig hebben echt voorop. Dat kan wat ons betreft thuis zijn, als dat voor hen het beste werkt, maar het kan ook op locatie zijn. Wij denken daarbij aan kleine geclusterde woonvormen, heel vaak het "zorgbuurthuis" genoemd. Is dat niet een veel logischere route? Niet nu weer zomaar snijden in de kosten, maar eerst kijken wat er nodig is. Wat is de beste zorg voor onze ouderen?

Voorzitter. Daarmee heb ik de belangrijkste onderwerpen voor nu eigenlijk wel gehad. Ik vond het ook wel ... Ik heb twee keer eerder een deel van een belastingplan gedaan. Los van het feit dat ik het inhoudelijk vaak niet met kabinetten eens ben, waren het heel interessante debatten. Ik heb weleens een blok gedaan met de staatssecretaris en de minister van Financiën en de minister van Wonen, waarin we eindeloos discussieerden over wat er nodig was op Wonen. Hetzelfde gold voor de klimaatmaatregelen. Ik vind dit debat eigenlijk, als je het vergelijkt met een paar jaar geleden, een heel raar debat, in die zin dat we allemaal niet weten waar we aan toe zijn. Of je het nou eens bent met de voorstellen of niet, we weten niet waar we aan toe zijn, terwijl we al zover in de tijd zitten. Ik vind dat een heel vreemde debatvorm en ik heb ook niet het gevoel dat er vandaag op de cruciale thema's naar nieuwe meerderheden wordt gezocht.

We gaan het zien de komende weken, maar ik vind dit een heel bizarre gang van zaken. Ik ben een beetje buitenstaander, maar ik vind het dus een hele bizarre manier om zulke cruciale wetgeving op deze manier te behandelen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie geen interrupties, dus dan gaan we naar de andere kant van de zaal. Daar zit mevrouw Van Brenk, die gaat spreken namens de fractie van 50PLUS. Haar indicatieve spreektijd is twintig minuten. Gaat uw gang, mevrouw Van Brenk.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Dank, voorzitter. Het kabinet spreekt in de stukken graag over fiscale vereenvoudiging, lastenverlichting en een strakke begrotingsdiscipline, maar achter de droge cijfers van de Miljoenennota schuilt een harde werkelijkheid voor honderdduizenden kwetsbare ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking. Het is net al een paar keer genoemd, maar de geplande afschaffing van de aftrek specifieke zorgkosten per 2028 is wat 50PLUS betreft een ordinaire bezuiniging over de ruggen van mensen die het al zwaar hebben. Het kabinet rekent zich rijk met een structurele besparing van 533 miljoen euro, maar kijkt weg van de maatschappelijke ravage die het aanricht.

Voorzitter. Goede zorg gaat niet om een kostenpost op de begroting; het gaat om

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

menswaardigheid. Bij dit plan ontbreekt elke vorm van menselijke maat, zoals ik mijn bijdrage tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen al naar voren bracht. 50PLUS zal zich dus blijven inzetten voor het behoud van deze aftrekpost, want als dit kabinet zijn plannen doorzet, verliest een alleenstaande AOW'er hierdoor wel tot €800 per jaar. Dat is geen fiscale vereenvoudiging. Dat is geld voor boodschappen. Dat is de verwarming die lager moet. Hoe rijmt de staatssecretaris dit dus met de beloofde bestaanszekerheid?

Voorzitter. Het steekt 50PLUS het meeste dat het kabinet de bredere en de indirecte gevolgen van deze maatregel volledig buiten de stukken laat. Collega's hebben dat ook al genoemd. Als fiscale aftrek verdwijnt, valt het fiscale voordeel weg, maar er gebeurt nog iets anders. Je verzamelinkomen stijgt op papier hard en omdat deze zorgkosten straks niet meer van het inkomen worden afgetrokken, worden deze chronisch zieken en ouderen voor de Belastingdienst ineens rijker. De gevolgen daarvan heeft het kabinet niet doorgerekend, maar het heeft wel degelijk gevolgen voor de zorgtoeslag en de huurtoeslag. Het heeft ook gevolgen voor de inkomensafhankelijke algemene heffingskorting. Het heeft ook gevolgen voor de inkomensafhankelijke ouderenkorting en de toewijzing van de gemeentelijke minimaregeling, zoals kwijtschelding van lokale lasten en de scootmobielbijdrage. Inkomen stijgt op papier en daar betalen ze dan al extra belasting over, maar bovenal verslechtert dit hun situatie soms dramatisch in ons ingewikkelde belastingstelsel. Dat werkt door in heel veel andere regelingen. Dit is een stapeling van nadelen waar 50PLUS al vaker voor heeft gewaarschuwd. Daarom vroegen wij ook om een stresstest. Je verliest niet alleen je aftrekpost; je verliest ook je toeslagen. Waarom heeft het kabinet deze inkomensafhankelijke effecten verzwegen in de effectenrapportage? Is de staatssecretaris het met ons eens dat hierover voortaan vooraf meer transparantie gegeven moet worden? Kan hij dat toezeggen?

Voorzitter. Zorggeld moet naar zorg en steun moet naar degenen die deze nodig hebben. De Tweede Kamer heeft onlangs nog breed de wens uitgesproken om deze aftrek voor specifieke zorgkosten te behouden. Wij hebben als 50PLUS altijd gestreden voor hulp aan chronisch zieken en gepensioneerden en wij accepteren niet dat er bezuinigd wordt op de meest kwetsbare burgers. Mijn concrete vragen aan de staatssecretaris zijn als volgt. Kan de staatssecretaris garanderen dat er geen euro achteruitgang zal zijn voor chronisch zieken en ouderen, voordat er een alternatief is? Is de staatssecretaris bereid om de integrale effecten van de stijging van het verzamelinkomen op de toeslagen en gemeentelijke regelingen, ook als het gaat om relatief kleine aantallen, mee te nemen in de weergave van de effecten van dergelijke maatregelen? Zolang er geen volwaardig waterdicht alternatief ligt dat deze stapeling van nadelen voorkomt, moet deze afschaffing echt van tafel. Bezuinigen op zorgkosten is bezuinigen op menswaardigheid, en dat wil 50PLUS niet laten gebeuren.

Voorzitter. De totale en ook structurele lastenverzwaring, zoals weergegeven op pagina 105 van het wetsvoorstel voor het Belastingplan, bedraagt maar liefst 9 miljard euro. Dat is per jaar. Het is een flinke set kleine maatregelen en versoberingen, waar ik zo direct nog op terugkom, maar ook een opvallende 7,8 miljard lastenverzwaring onder de kop inkomensbeleid. Dat is uiteraard heel pijnlijk. Dat grote bedrag wordt onder andere ingevuld met een beperking van de inflatiecorrectie en de verhoging van de schijftarieven die voor alle belastingplichtigen geldt; niet alleen voor werkenden, maar ook voor de niet meer werkenden, de AOW'ers en de arbeidsongeschikten. Deze grote lastenverzwaring van het kabinet-Jetten was niet de headline voor Prinsjesdag, maar

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

had dat wel kunnen zijn en misschien ook wel moeten zijn. 50PLUS beschouwt deze stijging als de rekening voor het gebrek aan urgentie ten aanzien van de noodzaak van een brede belastingherziening. Ik zei het net al: zo'n hervorming geldt als echte smeerolie. Het ontbreken van die smeerolie verklaart misschien ook het gebrek aan politieke belangstelling voor deze hervorming, maar daar moeten wij ons echt overheen gaan zetten. Voor 50PLUS is het duidelijk dat lastenverzwaring op arbeid alleen te voorkomen is door een fundamentele herziening van het belastingstelsel en het stelsel van kortingen. Is de staatssecretaris dit met ons eens? Nogmaals de vraag: waar blijft de onafhankelijke adviescommissie, volgens de motie-Van Rooijen uit de Eerste Kamer?

In dit Belastingplan worden meerdere kleine belastingfaciliteiten afgeschaft. Een aantal collega's heeft ze al genoemd: de afschaffing van de belastingvrije personeelskorting; het volledig afschaffen van de aftrek voor specifieke zorgkosten; het afschaffen van het lage tarief voor bloemen en planten; het afschaffen van de accijnskorting voor kleine brouwerijen; het afschaffen van het lage tarief voor ballonvaarten; het afschaffen van de startersaftrek; het afschaffen van de willekeurige afschrijving voor starters; het afschaffen van de bosbouwvrijstelling; 75% bezuiniging op meewerkaftrekking en stakingsaftrekking; een versobering van de giftenaftrek in de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting; een versobering van de regeling voor maatschappelijk beleggen en groen beleggen. Tja, dit roept bij ons echt de vraag op: is de staatssecretaris het met ons eens dat het afschaffen van dit soort kleine faciliteiten in het kader van het Belastingplan 2027 ook een stukje waardevolle dekking afpakt van toekomstige en broodnodige fiscale hervorming? Als we het hebben over smeerolie voor de hervorming, dan telt dit ook mee. Als we die dekking nu inzetten voor alledaagse problemen, dan is die niet meer beschikbaar voor de grote oplossingen. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Dan de maatregelen over de arbeidskorting, de ouderenkorting en de algemene korting. In de belastingvisie van 50PLUS zouden de inkomensafhankelijke kortingen nooit zo enorm groot zijn geworden. Vanaf ons ontstaan strijden wij tegen fiscale discriminatie met de grote belastingkortingen die ook nog eens inkomensafhankelijk zijn, niet alleen vanwege discriminatie van onder andere gepensioneerden en arbeidsongeschikten, maar ook omdat ze peperduur zijn en omdat ze de tarieven opdrijven. Elke extra euro die wij via de inkomensafhankelijke kortingen uitdelen — dat gaat inmiddels over vele tientallen miljarden — moet eerst met belastingtarieven worden opgebracht. Daar komen de hoge marginale tarieven vandaan die ervoor zorgen dat meer werken niet meer loont. Er is sprake van een rondpompcarrousel, het heffen van veel te veel belastingen en het vervolgens optuigen van een groot spel van teruggave. 50PLUS zou liever gewoon minder heffen. Volgens ons staan we daar niet alleen in.

Voorzitter. Ik deel met PRO het idee van een geheel nieuw belastingstelsel, waarbij we de fiscale rommelzolder eens een keer goed opruimen en de marginale druk verlagen. 50PLUS wil wel kijken hoe we op een verantwoorde wijze meer geld kunnen ophalen uit het vermogensdomein, maar wat wij bij 50PLUS niet met hen delen, is dat dit een eis is voor de huidige hervorming. De huidige hervorming gaat over de rechtvaardigheid in relatie tot de uitspraak van de Hoge Raad. Op dit moment moeten we de techniek van het stelsel oplossen en niet de hoogste opbrengst afdwingen. Laat mij wat van onze gedachten hierover noemen.

Er is in het vermogensdomein sprake van een organische stijging van opbrengsten.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Denk aan de enorme miljardenmeevaller op de tegenbewijsregeling. Ook steeg de totale opbrengst van de ozb de afgelopen jaren elk jaar met 7%. Of denk aan de extra opbrengsten van het eigenwoningforfait in combinatie met het afschaffen van de wet-Hillen, waarbij de extra opbrengsten ineens weer niet meetellen in het vermogensdomein. Ik zal het woord "dekking" hier niet gebruiken, maar deze voorbeelden of ontwikkelingen geven toch op z'n minst wel wat ruimte om flexibel te zijn.

Klopt het dat de staatssecretaris het Belastingplan zonder dekking uit de hogere vrijstelling nogmaals naar de Raad van State heeft gestuurd? Volgens mij heeft de minister ook gezegd dat hij een risico neemt. Kan er gemeld worden wat daarmee precies bedoeld wordt? Wat is er gebeurd om de twijfels bij de Raad van State over de eerdere juridische houdbaarheid te beperken of op te lossen? Waar kan de extra dekking vandaan komen nu het kabinet ervoor gekozen heeft om de dekking niet meer primair te halen uit de forse verlaging van het heffingsvrije vermogen, omdat dit politiek en maatschappelijk onhaalbaar was? Kan een uitputtende opsomming gegeven worden van alle verhogingen van belastingen of heffingen alsmede van verlagingen of van versoberingen van aftrekposten, kortingen of vrijstellingen in het vermogensdomein sinds de uitspraak van de Hoge Raad over box 3? Ik heb namelijk de indruk dat de box 3-opgave over de jaren heen al wel is opgehaald met andere maatregelen in of rond het vermogensdomein. Kan die indruk weggenomen worden of niet? In het voorliggende amendement-Grinwis/Dassen wordt dekking gevonden in een grote verhoging van het huurwaardeforfait, maar als dat amendement het haalt, wordt er geen geld gehaald uit vermogensdomein box 3. Ik begrijp wel dat de burger snakt naar een overheid die meer fantasie heeft dan het verhogen van de ene of de andere belasting.

Voorzitter. Waarom moet de dekking voor een verbeterd nieuw stelsel per se uit box 3 of uit het vermogensdomein komen? Voor 50PLUS is dat geen must. Er is een raar piketpaaltje van 9 miljard geslagen op het moment dat de opbrengst in box 3 modelmatig en beleidsmatig het grootst was, en we moeten en zullen binnen dat kader blijven. Tja, ik zou ook wel willen dat we met ons pensioenkapitaal konden redeneren vanaf het hoogtepunt van 2.000 miljard in 2020, en dat we erover konden fantaseren dat er elk jaar nog 7% bij komt. Dan hadden we nu namelijk 2.600 miljard in onze pensioenreserve gehad, maar dat is niet zo. Het is zinloos om vanaf een gepasseerd hoogtepunt te redeneren en dat geldt wat ons betreft ook voor box 3. Is de staatssecretaris dat met ons eens of niet? Geeft deze benadering de Belastingdienst en de politiek niet juist de benodigde ademruimte om een juridisch waterdicht nieuw box 3-stelsel op te tuigen, dat pas echt stabiel is?

Vijftien jaar lang was er geen indexatie en bij het uitdelen van de inmiddels zwaar tegenvallende buffers pakt het kabinet meteen zijn kans door de ouderenkorting met €100 te verlagen. Er zijn gepensioneerden die geen verhoging hebben gehad en er zijn ouderen zonder enige vorm van pensioen. Wij zijn dus mordicus tegen de verlaging van de ouderenkorting met €100.

Wat opmerkelijk is en wat opvalt, is de precisie waarmee de verschillen in opbrengst tussen de vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting door het ministerie van Financiën kunnen worden berekend. Blijkbaar weten we nu al exact wat deze belastingen in 2040 zullen opbrengen. Uiteraard lijkt dit maar zo en zijn dit uitkomsten die louter becijferd zijn op basis van modellen met grote aannames. De vraag is dan ook hoe goed die modellen zijn en in welke mate wij hier bezig zijn met

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

schijndiscussies over allerlei technische aannames over de toekomstige vermogensgroei in box 3 en over de ontwikkelingen op de financiële markten. Op z'n minst zou je verwachten dat er een aantal scenario's zouden zijn doorgerekend, en dan inclusief mogelijke gedragseffecten. Want dat burgers op dit soort lastenverzwaringen niet reageren, kan misschien wel in een model, maar zeker niet in de praktijk.

Voorzitter. Dit was de bijdrage van 50PLUS. Wij begrijpen dat iedereen in afwachting is van hetgeen waar het kabinet uiteindelijk mee komt. Wij zullen op dat moment altijd positief kijken naar de effecten en we willen ook zeker meedenken, maar we hebben al wel gezegd waar voor ons een paar piketpaaltjes staan.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Van Brenk. Ik zie geen interrupties voor u. Dan gaan we naar de laatste spreker van de kant van de Kamer in eerste termijn. Dat is de heer Dassen. Hij gaat spreken namens Volt. Uw indicatieve tijd, meneer Dassen, is tien minuten. Gaat uw gang.

De heer **Dassen** (Volt):
Dank, voorzitter. Vandaag is deel één van de langverwachte trilogie van het Belastingplan. Laten we eerlijk zijn: met deze prequel of the rise of box 3 voelt iedereen de spanning wel. Er is hier ook wel wat aan de hand. Er ligt een belastingplan waar nog geen meerderheid voor is en er hangt bovendien een groot dekkingsvraagstuk boven de markt. Spaarders, beleggers en werkenden: eigenlijk weten maar weinig mensen waar ze precies aan toe zijn volgend jaar. Oftewel, er is nog heel veel onduidelijk. Ik ben dan ook benieuwd hoe de staatssecretaris daarnaar kijkt en hoe hij dit communiceert naar al die mensen die op dit moment nog wachten.

Voorzitter. Er is ook een gelukje, want met Volt en PRO is er kans op een stabiele meerderheid. En ja, ook als je vandaag naar de discussie luistert en naar de woorden die de heer Vermeer vanuit zijn positie terecht uitspreekt, namelijk dat er een connectie is met bijvoorbeeld de stikstofplannen, lijkt mij dat toch een goede route om te bewandelen voor het kabinet. Ik ben dus benieuwd hoe de staatssecretaris daarop reflecteert, ook gezien de uitspraken die in de Eerste Kamer door verschillende partijen zijn gedaan.

Voorzitter. Ik zou willen dat werken meer gaat lonen. Er is een flinke meerderheid in de Kamer die graag wil dat werken weer gaat lonen. Van het CPB tot de Raad van State en talloze economen: iedereen zegt dat het dan verstandig is om te zorgen dat er een lagere belasting op arbeid komt en een hogere op kapitaal. Werkgevers staan te springen om meer personeel, want de krapte is ongekend. Maar dan moet je werken ook lonender maken. Als mensen willen werken, verdienen ze meer en geven ze meer uit. Daar profiteren bedrijven ook weer van. Oftewel, het is ook nog eens goed voor de hele economie.

Voorzitter. Economen, kennisinstituten en een meerderheid van de Kamer stellen dat vermogen zwaarder belast kan worden ten behoeve van arbeid. Neem dan ook de schenk- en erfbelasting mee. Dan heb ik het niet over de kleine erfenissen van mensen die hard hebben gewerkt, maar over grote erfenissen. Het tarief in de schenk- en erfbelasting is gemiddeld de helft van de inkomstenbelasting. Als iemand tonnen erft, is-ie eerder geneigd om te stoppen met werken. Maar toch zien we een enorme

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

lastenverzwaring op werk en blijft het heilige huisje van de erfenissen buiten schot. Dit is allesbehalve logisch. Is de staatssecretaris dat met mij eens?

De heer **Vermeer** (BBB):
Volt wil dus mensen die jarenlang gespaard hebben, die netjes afgelost hebben, die geen schulden meer hebben, die precies hebben gedaan wat iedereen van ze vroeg en die vervolgens iets schenken of vererven, gaan afromen. Hij zegt: het gaat niet om de kleine bedragen maar om de grote. Waar ligt de grens bij hem?

De heer **Dassen** (Volt):
Inderdaad, het gaat mij zeker niet om de kleinere erfenissen. Het grotere gedeelte van de kleinere erfenissen, ik geloof de helft van de erfenissen, zit onder de €50.000. Dit gaat echt over erfenissen boven de drie, vier of vijf ton. Daar praat je dan over; daar begint het zwaarder belasten. Volgens mij is dat een hele goede zaak. We zien ook dat een groot gedeelte van de erfenissen deels opgebouwd is doordat de eigenwoningwaarde flink is gestegen. Dat is een belangrijke reden waarom erfenissen groter zijn geworden dan ze bijvoorbeeld in de jaren tachtig gemiddeld waren. Een van de problemen daarvan is dat als je gaat overerven, er een ongelijkheid in de samenleving gaat ontstaan. Dan is het namelijk niet meer werken wat loont, maar wat je erft. Dat vinden wij onterecht.

De heer **Vermeer** (BBB):
Maar ongelijkheid in de maatschappij is er toch op allerlei vlakken? Die is er ook omdat je bijvoorbeeld een theoretische opleiding gehad hebt, in bepaalde circuits verkeert, de juiste netwerken hebt en dat soort dingen waardoor je de juiste uitgangspositie hebt om veel geld te verdienen. Moeten we dat dan ook extra gaan belasten of zo?

De heer **Dassen** (Volt):
Daarom hebben we bijvoorbeeld ook een progressieve inkomstenbelasting, juist om ervoor te zorgen dat die ongelijkheid wordt aangepakt. Daarom willen we ook dat onderwijs op een goede manier toegankelijk is voor iedereen, zodat je al bij de kern begint. Daarom zijn we ook voor gratis kinderopvang, omdat je ziet dat de ongelijkheid daar al start. Dus ja, er zijn heel veel factoren in de samenleving die ongelijkheid veroorzaken. Soms komt dat gedeeltelijk door geluk, soms niet. Ik vind alleen dat wij als politiek daarin een keuze kunnen maken: waar leggen wij het zwaartepunt als het gaat om een bijdrage aan een rechtvaardige samenleving? Daar kunnen we wel degelijk wat aan doen. Je kunt dan ook kijken naar de schenk- en erfbelasting.

De **voorzitter**:
Meneer Vermeer, afsluitend.

De heer **Vermeer** (BBB):
Moeten mensen die in regio's wonen met veel energiearmoede dan ook op basis van regionale criteria belastingkorting krijgen? Hoe ziet de heer Dassen dat voor zich?

De heer **Dassen** (Volt):
Als de heer Vermeer nu bedoelt dat we per regio moeten gaan kijken wat de energiebelasting zou moeten zijn of de accijns op benzine, dan lijkt me dat onverstandig en onuitvoerbaar.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De **voorzitter**:
De volgende interruptie is van mevrouw Van Brenk, 50PLUS.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
De gemiddelde woning in Nederland is inmiddels zo'n beetje vijf ton. Eigenlijk zegt u dus: alle Nederlanders die een huis hebben en dat aan hun kinderen nalaten, gaan flink betalen in het voorstel van PRO en Volt. Klopt dat?

De heer **Dassen** (Volt):
Dit is geen voorstel van PRO of Volt, maar dit is wel iets waarvan wij zeggen: hier moet zeker kritisch naar gekeken gaan worden. Een groot gedeelte van de huizen is de afgelopen jaren flink in prijs gestegen, niet doordat mensen er harder voor zijn gaan werken, maar gewoon doordat er te weinig woningen gebouwd zijn. De prijs is gestegen doordat er geld in de markt is gepompt, wat uiteindelijk de waarde van een woning heeft doen stijgen. Daar hebben mensen niks voor hoeven te doen. Is het dan rechtvaardig dat de mensen van wie de ouders een huis hebben en de waarde daarvan in de afgelopen jaren flink hebben zien stijgen, uiteindelijk een flink grotere erfenis krijgen dan de mensen met ouders die huren? Ik denk van niet. Ik denk dat we daar best weleens wat kritischer naar mogen kijken. Dat betekent ook dat van de mensen die een woning hebben en die uiteindelijk nalaten aan hun kinderen, een bijdrage gevraagd mag worden. Overigens had mevrouw Van Brenk het over een half miljoen, maar als je de grotere schenkingen en erfenissen zwaarder gaat belasten, moet je ook kijken naar de woningen die daar nog wat boven zitten, denk ik.

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Het is voor mij wel duidelijk. Als dit standaard is bij de route over links, hoop ik in ieder geval dat we daar niet aan toekomen.

De heer **Dassen** (Volt):
Ik vind het echt heel zonde dat we niet bereid zijn om met elkaar kritisch naar dit heilige huisje te kijken. Dit is uiteindelijk iets dat echt puur toeval is. Of je ouders een woning gekocht hebben en of de waarde daarvan in de loop der jaren flink gestegen is, bepaalt dan uiteindelijk waar je recht op hebt in de samenleving. 50PLUS zegt dat het intergenerationeel wil kijken, dus dan zou ik toch van 50PLUS verwachten dat het nadenkt over de vraag wat dan de consequenties zijn die voor generaties meetellen op dit moment. Het kan toch niet zo dan dat als jij ouders hebt die huren, dat betekent dat je uiteindelijk gewoon een enorme achterstand in het leven hebt ten opzichte van mensen waarvan de ouders wel een woning bezitten?

De **voorzitter**:
Deze discussie levert weer een nieuwe vraag op, nu van de heer Stoffer. Of had u nog een vraag, mevrouw Van Brenk?

Mevrouw **Van Brenk** (50PLUS):
Ja, misschien nog één laatste. Het is niet gezegd dat mensen die een huis gekocht hebben, daar niet extra voor betaald hebben. Er is een ozb. Er is een huurders- en verhuurdersbelasting. Kortom, ik zou wel graag willen dat er, ook door Volt, wat nuance wordt aangebracht bij de suggestie dat mensen die alleen huren zo veel slechter af zijn dan de mensen die kopen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De heer **Dassen** (Volt):
Ik denk toch dat we in dit huis niet met elkaar gaan ontkennen dat de afgelopen jaren de woningprijzen enorm zijn gestegen en dat mensen die een woning hadden daar niks voor hebben hoeven doen? Daarnaast hebben we ook nog jarenlang de woningmarkt gesubsidieerd met de hypotheekrenteaftrek. We zijn het enige land dat vermogen op deze manier extra aan het subsidiëren is. Ik zou zeggen: laten we dat dan gebruiken om uiteindelijk werken weer te laten lonen. Iedereen in dit huis wil toch dat op het moment dat je elke dag opstaat, naar je baan gaat en hard werkt, je uiteindelijk meer over hebt? Dat is toch belangrijker dan het vermogen dat je ophaalt doordat je woning meer waard wordt? Ik begrijp niet zo goed dat dat het standpunt is van een gedeelte van deze Kamer, omdat volgens mij, gelukkig met ons, heel veel Nederlanders vinden dat je juist werken moet laten lonen en dat daarvoor best wel een eerlijke bijdrage van vermogenden gevraagd mag worden.

De **voorzitter**:
Dan gaan we nu wél naar de heer Stoffer.

De heer **Stoffer** (SGP):
Ik zou de heer Dassen in overweging willen geven dat er ook heel veel ouders zijn die altijd heel zuinig leven om hun kinderen iets mee te kunnen geven, maar daar gaat mijn vraag niet over. Je ziet op dit moment percentages van 10% of 20%. Zou de heer Dassen ook kunnen zeggen aan welke percentages hij dan qua verhoging denkt? Kan hij dat wat concreter maken? Als hij bijvoorbeeld zegt "die 20% wordt 22%" of zo, dan is dat natuurlijk wat anders dan wanneer hij zegt dat het 50% wordt. Zou hij daar iets praktisch over kunnen zeggen?

De heer **Dassen** (Volt):
We hebben hier eerder verschillende amendementen voor ingediend. Het zou al enorm helpen als je zou zeggen: we bouwen een extra schijf in van 30% die vanaf 3 ton gaat lopen. Dat zou al een mogelijkheid zijn. Je zou ook kunnen zeggen: oké, we gaan naar een systeem toe waarin we de 50% kleinste erfenissen volledig buiten schot laten; daar doen we helemaal niks mee. Daar zouden wij ook naar willen kijken. Daarbij zeg je dan: alles wat daarboven ligt, gaan we progressiever belasten. Volgens mij zijn dat opties die niet de mensen raken die de heer Stoffer net aanhaalt, die keihard gespaard hebben en die ervoor willen zorgen dat ze uiteindelijk iets nalaten aan hun kinderen. Volgens mij is dat ook helemaal niet het probleem hier. Het gaat er veel meer om dat je die grotere vermogens met elkaar eerlijker laat bijdragen.

De **voorzitter**:
Is dat voldoende voor u, meneer Stoffer? Dan kunt u verdergaan met uw betoog, meneer Dassen.

De heer **Dassen** (Volt):
Oké, dank u wel, voorzitter. Ik kijk even wat ik al gehad heb: tonnen, en meer erven. De staatssecretaris heb ik ook al gehad. Dit heb ik ook al gehad. Dat helpt.

Voorzitter. Als we kansengelijkheid willen vergroten, is dit een logische optie. Erfenissen dragen ongelijkheid deels over. Als je ouders rijk zijn, krijg je sneller toegang tot vermogen en daarmee eerder toegang tot de woningmarkt, lagere woonlasten en een kleinere hypotheek. De kansen die je krijgt, hangen nu mede af van wat je erft en dus

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

niet alleen van of je hard hebt gewerkt of gestudeerd, of van andere manieren waarop je je talenten kunt ontplooien. Als je dit progressiever belast en de opbrengsten gebruikt voor het verlagen van de belasting op werk, betaalt je talent je inkomen. Erkent de staatssecretaris dat de schenk- en erfbelasting een logische belasting is om te verhogen ten behoeve van werkenden en dat deze belasting ook de minst verstorende belasting is die we daarvoor kunnen gebruiken? Daaraan heb ik de vraag gekoppeld of dit Belastingplan juist de kloof tussen degenen die veel hebben en zij die dat niet hebben, op deze manier ook vergroot als we hier de komende jaren niets aan doen. Dat is ook gerelateerd aan de discussie die ik daarstraks met de heer Oosterhuis had, namelijk dat er de komende tien jaar een enorme vermogensoverdracht gaat plaatsvinden van generatie naar generatie.

Voorzitter. In de zoektocht naar dekking hoor ik partijen als de VVD en JA21 het altijd hebben over de uitgaven, maar ze kijken nooit naar de inkomsten. Een lijst van miljarden aan ondoelmatige regelingen die te duur zijn en hun doel niet halen, kan worden ingezet voor lastenverlichting op werk. De landbouwvrijstelling, de cultuurgrondvrijstelling, de oldtimerregeling; ik heb er al vaker met de staatssecretaris over gesproken. Vaak krijgen we terug: het kan niet, want de Kamer is het er niet over eens. Dit blijft een frustratie, want we doen hier te weinig mee. We hadden gehoopt op onze eerder aangenomen motie over de afschaffing van fiscale regelingen ten behoeve van de lasten op arbeid. Tja, daar werd uiteindelijk 45 miljoen gevonden, juist bij de hele kleine fiscale regelingen. Aan de ene kant zou ik willen zeggen: dat is een goed begin. Tegelijkertijd denk ik ook: dit was natuurlijk niet het idee van de motie. Dus ik vraag aan de staatssecretaris hoe het proces er nu verder uitziet. Kunnen we die fiscale regelingen inzetten voor het verlagen van de inkomstenbelasting? Is het nog de ambitie van dit kabinet om dit ook daadwerkelijk te doen voor volgend jaar? En erkent de staatssecretaris dat het afschaffen van ondoelmatige en ondoeltreffende regelingen juist de werkdruk verlaagt bij de Belastingdienst en een grote stap is naar vereenvoudiging van het stelsel, een wens van velen? Dus: hoe gaan we dat de komende tijd met elkaar vormgeven?

Voorzitter. De Belastingdienst loopt op zijn tandvlees. We zien dat er al miljarden op de plank blijven liggen omdat er bij de Belastingdienst een capaciteitsprobleem is. In plaats van de Belastingdienst te versterken, kiest het kabinet nu ook voor bezuinigingen: zo'n 440 werkplekken. Moeten we niet juist investeren in de capaciteit van de Belastingdienst en de invorderingscapaciteit? Waarom wordt hier ook weer op bezuinigd? Hoe kun je het belasten van werkend Nederland, dat meer belasting moet gaan betalen, en de bedrijven vanwege de capaciteitsproblemen bij de Belastingdienst met minder doen? Dat is volgens mij iets wat ook raakt aan het draagvlak dat mensen uiteindelijk hebben voor de belastingen die zijzelf moeten afdragen.

Voorzitter. Dan de internationale fiscaliteit, specifiek de Wet minimumbelasting, een wet die geschreven is in een andere tijd, met uitzicht op echte internationale afspraken over belastingen. En toen kwam Trump, samen met zijn techbaronnen. Een van de afspraken onder pijler 1 was dat digitaledienstenbelastingen zouden worden afgeschaft en dat nieuwe zouden worden voorkomen. Maar aangezien de VS zich de facto hebben teruggetrokken, kunnen we hier nu misschien toch echt mee aan de slag. Over wie hebben we het dan? Over de Meta's en de X'en van deze wereld, bedrijven die astronomische bedragen verdienen aan advertenties van Europese gebruikers en daar geen belasting over betalen. Als belastingen de prijs zijn die je betaalt voor een beschaafde samenleving, dan kunnen we vaststellen wat voor samenleving deze

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

multinationals voor ogen hebben. We zijn hierin niet alleen. Veel landen hebben dit al: Frankrijk, Italië, het Verenigd Koninkrijk. Wij nog niet, terwijl er, gelet op de verkiezingsprogramma's, een meerderheid is die dit zou willen. Is de regering bereid om een voortrekkersrol te spelen bij een digitaledienstenbelasting? Vindt de staatssecretaris het eerlijk dat deze bedrijven geld verdienen aan Europese consumenten maar daar geen rechtvaardige belasting voor betalen?

Voorzitter. Dan nog klimaat. Na deze ongekende zomer wereldwijd zouden we denken dat het afbouwen van fossiele subsidies toch echt prioriteit zou moeten zijn, maar we zien precies het tegenovergestelde: de accijnsverlaging wordt doorgezet en de vliegbelasting verlaagd. Klopt het dat er nu meer fossiele subsidies, in de brede zin van het woord, bij zijn gekomen dan zijn afgeschaft? Waarom komt het kabinet niet met maatregelen die bijvoorbeeld elektrisch rijden bevorderen, voor energiebesparende maatregelen voor het huis en de energierekening, of maatregelen die miljarden ophalen voor groene projecten, maar er vooral voor zorgen dat de vervuilers ook meer gaan betalen en niet alleen de werkers?

Voorzitter. Dit was mijn bijdrage aan deel één van het Belastingplan. Ik kijk uit naar deel twee met de beantwoording van de staatssecretaris.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik dank alle aanwezigen voor hun inbreng, de staatssecretaris voor zijn aanwezigheid en zijn luisterend oor, en onze ondersteuning natuurlijk ook. Ik dank ook iedereen die het heeft mogelijk gemaakt dat wij hier vandaag konden vergaderen met elkaar, dat we op tijd koffie kregen, wel met als nadeel dat we bijna 25 minuten zijn uitgelopen, maar dat komt door de sanitaire stops die de voorzitter iedere keer inbracht. Dat neem ikzelf dus ter harte en zal ik proberen te voorkomen. Ik dank u allen voor de aandacht.

Nog wel even voor de zekerheid herhaald: uiterlijk maandag 19 oktober krijgt u schriftelijk antwoord op de in eerste termijn gestelde vragen. Op maandag 26 oktober gaan wij verder met het tweede WGO, met daarin de eerste termijn van de zijde van de regering en de gehele tweede termijn van de Kamer. Dat zijn de belangrijke data voor de komende weken. Dank u wel en een fijne avond.

Sluiting 19.22 uur.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl